

LIBRARY COPYRIGHT NOTICE

www.huc.edu/libraries

Regulated Warning

See Code of Federal Regulations, Title 37, Volume 1, Section 201.14:

The copyright law of the United States (title 17, United States Code) governs the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material.

Under certain conditions specified in the law, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specific conditions is that the photocopy or reproduction is not to be “used for any purpose other than private study, scholarship, or research.” If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of “fair use,” that user may be liable for copyright infringement.

This institution reserves the right to refuse to accept a copying order if, in its judgment, fulfillment of the order would involve violation of copyright law.

AUTHOR Steven J. Lebow

TITLE "When I See Swords, I Rely on Your Sword": The War Poetry of Samuel Hanagid

Master's [] Prize Essay []

- Note:** The Library shall respect restrictions placed on theses or prize essays for a period of no more than ten years.

3. The Library may sell photocopies of my thesis. yes no

February 28, 1983
Date

Otan Jelbow
Signature of Author

Library
Record

Microfilmed

Date _____

Uoira Steiner
Signature of Library Staff Member

"WHEN I SEE SWORDS, I RELY ON YOUR SWORD"

THE WAR POETRY OF SAMUEL HANAGID

by

Steven J. Lebow

Thesis submitted in partial fulfillment
of the requirements for ordination.

Hebrew Union College-
Jewish Institute of Religion

1983

REFEREE: Dr. Ezra Spicehandler

DEDICATION

To Eugen Kullmann, who taught me to distinguish an alef from a bet and who was my teacher for my four years at Kenyon College.

To Ezra Spicehandler, who first introduced me to the poetry of Samuel Hanagid and who sponsored this thesis.

To my parents, who encouraged and supported me during the long years of my studies.

DIGEST

Samuel Hanagid (933-1056), the great Jewish statesman and military leader, was also one of the greatest medieval Jewish poets, a fact not truly appreciated until this century.

Moses ibn Ezra reports in his Shirat Yisrael that Samuel was the author of three books of poetry: Ben Kohelet, Ben Mishle, and Ben Tephillim. Until the late 19th century we only knew the poetry of Samuel from a few fragments of Ben Mishlei and a single phrase taken out of context from ibn Ezra unduly influenced the critical appreciation of Samuel Hanagid's poetry.

In the 1870's Abraham Elijah Harkavy discovered a number of previously unpublished poems from Samuel's Ben Tehillim. Harkavy published these in a work entitled Zikkaron La-Rishonim (1879). This was the first step in the critical reevaluation of Samuel's role in medieval Jewish poetry.

The culmination of this reevaluation was reached in 1934 when David Sassoon published the newly discovered Diwan of Samuel Hanagid, containing the majority of all three volumes attributed to Samuel.

In 1966 Dov Yarden published a critical edition of Ben Tehillim.

The original contribution of this thesis will be the translation into English of a substantial body and genre of Samuel's works, the "War Poems".

Statesman, Talmudist, poet and general; Samuel Hanagid was sui generis. An examination and analysis of his war poetry will reveal a few of those many sides.

TABLE OF CONTENTS

Chapter I	History of Samuel Hanagid.	1
Chapter II	The Battles.	7
Chapter III	Samuel, The Writer	13
Chapter IV	Sources and Imagry in "The War Poems". .	15
Chapter V	Themes	21
Chapter VI	The Poetics.	27
Chapter VII	Metaphor	30
	Notes and Bibliography	33
Chapter VIII	Translations of "The War Poems".	36

CHAPTER I

HISTORY OF SAMUEL HANAGID

In the history of the Galut (Diaspora) there has been no group like the Jews of Moslem Spain. And in the history of the Jew of Spain no one can compare with Samuel Hanagid (993-1056). When he died in 1056 an Arab contemporary, Ibn Hayyan, wrote of him

This accursed Jew was in himself one of the most perfect men, although God had denied him his guidance. He excelled in learning, endurance, intelligence and wit, charm of character, perseverance, astuteness, cunning, self-control and natural courtesy. He knew how to act according to the requirements of the moment, how to flatter his enemies and remove suspicion from their heart by his fine manners. What an uncommon man! He wrote with two pens [i.e. Arabic and Hebrew] and cultivated two fields of learning [the Arabic and the Jewish]. He was passionately interested in the Arabic language, explored it, studied the literature written in this language and investigated its roots [i.e. analyzed its grammar]. His hand and his tongue mastered it quite freely, and he used to write in Arabic in his own name and on behalf of his king, applying if necessary Moslem invocations to God and his prophets. He exalted Islam and enlarged on its advantages, so that his letters sounded like propaganda for that faith. He was also proficient in the learning of the ancient [the Greeks], in the various branches of mathematics, and his lore of astronomy surpassed that of the astronomers.. He also knew all about geometry and logics. His consummate debating crushed his opponents. As he was wise, he spoke little....although he thought much.¹

His full name was Abu-Ibrahim Samuel ben Yosef Halevi ibn Nagrela and his family roots were deep in Spain and in

both Moslem and Jewish culture. Born in 993 in Cordoba, Samuel received the best education that could be acquired in his day.

His studies included all of the sciences, as well as a solid background in both Hebrew and Moslem religious works. His extensive background in Islamic theology "indicates a remarkable adaptation to his environment. The notable contrast which was to mark the life of the Nagid as a result of adaptation to his environment on the one hand and of his loyalty to Jewish tradition on the other, also was revealed in his Hebrew studies and creative work."²

In addition to his immersion in Arabic culture Samuel was educated at the Talmudic academy established by Hasdai ibn Shaprut. His scholarship was notable, for in 1027 Samuel became the recognized spiritual leader and chief rabbi of the Jewish community in Spain. Ten years later Rav Hai, the last great Gaon in Babylonia, died. With the closing of the academy in Sura in 1034 and the academy in Pumbeditha in 1040 the academies in the West, under Samuel's supervision, became the centers of Jewish knowledge.

Samuel was prolific in all areas of Jewish knowledge. He is reported to have written an introduction to the Talmud, called Mevo HaTalmud, which was widely accepted in the Jewish world. His writings also include a halakhic work called Hilkhata Gibarvata, and a Biblical dictionary, Kitab al-Itighua (Sefer HaOsher), which consists of

twenty-two parts.

In 1013, during a Berber siege, Samuel was forced to flee Cordoba. Little is known of this period in his life and what we do know is questionable information provided by Ibn Daud in his chronicle, Sefer HaKaballah. According to Ibn Daud, Samuel settled in Malaga, where he met the vizier of Granada, Ibn Al'Arif. According to the chronicle, Samuel was engaged to write letters by a servant of the vizier. Samuel's excellent calligraphy, a skill admired by the Arabs, brought him to the attention of Ibn Al'Arif. The vizier, then, took Samuel under his wing and utilized his services as an advisor on state affairs.

Ibn Al'Arif is said to have told the king that he owed all his successes to his Jewish advisor and he recommended that King Habbus appoint Samuel to his position, after his death.

Habbus did, in fact, appoint the Jew Samuel as vizier of Granada, a Moslem state. Of that much, we are certain. The rest of the account, the rise of an unknown to a position of power, has fairy tale elements and perhaps should not be taken too literally. It is much more likely that even before his appointment Samuel had acquired considerable wealth as a financier and probably served as a tax collector among the Jews. It was probably this considerable wealth and service to the State, rather than the more dramatic deathbed scene described by Ibn Daud, that brought Samuel to King Habus's attention.³

Nevertheless, Samuel's accession to vizier (i.e. Prime Minister) is remarkable, for he was a Jew working for a Moslem monarch and governing in the king's stead over other Moslems.

Schirmann expresses amazement at the Nagid's rise to power in a Moslem state.

The Nagid must have had to no small degree the temperament of a gambler and an adventurer. What, besides an urge for action, vanity and a craving for power could have driven him to venture upon the dangerous road of state service?⁴

He was, one may say without fear of hyperbole, a man with a vision. In one poem he describes how, in a vision, angels came to him to tell him of his mission.

You sent to your servant- when he was a boy lying
upon his bed angels to portend to me in your
manifold goodness.
They sat across from me and Michael said,
'God, who will plead your cause, has said,
that when you pass through dangerous waters,
I will be with you...'
When you go through fire, you shall not be burned.
I will order the flame never to burn you..." (Poem #1)

These lines are no metaphor. He seems to have believed, quite literally, that he had been singled out by God for greatness. To the Arab theologian, Ibn Hazm, Samuel once quoted Genesis 49:10, "The sceptre shall not depart from Judah, nor the ruler's staff from between his feet, until men come to Shiloh, and unto him shall the obedience of the peoples be." He interpreted the line "until Shiloh come" to refer to himself!

He certainly had none of the self effacement common to Jews of the Diaspora. He was a man so confident of his abilities and position that he felt no compunction from

writing a polemic against the Quran. One can imagine that it was not greeted with kindness by his Arab contemporaries.

"There was in him" writes Schirmann, "no trace of the humility and the repressed passions of a galut Jew."⁵

But, then, we must take into account that his roots were sunk deeply in rich Spanish soil. The Jewish community of Moslem Spain has no parallel with other Diaspora communities. In other countries Jews often defended themselves when attacked. But in Spain there was frequent military cooperation between Jews and Moslem conquerors. It was not uncommon for the sword to hang at the side of a Spanish Jew.

Ashtor wonders whether this trait was acquired through a kind of cultural osmosis, exposure to the warlike inhabitants of the Iberian peninsula. Perhaps it was, as well, their attachment to the soil. As farmers and villagers, rather than city dwellers, the Jews of Spain had frequent occasion to resort to arms to defend their land and crops.

But there were added reasons for the difference between the Jews of Spain and those of other lands, one being that Spanish Jews were not a stratum of foreign colonists but an indigenous element that adopted the customs of the other inhabitants of the land and lived according to their ways. An even more significant factor was their mode of life and their economic status. Many of the Jews of Spain were villagers whose livelihood depended upon agriculture and who, of necessity, had to defend their lives and property by force. There were also among them many craftsmen who earned their livelihood by the work of their hands. In other words, the character of the inhabitants of the land of which the Jews were an indigenous element, on the one hand, and their social structure, on the other, crystallized the warlike trait of the Jews of Spain. Thus a type of Jew who was singular in the history of Israel

in the Diaspora was created. Whereas the Jews in most lands in the Moslem East and Christian Europe were a minority, tolerated, persecuted, and helpless, the Jews of the Iberian peninsula were proud and courageous, ready to draw the sword and seize the spear, to be on close terms with kings and nobles of the land. Such were the Jews of Spain for hundreds of years, and such were they when the Moslems invaded this land and conquered it.⁶

It is no surprise, then, that out of people such as this rose Samuel Hanagid.

CHAPTER II

THE BATTLES

Samuel was not only Badis' vizier, but also his general. Surrounded by hostile Berber and Slav states, Granada was often at war. Between the years 1038 and 1056 there were only two years during which Samuel was free from waging war. According to the Diwan (anthology) of Samuel Hanagid the battles began in 1038, the year of the accession of Habbus' son, Badis.

Arab historians don't explicitly tell us about the Nagid's victories. It is easy to understand their reluctance to publicize the victories of a Jewish general over Moslem armies. Therefore, the details of Samuel's campaigns come almost entirely from his poetry.

Samuel's status as vizier and general was sure to earn him enemies who could barely stand the ignominy of losing to a Jew. Samuel, much to their consternation, saw his victories as victories of and for the Jewish community in Moslem Spain.

The victories of the Nagid spelled success for the Jewish people as a whole and his war poems meant much more than mere descriptions of personally sustained dangers and subsequent joy. Sometimes a victory seemed to him so important that he wished to have it celebrated as a popular feast, a new Purim.⁷

Samuel's poetry, written in camp before or after a battle, occasionally shows some disgust with warfare. But he far more frequently shows his love of battle and of its pageantry. He took great pride in his military accomplishments and had little sympathy for his vanquished foes.

The Nagid sent the poetic accounts of his battles back to his son, Joseph, who compiled them. It is from this collection that we learn the details of the military campaigns.

The campaigns represent the constantly shifting alliances of the vassal states. The larger conflict, however, appears to have been between the two largest states of southern Spain, Granada with Badis as its king and Seville, ruled by Mu'tatid.

Mu'tatid, Samuel's enemy, was that strange combination (like Samuel himself?) of cultured poet and ruthless soldier. He wrote lovely poems about flowers and had a large garden- in which the flowerpots were made of human skulls. The skulls of his worst enemies were kept in a chest. Presumably, he like to open the chest and gloat over their demise.

His followers declared that his struggle against Granada was actually a war against the Jews, since Samuel was at the helm of state. "Your sword has raged against a people which has confessed Judaism although it calls itself Berber,"⁸ wrote one of Mu'tatid's admirers.

The wars of Samuel Hanagid were waged only in the

summer, because of weather conditions. They were primitive affairs, when the death of dozens- not hundred or thousands- would determine a victory. They were fought in the midst of inhospitable Andalusian terrain, a ground broken up by rocky fields and deep chasms.

The first of the wars that Samuel participated in, described also in Arabic sources, was fought against Almeria. The army of Almeria was commanded by the Slav eunuch, Zuhair. The vizier of Almeria was Ibn Abbas, an Arab who hated the Berbers of Granada and their Jewish vizier.

When Samuel's first patron-king, Habbus, was alive Ibn Abbas had circulated canards against Samuel. Habbus did not respond by removing the Jewish vizier, as Ibn Abbas had hoped. When Habbus' son, Badis, ascended the throne Ibn Abbas had cause to hope again. He petitioned Badis to dismiss Samuel, since a Jew was forbidden by Islamic law to rule over Moslems. Badis' refusal and scorn for Ibn Abbas was the opening salvo of the war between Granada and Almeria.

On a hot August morning in 1038 the troops of Badis occupied the mountain passes of Sierra Nevada, at the village of Alfuentes. They fell upon the troops of Zuhair the eunuch-general, who was slain in battle. His troops were captured, slain in battle or killed when they fell in the steep passes.

The Granadan army moved on and advanced into enemy territory (Alfuentes borders Granada) and laid siege to its

cities, returning heavy with booty. The Nagid had the satisfaction of returning home with one particular prize, his enemy, Ibn Abbas. He was held prisoner for six weeks until Badis finally killed him.

Concerning this event, Samuel writes in his Shira (poem #2), "I saw my longing fulfilled on the person of my enemy / and my revenge on his cursed soul." Ever modest, Samuel proclaimed the death of his enemy a new Purim and encouraged his fellow Jews to celebrate it as such!

The forces were evenly matched in the battle of Al-fuente. But it was not to be so in 1040, when the forces of the Nagid faced the army of Seville, led by Isma'il Ibn Abbad. We are told in Samuel's Tehilla (poem #4) that the more powerful army of Seville pursued the army of Granada along the river Sengil. Samuel's troops were forced to engage in battle along the river and Samuel turned towards heaven, reminding God of the Zkhut avot, the merit of the forefathers.

With the Patriarchs as his intercessors a "miracle" occurred. Like some Hollywood cowboy epic, friendly troops from Malaga arrived and rescued Samuel's troops. The battle was over before Sukkot. Samuel was convinced that God had favored him with a victory prior to the holiday, so that he would not have to fight during (and thereby profane) a festival.

In 1042, two years after the battle against Seville, the Nagid faced another challenge in which he thought his

life might end. The fortress of Lorca came under siege by the armies of eastern Spanish princes and the army of Granada was enlisted to aid besieged Lorca.

The night before the battle Samuel wrote to his seven year old son a poetic last will and testament. In it, he expressed the fear that he might die the next day. The Granadans attacked the following day and instead of dying, Samuel marched victoriously into Lorca. He appended a song of victory to his poem of the night before and sent it to his son by carrier pigeon.

There were other times when the Nagid was to crawl out, unscathed, from the jaws of death. In 1045 he was ambushed by raiders near Jaen. He jumped into a river so deep that his pursuers didn't have the courage to follow him.

There was a similar episode in 1049. The details are not clear, but Samuel apparently was captured by an enemy band and was about to be killed when rescuers appeared. It is little wonder the man felt his life was charmed.

In the autumn of 1053 there was an exhausting series of campaigns against a coalition of western Berber states, Ronda, Moron, and Arcos. The Nagid returned to Granada after the campaign to rest and address a prayer to God.

The prayer was answered in the only way that an ironic and inscrutable God knows how. The coalition approached Samuel's arch-enemy, Mu'tatid of Seville, to make common cause. Nothing would have been more natural, it seems, than to join forces against Samuel. Mu'tatid, however, had

other plans. When the unsuspecting Berber princes marched into Seville he robbed them and had them thrown into prison. Later, according to one Arabic source,* Mu'tatid had them killed by turning up the heat in a bath house where they were imprisoned.

Samuel, of course, saw the hand of fate in all this. If his own enemies couldn't get together to kill him, who can blame him for thinking that he led a charmed life?

By the age of 61, though, Samuel was exhausted from a long life of intrigue and military campaigns. In 1054 he conducted a victorious campaign, but returned, weakened, to Granada. The following year saw more campaigns. The general who was also poet and Talmudic scholar continued to march through the mountains of Andalusia. A few months after the campaign ended, in 1056, he died. He had worn many crowns in his life; the crowns of statecraft, military victory, Torah, loving father, writer.

*Schurmann, p. 125 cf footnote 94.

CHAPTER III

SAMUEL, THE WRITER

Samuel Hanagid was one of the earliest secular Hebrew poets, a fact not truly appreciated until this century.⁹ The RaVad (R. Abraham Ibn Daud) had written in his Sefer HaKabbalah that "in the days of Hasdai the Jewish poets had barely begun to chirp, but in Samuel's time their voice already resounded loudly."¹⁰

In his Arabic work on poetry (called in Hebrew Shirat Yisrael) Moses ibn Ezra had written favorably about Samuel's poetry. But until recent times very little of the actual poetry seemed to have survived. A single phrase, "cold as the snows of Hermon or a song of Samuel the Levite," taken out of context from Ibn Ezra, unduly influenced the critical appreciation of Samuel's poetry. In fact, the phrase appears in version of Ibn Gabirol's Diwan with a completely different thrust: "and its waters are like the snows of Schnir or like a song of Samuel the Levite."¹¹

In the 1870's Abraham Elijah Harkavy discovered a number of previously unpublished poems from Samuel's Ben Tehilim. Harkavy published these in a work entitled Zikkaron LaRishonim (1879). This was the first step in the critical reevaluation of Samuel's role in medieval Jewish poetry.

The culmination of this reevaluation was reached in 1934, when David Sassoon published the newly discovered Diwan of Samuel Hanagid. The Diwan contains the first publication of Ben Kohelet, as well as numerous other poems attributed to Samuel, totalling 1742 poems.

One collection, called Ben Mishle, is written in separate two line verses, which are maxims on ethics and proper conduct. Zinberg describes these poems as "clever and cold pedantic verses."¹²

Samuel wrote numerous love songs and drinking songs, in imitation of the Spanish-Arabic poets, but, as Zinberg writes, "the best and most original elements of Samuel Hanagid's literary legacy are the triumphant war poems that he wrote on the battlefield."¹³ Samuel's war poetry marks the first appearance of such poetry in Hebrew since the Bible. It is striking to hear, as had not been heard for centuries, an invocation to the God of War.

These are no ethereal or "spiritual" poems. They are earthy, fully of the spirit of combat. At times, they "are saturated with fiery enthusiasm, with the flame of powerful feeling. At times, the odor of blood is to be smelled in them."¹⁴

CHAPTER IV

SOURCES AND IMAGERY IN "THE WAR POEMS"

It is only natural that the Nagid would utilize the Jewish source par excellence, the TaNaK, for his poetry. He weaves quotes or paraphrases of Biblical sources into the tapestry of his poems, a common practice among medieval Jewish poets.

What is notable, though, is the Nagid's predilection to use Biblical imagery and proper names in his work. Much as the midrash identifies Esau and Edom with Rome, the Nagid refers to his contemporary enemies as "Amalek" and "Edom". In Song #2 he recounts how Ibn Abbas "gathered his soldiers/ Amalek and Edom and the sons of Keturan."

Amalek (Exodus 17) is, of course, the prototypical enemy of the Jews. He represents the irrational hatred of the Jews that has been such a prominent feature of Jewish history. As such, the Nagid can use him as a symbol, a kind of shorthand for sonei-Yisrael, that will summon up for his Jewish readers associations that extend from Esau (a progenitor) to Amalek to Haman (supposedly a descendant) to the contemporary scene in Spain.

The memory of Amalek was extinguished from Spain,
their armies cut off and their dominion destroyed.
(Song #2)

Imagery (and metaphor) will constantly refer back to

Biblical sources. For Samuel, the enemy "dressed in a garment of anger and stalked off/ like on the day when Pharaoh and his troops were drowned." (Song #4)

Samuel will compare his military victory with Abram's over the four kings (Genesis 14:15) and Moses' over Pharaoh (Ex. 11:4) and Joshua's military campaigns (Joshua 10:13, see #4).

Imploring God to destroy his enemy, he reminds Him that "You are able to control (the earth). You can open its mouth like on the day of Korah." (Song #16)

The z'khut avot, the merit of the ancestors, is another Biblical (and Rabbinic) theme that the Nagid calls upon, "Remember for me, instead, the merit of Isaac, Abraham, and Sarah." (#2) In a view similar to that of the Christians towards the saints, the Patriarchs are seen as intercessors with heaven. "The Patriarchs implore the mighty God on my behalf with vows and supplications." (#4)

The sacrificial cult, the source of much discussion from Mishna to Mishne Torah, also appears in the war poetry of Samuel Hanagid. If God will restore Zion, the Nagid promises, then he "will bring to (God) a sacrifice and offer lambs to build upon (his) altar." (#25)

In spite of the fact that the cult had been inoperative for a thousand years, the image was still a potent one for those immersed in Jewish sources. The image of the cult could be utilized poetically because it still resonated in the Jewish unconscious. Samuel describes how the sufferings

of the heart were "as fragrant as...the grain offering mixed with oil." (#23)

The Nagid has also dedicated an entire poem (#27) to a history and explication of the shalshet hakabbalah, the transmission of the Torah. The poem goes into great length and detail on the disputes that surrounded the oral law and its ultimate codification in the Mishna.

Another great theme of Jewish history and literature is Shivat Tzion, the return to Zion. Although this theme is not as prominent in Samuel's work as in the work of Judah Halevi, it is nonetheless represented in a few poems.

When I saw, with my inner eye, the sanctuary
 a heap and the center stone swallowed up
 by rocks
 I wept bitterly with fearful eyes
 and I moaned with an angry heart,
 as if it had been pierced by the enemy's sword.
 O God, will you raise up the daughter of Eden
 forever- who lives above the stars, while the
 daughter of Zion
 is sunk in the heart of the sea? (#9)

He writes that he will hope until he dies "to see the ingathering of the exiles... for standing in the Temple court is better and more pleasant than ruling over all creatures." (#25) In fact, much of Song #25 is a plea for return from Exile ("I am like the impure dead dwelling outside of Zion.") and a romanticization of the Temple cult ("Then I will bring to you a sacrifice and offer lambs and build upon your altar."). Song #31, as well, describes the poet's anger over the exile of Zion.

Samuel repeats certain other images throughout his poetry. He is particularly fond of the image of himself passing, unscathed, through fire and water.

When I pass, each year, through the heart of
 the seas will they be turned into paved
 roads?
 And when I walk, each year, into the midst of
 fire will its flame be changed into dew. (#4)

It is this ability, to pass through fire and water, in which lies "the extent of (his) honor" (#7) and which derives from the promise which Samuel received from the angels, Michael and Gabriel (#1).

Biblical imagery, as discussed above, runs throughout the Nagid's poetry. Ibn Abbas, who composes lies against Samuel, is like the spies who returned from Canaan with untrue reports (#2). He implores God to destroy Ibn Abbas as he destroyed Sisera (#2).

Of course, the war poetry contains references and descriptions of battle. He describes the battle war and the tactics of the battle against Ibn Abbad (#4).

They stood at the lip of the river. He stood
 facing them like the rock of the day
 river overflows.
 They stood ready for battle,
 giving voice to mighty shouts, like flutes.
 It would be inapt to compare thme to the late
 Agav's men, nor compare their weapons.
 Agav's soldiers were considered like women.
 These were real men.
 When they rode they were quick like wild asses.
 When they went on foot they were like gazelles
 or antelopes.
 They were dressed in royal garments of flawless
 embroidery with garlands upon their heads.

He describes the carnage of battle in poetic form as well as Crane or Remarque have done in prose.

By day the heavens boomed with the clamor of
 horses, the earth shook and quaked because
 of their movements.
 The princes dressed in red linen, made red by
 arrows and the proud assembly was reddened
 with blood.
 In one place I saw a throng break through,
 hurling stones.
 And elsewhere I heard victorious shouts and
 trumpets.
 We rose and climbed to its top on a ladder of
 vows and flying arrows which wearied the
 soft heart.
 We made a road of their gates for all who
 would pillage
 We came into their courtyards as one enters a
 broken city.
 We placed mounds of dirt colored by their
 blood and fissured earth with the corpses
 of their princes.
 (Where) you walked your foot trod upon a body
 or a skull and the cry of the wounded fell
 upon your ears. (#9)

The Nagid, as a professional soldier, had a "strong
 stomach" for the landscape of violence that is left behind
 after the battle.

We abandoned them for the hyenas in the wilderness,
 the snakes, the leopards and the pigs.
 And we left them lying around on rocks, leaning
 on thorns and briars.
 We gave their flesh to the vultures as a present,
 we made them a gift to the lion and the wolf.
 We sated them with blood,
 but not the blood of a wounded animal,
 and a great deal of flesh,
 but not from a dish. (#2)

Violence and death are the natural byproducts of war
 and the Nagid does not shy away from this, nor is he self-
 conscious that the purpose of war is victory. "I will re-
 joice at the death of my enemies," he writes in Song #6,
 "whether in their homes or on the battlefield." The
 details of warfare, although they are gruesome to us, add
 to the realism of the Nagid's poetry.

Come let us cause your wives to cry in silence
and make (the women) rubbed bare and chafed
in the midst of your tents.
Until (the eagle) prince of birds and the (lion)
prince of wild animals
declare that every (animal that dwells in the
wilderness and (bird) that flies
should come to drink the blood of the soldiers'
bodies,
with head wounds or cut by the sword,
to place the soldiers, who made the worms their
covering, in the ground like dung and garbage,
To give pieces of flesh, not the flesh of sheep,
to every bird in every nest and to every lion
in every pit. (31)

CHAPTER V

THEMES

I. Victory

Victory, the ostensible raison d'etre of war, is a significant theme in the war poetry. Victory for the Nagid and his army will signify not only God's existence, but his election of Israel, humble though it is:

You angels, even you stars and shining sun,
draw near and wage war against them,
that the assembly of mighty nations may say
there is One who looks after the humbled
scattered lambs. (#2)

Victory comes as a result of Samuel's faithfulness to God and his Torah.

I realized my desire for my enemy
and my vengeance against his cursed soul,
because I seized the Testimony of God,
whose value is worth more than anything to me. (#2)

Many of the poems contain thanksgivings or songs of victory.

Song #5 is entirely a song of victory over Ibn Abbas.

II. Trust in God

Trust in God is another prominent theme of the poems, since it is this trust which pays off in victory. "Some trust chariots or horse, but (God) did for me/ what he did for the pious and great ones." (#16) The military victory

then, underscores the existence of God and trust in the God of Israel insures the victory.

When God is with me, should I be afraid?
For there is a Redeemer and one who avenges
the blood of the poor,
one who repays and a reward for the Torah. (#2)

In the vision which Samuel reports having, in which he speaks with the angels, he receives assurances of divine protection. Samuel's confidence in that protection, as well as his own abilities, form a major theme of his life and literary work. It is this trust in God that inspired the lines for which this thesis is named:

These are the tidings which I uphold like a
sword in hand.
When I see swords, I rely on your sword. (#1)

III. Retribution

For Samuel, the theme of retribution and divine justice is a prominent one. Believing that he was under the protection of God, he saw the defeat of his enemies as his ^a
hashg'lah pratit, individual providence.

Those who sought to capture us were themselves
captured
and those who intended to devour us were themselves devoured. (#4)

Since God is Samuel's protector, he implores Him to dig for his enemy "a pit like he dug (for others)." (#6) Samuel, whose life was burdened with enemies, saw the hand of divine retribution whenever those enemies were defeated.

And all who roar like lions on a day of mis-
fortune,
against them lions will roar on that day! (#25)

IV. Fate, Old Age, and Death

Cast into danger every time he entered battle, Samuel naturally began to contemplate the vicissitudes of fate. He was not merely a soldier, a technician who did a good job at warfare. He was a sensitive man who realized that death could come to him at any time.

With the renewal of my day I do not know if
 I shall be sent into exile before nightfall.
 Who knows what is written in my book (of life),
 when I marshal troops and soldiers at war?
 Who knows when I run off to battles every year
 if my death is at hand? (#22)

Each time he went into battle he would remark on the attitude toward death of the soldiers.

Those young lions viewed each wound upon their
 heads as if it were a crown.
 Only death, according to their religion (Islam),
 was proper.
 Life was forbidden in their eyes. (#2)

There on the battlefield he was to see countless young men sacrifice themselves. "Each one hurried to a sword and ran to death/ with a willing and happy heart." (#4, cf. #31)
 Death becomes personified in several of the poems (#4, #25).

With death all around him, the Nagid realized that even he was not immune to its cold touch. "The end comes to all, great and small..." (#15)

In the war poems he directly confronts his own impending finitude.

(From the time that) white hair which became
 numerous and great as sand appeared on my
 head,
 I saw that my steps were speeding towards
 death. (#26)

It is not only an abstract death which he discusses in these poems. He is one of those few who is willing to contemplate his own end without fear or pity.

V. His Son, Joseph

Prominent among the themes of the war poems is Samuel's love for his son, Joseph. Song #11 describes a letter that he wrote while away at war and song #14 depicts Samuel's great sorrow at hearing that Joseph was sick.

Seeing my beloved Joseph in my mind is like
a hurting blow,
since hearts feel whatever comes to a loved
one far away. (#14)

The separation from his son was what grieved him most about his military career.

My heart is not able to bear separation
from (my son) Joseph on Sabbaths and
holidays. (#23)

Despite his long absences, Samuel tried to maintain a close relationship with his son. The poems are evidence that he wrote to him often and took an active interest in his education and upbringing. In fact, in one poem the Nagid recounts how he foresaw his own death and sends a poetic "ethical will" to Joseph.

When rabbis and teachers are no longer able to
lead you let (this letter) be your rabbi
and teacher!
With your life and wealth and in all your ways
fear your Maker and your Rock.
Acquire understanding and common sense, for discernment is your praise and good sense your glory.
Fear your mother, speak well to your uncle and
cousins and honor your friend.

Try to be beloved to all creatures and before
 you acquire wealth acquire a good name in
 town. (#10)

VI. Election

Exaggeration, hyperbole and braggadocio are a part of Arabic cultural norms which one finds reflected in their literature. Samuel was influenced by these elements as social and literary conventions. But perhaps he was also inclined to grandiosity because of his own psychological makeup, as well. In a poem quoted often in this introduction (#1), Samuel describes how he was "elected," much like the biblical Samuel.

You sent to your servant- when he was a boy
 lying upon his bed-
 angels to portend to me in your manifold
 goodness.

He was a man who felt "predestined" for greatness.

You predestined me and set me good tidings
 in the hands of your angels. (#3)

Samuel clearly believed that he had a vision of his election and refers to it often (#1, #3, #7). Perhaps his self-image would be comical, were it not born out in reality. Unlike the vast majority of dreamers, Samuel was able to say that his dreams were objectively verifiable. The facts of his life, his numerous victories and narrow escapes, would almost seem to support his outrageous claims. Perhaps some scholar will ultimately train the light of psychohistory on him and inquire if Samuel's claims were delusions of grandeur or merely exaggerations of reality. (See #18 or #7, "I am

the David of my generation", cf. #20)

Samuel's exaggerated sense of self is, at times, balanced by an equally exaggerated humility.

O God, I care for those who are unworthy and
undeserving, for I am unworthy and unde-
serving of all that you have done
for your servant- whose actions have been per-
verse and whose words are crooked. (#16)

Perhaps it is typical of religious language and confession to describe oneself as "worthless" in the sight of God. Nevertheless, it is a remarkable parallel to the aforementioned proclamations of greatness.

If you search out my sins you will find evil
as numerous
as drops in the sea, grains of sand or stars. (#16)

He seems to oscillate, then, between the poles of grandiosity and depression (cf. #25 for depression), a pathology which is typical of a certain kind of narcissistic disturbance.¹⁵ A more extensive psychological study of Samuel, as mentioned above, is outside the purview of this paper.

CHAPTER VI

THE POETICS

In 1753 Bishop Robert Lowth gave a series of lectures at Oxford University, De Sacra Poesi Hebraeorum Praelectiones Academicæ. It was in this work that Lowth coined the critical term, parallelismus membrorum, for one of the most prominent aspects of Biblical poetry, the so-called "rhyme of thoughts".

As is well known, the Bible contains few rhymes of sound, but its poetry is based on these rhymes of thought in which ideas (synonymous, antithetic, synthetic) in one line are juxtaposed against ideas in another line, e.g.

Bad men do not know what justice is,
but those who seek the Lord know everything good.
(Proverbs 28:5, an antithetic
parallelism)

However, this device is not prominent in the war poetry, although we do find some examples.

I sing with a glad heart
but he makes dirges.
A voice of rejoicing is in my heart
but he bemoans bitterly. (#11, also an example of
antithetic parallelism)

Unlike the poetry of the Bible, rhyme is a pervasive feature of Samuel's poetry, influenced as it is by the classical qasidah of Arabic literature. The qasidah is a

formal ode which originated in pre-Islamic Arabia (c. 600 C.E.) and which came to be borrowed by Turkish, Urdu, and Persian poets. In the gasidah the two hemstichs of the opening line set the opening rhyme, which is subsequently repeated at the end of succeeding lines. Thus, the gasidah takes the form:

A xxx A xxx
 A xxx B xxx
 A xxx C xxx
 A xxx D xxx

etc.

It is the Arabic form, gasidah, which influences the war poems of Samuel. His meters vary, but as is the case in Arabic verse, the metrical system is based on schemes of long and short syllables. Consonants with a short vowel are a short syllable and a consonant with a long vowel or a consonant with a short vowel followed by a consonant is a long syllable.¹⁶

The poems begin in numerous ways. Some invoke God (#2, #6) and other describe the poet's emotions (#25, #26). There is a clear pattern to many of the endings of the poems. In numerous endings the Nagid refers directly to the poem itself, to the purpose of the poem and the poet.

To God who has done great things I declare in
 song
 that the song might minister to others... (#2)

The Nagid stresses that the poems are not merely aesthetic experiences. They have, in fact, an objective purpose, to record and celebrate victories and to praise God.

I make multiple songs for God
for the wonders which he multiplied... (#4)

I will declare his praise
and recount it to future generations. (#4)

Thus, the theme of the poet's mission is rehearsed at the closing of many of the poems. This occurs not always in the last line, but as the opening lines to a final section.

The poems are envisioned as intercessors for Samuel, who will plead for his salvation. (#4) The poems are worthy to be read on the Sabbath (#6). Many of the poems end with this self-conscious evaluation of the purpose of the poem itself. The poems are not only a kind of "thank you note" to God for salvation, but just as it is intrinsic to God's nature to save, it is in the nature of the poet to compose poems.

My friend, in troubled times the Rock arose
on my behalf
and because of this my praises are dedicated
to my Rock...
He is obliged to slay my enemies
and I (am obliged) to entreat him with my song. (#7)

CHAPTER VII

METAPHOR

The most significant aesthetic feature of the war poems is Samuel's skillful use of metaphor. His greatness as a poet resides, in part, in his ability to craft metaphors, both simple and complex. A metaphor may be defined as

a condensed verbal relation in which an idea, image, or symbol may, by the presence of one or more other ideas, images or symbols be enhanced in vividness, complexity, or breadth of implication.¹⁷

Certain of Samuel's metaphors are prosaic and do not present us with startling images, e.g. "when they rode they were quick like she-asses." (#4) This is a simple, rather than an extended metaphor, and its meaning is quite easily grasped. Because it demands little of the reader and is hardly striking it is not one of Samuel's most satisfying efforts.

A more original metaphor is found in song #2, comparing the gore of battle to the blood that accompanied sacrifice in the sanctuary. "The blood of men ran like the blood of lambs/ at the side of the altar." This metaphor brings together two seemingly dissimilar images, warfare and worship, and in a jarring way shows us their similarity

(bloodshed). Our perception of both experiences is subsequently deepened because of the (seemingly) discordant metaphor. In fact, battle is like worship, if the combatants perceive of warfare as service to God- as would have been the case in Moslem Spain. The metaphor works both ways, since sacrifice is "like" warfare not only because of the bloodshed, but because "victory" (over God, sin, death) is the ostensible purpose of worship.

In song #9 Samuel writes that the fugitive Yadair fled, thinking that "every tree was out to kill him and every boulder a sword to slice off his arm." In this metaphor, in which the tree and boulder are animated, it is clear that the poet is describing the fear of a fugitive who sees every shadow as a threat and who, in fact, might mistake a tree or boulder for an enemy.

In contrast with the simple metaphors ("their soldiers were like ants," i.e. weak, ineffectual, #4) are the extended or metaphysical metaphors which are startling and less easy to grasp at first reading.

"The bowels of my enemy moaned like lutes," writes Samuel in song #4. The image is startling, to say the least. It takes one a moment to realize that he is saying that fear made their stomachs churn so much that it was like the moaning of a stringed instrument.

Another example would be "the wicked stoned the children of the living God with the stones of their tongues" (#4, i.e. "stoned" them with insults).

Samuel will even venture to pile extended metaphor upon extended metaphor. In one of his best efforts he writes "the bows in hand were like serpents". (#2) The mind takes this in and finally sees a deadly serpent in the shape of a bow, one dangerous shape transmuted into another. But a bow, by itself, is not dangerous and Samuel further extends the metaphor: "and each snake spit a bee out of its mouth." Thus, the metaphor is completed. The snake spits a stinging bee out of its mouth, a pungent image whereby Samuel describes the bow letting loose the arrow.

When Samuel went out to battle "two spirits beat beneath one breastbone" (Theodore Roethke). He was the soldier who longed to bring victory to his king and honor to himself. Yet, as the soldier looked out on the field of battle he looked with the eyes of a poet.

By their strength, their hosts, their power
they could inspire those who make metaphors. (#4)

When the battles were over he would return and recount the victory in poetic form. As he had written, "How could I not retell the deeds of God/ when I have a mouth and am a master of speech?" (#2)

NOTES

1. Quoted in Jefim Schirmann, "Samuel Hannagid, The Man, The Soldier, The Politician," Jewish Social Studies, XII, (April, 1951) 126.

Abu Marwan Ibn Hayyan of Cordova (d. 1075 A.D.) produced a history of Spain entitled al-Matin.

2. Schirmann, p. 100.

3. Schirmann, p. 103.

4. Schirmann, p. 104.

5. Schirmann, p. 100.

6. Eliyahu Ashtor, The Jews of Moslem Spain (Philadelphia: Jewish Publication Society, 1973), Volume I, p. 126. trans. Aaron Klein and Jenny Machlowitz Klein.

7. Schirmann, p. 108.

8. Schirmann, p. 120.

9. Israel Zinberg, A History of Jewish Literature (Philadelphia: Jewish Publication Society of America, 1972), Volume I, p. 27. trans. and edited Bernard Martin.

10. Zinberg, p. 27.

11. Zinberg. p. 27.

12. Zinberg, p. 28.

13. Ibid

14. Zinberg, p. 29.

15. Alice Miller, Prisoners of Childhood (New York: Basic Books, 1981,) trans. Ruth Ward. This book describes the polarity of grandiosity and depression which is symptomatic of a narcissistic disturbance.

16. R. B. Serjeant, "Arabic Poetry," Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics (Princeton: Princeton University

Press, 1965,) p. 42. Edited by Alex Preminger, Frank J. Warnke, and O. B. Hardison, Jr.

17. George Whalley, "Metaphor," Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics (Princeton: Princeton University Press, 1965), p. 490. Edited by Alex Preminger, Frank J. Warnke and O. B. Hardison, Jr.

BIBLIOGRAPHY

Eliyahu Ashtor. The Jews of Moslem Spain. trans. by Aaron and Jenny Klein. Philadelphia: J.P.S.A., 1973.

Yitzhak Baer. A History of the Jews in Christian Spain. trans. by Louis Schoffman. Philadelphia: J.P.S.A., 1961.

T. Carmi. The Penguin Book of Hebrew Verse. Middlesex, England: Penguin Books, 1981.

David Goldstein. The Jewish Poets of Spain. Middlesex, England: Penguin Books, 1965.

Reynold A. Nicolson. A Literary History of the Arabs. New York: Charles Scribner's Sons, 1907.

Alex Preminger, et. al. Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics. Princeton: Princeton University Press, 1965.

David Solomon Sasson: Diwan of Shmuel Hanagid, Oxford, 1934.

Jefim Schirmann. "Samuel Hannagid, The Man, The Soldier, The Politician," Jewish Social Studies, Volume XIII, April 1951, pp. 99-127.

-----"The Wars of Shemuel Hannagid," Zion, Vol. I, pp. 261-283, 359-76, 1936. (Hebrew)

Meyer Waxman. A History of Jewish Literature. New York: 1960.

Leon J. Weinberger. Jewish Prince in Moslem Spain: Selected Poems of Samuel ibn Nagrela. University, Alabama: The University of Alabama Press, 1973.

Dov Yarden. Divan Shmuel Hanagid (Hebrew). Jerusalem: Hebrew Union College Press, 1966.

Israel Zinberg. A History of Jewish Literature. Philadelphia: J.P.S.A., 1972. trans. by Bernard Martin.

CHAPTER VIII

#1

On a day of anguish and distress I recount your good tidings;
You are good and righteousness dwells within your mouth and
heart.

I recall your good tidings which are a consolation to me
when sorrow comes and I wait for your aid and strengthening.

You sent to your servant- when he was a boy lying upon his
bed-

angels to portend to me in your manifold goodness.

They sat across from me and Michael said,

"God, who will plead your cause, has said,

that when you pass through dangerous waters, I will be with
you.

Rivers will not sweep you away on the day that your enemy
approaches."

And Gabriel, his companion, informed me of what he had heard
about me in your divine chariot and its surroundings;

"When you go through fire, you shall not be burned.

I will order the flame never to burn you."

These are the tidings which I uphold like a sword in hand.

When I see swords, I rely on your sword.

#2

O God of might, jealous and awesome God,
You are exalted above every hymn and song,
for your deeds are exalted and the day of your redemption
is certain.

The net is spread by You over the proud,
those who glory in evil and who oppress the poor.
Whoever cries out and calls out your name-
he cried and called in the name of He who answers in distress.
Yours are the small and the mighty miracles,
the wonders, easy and difficult.

And the favor which you have done for me
is greater than any of which I have heard.

And to one who said to me, in the

"Sequester yourself until the indignation is passed"

I replied, "He is a Rock in rocky times!"

And whoever said to me, "Aren't you afraid?"

I replied to him in amazement:

"When God is with me, should I be afraid?"

For there is a Redeemer and one who avenges the blood of the
poor,

One who repays and a reward for the Torah.

There are those who make a covenant against me-

but I too have the covenant of the patriarchs in reserve

So how could I not retell the deeds of God,

when I have a mouth and am a master of speech!

#2

When Agag, who dwells at the seashore, and his vizier,
known as the son of Abbas, saw
my status with the king, and how every royal matter
and counsel was determined by me
and any decision which I did not decide
was not decided
they envied my glory and sought speedily
to overthrow me by force.

And they said, "How can a foreigner rule and be granted
authority over this people?"

So this vizier spoke against me with arrogant self-importance
and viciousness without dread or fear,
So he composed his mighty and numerous lies
in a well prepared letter.

But far be it from one like me
to speak a vengeful word-

He spread his letters around in the provinces
to publicise them among his people,
to turn them against me with lies,
like the lies of those who bore a branch upon a pole.

Not only did he wish to destroy me
with his lies which he contrived and created,
but he also sought to cut off the congregation of God,
"the progeny," "the woman giving birth
and the one still pregnant."

#2

But my master (Habus) did not listen to his words
nor did he pay attention to his flawed opinion.
But he did a short time after
on a "day of wrath" for my sinful soul.
Then I said, "Oh, how can I go on living
when my defense has departed
and my end has come,
for "God has discovered my sin" and judged me-
and his judgement was meted out fairly.
Then my enemy (Ibn Abbas) who delighted at my misfortune
sent the good news to his friends.
"The day which I have been waiting for has arrived,
for the fear is removed
and Samuel, whose king is lost
is lost himself and his hope has run out."
I became angry and God grew angry
and his face, like a fire, was kindled against him.
Then there arose the lion cub of the nations
who, succeeding his father, ruled as the sovereign
and my enemy wrote a letter hastily,
strong and haughty, without entreaty.
And sent to him, saying:
"Are you aware that Samuel still lives-
which, according to our faith, is a sin?"
There can be no peace and quiet

#2

while the soul of this Jew is still secure in his body!
Send him away and strife will depart
and compromise will take his place
But if you don't, know that
kings have conspired to wage war against you!
And so Badas answered in his letter:
If I fulfill your request
a curse will befall me!
And if I turn my servant over to his enemy-
I may be turned over to my enemy!
At this my enemy became enraged.
It was unacceptable to him and he became angry.
Nor did he rest until he gathered his soldiers
"Amalek," and "Edom" and the "Sons of Keturan."
But since creation God had determined their fall at Alfuentes
in a dug out pit.
He redoubled his efforts hurriedly,
appearing a bird riding the wings of the wind.
Both he and God took their counsel
and the counsel of God which is never null and void
was established.
Then Av, with its ancient evil tidings, left
and Ellul came with good news that couldn't be delayed
He pitched his tent on one side of the mountain
and we pitched ours on the other.

#2

We paid no attention to his armed might,
we considered it as "awesome" as a caravan.
He still continued to speak and he approached
and tried to provoke our men against me.
But when my enemy saw
that my people spoke in my words, as with one voice.
Then he deployed spears and swords, and javelins
in order to wage war.
The foe arose, but the Rock arose to meet him.
How can the creature prevail
when the Creator rises?
The army stood in array
against the lines of the enemy!
On such a day of wrath and rage and jealousy
men consider the angel of death a prize
to be won,
and each one seeks to acquire fame.
And his soul, by the purchase is sold.
The earth moved from its foundation, as in the overthrow of
Gamorah
And the faces on which a flush and splendor were gathered
turned black like the bottom of a pot.
It was a day of darkness and gloom
and the sun, like my heart, was black.
The voice of the crowd was like the voice of God,

#2

like the sea and its breakers when the storm is raging.
When the sun came out the earth reeled on its pillars,
as if it were drunk.
The horses darted back and forth
like vipers, springing from a cave.
The hurled spears, like lightning,
filled the air like rays of light.
Arrows fell like drops of rain
and our shields were like sieves.
The bows in hand were like serpents
and each snake spit a bee out of its mouth.
The sword upon their head was like a torch
whose light went out when it fell.
The blood of men ran like the blood of lambs
at the side of the temple balcony.
Strong men scorned their lives, preferring death.
Those young lions viewed each open wound
upon their heads as if it were a crown.
Only death, according to their religion (Islam) was proper.
Life was forbidden in their eyes.
What could I do, with no escape
no support or stay and hope uprooted.
When my enemies poured out blood like water
on this bitter day I poured out a prayer
to God, who humbles all sinners and who casts them down

#2

into the pit which he has dug.

On the day of the battle God returns the sword and arrows
to the heart of the enemy who has prepared them.

I did not say,

"Give me victory, O God,

because I have walked in an upright path,

or because my learning trembled and gave birth

at a time when the knowledge of the learned was barren,

or because my logic resolved difficulties

those nights I awoke before the watches."

But I did say, "For your sake, be a sheltering rock to me
a strengthened wall of fire

and dispatch your anger against the enemy

to devour him like straw on a stormy day.

Do to them what you did to Sisera

and do for me what you did for Barak and Deborah.

My God, let your thunder crash and scatter them.

Rebuke them that they may be destroyed

by the rebuke!

Redeem me from the grasp of bitter destruction

and let my pursuers change places with me

on this day.

Do not remember my sins.

Remember for me, instead, the merit of Isaac, Abraham, and

Sarah.

#2

Oh, my father Jacob offer up a prayer
and son of Amram stand up for me
in my distress.

And all those who sleep in Machpelah,
How can you sleep on a day like today? Arise from the cave.
Grasp hold of the throne of God
and cry out to the merciful God and speak to him in bitterness.
And if he say, 'What is this about, my friend?'

Answer him, "Arise, get up and stir!"
And if it does not please you to have mercy
on Joseph, your young one,
when will salvation be evident?

Is this the reward I get
for studying Torah?
and he who rejoiced in the verse

"when you cross the water,"
shall he be swept away and your hand fail?
He who was informed of the verse

"If you walk through fire,"
shall he be burned in a raging battle?
Say to him, O God, arise in anger. Scorch them
and let them be destroyed in the flame!
Open up a door in the straits and save your servant,
When all doors are closed.

Upend their swords into their own hearts.

#2

Rise. Be against them, not with them. Cause their bows to break.

You angels, even you stars and shining sun,
draw near and wage war against them,
that the assembly of mighty nations
may say

there is One who looks after the humbled scattered lambs.

Then God heard my prayer

when I cried out like a woman in labor,
like one who bears her first born in pain.

He blew against them like the day on the Red Sea
and they perished in his storm
and he showed them his strength.

The fires of death devoured them.

They were destroyed like wood
in a hot stove and oven.

It was as if all my enemies in the dust
were flaming straw in the fire.

Like figs sold for a thousand a gerah
were the heads of the powerful on the ground.

The officers in their downfall were like blown up skins,
like pregnant women.

There they lay, slaves upon slaveholders,
paupers with princes, with no difference.

There they were with their king, Agag,

#2

like offal in the field,
unburied.

And one of ten thousand survived
like what's left behind in the vineyard
when the gleaning is done.

The memory of Amalek was extinguished from Spain,
their armies destroyed and their dominion cut off!
Once before, when Agag died by Samuel's hand
and Haman by the hand of the master logician (i.e. Mordecai
Megillah 12, 13a)

when Amalek came from the east for no good but since has not
returned

We abandoned them for the hyenas
in the wilderness,
the snakes, the leopard and the pigs.
And we left them lying around on rocks,
leaning on thorns and briars.

We gave their flesh to the vultures as a present,
we made them a gift to the lion and the wolf.
We sated them with blood,
but not the blood of a wounded animal,
and a great deal of flesh,
but not from a dish.

They were amazed by the spacious households,
which they found not in the shade of house or roof,
They do not come on a hot sultry day

#2

into a marble house or cool upper chamber.
Young ostriches will weep over them
and the daughter of the young she-goat will dance
and young lions will feast over their flesh
and the lioness will have enough to give to her young.
We conquered their provinces and their land
and we demolished with a vengeance
both wall and castle.
We took possession of cities along with villages
and we vanquished by might
both city and fortress.
We returned and not a man was missing from our company,
no one who was lost from the flock!
The sixth day of the week at the beginning of Ellul
was like the ninth of Av to me- or Yom Kippur
but its end was a day of redemption,
a day of rejoicing-
as when the poor rejoice in the harvest.
The day that we divided the booty
of my enemy, a joyous day,
was like a day when a barren withholding woman gives birth
and before the year "ninety-nine" came
salvation and light was sent to me!
And the vizier who was counselled
and advised that I be killed,

#2

issuing a decree,
And who came to the shores of the river
to do me harm
was sheared by the razor that he had hired!
I seized him and brought him trussed up
to the prison and caged him.
I realized my desire for my enemy
and my vengeance against his cursed soul,
because I seized the Testimony of God,
whose value to me is worth more than anything.
Then he died an ignominious death
on the night of the rejoicing with the precious Torah
and God fulfilled the vow of my father
to his tribe,
the children of song and offerers of incense.
And the statement which Zeresh said
to (Haman) who purchased with his talents of gold
(Esther 6:13)
the people who will be brought to God
as a gift.
I became calm and rested from my enemies,
I was honored and added to my authority.
Among the nations no one thinks to do me wrong,
and jealousy or hatred is restrained.
Look away from the foolish adversary,

#2

since the actions of a fool bring him to ruin.
Don't worry if the fool's stock rises-
the raising of his stock also removes his head.
And if you implore him and he continues in his evil
his fall is imminent.
The law concerning
that retain impurity in themselves
when they are immersed
is to be broken,
And regarding a goring ox who has no guard
it has previously been said,
'the only way to guard him
is to kill him.'
To God who has done great things
I declare in song
that the song might minister to others.
I will weave with words, like sapphires,
and I will stitch with speeches, like bedellium,
filled like Thumim with rhyming,
like the tunes of Psalms in number.
Mourners will have a holiday over them
and every Nazirite will drink
the cup of salvation.
Every tongue will be filled with joy
and will rejoice in song about my redemption.

#2

Every soul will be free
to fill his mouth with laughter
over the redemption of my soul in this world.
Therefore my brothers direct hymns
to the living God and multiply songs and thanksgivings in
the assembly
and say to Him, 'May you continue to uphold me,
along with those who hold on to the true Torah,
and make another Purim for the God
who arose and severed Amalek from flower and branch.
Declare in Africa and Egypt
and make known to the children of the chosen house,
Tell the elders of Pumbeditha and
to the ancient sages of the academy in Sura
Proclaim it a sister to what occurred
with Ahasuerus and Lady Esther.
Write it in your books,
that it will be remembered
from generation to generation.

#3

Look, today, on my distress,
Listen and take notice of my prayer.
Remember the promise that you made to your servant,
so I will not be ashamed because of my hope.
Can any hand do me violence when You are my hand
and my shelter?
You predestined me and sent me good tidings
in the hands of your angels.
Now I am passing through deep waters,
lift me out of my terror.
Now I am walking through searing fire,
snatch me from the flames.
If I have calamities,
what are they, or what is my sin?
I am in distress and
I can not pray at length.
Give me my heart's desire,
please hasten to my aid.
If I am not deserving in your sight
do it for the sake of my son,
or my knowledge of Torah.

#4

Will you perform miracles for me every year
like the miracles you did for the Patriarchs and the elect?
Will you slaughter lions like goats for me
sacrificing them for my sake like lambs?
When I pass, each year, through the heart of the seas
will they be turned into paved roads?
And when I walk, each year, into the midst of fire
will its flame be changed into dew?
To you, the Rock, praise is appropriate.
You are God and strength is from your hand.
You allure back those deserters whose end has come
and you remove the impure on the Day of Vengeance.
I will recount your glory in the gates
and give thanks to your name in the congregation.
I will declare your wonder in the company of saints
and your miracles among those wearing fringes.

Almost a year ago, on a disastrous day, you redeemed me
by making the enemy my ransom.
Now, after the death of ibn Abbas, I am seized by fear
as ibn Abbad approaches.

Both of them pursued me, although upon ibn Abbad's head
sat the royal crown, while the other was just a subordinate.
By his command kings are permitted to ascend
to their dominion and by his command they are removed.

#4

By his word nobles are given lands
and according to his will they are taken away.
The Berber captains listen to him
and the Arab princes give praise to him.
They wait for his utterance as if it were the rain
and look forward to his advice like the dew.
Between my king and his there was strife and jealousy
and they remained separated, each one in his own land.
They were like cedars among kings
and all of the earth's royalty were like saplings.
Both learned how to devour kings
while the mighty were consumed by their swords.

For a while they devoured princes like paupers,
and sacrificed a mighty man like a ram.
No one in Spain stood to oppose them
to defy them and betray them.
Then ibn Abbad went forth to fight
and stood with his soldiers at the frontiers.
He seized, as he went, both city and Ruler
with none to hold him back or do him insult.
Before his armies, slave owners became slaves
and the strong became sickened by fear.
The generals in his army were in the thousands
and rulers came to him carrying their flags.

#4

In the land of Ibn Abbad the wicked stoned
the children of the living God with the stones of their
tongues.

They plotted against them,
took weapons and bought shackles for their feet,
to destroy the Jewish people, both rich and poor,
and one still suckling and the one who is weaned!
And when their king grew arrogant and spoke pompously
we looked upon him in derision.

We crossed into his land in strength
to take revenge for the nobles who were despoiled.
There were men like lions with us
and a regiment as numerous as a host of locusts.
The men were weighed down, but not by their own flesh
or the fat upon their flanks.
Each one wore a belt (i.e. girded for war) on the day of
wrath

and everyone discarded their coats for the battle.
Each one hurried to a sword and ran to death
with a willing and happy heart,
in coats of armor, checked like the waves
and shields red like parchment.
With round helmets and visors (they rode) upon horses
like stormy and sailing clouds.
Their hands were not weighted down by daggers and spears-

#4

they were like twigs..

Only the flash of the weapon was seen,

only their bright shouts were heard!

We returned after the pillage and the burning,
our hands filled with plunder.

His scouts hastened to him with words,
like dross or diluted wine.

They misled him with their wantoness and lies,
as if they conspired against him.

God confounded the plans of his princes
and made their discernment like that of children.

And they said to him when we reminded "Will you remain in the
fortified city and not chase those who stumble.

Won't you go out to destroy the tired,
won't you hasten to cut off the stragglers?"

So he rushed off to give pursuit, as they had counselled
with hundreds of thousands of footsoldiers.

They stood at the lip of the river. He stood facing them
like the rock of the day the river overflows.

They stood ready for battle,
giving voice to mighty shouts, like flutes.

It would be inapt to compare them to the late Agav's men,
nor compare their weapons.

Agav's soldiers were considered like women.

These were real men.

#4

When they rode they were quick like wild asses.

When they went on foot they were like gazelles or antelopes.

They were dressed in royal garments of flawless embroidery
with garlands upon their heads.

By their strength, their hosts, their power
they could inspire those who make metaphors.

When I saw this army,

unlike the army of the slain and hated Amelekites
and beheld the fear of our own soldiers,

the mighty and noble grovelling,

the commanders unwilling to do battle,

the princes hesitating to go to war,

then I remembered the intentions of the enemy

against my humble and wretched people

whose goods the evil had already divided up

and whose lands they had cast lots for.

When I saw Death's First Born before me

and men slain and ravaged in battle

I raised my voice (and invoked) the name of God

(which is) honored and feared by the seventy (angels)

(who surround his) standards.

For a time of danger I prepared it in my heart

to implore thereby the one who sits on high

to prevail over the army of the enemy

with the power of the Rock, who takes armies in his palm.

#4

The Patriarchs implore the mighty God
on my behalf with vows and supplications.
Together, from the dust (of their graves) they draw up and
raise

salvation with the rope of prayer.

In their charity and perfection they argue for justice
even as they hold back and restrain his anger.

I have a Lord who said to me, "Trust in me"
and "I will make your steps fall in pleasant places"

I will break the lion's teeth for you
and I will make the giants fall before you!

Then he dressed in a garment of anger and stalked off
like on the day when Pharoah and his troops were drowned.

He was revealed- not through a window or in secret-
and he peered in- not from behind a wall.

He rose above his foes
and they were like chaff on the threshing floor.

They dried up there, like leaves.

He frightened them and made them dance
like a young ox, a kid, or calves.

He made them forget their might,
they were like women and children in battle.

He sent them an angel who struck down their swords
and turned their right hands into left.

He sent another angel to confuse their counsel

#4

and made his advisors the equals of fools.

He made his scouts and spies lie, even his commanders
in order to make them die the death of the ignoble.

When they saw across from them

those whom they had pursued- then they fled in seven
directions!

Isn't this an act of God,

who turned their deeds into the deeds of fools?

And placed ropes upon their hands,

and bound a cover on their hearts (i.e. cut off their
strength and wisdom)

Their own chariots were stumbling blocks,

their own horses were chains.

He cut them with the breath of his mouth, like a weaver cuts
a cord.

He cut off (their lives) like threads.

I saw nobles taken prisoner,

brought in dragged by their ropes,

to the king, by whose order some were spared

and by whose will others executed.

I grew tired of seeing the blows and the ones whom against

the blows fell

reeling, immersed in blood.

Soles of feet, which had never trod the earth,

were punished with thorns,

#4

while heroes, mortally wounded,
were cast off as vile corpses.
On a Thursday night we pursued them
(like hunters do) the partridge, like a swarm of bees.
We threw down their rich men and kings.
Their princes and slaves were stabbed.
They were like offal on the face of the earth,
their heads like dung in the dust.
Together they passed from the rooms,
the wide chambers and halls.
Those who sought to capture us were themselves captured,
and those who intended to devour us were themselves devoured.
Those who planned to take possession of us
became (instead) our possession.
They trusted in their bows and spears,
but I was saved by the (name of the) Mighty One among the
mighty.
All those who took the shoes and garments of God's people
in pledge were put to shame.
For they saw the awesome deeds of the one who gives the evil
their just deserts
and in whose mind arose the notion to destroy their giants
in anger,
as if they were stillborn.
Their nobles were considered as worms to him in his anger

#4

and their soldiers like ants!

I have seen you and you roar like a lion

and you cut off their heroes with your roar.

I have seen you and you prevail, shouting, sounding the
trumpet

and dispersing the armies!

You were revealed and the bowels of my enemies
moaned like lutes.

You became angry and I saw kings

unable to withstand your wrath or anger!

They were eager before they saw us,

but when they saw us they became weary.

You made their bows seem like straw

and arrows seem like broken stones.

On the second day judgement was declared

and on the fifth day their judges

executed judgement on my behalf.

To do justice for your servant

you stretched forth (your long hand) upon the Berber and Arab

as the shadows lengthened.

In the month of Tishrei (the Patriarchs)

You saved the son of Etan from the idol worshippers.

After ninety-nine years had passed (4799)

salvation blossomed for me like fruit.

You were my sanctuary. You protected me

#4

from the enemy, from the legions of the uncircumcised.

You stretched out your right hand to me in salvation
and against my enemies with painful blows.

The evil and destructive angels who make the heaven
and the earth tremble were given their orders
and they threw weapons of anger against them like rain,
and fury like raindrops.

You gave to your servant the cup of salvation you sent to
drink

and you gave his enemies the cup of poison.

This occurred the day before Sukkot

and all my darkest paths were lit.

Like on Abram's night (Four Kings) and Moses' too (Passover),
like Joshua's afternoon, like the night when the burdens
were lifted (Sennacherib).

I kept the Lord's festivals properly, as is the practice
of those who "dwell in tents."

Sabbath days, Day of Atonement and Shofar,

Day of Sukkot until the festivals ended.

The fear of profaning them was like a fire in my heart,
even though some were less observant.

God provided that the armies would cease their work
on a day when work was proscribed!

I make multiple songs for God

for the wonders which he multiplied.

#4

He scoffs at those who scoff.
He fulfills the heart's desires of the humble workers.
I will declare his praise and recount (it) to the future
generations,
the children of refugees and exiles.
Even though all the children of heaven and earth are unable
to praise
his name over this!
When the people brought into their booths
myrtle from the rock and branches of the palm
then the Rock elevated me with his palm
and I was concealed by his booth like in an enclosed fortress.
When they brought the willow He made the wilds
like a city of walls and ramparts for his servant's son.
He has plucked the glory of my enemies
when they plucked the produce of the glorious trees that have
been planted.
The branches of thick trees like a burnt offering
or a half-shekel atoned for me.
He magnified himself by the waters while (the children of
Israel)
were busy with the four (species) that grow by the water.
When my foes drew near to eat me alive
I stood up and they fell down!
They caused my heart pain

#4

but God sent a cure for pain and agony.
He commanded the ministering angels, who were my help,
descending and ascending from the heavens.
He also distributed sorrows even to the nation which in-
tended
to distribute the spoils of my nation.
We will build booths with gladness
while they mourn in their disgrace.
We will chant the Hallel psalms with joy
while they chant dirges and lamentations.
Is this done for me? But I am worm and not a man.
Despised by nations, lowly (even) among the low!
Who am I and what is my life, my Lord?
I am full of sin, evil in deeds.
I am insignificant and unworthy of salvation
and of your graciousness.
If you recompense me for my merits in this world
and repay me according to my righteousness
how shall I withstand the day of judgement
and how will my guilt be forgiven?
To the mighty God who appears in the storm
and in the tempest against the idolators
who did not share his glory with others
and bequeath (his) praise to idols
I have already composed a poem and now (this is) a psalm

#4

which enlightens like the Pleiades.

This (poem) is set

and its number of lines is like the praises of the Psalms.

It's subject is more precious than pearls

and its stanzas are evenly balanced and measured.

Those who give birth to verse are barren

unable to conceive its like,

the father of poets, too, became childless.

Both (this poem and this psalm) will be

bracelets on my arms and earrings in my ears.

On the day of judgement they will plead on my behalf

with words dripping of myrrh and aloes!

Children of my people, respond with me in praise

which should be placed at the head of all praises.

Order its words correctly,

placing it in the mouth of young and old.

When, in the future, your sons ask

What is this? Answer the questioners thus:

It is a psalm to God who redeems his beloved

who wrote it for the redeemed to chant.

It is a psalm of praise, great and glorious,

to the glorious God, whose works are great!

#5

The son of Abbas has already perished
along with his friends and his acquaintances-

to God let praise be renewed!

And the ruler who was associated with him (Musa)
was struck down quickly like dill and threshed.

So now, where are all their grumblings, their evil deeds and
dominion?

Let the name of God be sanctified!

#6

You have wealth and sovereignty and power before you.
You are the ruler over every ruler whose souls are in your
hands.

(And) I see and declare your deeds to mankind.

The blind man doesn't see the splendor of your glory,
the mute is dumb and does not declare your deeds.

You have majesty and glory in your earth and heavens.

Often you have elevated a man, though he hated you.

You honored him even though he sought to hurt your loved
ones.

Like Menasseh (King of Israel) he denied you and said, "I
don't see you!"

O bearer of good tidings, apprise me and lift your voice
in steadfast love.

Like a swallow or crane, chirp to me and don't limit your words.

Is what I have heard true and how did it occur?

Tell me, has the body of Ben Avi Mussa been stabbed
and his corpse- has it been dragged through the streets and
then thrown out?

He answered me, "Be glad and rejoice and let your heart exult.

Rise, and stamp your feet and again clap your hands.

Be refreshed with apples and sustained with your wine.

Magnify the name of your God and let your mouth be filled
with laughter.

#6

Rise and read the Song of Songs. But don't get near (the
Book of) Lamentations."

Give me in exchange for your good news your battle dress
and uniform

since Ben Avi Mussa has already fallen in a pit
as if he longed for ben Abbas, who intended to slay you,
and went to see him in deep darkness and in shadow.

While the city, the joy of his enemies became happy like
yourself,

it was dismayed and perplexed at the destruction of his
household.

I replied to him sweet honey and milk are on your tongue.

Be immediately apprised that the same fate is in store for
your foes!

Take my uniform and clothing and put my crown upon your head.

Go to all my friends and make them happy with your words.

That they might know that his soul is dragged into hell.

For a king has killed him, and he saw in it that which he
desired.

Ben Abbas, rejoice for your friend has come to visit!

Sit together and beat each other up in the deep darkness

and if you want- tie ropes about your heads (as a sign of
mourning)

and lament over what has been and respond to him with a dirge.

He will be an idol to you and you will be like Micah (Judges)

#6

to him.

And plot together against those deserving death, evil and mischief

like you, may ben Avi Mussa rot in your grave.

May he be forgotten, even as your evil memory and name are forgotten.

You have already come to the limit, to hunter's snares and the net.

And the kingdom had a respite from your destruction and it was calmed

and there is none among you to prosper in council or kingdom.

And you, O Digger, who digs his grave with his bare hands

Dig for him (a pit) like he dug (for others) according to your faith and God!

Make it as deep as the depths for him and I will compensate you.

Strike with a spade every eye that weeps for him.

For this I would dress up and adorn myself, perfume and annoint myself.

Conduct myself with a happy heart, then return and go.

I am compared to doves (that stand) by pools and cisterns.

I gather my strength like Samson against the pin of the beam and the web.

I will rejoice at the death of my enemies whether in their homes or on the battlefield.

#6

And he said, "Who did this for you?"

I answered him, "Don't you know? God did it!"

Be quiet and write for yourself lines in your book for a
remembrance.

Read them as you do the Sabbath reading in your religion.

Let them be upon your heart and teach them to your children.

#7

Leave off (from me) my friend and my companion,
pay heed to my remarks.

Do you think to intimidate me
with untrue words?

Why should I be frightened,
when the Rock is my salvation and my light?

You are my friend, but if you continue with (your) accusations
I will consider you a savage and a stranger.

No good will come to him who exalts himself over my house,
nor peace to the despoiler of my city.

If you do not abandon the evil that you speak
and persist rebelliously like a household of rebels
then turn and hear me, my companions,

Judge between his words and mine:

He argues with me over my association with kings.

I respond to him, this is my fate and lot.

He is afraid of their rage and anger.

I assured him, the Lord is my protection and hope.

He spoke, what have you to do with battles?

I responded to him, the place of my death and grave
have already been destined.

The Lord, who brought good news by means of his seraphs in
a dream,

will be my help.

#7

And if I rot away because of my sin- what is my choice?
What is written in my book will come upon me!
There are men who do not win in life,
like Tivni (II Kings 16:15-22) dying before his time, or
Zimri.

Or others buried like the Egyptian,
who never fought or went to war.
Some were slain unjustly
while others, yet living, were poor, hungry, and barren.
Leave off from me a bit.

Perhaps I will grow old happily
with a crown upon my head.

And I shall drink peaceful waters from my well
with a saving cup, and running waters from my river!

Will it be good for me if I despise my fate
and not rejoice in my portion and my lot?

If you are concerned about my end
and do not care for my splendor and honor
since every year I go through fire and water,
in which lies the extent of my honor,

Don't you fear, like me, for your future
even though you are at ease and healthy in your home?

I trust in God who cast my enemies' feet
into snares laid for mine.

On the day that the foe came to the fortress

#7

and slaughtered the commander like a calf or fattened cattle.
This foe was related to my king and the evil done by a
stranger
is easier to bear than that done by a friend.
There were two princes there of Spain,
with the troops of Zemari (the Slavs). (Gen. 10:15-18)
They conquered the city and went to the fortresses
to destroy them like evil spirits.
We went out to hold them off
and God went out to destroy them for my sake.
At the beginning of Ellul they were found
at the tops of rocks, a place of neither grass nor fruit.
And we brought them low to the earth, like birds
who have touched the heavens and flew off.
They were dispersed in four or five directions,
like an olive (tree) shaken up by the hired help.
We destroyed them two against three,
like the pointing of the vowel tzere `` over `: seghol
We struck them with awesome blows,
along with the prime troops of Og and Sihon the Amorite.
The two princes were struck.
There is recompense for those who revolt!
All were wiped out, except for nine who fled
and he (Yadair), the tenth man, was with them.
He was sought and led to my king as a prize and gift

#7

in the month of Tishrei.

My friend in troubled times, the Rock, arose on my behalf
and because of this my praises are dedicated to my Rock,
and my songs to God, who perceived the fear of the enemy
in my heart and diminished my fright.

My melodies (are) to the Healer who placed balm
on the wound and removed the pain
and said to me,

are you able to praise?

I answered him,

I am the David of my generation!

He answered me, Is Saul among the prophets?

I replied, my inheritance is from Merari
from Asir and Elkanah, Assaf and Mishel

Elfazar and Sitri. (of the tribe of Levi to which Samuel
belonged)

How can there not be a well composed poem in my mouth
to God who healed my wounds?

From my ancestor Yedutun (Psalms 39:1) the hymn master
I learned to excel and I have exceeded him.

I must make sweet converses with God in my song
and because of it he is obliged to make bitter
the heart of my foes.

He is obliged to slay my enemies and I
to entreat him with my song,

#7

to work for him like a hired hand.
Every day he pays my wages on time!

#8

Your splendorous writing like the emerald was arrayed
and its straight rows were like embroidery on a coat.
Pleasant to the eye like the first ripe figs,
its scent was like myrrhor a perfumed bride.
Write and read and give heed to the law (found) in (the)
curtained ark

If you continue I will increase
your pay and your wages a great deal.

Joseph, if you wrote your letter with an iron pen
you are inscribed and engraved on my liver
and not only at the top (i.e. not only on the surface, but
(within)).

My love for you is connected to the walls of my heart and
its inheritance.

My admonition is revealed to you,
but my love is concealed!

#9

My heart is hot and my eyes filled with tears
because I pine for Hart and Meaphat,*
to see the assembly of Siryon coming and going
bringing songs (like) bundles of spikenard.
The caravans of Lebanon on Ariel with a tuneful voice,
scattering bits of myrrh and cassia like a ploughman.
In the days when the lads of Zion will be in Zion,
like the bright shining sun on beds of spice,
they will gaze upon the singing girls of Jeshurun
with pupils filled with love,
at their eyes painted blue, like God's creation.
And the daughters did not defame their fathers with sin
nor did the sons commit impurities and vice.
I long for the prince's daughter, who in the nut garden
placed her does by a lily to be picked and planted.
Behold the lions (who) roar there
preventing her from entering, coming or arriving.
Destroyed by strangers who pulled out the beauty of the
landscape
opening flowers and wreaths from the walls of the
beautiful city.
When I saw with my inner eye the sanctuary a heap
and the center stone swallowed up by rocks
with fearful eyes I wept bitterly

*Lente cities Josh. 19:32-38.

#9

and I moaned with an angry heart
as if it had been pierced by the enemy's spear.
O God, will you the daughter of Edom ascend forever-
who lives above the stars, while the daughter of Zion
is sunk in the heart of the sea?
Aren't you outraged that Judah's daughter is bereft of
clothing
while the sister of Utz owns bracelets and rings?
Rise up like a lion from its thicket or a tiger from his
hills
lift up your famous outstretched hand,
pile up your arrows against Botzrah
and make Teman, drink from a cup full to the brim with your
anger.
I thank you with a song, like my song
when the chief rebel and Ahimelech stupidly entered the
fortress*
and thought to preserve himself in his stronghold,
while he entered it a curse like leprosy clung to him.
We camped out at its base and his men in its towers
were small in our eyes like locusts and worms.
By the sword of God my troops prevailed,
and his troops were cut off by the sword.
By day the heavens boomed with the clamor of horses,
the earth shook and quaked because of their movements.

*Aragon

#9

The princes dressed in red linen, made red by arrows
and the proud assembly was reddened with blood.
In one place I saw a throng break through, hurling stones.
And elsewhere I heard victorious shouts and trumpets.
We rose and climbed to its top on a ladder of bows and
flying arrows which wearied the faint heart.
We made a road at their gates for all who would pillage
We came into their courtyards as one enters a broken city.
We painted the earth with their blood
and fissured the land with the corpses of their princes.
(Where) you walked your foot trod upon a body or a skull
and the cry of the wounded fell upon our ears.
Here those who remembered and took vengeance were laden
with booty
and there those groaning with wounds, oozing (blood).
There Yadair's two companies were taken.
One was immediately killed and the other had his feet
bound in stocks.
But Yadair fled with a trembling, fearful heart,
like one taken leave of his senses.
But he received neither just sentence nor a hearing (from
the king).
And the fugitive thinking that every tree is out to kill him
and every stone a sword to slice off his arm,
he escaped to a mighty and powerful nobleman
while losing his mind from seeing what had befallen his friends.

#9

Satisfied in victory, we took him from there
by high handed strategy and a clear plan.
I drink from the cup of salvation, the cup of my victory
while he drinks spit and shame in his vial.
My God, I ran quickly to the pit
my hand playing on the hole of the asp.
I placed my confidence and hope in you,
my soul understood and knew your glory and love.
I respond to you with a joyful song in the great crowd
and the assembly exults with song over your goodness.
Thus may I continue to live,
being ever aided and saved from anxiety and distress!

#10

Joseph- all that I endured and the anguish that I bore
was for you!

If it weren't for you I would have roamed the earth and
lived like many in your generation.

This is my letter written with candid speech and who can
teach honesty like your father?

I wrote it while death laughed at us with a wide and gaping
mouth,

not knowing if tomorrow when our enemies attacked
death waited for them or us.

If it is (already) decreed, my son, that you should never
see me again, nor I see you-

Give thought, while sitting or standing, to my letter. And
if you sleep, let it waken you.

When rabbis and teachers are no longer able to lead you, let
(this letter) be your rabbi and teacher!

With your life and wealth and in all your ways fear your
maker and your Rock.

Acquire understanding and common sense, for discernment is
your praise and good sense your glory.

Fear your mother, speak well to your uncle and kin and
honor your friend.

Try to be beloved to all creatures and before you acquire
wealth acquire a good name in your town.

#10

Joseph, give (charity) to all who ask, according to his need
and if you have nothing (to give), give him a gentle
response.

To all who are needy, give a portion of your own. But when
you give remember your own needs.

(Live) bravely, don't depend on what I've done. Let your own
bravery bring you honor.

Be exalted and uplifted by your fathers' greatness, but don't
despise your young friends

And moral instruction is made up of things that I might not
have mentioned, seek them out and study them--you will
be blessed.

But if God should allow me to return I would teach you. May
God remove you from evil!

#11

Even if she can not speak, send a dove with the news
in a small letter tied to her wings,
reddened by waters of saffron and perfumed with frankincense.
When she takes flight and lifts off, send her with another,
lest an eagle meets the first one, or she fell into a snare.
If she is late or doesn't hurry then the other will make
haste.

When she reaches Joseph's house she will chirp upon his
rooftop.

Coming down into his hands, he'll play with her like a pet
bird

freeing her wings and reading the letter;

Know, my son, that the cursed band of rebels has already
fled

scattered like chaff on a tempested plain,
strewn on the highways like sheep without a shepherd,
not having realized their hopes against their enemies.

When we went to kill them, then they fled under cover of
night.

They were slain, slaying one another at the river-crossing.

They were shamed by what they had hoped to accomplish against
the closed and walled city,

disgraced like thieves caught breaking in, their shame cov-
ering their faces like a coat.

#11

disgrace sticking to them like the lobe to the liver.

They drank contempt from a vial and sucked from a cup of
drunkenness.

There was pain in my heart, like a woman first giving birth,
upon which God placed a balm like rain in a drought.

Then my two eyes grew light and my enemies' (eyes) darkened.

I sing with a glad heart, but he makes dirges.

A voice of rejoicing in my heart, but he bemoans bitterly.

To you, my Rock and Tower, my soul sings.

In times of distress my supplications were ordered before you!

My son, put your heart in the glorious hand of my God.

Rise and read my song among the people gathered together.

Bind it as a phylactre upon your arm.

Let it be written on your heart with an iron and lead pen.

#12

How often, O Mighty One of Jacob, has my soul cried out to
you with tears, but then shortly after laughed over a
cup of salvation!

Agag plotted to make Amalek* well known,
but God's hand upon the throne
erased his name with his friends'.

The adder who raised his heart at the sea has perished.

He has trusted in his navy,

but God's anger was ignited against him.

My brother and friend, drink (from) the cups of victory

and sing to God with them

and give me drink and kiss me!

*the Slav

#13

I will praise that which has no likeness or form

because his deed is trustworthy.

For he answers at all times, when I am in distress

and incline my heart to search him out--he answers.

When I grow weary with heavy fears and travel roads I do not

recognize, straying left or right.

When I said, Give my God the wing of the dove

that I might fly to the wilderness and there dwell--

And he said, will your hand become limp in distress,

your courage turn and melt on the fearful day

and do like the doves do when the heron and hawk see (them).

Therefore, cry out to the God who always responds.

Arise at every side and corner. Cry out, turning your

eyes to God.

Laugh at those who trust in spear or shield.

I answered him: listen to my speech and give me your ear:

In three things do I trust and depend on in distress.

I precede the day of battle with prayer--that's first.

And a poem about what (miracles) He will do for me

and (thirdly) my heart which laughs at the sounds (of
battle)

as if it were a hungry lion in his den, whose cubs in the
evening are snared.

He rises up early, angry and enraged and leaves with prey

#13

resting between his ribs.
I will recount the deeds God did when distress turned my
hair grey
and smote my body with sickness
and my enemies said, there's no remedy for this (disease).
When he who would violate the treaty rose
and rebelled, building (fortresses) and surrounding my head
with a net,
violating and changing his oath,
doing so without knowledge or wisdom
casting upon my king a dispute and argument.
They lay in wait to do harm, like a lion in a cave
whose counsels I heard but couldn't believe,
to the old man reputed as trustworthy who abandoned his
faithfulness without justification,
and spread his troops (who came to his aid) and counted
his soldiers (to send them out), whoring after his heart
like wrongdoers.
We went to war against him with an enemy sword
covered with the fat and blood of the people's princes.
We laid siege and captured town and city with a great people
and chariot, prepared to do battle.
My jealousy smokes against my enemy and he was trampled
like straw in the mud.
He fell by the sword in old age, by the hand of a man

#13

who struck him and didn't need (to strike) twice.
At his demise the daughters of his people cried bitterly,
wailing like wolves and desert owls.
Mourning together and raising a dirge, the town of his joy
is like a hut.
Became at the death of her king is now like a widow.
My friends have eaten the plunder of her wealth raw.
The kinsman rebelled and defrauded his king,
who escaped from jail to do evil again.
His sentence matched his deeds. We returned, as on the day
of Arnon and Metanah,*
with faces shining like the moon, to the redeemer of my soul
when I was without support.
Giving enemy cities as a gift to the destroyer,
and its inhabitants into (his) hands.
I will praise all the days of my life with song and melody
which shall be renewed by the mouth of every man,
although once
And when her fertility seems past, she will still have time
wandering to the east, crossing to the south,
going down to the sea (west), going up northwards,
like a young doe upon the hills of S'nir and Amana.
My God, when my foe shall come to dispute and chastise,
do for me like you did in that year. I will thank
you forever with song and rejoicing.

*Nu. 21:13-14.

#14

The sorrows of the heart are like sharp arrows,

but it wasn't always so in days gone by.

Though hardship hasn't found me--

why have I discovered sorrows?

Seeing my beloved Joseph in my mind

is like a hurting blow.

Since hearts feel whatever comes

to a loved one far away.

His heart hurts like mine for eight days.

How can the pain be lifted or endured?

Our bodies aren't like brass,

nor our strength the strength of stones!

But on the ninth day men said to me

Joseph is ill, full of boils

weary of suffering (boils) and his face aflame

blisters on all of his body and face.

Chastised with pain like this for eight days

more difficult than eighty years.

The heads of all that came to visit him

were the source of tears, their eyes wells.

But they have said, his fever has fallen,

and left him and the tumult has died down.

The berries of its plague have blossomed

scattered whitely against his skin.

#14

But his eyes are guarded by God
 who guards the faithful one.
Joseph, your sickness had disturbed my slumber
 when (other) men were sleeping.
It made me forget how to judge and conduct (the people),
 counsel (to lead the war) and strategy.
I loathed the service of kings
 who were prepared to do battle.
But a letter that you wrote revived me with your healing,
 gladdening (my heart).
Praises like the points of a crown upon the head,
 of Time (fortune).
And thanksgivings to him who performed great things for me
 as numerous as the grains of sand or the raindrops
 from the clouds.
My soul which was full of worry
 but (when the letter) came, turned full of joy.
My son, your sickness portends that fine clothes and pleasure
 will be made for the bride.
And the blossoming of boils tells that wise blossoms
 you will sire in Israel.
And the points (of the boils)--
 that are ornaments for the bride you will wear and a
 crown for grooms.
The crust (of the plague) portends the embroidery
 that covers the wedding canopy like veils.

#14

You will rise to authority and the council of the elders
like the rising on your skin.

Watch over your soul at the end of your sickness
and eat according to doctor's instructions. Don't
turn to others (for instructions)

If you discover, by the goodness of God, relief
read and write pleasant books.

Since by your wisdom you go up to Arcturus
and you rule over leaders.

You shall rest above the members of your generation
in revealing new things and old secrets.

You will be praised among your brothers, like Joseph.

You will be blessed, like Asher (with his) children.

#15

Be gone from my head--turban and cloth.

Tear my garments to cubits and spans.

Break the musical instruments, harp and drum.

Pour out the liquid of the vine of moist and dry grapes.

Obliterate happiness from my heart,

Rise and write a bill of divorce from joy and happiness.

Cry out, "Aha!" since Joseph is in a place of mourning

Sitting by his death and calling O my sister!

Full of (sorrow) over her departure, worrying about her

death, the day when she was taken from among the pam-
pered daughters.

The heart of maids and mothers, broken and wept,

The eye of maids and families cries.

His heart, not able to withstand the test, was scorched in

the house of mourning because of the flames ignited in
the heart.

If you refuse to be comforted, and lift up your voice in the

street and at home, with cries and shouts--

Pay heed to my words. Take pleasant words from my mouth.

Speak pleasant words like me.

Consider and assess the letter which I wrote to you

from the battlefield, full of argument and chastisement.

The letter was written when the heads (of one camp) were en-

raged against the heads of (the other camp), princes

against princes, counselors against ministers,

#15

Their forces multiplied, they polished their spears,
their arrows multiplied against the heart and its chambers.
They were in battle like flames that have been blown on,
they resembled the heat of boiling pots.
Therefore, worry and seek redemption for me,
with hands outstretched in faithfulness, salvation from
your Rock.
Request with a ready heart, (offer prayers) to God almighty
smelling like the scent of incense.
That he open up the gates for me, since all the gates are
closed--and in His hands are both gates and keys.
Sorrow for the dead will depart and disappear,
but the grief over the death of brothers lives and re-
sides in the heart forever.
A man remembers the death of a brother forever,
but the death of other relatives are forgotten in time.
This is the span of the days of a man, whose body is dust
and God is the governor over bodies and souls.
The end comes to all, great and small, as written in the
book like a prophecy on the tablets.
If a man can not add days after his day comes
why should one add to mourning and sighing?
Her days were fulfilled, she returned to the earth, from a
"house" of worry to (a place) of peace and quiet.
Before she experienced days of trouble, she never will ail
as the bent and aged.

#15

I give thanks for (all things) bitter and sweet, happy and
sad before my end comes.

I praise the Rock whether for good or evil,
for He is a king to be praised with psalms!

#16

I am indebted to God for good things and multiplied miracles,
great as I am great, or as many as locusts, towering
like towers.

How can I greet God with gifts for them and how can I return
all the rewards with which he has rewarded my soul?

If I were to give him all that I possess--

God's is the earth and all possessions, houses and tents!

Or if I were to offer up my soul to him as a gift--all souls
are in his hand. He rules within the hearts and bowels.

If I were to multiply my words in his praises--my words
would run out, but his powerful praises would never
come to an end.

But if I were to restrain my mouth and be quiet,

then what good is a mouth, a tongue or speech to a man?

Or why did God make me understand or grant me knowledge
if I am to act like fools and sluggards.

I can do no more but recount his greatness to the best of my
ability and his greatness and to please Him in general
or particular.

I give thanks to the Rock who did not hold me back with locks
and fetters on a day of sorrow and reproach, from His
deliverance.

How many times have you driven with your power, and brought
low princes and warriors exalted in power.

They wanted to capture me in anger and with a strong hand

#16

so I sent them back wounded with shame.
Also, when my sick kinsman said when I was ill, Aha this one
is as good as dead and cannot be counted among the sick!
You were merciful and you commanded that my soul be saved
from every illness which was marked with agony and pain.
In one year you pounded my foes and in another year
you delivered your beloved from ills and pains.
And when those two ensnared me, in another year,
you set my footsteps upon paved roads.
Berbers and Arabs gathered. They have closed in round
about me to wage war with horses and with soldiers.
They considered and said, there is no salvation for the men
of Granada, before the Arabs, Berbers, and aliens.
They erred in their appraisal, so that the living God may
inscribe me in the company of saved and redeemed!
Some trust chariots or horses but (God) does for me
what he did for the pious and great!
They came in their joy like victors when the spoils are
divided but they returned saddened and beaten.
They encamped for a half a day, secure in their strength
but they journeyed half the night smitten and stumbling.
Along one road they came, (against you) healthy,
but they fled seven ways, stunned and wounded.
They rose to the light of day like a warrior on highways.
They returned in the night like a thief in (obscure) paths.
They go in their disgrace and fled in disgrace.

#16

They are a satire and a parable in the mouth of men.

I returned with a happy heart but my Rock punished me
with diseases which bore some good.

I grew hot when they (the diseases) came, like an oven with
burning coals.

I streamed when they fled like a river and brooks.

And like the lion of Samson I am strong, and the blood of
my body is sweet. But my diseases in my blood were
maintained.

From time to time they come like as heralds who come at
appointed times and set times.

I shout in fear it is followed with fire and after it is sweat
in whose waters my bones are bathed.

Like a cloud thundering and lightening at the end, whose
waters fall and flow on the ground

I will sit and recline like an old man, but at bed time I
stare and am sleepless in the bed like infants.

I am faint when I rise. I crave sleep, thirsty for water,
hungry for food.

Many of my kin surround me, distressed over me and waiting
and hoping for (my) healing.

They prowl both morning and night after every skillful phy-
sician. They deliver and bring every potion.

Returning to their Rock in secret, casting down a cry
their clothing soaked in tears, like blood.

They saw as the days of sickness prolonged that I was not

#16

cured and in haste, they said

Is there no cure for him although he constantly takes medicine in order to heal his diseases!

Is there not, among all of these who are pouring out prayers, one whose prayer which will be received in heaven?

Three months have passed by my soul like shadows, as if I had no organs.

They are over. He has sent me healing like the rain and dew he sent after holding back the heavens.

There is a blessing in these (diseases), for by them God cleanses sins even though we think of them only as a curse.

To God who rewarded me according to his love and goodness, but did not repay me for my evil deeds and actions

I compose a praise whose words are like wine to the aged, (perfumed) oil to the groom, or milk to the infants.

O God, I care for those who are unworthy and undeserving, for I am unworthy and undeserving (a lowly son of lowly folk) of all that you have done

for your servant--whose actions have been perverse and whose words are crooked.

What else shall I speak or say--since he has done good for me and not repaid the perversities, according to their evil.

Behold the earth belongs to you but there are those on it who would despise your religion and who bow down to

#16

idols and statues.

You are able to control (the earth). You can open its mouth
like on the day of Korah and swallow them like the
dead and the stillborn.

If you defer your anger for the stranger, will you grow angry
against the wicked and the sinners who spring up among
your people?

If you cause me to stand in judgement--I have no justification.
You are "justified" in word and deed.

If you search out my sins you will find evil as numerous as
drops in the sea, grains of sand or stars.

If I stumble against them tomorrow it's because day and night
I made them a snare and stumbling block for myself.

If you cause them to pass away--it's in accordance with your
name--"The one who causes sins to pass away" and who
has compassion on fools and wise men.

If I commit a sin in my house, but I act with propriety out-
side in the path and lane

I will be like men who wash the outer skin of the face
but within the heart is filthy.

I search out the will of God in my heart and speech,
my actions are consistent in private or in public.

I offer prayers to the king with whom none compares
among the gods or mighty ones.

I will not be a friend to sin and I will never return to

#16

folly like sinners and fools.

I will not stand in the path of the wicked

nor will I walk with the evil.

And I will not dwell with those who jest like fools.

For a day is set aside for God to judge

on which he judges all deeds, whether good or bad

on the scales.

#17

Before the journey I requested to go

at the time of separation I wanted to (return and) sit
awhile

and who is like a nine year old* able to endure the

separation, his heart is like iron or a hewn stone.

Peace unto the daughters crying in my house over my departure!

Do they know that I am well and fine,

like a viceroy in a chariot.

Only I desire: if only God would annul the separation

so that it would not come to mind!

*Yhosef, his son.

#18

Samuel, greet Him who dwells with the Cherubim
with praises like rain on the grass.

May the praises of your Rock and Redeemer be beloved in your
heart.

When you go on the path remember what he did for you on the
paths.

And praise God who rewards you with good

and pray "Praised are You, who rewards the good with good!"

Remember the signs which he made for you here like the miracles
of the pure ones close to him.

When kings pursued after you to kill you on horses light as
clouds

and when they went out from tortured paths and laid an ambush
to you from all sides.

You fled and fell into the spring whose banks overflowed
like generous hands.

But they were shamed who had hoped and they returned
sick at heart and in bitter sadness.

Do you remember this? Do you not remember when he gave you
light for nine months in the dark folds.

He curdled you in the womb like cheese and poured out the
fat like milk.

He suckled you to satiation, but not by mouth.

He expelled your waste, but not through orifices.

#18

He prepared your creation within (the womb) and brought you
out at the end of the appointed time.
Will you remember this? Will you not remember his deeds at
your birth, when you suckled on milk.
For without understanding the days were like nights
and mornings like evenings.
You didn't know (the difference between) those far and near,
nor truth from falsehood.
You couldn't do good for yourself, so he gave you generous
parents,
Putting love in their hearts to satisfy you,
even if they were hungry.
To watch over you when frost comes at night,
and to guard you by day from the heat.
Eventually he endowed you with speech, you were weak with wet
branches.
He led you and taught you to walk
and you jumped like a grasshopper.
Will you remember this? Will you not remember that he gave
you knowledge and good sense like an elder?
He endowed you with wisdom by his scripture and law which
are first among all studies.
He explained the insight of the Greeks and enabled you to
understand the wisdom of the Arabs.
To open unblemished doors (of wisdom) with fluency among men
of renown.

#18

He made your name great across the sea and in western lands.
Will you remember this? Will you not recall that he placed
your seat above the prominent stars
and riches great by the hand of God, silver like the forest
trees, gold like stones.
Linen clothing and purple embroidery, ornaments dragged into
your house.
He made your heart as wide as the sea and your hands fresh
like rain water.
He taught you how to answer appropriately when standing before
a king in order to save lives.
In times of peace (he taught you) the laws of peace
and in time of battle--strategy.
(He taught you) how to ignite the flame of battle
or to extinguish wars, like flames, in council.
To tread on enemies with animosity like one who treads grapes
in a wine vat.
Will you (only) remember this? Will you not remember when He
stood up for you in a time of trouble, redeeming speedily,
quenching your sword with blood, like water, drawn from the
wells of joy.
On the day of stress and fear, hot like an oven giving off
flames sparks from all sides
and every soul was black and every heart like wax
and every face pale

#18

and arrows and spears sent forth, like rain mingled in the
air.

Swords opened their jaws wide on the chiefs and horsemen
and princes.

He redeemed you when disaster was at hand,
when none among your friends could save you.

His deeds multiplied beyond number or telling, nor could
they be written in a book.

O God, give your servant a mouth to declare the glory of your
excellence of your kindness and goodness.

For the kindness, you bestowed in your goodness on him,
in times of distress, even though he was laden with sin.

And your goodness like water found in an arid land
or grapes in the desert.

I will declare your deeds to all who stand and all who sit
and to all who pass by.

Tongues will be filled with their retelling and books
with their records.

They will go on the roads with men to Zoan (Egypt) and to the
lands of Lohavim (Lybia).

O God, your servant has sinned, whom you supported with
precious wealth and embroidered carpets.

A prominent name like the righteous who tremble and are
frightened by your words.

He whored like evil men after his heart and eyes and

#18

turned to the proud ones.

Erase his sin, hear his prayer. May the utterings of his
mouth be sweet before you!

Is it good for you that you are mindful of the transgressions
of your loved ones and the sins of your beloved.

If the sins testify against him, may the cherubim intercede
for him righteously.

O God, there are subjects in my lines, about which my
opponents speak haughtily.

They don't draw them like water from deep water,
but they are like to stolen waters,
and broken cisterns, though they are carved out and
filled with goodness.

Their interpretation is revealed to you as my heart is known
to you, for you test the heart.

O God, do not destroy your works. Don't exchange healing
for pain.

May my beloved, not be shamed by me, nor dogs laugh at me
on the day of calamity.

Cover me with your wings and your shade according to my
desire and not the desire of my enemies.

Make the years sweet for me til death and sweeten the clods
of earth for me in my grave.

#19

Do you recall the mountain paths of sand which I crossed,
while afraid, fleeing with my staff?
And today in transit to you, but behind me, are tens of
thousands who listen to me like a father.
And wait for my words like rain,
who listen to my common sense like prophecy.
Therefore, O God, bless them. May they follow after me
willingly.

(Victory) like this is an allegory and a parable.

Likewise, it is the majesty and dominion (of God).
With words he will beg (to drink wine), even though he is
not poor or lowly, but it (the cup of wine) speaks
with pride.

(The cup of wine) is skillful in snaring of hearts--but
who taught the art of capturing hearts to this
lolling sluggard?

(Wine must remain undisturbed until it matures), Generous
it does not speak obscenities
nor does it treat its parents (the vines) with contempt.
More carefully chosen than the sons of Zadok it profanes the
covenant of friends, but does not profane its father
with harlotry.

It is a princess, not because of her beauty. Nor does not
give a priestly fare to the stranger (Lev. 22:12)
Ashamed to say no and if she is compelled to do so curses
her days.

Hers is an inward honor (the cask) wine distorts the words
of the just, but it takes no bribes.

Smooth like oil, and sweet like honey, select like fine
flour.

Shining and looking out like the dawn, yet majestic and awe-
some as a beflagged army.

Having lineage as pure as mine with no miscarriage or untimely
birth most dignified among families.

#20

He who is hewn from the rock of Kehet* or pit of Merari* and
borne by Miriam

Strides upon the walls and embankments, but does not stoop
at the door.

And inspires great awe, and inherits the statute of his God
and not a hasty inheritance.

Steeped in learning and dominion it despises the perverse
and the crooked.

The community of his enemies and foes will be against its
will praise him and his kin.

Who can cover Dawn with his hand or make the crooked straight?

Who can tell the sun not to shine or give the smell of Cinna-
mon to fine spices?

Joseph, my son, don't destroy the building which I have
established with a straight and balanced line.

Rise to my office, that I might be considered to be a David
and you Solomon.

Since when men rise, who are the sons of builders and act
according to a destructive community
scorning the discipline of wise fathers and the wise and
the doctrine of their mothers.

The land cries out in bitterness and the earth mourns like
an aborting woman;

But when the sons of wise men make their understanding their
bread and butter

*Levite clans

#20

(Wise) like the sons of Mohol* and not foolish like the sons
of Eliav and the son of Izhar and the son of Peleth**--
then the earth blossoms, flowers sprout, and vine fruit even
on wild and inferior vines.

O my God, I multiply songs for you for multiple favors.

I raise and lift my voice and say

You are exalted in Kingship and power.

For you have trampled and cast down before me the alien
and perverse band of men.

Who had said, there is none but me.

Disperser, and slayer, and plunderer.

But understood when we come to their land, that what was done
there it (the land) cannot tolerate

and it grew weary of the sight of plundered men,

and the slain and garments rolled in blood

And broken walls, smashed palaces and battered earth.

It was once famous as chief and ruler--

but now called impoverished and fallen.

It was burned down, but in the past it did not imagine or
foresee such (a state).

Swallowed up and consumed when once it had swallowed and
consumed kings.

I returned (haughty) with a stretched forth neck, my mouth

*Heman, Calesh and Dardi--proverbially wise men (I Kings
4:31)

**Nu 16:1 (foolish rebels against God)

#20

and tongue enlarged, head and skull uplifted.
Behold, I am at my high point, my enemies have surrendered
and fallen to ruins
for the good and love which the hand of God,
in his goodness and love bestowed upon me.
My song for my Savior who is forever renewed for every assembly and congregation.
The desert shall rejoice and the wilderness be glad and
sprout like a lilly.
The tongue of the dumb shall sing and the lame shall skip
in joy like a hart.

#21

Take this book, Joseph, which I have chosen for you from the
best Arabic works.

I have copied it, while the slaying spear was sharpened in
our hands and the sword was drawn.

Death commands one army to turn the harts to an army.

But I do not stop instructing you even if death's mouth is
opened round about

Because having wisdom you find wisdom is more pleasant to
me than finding my foes flain.

Take it and discuss it and leave the group that lacks grace
of language and speech.

Know that the knowledgeable men are like the sweet fruit
tree,

whose leaves are healing.

But the fool is like a forest tree

whose limbs and branches, in the end, go to the fire.

#22

Recall, my heart, the goodness of old age and grey hair,
but do not remember the days of youth gladly
so that this (old age) leads you to fear sin but the other
(youth) leads you to sin and iniquity.
Do I have a mouth to answer on the Judgement Day--
for my mouth itself testifies against my fickle soul!
Can I lift my head like the pure of heart,
when my sin is written on my forehead!
And can I rejoice in my old age, when my day comes, even
if I live ten thousand years!
If I do not know on the day of reckoning if I shall be sent
into exile before nightfall
Who shall know what is written in my book (of life),
when I marshal troops and soldiers at war?
Who knows when I run off to battles every year
if my death is at hand?
If I go without provisions (i.e., good deeds) to that distant
road whither am I going?
My friends and my people asked me:
Has the fear of your sin grieved your soul?
When you have much righteousness to offset the sin and
your soul has been good to so many,
and so many hardships (which befell) God's people
your generosity has lightened
If they could be weighed together the scale bearing your

#22

sins would be light enough to reach the Great Bear.
I responded to them, "How do you comfort me--with nonsense
when I have a soul that does battle against the non-
sensical!"

A fire burns in my heart, since I have submitted my soul
and it has deceived me like Tziva (deceived David).*
God did well for me like a friend, but it (my heart)
acted with hostility.

But I trust that (He) will graciously treat me well,
generously forgiving the sinner.

Joseph, take your pen and write straight lines
on the blank (page of the) letter.

Write in large letters as my God
had enlarged my steps in battle.

And write down all that my God did for me
and send it to the Academy (in Jerusalem).

Inform all whose sins are forgiven, and beloved who dwell
in good state in beloved Zion,
and recount that when we went out to do battle with my ene-
mies who rushed to war me

At first they spoke haughtily,
but in the end they were dumbstruck
because there was no turning back (repentance)

*II Sam. 16:1-4.

#22

When we went to destroy them with troops as (numerous as
grains of) sand, with an army as broad as the sea,
they fortified themselves in rocky cliffs. We found their
land left prey to wild beasts.

We flooded them like the waters of Noah,
and their parapets became coffins for their souls.
Whatever they expected did not transpire,
for God maintain the imaginings of the scornful.
And the enemy who refused to listen at first when it stumbled
was in the end most willing to listen.

Upon seeing his tent full of destroyers,
and his land was surrounded by them.

Then that which was considered to be the chief among nations
became a lowly kingdom.

And its soul became plundered and captive, after it had
plundered and had taken captives.

They vomited their food, vain delicacies, and yearned to
eat a dry crust.

Just as all who stand on a lame foot,
soon hope for a place to sit.

If you stretch out your hand (against) a thief (to strike
him) he will repay the theft two-fold.

O God, my soul yearns on the day of wrath for your aid
which revives the soul.

#22

I have seen my feet and hand slip

and that death was sweeter than my life.

You rose to cut my enemy with (your) voice,

for in your voice a flame against the enemies was struck.

You took him to the slaughter, like sheep,

made heavy and fattened for the festive day.

You made his flesh my portion--

the shoulders, cheeks and stomachs.

To God, who filled his (the enemy's land) with desolation,

and filled my land with fruit

who satisfies my mouth with goodness, who renewed my

young men and army, like the eagle (its feathers).

And satisfied my soul with His salvation when it hungered for
it--

I write wondrous song. May it be sweet to one's lips

like a psalm of David,

cut from precious words (like) pearls,

extracted from the golden rock of poesy

bedecked with words and clothed in subjects

with corners resembling (the model of) a carved palace.

When it is lifted the people will be glad,

the desert shall rejoice and blossom as the lily of the
plain.

You will be wet, when drought and heat rob the waters of

heaven and the rain is withheld.

You quicken those who go on the way at night.

#22

and you make every aching soul rejoice.

And it will yet be sung in the midst of the dwellings
of God and in the chamber of the beloved bride.

And it will yet be placed in the mouth of the redeemed who
go up to Zion on the highway.

#23

My soul is pained and sick from worry and my home is taken
away and stripped by wandering.

My heart wishes to stand in the Temple of God, pines and
faints in the midst of his sanctuary.

My soul is not able to bear separation from (my son)
Joseph on Sabbaths and holidays.

When all the rich and the poor observe Sabbath and festival
with food and drink--

how will I stagger like a drunk on a holiday

How will I desist from keeping the Sabbath in joy?

How does a wanderer cook my food, like the food which is in
the pot like the boiled shankbone.

And if I lack the good and pleasant and restful (things in
life), for whom does my soul travail?

When my soul stops enjoying anything--what good is wealth
and riches to my soul?

I am in anguish, my home is safe and sound.

My face is happy, but my soul is mourning.

My hand makes war speedily, and my eye is tired
from looking for my friends.

Light, honor and majesty are on my face,

but my heart is like darkness from wandering.

Will I yearn forever and be lonely like the widower
in a virgin wilderness.

By day, do I consult with jackals in the wilderness?

#23

And by night, is my brother the night owl in the heights
or plains?

Behold (even though) I wander from the depths of the sea,
isn't this depth the daughter of my eye (i.e. source of
my tears)?

Doesn't my wandering desire (to hear) the truth,
will you make my departure just?

Why is it that during the month of Tishrei he makes my
wandering a sinful thing for me?

How will separation rule with strength over me?

Its mother will be in the midst of its people for a
covenant.

You go down with its cap into the pit,
which has a humble kingdom there.

Joseph, give ear to my opinion and may your ears remain pure,
(uncircumcised) to every evil.

My words are bestowed corresponding to you
and my reproof is planted within your heart.

Listen to my arrayed speeches, like Rachel producing twins
which have no barrenness within them.

Arise early and late to pray towards the house of your creator,
serve him in fear.

Turn away from the evil forever whether little or small, and
from sin, small or great.

In fear of the Rock, do not walk on crooked paths or unpaved

#23

roads.

Circumcise your heart in goodness and your soul will be closed
to evil, your mouth to foreign women.

Look into the Bible and your religion
and whatever you do not know- ask.

Return in the reward those righteous who came to your dwelling
out of love for me and you.

Serve them and be careful to grant them due honor as you are
able.

Take from them understanding, for one can find no defect in
them or in their faith.

One has gold and one has crystal. One has onyx, as if they
were (the mythical land of) Havilan.

They will multiply (your knowledge) for you well when they
come and thus shall your glory be multiplied for them.

Call out my greetings to them
every morning without interruption.

The report in my letters are like the model of pleasant
jewelry on the face of the bedecked bride.

(These) words will attract hearts like a calf which drags a
cart in the midst of a plain

and in (their hands) the plundered pain

and at night speaking of them the plundered eye turns.

The sufferings of the heart shall flee from the oppressed
and they shall bring redemption near to their soul.

#23

They are as fragrant as (the forest of) Lebanon or frankincense and the grain offering mixed with good oil.

#24

Men of good sense, scholars of law, discernment and knowledge teach me the melodies,

and instruct me to praise in song

and lend me tongues with which to speak.

So that I leave off from my work

and offer songs to my redeemer for my redemption.

The deliverance was like the mother to the rest of my deliverances and they were her children.

When flaming anguish arose in battle and every face turned pale (with fear)

Planting fear in the valiant heart, sprouting white (hair) on the head of the babe.

When we came to the land of the enemy, crooked and perverse and master of exploits

who sins as well as rebels

who compounds evil acts with wilful transgression

we went to exact retribution for new rebellions after the old ones

With (as many) horses as the number of drops in the wells. but there is not enough (wells)

to give them (the horses) drink.

A nation (so great that) which lacks sufficient food in its vessels, but (knows that) in the enemy's vessels food awaits them.

And the people have wings (extending out) over the land.

#24

and rises like the Nile and the Jordan.
And nations whose terror preserves them
pitching their tents in a plain and camping securely.
Woe to the place of their encampment and to where they
turn to travel tomorrow!
Every year they destroy kings with their might, subduing
them or appoint them
They do what they desire on this day and on the morrow they
return and change their tactics.
(When they want) they parch the lands and (when they want)
they water it. (When they want) they starve the land-
lords and (when they want) they feed them.
As the sea wind brings the rain, but may also shatter up
ships.
With masques cast over men, they adjudicate and judge ac-
cording to the Torah of the true God,
And their battle--on one day, (they were) faithful
but on another day of battles they were rebellious.
By night they hunger for sleep. By day they are satiated
with secure sleep.
When the king does not respond to him who cries in bitter-
ness they rush to respond to his cry.
And the knowledgeable appease them (cover their faces)

#24

when they go out (to war) with presents and portions.
Then we rose against the proud king and entered complacent
lands.
Together we made ramparts, wall and tower lament and we
destroyed walls.
We pillaged her treasures, trooped into her gates and made
her dwellings desolate.
No one among his soldiers was able to remove smoking fire-
brands from his nostrils.
And on seeing this, he alerted distant kings of neighboring
monarchs.
They hastened to his aid, like turtledoves and doves to their
dovecotes.
In groups without end or number, men of different faiths
and craftsmen schooled in the destruction of princely
palaces and in the demolition of residences
waged war without armor or helmet and horsemen, not riders
of she-asses.
They pitched (their tents) and we pitched two camps in the
two towns.
We arose to act against them with arms and long spears.
We did battle with lances and spears at the sixth hour.
But the angels of heaven stood to intercede in our dispute,
with steady hands.

#24

They prosecuted them for their sins and in the end they were
captured by their own sins.

God judged their case as a capital crime and not a civil
offence.

Suddenly they were dispersed from their positions, like
chaff from the threshing floor.

And they abandoned their tents to their enemies,

While their hands still held their spades.

Their tent line and the platforms, coverings of embroidery
and cords were still spread.

When they were broken they wailed like a woman in labor
even though they had not previously known (such)
sadness.

And because of their weakness, their sounds are muted but
ours were tumultuous in victory.

We hastened and wrote on their skin with an iron pen
bold letters (i.e., struck them with blows).

We filled them with our swords, as if their bodies were
sheaths.

We stamped their shame on them and humiliation on the face
of the enemy!

Warriors became drunk in one moment, not with wine, but
with the blood of their heart.

They carried standards that day but on the morrow were car-
ried away in caskets.

#24

Making those groups who were nurtured on purple lie down
in dung heaps.

We appeased our anger with their blood.

Nothing like blood can quiet anger.

How did you give no thought, O my foe to such things and
how did you not understand?

How could you not be ashamed to flee with the fugitives
(with) gashed hands and cut off thumbs?

(Like) castrated horses, clothing and equipment soaked red
(with blood), flowing on (the floor of) the chariot
and (on) the prostitutes* (*I Kings 22:35-38)

How did you abandon men of rank
and return to women of rank?

We made their sons pass like sheep under the hands
(of shepherds and shepherdesses) to be counted (them).

And on the day of your misfortune we deprived their women by
might of food, clothing, and conjugal rights.

The (pampered) women who stay indoors bared themselves to (other)
women revealing their disgrace and nakedness.

Each one in her house will weep for son and husband, lonely
without neighbors.

Since in her house there is such a misfortune
and therefore she alone raises (her voice) in dirges.

The weary bones (of our soldiers) which before were not
fattened because of toil now were fattened (by victory),

#24

and they who were lean from the wear of travel
you now see them fat from the wear and tear of
the foe.

The beasts of burden who were lightened for the road (are
now) weighted down by their spoil.

As if their castles were axes made of dross,
were not refined in a (smelting) oven and fired,
their gardens abandoned to the hand of the flame
and their mosques covered with the soot of the firebrand.

Their city walls (were) conquered by the hand of the enemy
and their produce ground up by the teeth of the foe.

Their lands were laid desolate and their homes, the
dwellings of ostriches.

Every house covered with cedar and painted vermillion
(now is) without walls and without bricks.

And all of their wealth was like slices of an ox's flesh
roasted over a fire.

O my Deliverer, I have had faith in You and therefore You
helped me. You are a faithful God!

When the enemy treated us with contempt in their hearts,
you made them contemptible and you understood their
plans.

You foiled their designs and destroyed their council, and did
not place understanding in their hearts.

You shortened their hands in battle when I multiplied my prayers

#24

before you.

Therefore I will make lengthy praises today. They will be
like stout oaks for you.

With speeches like a watered tree, planted by the rivers, and
verdant words.

Engraved upon the praises and kept in store for future generations

and the pure and righteous will see your might and be filled
with joy.

Princes will proclaim them in their castles and the poor will
sing them in their huts.

And future congregations shall rend you thanks, long after I
shall dwell in my grave

and the elders will make them (God's miracles) known to the
generations

and proclaim them to their peoples.

#25

My heart burns with fire within

at the passing of youth and the exile of Judah
that I dwell defiled outside of Zion.

(like) death

or the purgatory of the grave.

Can there indeed be a returning for the rebel from Exile

and a day of wrath for those who are angry and turn
away (from God)?

Is there yet a tradition in the mouth

of this captive people given by the Freer of the captives?
to cast the evil-doers into the pit

and to raise the righteous people above Jupiter?

If I or my sons were to sing well on the high platform

shall we go with song and chant?

And I shall see the sons of the living

God (i.e. Israel) hastening to Zion like clouds or doves.

By my life, my Redeemer lives! I will yet hope until I die

(to see) the ingathering of the exiles.

And I will not say, I am great and glorious,

my place is among kings and nobles.

The evil inclination will not deceive me when it says

you are a noble and most honored among heroes.

#25

And what will you add when salvation comes, to Joseph
 (his son) and what (wealth) will you gather when the
 exiles are ingathered?

Standing in the Temple court is better and more pleasant than
 ruling over all creatures.

A banquet of sweet delicacies in a defiled land
 is a banquet of bitterness for me.

Build, in glory the high place (i.e., the sanctuary) in Zion
 and raise up the dear children of Zion and Jerusalem.

Renew in youth, as it was before, the love of youth,
 as that of an eagle.

Satisfy your lamb (Israel) which is consumed by the nations
 with the best flesh of young lions.

Then I will bring to you a burnt offering and sacrifice lambs
 upon your altar.

My heart awakened me from sleep while it is still night and
 spoke to me (these words)

Is it vain and worthless that God placed crystal speech in your
 mouth as was it my salvation when I sat
 with my lips licked?

Open your mouth and fill the princes of your people
 with the gift of phrase. . .

Turn your mouth to diamonds and your palate to golden
 filigree, sewn together with the thread of song.

Compose songs with the splendor of holiness to God who makes

#25

straight the crooked for you in the times of distress.
And adorned your head, on the day of battle, with crown of
his deliverance and help.
When you go into battle (against) many and mighty warriors
and forces more numerous than yours
when the troops close in upon you, (blinding) like night and
the soldiers like mountains
and they (the enemy) thought that your feet were bound by the
ropes of the evil messengers in their land,
Then spears met spears
and the brave overcame the brave
and they sent forth arrows (like) bees and they did what the
bees did not do (Dt. 1:44). (i.e., they killed)
And all the best among men were
devoured (or were food for) polished arrows.
And they who were proud of their great warriors, shared the
lot of their youthful recruits.
and all (of our men) who came into battle took off (their
coats) but wore (helmets) upon their heads in glory
With the heat of passion burning like flame and pride as was
high like the heavens and stature (erect like) palm
trees.
And with jealousy like that of a camel, enmity like a serpent,
and ravagings like evil spirits.

#25

men who were not men, but they were crowned kings and
aristocrats
who erect memorials in their heart when their souls depart
from their heart
as if the shaft of their spears in their right hands was like
a weaver's beam, and its sharpened point was like thorns.
And their eyes filled with starless darkness because of the
dust raised by their chariots.
Their shields, like expensive castles, were laid low by the
mouth of the sword at the light of day
and all of them marched out to die like one who walks in joy
to gather honeydew from the forest.
They ran to destroy their flesh, rejecting the life of the
flesh.
There were scars and bruises upon them more severe than those
of the poor and more numerous than the embroidery worn
by the wealthy.
There was a section in the courtyard, like that of kings,
and their skin was torn to shreds by arrows.
Then arose the God who works his miracles for me anew
each morning.
He bereft their hearts from courage
and turned them to broken men in battle
and sent Death's First Born and dragged the warriors by their
hair-locks to the grave.

#25

and came between the warriors who were linked in battle and
left them corpses;

Then those, who before had been friends in battle,
were separated by battle.

Together they were swept away, for God repelled them
and they fled because of the rebuke of the sword.

And most of them were imprisoned, defeated, measured by cords
(II Sam. 8:2) and fewer were slain.

For eternity they will serve as guards in graveyard and open
fields, whereas before they were guarded in their courtyards.

They will no longer style (lit. "cut") their hair for honor
and beauty, even though they are not Nazirites.

God appointed a time to plunder the wealth of these people
and to give it to others (i.e., my soldiers),

to take the flesh of every stiff necked prince with dull wits
and to give it to the tigers.

(Those) who were dispersed in their cities, are today piled
up bodies in a heat blasted land.

Their backs were white as the moon and now
they are black like Negroes.

Hawks and falcons are gathered against them,
and devils clap their hands at their plight.

And all who had roared like lions on a day of misfortune,
Now lions roar against them!

To my Rock, I will make a poem

#25

which is superior to all songs, and will be a song of songs.

Its shoots will go out like Lebanon,
sending forth its boughs to Shinar.

Its words will be chosen to be chanted with a glad heart,
in assemblies and at choice weddings.

And its stanzas--princes will guard them in their hearts
and meditate on them whenever they sit in the gates.

And they will see that God exists and judges
who straightens obstacles (lit. hills)
for the straight.

He does good to those who do good,
but repays the evil of those who do evil or speak lies.

#26

(A) life without poverty or disease is good for my soul. . .

If it weren't for my old age--

but no "if only" or "if only not" will help me.

White hair as numerous as sand,

appeared on my head and grew.

I saw that my steps were speeding toward death.

(The hair which was) black and new has gone the way of pride
and withered.

Thus will my day wither. The universe and its spheres will
fall to waste.

My life, which is finished, whose grapes ripened like a
cluster, has withered.

(O time) turn back and bring forth the flower of youth and
ripen.

Steal some days from eternity which were stolen from you

If not--know what remorse tomorrow shall bring you and cease.

What can a man do, whose plans deceive and beguile him,

for he must stand in the presence of God, heavy and full of
evil?

Happy and wise are those men whose thoughts (turn to repent-
ance) at night.

They weigh (their lives), subduing their libido with
strength and overcome (it).

If it were not for cups of wine, which young women took for me

#26

filled for me,
which took and cast out the sadness of my heart from my loins.
They (the cups) were beautiful. They said be gone from the
heart which you have afflicted--and they were gone.
If not for the battle, whose tumult dwelt and was confined
in my heart,
The uproar of the battle lorded it over the
song of wine,
(when) they heard the singing at the feast, the exultation of
battles they trembled.
If not for (God who did) miracles against my enemy,
whereby they fell down and flowed away like spring rain.
For then my fate bequeathed and left as an inheritance my
honor to strangers and backsliders.
The enemy despoiled the covenant between us and then
acted faithlessly.
We entered into an oath and stood by our obligation, but they
dealt deceitfully.
They made their paths crooked. Their mouths responded and
ridiculed and they (spoke) foolishly.
They spoke very proudly and slandered me.
Then we rose against them with men who went up and were agi-
tated like a torrent.
They all waged war with a crown and splendor, embroidery and
colored garb.

#26

They rose with a sword unsheathed and raised the banner
in the name of God.

They put on their spears and came into the proud (enemy's)
camp and slew (them).

They thrust the spears into the hearts of the Berber chiefs
and planted it.

They cut the corpses with iron when the time for their har-
vesting was ripe.

They slew (as) men and imprisoned women. They destroyed
and devoured.

They torched the olive trees on the Mount of Olives,*
they cut them down and they withered.

You made them look like black men. You smote them and they
fell.

Their prince was put to shame and closed the doors of his
gates like a jail.

The foolish foes saw what had come upon them and they mourned.

They had seen themselves as highborn sons of God--now they
were humiliated.

They saw crowd upon crowd of soldiers, encamped like
locusts who destroyed them

They were treated with contempt in their land and despised
in all lands.

The vanity of (their) tongues passed and vanished like clouds
and went away.

*A mountain of the Arxate range north of Seville.

#26

(Their) deeds were consumed by fire and their words in
flame and were annihilated.

Saved, (our troops) stood in joy by the wells of salvation
from which they drew water.

They washed and immersed their feet in the blood of the slain
enemy.

My brothers--whose hearts rejoiced at my salvation.

Recite and multiply songs over the goodness which God has
multiplied for me.

Rise and take the drum and sing and dance to God with a
happy heart.

Request that God do this for me at all times.

#27

God enlarged my mouth with teachings and commandments
and pronounced me worthy to teach.

Therefore, turn to me you upright and listen to this testimony of the (Torah):

in the Torah of God, the general principle of the commandments
is explained, but the details were sequestered in the heart.

They were received from Moses by word of mouth and
were kept, not in writing, but in the heart.

They were given from prophet to prophet and were transmitted
from scholar to student.

The wise conserved them until time came and loosed
the bounds of conflict.

And the bread of understanding was lacking in the academies
and the water of understanding from the wells.

And the disputants became many in the gates of the (houses of
study) and doubts increased in the circle of scholars.

The disciples of Shammai and Hillel were divided
when the fear came like (a slippery pail).

Then Judah Hannasi arose and wrote down

the six orders of the oral Torah,
enlightening the face of the world with the Mishna, whose
sections are like shining constellations.

He recalled the well known disputes of his generation,

#27

resolving obscurities,
with devices found for all who demand,
like honey (found streaming) in the forest.
After (Judah) men were divided and wrote their disputes in
further tractates
in which they (insisted that) one desist from following individual interpretations (and follow the rule of the majority) in which explicit laws were confirmed.
God fearing men searched them (the laws) and correctly judged obligations and with the obscurities of exemptions.
They labored to determine the correct laws,
of things permitted and forbidden.
They were able to recognize what was valid and what was invalid,
and distinguished the pure from the impure.
Justice returned to (its original clarity)
and doubts were removed from the instruction.
Doubts were reborn afterwards when (new) terrors and events
were born.
Troubles obscured the secret of the laws
which (previously) had been solved by the early generation
of interpreters.
But the Amoraim found the doors to every obscurity in every
Mishna taught.
And in them caused flowers to rise for the Torah
and caused a bloom to come forth in the statutes.

#27

They gathered from the laws, like eggs, and they collected commandments from them, like herbs.

Rav Ashi and Rabina gave them in the Talmud (Bavli), arranged in this correct sequence.

They built a wall and encampment for the Torah and established wall and rooms for (our) religion.

Upon every mysterious thing in the Torah they trod, like one who trods upon clusters of grapes in the wine press.

They brought forth its obscurities, like one who brings forth wine (lit. "children of the grape") stored (beneath) the skin.

Many strayed from them in their interpretation of Talmud and Torah.

They taught men teachings which were invalid and wrote books in which were a few words to the perverse groups.

Things which were invalid were said in the name of great and valid authorities.

They explained in their name responsa as of this date which removed many from the righteous path.

But although they did not speak so, nevertheless, they are quote today in their name.

Indeed heretics displayed a strong hand,

The law was impoverished and severe regulations were made permanent.

They opened wide (their mouths) and stuck their tongues out.

#27

The incompetent engaged (in Torah).
They turned white righteousness into darkness
and black evil into white.
Therefore I probe deeply the Law of God,
according to my abilities and understanding.
Recalling errors (in order) to prevent them and
writing down the beautiful (halachot) to establish them.
And inscribe that in which there is no controversy,
with pure language and clear paths.
Bring forth every straight thing from the graves,
and bring all the distorted to their tombs:
I fix the Teaching according to my words
in its proper place.
And whenever I write and design, I base upon the
choicest words of the Gaonim.
And Rav Hai, master of them all,
I behold before me his wondrous (interpretations)
to embellish the crowns.
I drew water from his well. I eat his food, and find nothing
unappetizing (bitter).
And from his clouds I quench thirst. I cause springs
to flow in Israel.
I labored with the correct laws which men of greater
understanding had interpreted.

#27

To cite them in the names of those who said them, in
order that they would be quoted by name by every mouth.
I will not be ashamed when I reveal (others') mistakes or
failures, as bramble and thorns
to remove stones from before the stumbler,
to remove trenches from before the blind.
I will not honor the countenance of the highly placed, for
the face of every flatterer is not honorable in the eyes
of the exalted God.
I know that the congregation of false idea
still spouts arrogance and pride against me.
The jealous men shake their heads in mockery and utter empty
words against me.
They said: who speaks for error is in the mouth of the great
man and the words of this leader of men,
as if every father of wisdom is bereaved
and every mother of those who uproot perversity is barren.
Leave off from them and do not listen to them.
Listen how I will make the crooked straight.
And how I will fatten those who hunger for knowledge
with its fatness (of knowledge)
and I will cover their nakedness with girdles,
who will examine and who will find in my words
words unguarded from error.
Judge me favorably, for I am a human being

#27

and my roots are from the dust.

Establish them with integrity of heart and eye

clean mouth and pure eyes.

My God--set a guard over my meager mouth and palate

from evil and strange utterances.

Be a help to me in my words,

as you came to my aid in (times of) trouble.

For now you have put me into the hand of the enemy

and decrees of death have been ordered me.

The whirlpool has drowned me, the deep swallows me.

Wells closed (upon me).

But, your mercy was mighty, you placed me under your mighty
grace

When they awaited me on the day of retribution.

And you were my tower of strength and fortified stronghold.

They reached to seize me, but (it was as if) I were on the
heights on the dear clouds.

They hastened to slay me with arrows like sparks (of fire)
and lances like beams

and they thought that it was within their power to slay me.

But it was (as if) their hands were tied behind their
backs.

How can a man flex his strength

and seize his captive with captive hands?

#27

How can a man see, with closed eyes, his enemy whom he has
found?

What can horses and men by the hundreds and tens--(who seized
me do when between them and me (stand) many groups without
number of seraphim and angels:

Indeed the angels bound their swords to their hands and their
arrows to the cords of their bows.

They (the angels) rebuked them well, until they abandoned me
and fled from the rebukes.

My Lord, you routed them and they fled
with a fearful heart and quick feet.

You set me up upon a rock, when (my) heart melted and (my)
bile was spilled.

You raised my soul up from the grave, from the mud
and from the pit.

You drew up my honor from the tumult of the grave.

There is nothing like the depths of the grave.

On the day the angel of death brought complete destruction
(against) my heart. . .

When Hell itself and the daughters of Hell burned against my
life, like women carrying burning (branches).

When I cried in bitterness from "the valley of slaughter"
(Jer. 7:32) you answered me with life from the storm.

You saw me when the reeds wrapped about my head,
in the deep darkness in which (no stars can be seen).

#27

Like night without the dawn, gloom with no light, a cloud
with no stars.

You spread the light of salvation over (the night, the darkness and the cloud) and they were filled with light
like streams.

You bared your mighty arm to save me and
you did mighty acts.

Nothing like this was heard of in earlier generations,
nor will it be heard of in generations (to come)!

Because of this the congregation of my enemies was confounded
and my friends opened (their mouths) to the God
of the world in song.

And because of this, for all my days and nights there will be
songs on my lips to the almighty God.

I will rise to give thanks to him at night
when (sleep) has bound the eyes.

When the weary sleep--there will be well-ordered songs in my
mouth to the God who redeemed me.

In the dark, in secret, publicly and in the congregation when
and assembly is summoned.

And in my language to all who seek and are zealous to teach
themselves opinions, like the spring,

to revive the children of the living God with the commandments
and to slay the sins of the sons of death,

to pour the rains on those who thirst for Torah, Midrash and
Talmud.

and counsel in the ruling of law, finding honor and
sovereignty.

They are attached like bracelets to my hands, for my life and
on my head, in my grave they are crowns.

A reward to (God) who rewarded me and saved my soul on a
day of destruction.

For whoever said it is in man's hand to do good or evil
spoke a sin and rebellion

and to him who said--there is no resurrection for the dead,
I who was dead have been raised from the grave!

#28

You will see the words of ancient and recent scholars in my
book, without having to search.

But if you find a sin in my works since no man is free from
sin, then give the benefit of the doubt to him who
toiled.

I ask this of my friends.

Take what the Rock has taught me
what God has not explained to me--
can I apprehend it?

#29

Son of princes, rise and take from the hand of the princess
a glass full of sparkling wine.*

Whoever looks upon it will see miracles and will affirm that
only it exists on this wondrous land.

When the wine-boy takes the goblet in his hand, it spews
shining red upon his arm

the virgin of winecaskets (wine) which before had been squeezed
by the foot of the poor,

now smites and dulls the heads of Lords.

Why else does she (the wine) punish the heads of the princes,
if not because she convicts them for pride and presumption?

Go now and search, o heart, and find the prison of the grape
while I placed it in the prison of my heart.

Ask the Euphrates, and it will tell you that its streams were
sweetened when she crossed it drunk with wine.

My brother, love the waters of vines and the waters of your
well,** but spurn the waters of a strange woman.

For God has a day when he brings to justice for sin done maliciously and for any mistake.

Rise now my son and drink deliverance from the cup for the
year of vengeance hurries and comes to His heart.***

*lit: of molten agate

**i.e., your wife

***God's

#29

Princes who pursued us to the top of the mountain like a hawk, we found them now in the valleys.

Sons of the Berbers,* broke covenants and renege on vows without iniquity or sin (on our part).

Behold like sheep they are abandoned on the plain land and the land is thirsty for their blood.

Hasten on a day like this, seek the blood of vengeance.

They had spilled it on a day of trouble.

Until the nations at the end of the earth hear that their rebellion bears fruit and produce!**

We rose to the arrows like a bird and spears like the tongue of a viper and swords like destruction

and mares without whips we ride to wherever we wish.

Fear fell upon them, which had hung over them since the beginning of creation.

We destroyed them in a minute with a destructive blow, unceasing, without a healing.

You will hear when the sword falls on their head, noise like a city filled with uproar.

And on the skin of their flesh (you hear) the sound of the spears like the sound of the cloud of the heaven which bursts in the east wind of the summer days.

*Lit: Philistines

**i.e. one is punished for enjoying it.

#29

I am sated with them. They were like a stillborn child which
was defiled in the pregnant womb.

My hands slayed them (my hands which are) redeemers of the
blood of the oppressed,
slaying without mercy for thousands and hundreds,
smiting them like a hammer that splinters a rock
and they said: Indeed this is the penalty for their sins.
Yesterday (the enemies) were friends to kings in the palaces,
Today they are neighbors to the desert owl among the
ruins.

The hyenas of the desert eat of the blood of fat oxen and the
flesh of fat sheep. He who does good to the evil or
evil to the good even in innocence, resembles the wor-
shipper of an idol at the entrance of a sanctuary.

My brother, when your right hand finds enemies
thusly should you destroy (them) and scatter them to
every corner.

Devour the arm of the enemy, like the lion, and the head of
the foe

and strangle the evil like a she-lion.

Treasures are not in every land, nor at every time does one
find a boon.

But storms do cease and turn quiet and strength grows weak
and in the end the strong turn ill.

There is a time when you harbor a grudge like Esau and when

#29

you hate like Tzfo

and times when the spirit is low.

Do good to the good man, but scatter in anger the congregation
of sin.

There is a sin which deserves forgiveness, there is a grave
sin which is beyond forgiveness.

If you go straight, neither turning this way or that,
destruction will find you.

My God, you healed me. And thus may you forever heal my
soul in every sorrow and distress.

If the many are with them and the few with me,
he created seraphim to redeem the few with me.

For you have no impediment to oppress the strong or to help
the weak and the outcast.

Look with favor at my melodies--which are like bulls offered
up on your altars, in days of prophecy.

#30

What are you, compared to this young buck
 who places the pride of his youth opposite him
 and who do you have in his courtyard.
Turn--do you not see the black hair on your head turning
 to grey dawn
How can a man be seduced by hair. How can he delight in the
 waters of youth when from his boyhood
The angels of the pit are bound in his hair--
 time speedily removes their bonds.
His steps are heavy from walking in the land
 after he has sent his harvest as far as the Nile.
Darkness and noon are the same in his eyes,
 for his lights have faded and turned dark.
When a man's hair turns white (he sees) the way of truth
 while his black hairs did not greet his days of vanity.
Rise, O wise of heart. Declare, what do I have of time?
He answered--his words made me sick.
A cup full of vanity is in your hand. At first it tastes
 sweet,
 but in the end you taste dregs.
Old age instructs you in the straight path
 but your rebellious inclination perverts (you with) its
 lies.
You are in a prison, its terrace and roof is made from its

#31

vanity and your heart desires its walls.

You are like a hired laborer, but your labor is black like
the night.

Your grey hair is like dawn. Your death is its
morning.

Your life is like a dream and you discover in old age
most of its meaning.

And in death (you find) its full solution.

Son of nobles, abandon tears over youth.

Rise and praise well like David with his psalms.

For a troupe (of the enemy) who lays siege upon a castle to
capture it,

retreats in shame and its feet stumbled there.

For the soldiers who were summoned and massed like helpless
men locked in a stable.

They gathered together foolishly but God emerged like a
lion from the forest and dispersed them.

Arrows were sent against the (castle), stones thrown by
hand, and

The blade of lance and spear against its towers.

But man's weapons were as nothing,
his catapult-stones as chaff, and his sling stones as
straw.

And whoever sinned, God will break his bows
and tear his bowstrings.

#30

If the men of the fortress are sheltered in the shadow
of God, who will cause evil to befall those it
protects?

Or will God surrender the men of might, but those whom
God surrenders who shall deliver,

We were gathered together when the news came. We rushed to
the castle on the mountain to save its charges.

(The enemy troops) came to the fortress, the best of its
stronghold and they closed its gates.

We rested there across from their fortress with strength.

We surrounded his flanks with our armies.

All who went up against them with the army were hidden there
like the dead

close to his grave.

There is a joy, but none like the joy (of) trapping one's
enemy in the city and sees his revenge.

Whatever you desire you wreak upon an enemy who flees from
his fortress and hides in its inner precincts.

We enjoy the fruit of their houses and they are in disgrace
and sated with bitterness.

Their drink is groaning and derision, but each man in our camp
quaffs good wine.

I rejoiced and my soul rejoiced, like a man whom God
had helped and wreaked vengeance upon his

#30

foes.

But my joy turned to anguish when I learned that Joseph was
in distress

and I suffered at his distress.

I was afraid when the news came and fate made me fly to him
on the eagle's wings.

I visited my son on his sick bed and lo his body was (thin)
like hair and his limbs like a shadow.

His friends salved his boils but to no avail.

His physicians did not know to dress his wounds.

But God, who bound my wounds, annointed his sores with his
balm and bound his wracked limbs.

O true God, after (Joseph) came and reached at the
portals of the grave resting at its borders,

You have redeemed him--and your spirit which was restored
and your breath returned to his nostrils.

I hope for God in times of trouble, since God commands the
deliverance of his chosen.

He will command his grace upon a pious man who generally
pays his vows to God,

Who fulfillls the desire of one who fears him, who hastens
to gain His favor and anxiously adheres to his words.

#31

Can I stop up the streams from my eyes and rest
 when the children of Aram (Jer. 42:23) have seized
 Hamath and Janokha?*

Edom** dwells in the border of Zion and the sanctuary where
 the Shekinah shines while the daughter of Zion is exiled.
 (Israel is like) a wife divorced and abandoned by her husband,
 even though there was no bill of divorce.

What (good) is my life--when there is neither Holy Ark or its
 sacred curtain or the glory of the menorah with almond
 shaped branches and blossoms.

The sanctuary and its precincts and the Holy of Holies--
 "strange fires burn within them while the holy fire
 removed.

The beauty of the trolleys and the capitals, the figures of
 the palm trees, resembling a pomegranate--ninety six
 in all exposed to view.

I will dwell in sleepless state, while uncircumcised of
 hearts sleep well.

I aspire and I meditate and I pray.

(When I can't sleep) I look heavenwards and at the stars
 above my hear, which resemble a budding flower bed,
 like the faces of flowers, like cups of wine which sparkle,
 redolent with the scent of myrh and mixed spices.

*Cities in northern Israel. Josh. 11:6-7 and Josh. 19:35

**The text says Geval-Edom, Psalms 83:8

#31

And Orion appears,

resting in its chamber (like) a disobedient foolish
son far from tribe and family.

The (appearance of) faces of the children of the great dipper
and the great dipper itself
is like a woman who wraps her children in a cloak of
compassion, resting in the city of peace.

The Pleiades circle speedily every day
footless along the line of heaven,
like a "hind let loose." (Gen. 49:21)

The heavenly body rushes unweened to and fro.

The earth hangs suspended in the heavens without a rope,
without falling.

All move in order for the wise who avoid evil, and the
band of fools have a glad and peaceful heart.

My son--walk in the right path, since there is no goodness
but the good and straight path.

Listen to the marvel which God has wrought on the day when
the enemies multiplied false and seductive words.

Leaders, princes, and rulers gathered together.

Heads of armies and kingdoms and every governor.

We came unto them with a troop anxious to do battle,
long trained to battle and burn.

The enemies heard mention of its dead and cursed; it shouts
of battle and cringed

Kings hear of its might and it is praised

#31

Their souls are sated with doing evil, and I sated the land
with blood, making it blossom and bear fruit.

The troops of the enemy heard the war cry (of our army)
and was despondent. They heard the cry (of our
army) and screamed (from fear).

They who thought I and to nothing but me will prevail now
became nothing, when we arrived and were routed.

They were dragged on battlefield as if by lions.

They ran up to the mountain and skeltering like bucks.
We spoke to them (the enemy)--is this the deed of a band
of men who heard the news of another band of men and
fled?

Please descend from the peaks until we turn the land like
a pot boiling with the blood of princes.

Come, do battle, o souls of two fighting forces. One cried
out (in fear) and the other rejoiced.

Come let us cause your wives to cry in silence and cause great
tearing of hair and baldness in your tents.

Until the (eagle) prince of all birds and (i.e., the eagle)
the prince of all animals (the lion) declare that every
(animal) that dwells in the wilderness and (bird) that
flies

should come to lick the blood of the soldier's bodies,
every head that is smitten or cut by the sword,
to place the soldiers, whose robes we made worms, in turning
them like dung and refuse for the fields.

And set out flesh, not the flesh of sheep,

#31

to every bird in every nest and to every lion cub, to every lair.

Men (of the enemy) who considered us foul, then we will turn their flesh foul--even if they were users of perfume and spice.

We will strike them in deed and with whip of the hand, not merely with the tongue. For only the soft hearted raises his mouth and speaks high-blown (phrases).

(Where) we will draw near and go up from every side (they retreat)

but when we pull back, they gore us with insults.

Why, in vain, do you utter high-blown phrases?

Only when the truth comes do you turn silent from arguing and rebuke.

Where are the lies which you whitewashed with your mouth?

Here is the battle-field--there is no white-washing for its walls!

You spoke much in front of your women. But there are wives who have husbands

who limit their words when they arrive.

(You) who cry out on the top of the mountain, come down hither.

We will fill the mouth of the women, which is full of laughter, with lamentation and shrieking.

We will thunder with a (loud) voice, but no one will answer

#31

for no one can capture with words a bird who sees
the trap.

They were shamed and returned, loathsome and contaminated,
more loathsome and contaminated than any wound.

They were disgraced when they were addressed; where are
your words now?

His response was silence and he is humbled.

They returned murdered, although alive, for they are men
who die of shame,

whose soul(s) are not (actually) killed.

A man can have much hair upon his head and beard, (neverthe-
less) the hair on his head and beard can be
shaved by derision.

A man can walk and be healthy, but can be cut to pieces by
the public arrows of mockery at his calamity.

Their souls are sated with sadness and the covering of the
head, but my soul rejoices and is glad with head uplifted.

This is the end of the band that talked but did nothing.

And this is the end of (our) band who rode and succeeded.

This is the end of a people whose souls have fled but this
is the end of (our soldiers) who considered death
life life and comfort.

So all who break the covenant will have to flee today,
for rejecting the statutes and forsaking and forgetting
justice.

#31

My tongue is like a sharp sword. And to Him who wrought
all this, my soul belongs,
with a song I begin (my mouth).

I begin and conclude with praise the God of salvation
over the cup of salvation which I give to others and
take to myself.

For the salvation which was sweet and pleasant, which was
greater than any human salvation.

If not for God who supports my breath, then (my breath) would
take flight from joy and happiness.

I will speak and I will triumph with my song, for on the day
of the battle my path will make my feet straight and
cause me to succeed.

I will take to heart and contemplate the deeds which God
has done for me every day.

And as in the east and west, I am saved, so in the east and
west will I praise your might.

I shall send forth words born of praise to those born of men
north and south by means of troubadors.

#32

To the descendant of Moses*, the prophet of God or his close
relative, whose father loved him because of his wisdom
and his very bowels tremble as the sea whenever he remembers
him or speaks of him,
who brings forth (wisdom) like a spring brings forth (water)
when he writes words of Torah.

When his poem reached his father, he opened (the scroll)
and set his heart to understand what he wrote.

Behold this is a secret of God which he (Joseph) put into
writing (as if it were) from the mouth of a cherub.

His penmanship is like a prince's crown, engraved with
ornaments of gold.

A letter which drove away the sadness of (his father's) heart,
seized the hand of joy, which had fled and returns it.

(The letter) wiping clean his anger and wrath, all sadness and
conflict like (from) a slate.

There was a heartache lodged in his soul, which left him
dark and desolate.

And now (his) pleasant words were an amulet against his pain.

May God be his salvation and support forever at every time
and place.

Let him render him wondrous mercies and let him enjoy all
the days

of his life in (God's) grace.

*lit: to his son Yhosef, who was a Levite

#33

I send letters about victories (in battle) on the wings of
the dawn and not on the wings of eagles. . .*

Since (if) they fly with the wings (of dawn) they may weary
and in their flight most might be delivered to the
vulture.

(Nor would I send it on) the wings of (the) cloud which is
dragged from (one) side and restrained by many others.

But dawn, at the moment when it spreads its wings, fills with
light the valleys and mountains.

I will sing (to the dawn) in the name of God your creator who
makes you splendid with his created light,
by (the light of dawn) men who were bound in the prison of
darkness go out to labor.

In you the eye of adulterer and thief rest and the tigers
return to their lair and hunt (at night).

(God) appointed the stars to rule the night and the moon
like a shepherd who leads flocks (of stars).

By (night) weary men recite Torah and the
praise (of God).

While others rest.

At (night) the angels of God hasten in fear to the throne
(of God) to attach crowns (of praise) (to him).

The seraphim and holy animals sing to the high God. They

*Some lines appear to be missing

#33

respond and sing in a high and mighty voice
with "holy, holy, holy o Lord of hosts" who fill the earth
with splendor
and the sun like a king in splendid raiment
emerges, the (lesser) luminarie retire to the innermost
chamber.

By the light (of the sun) the hills fill with silence. By
its warmth the valleys fill with grain.
When it rises it causes healing to blossom for the sick, but
when it sets, it causes the weak to scream in pain.

He made the immeasurable sea to open (its) mouth, and
devour (ships) without a hand, to shout without words.
When it (the sea) is quiet you do not trust it. It storms,
and turns calm and you do not see any storms in it.
He made thw world a horn of plenty, a prison for the wise,
a refinery for the pure.

And it (the land) blossoms and it dries up, it gives and it
takes, enriches and makes poor, throws (a man down)
and lifts him up.

He made a second world (Paradise), a place for the wretched
to rest,
and a source of hope for humanity and the ultimate goal
of all flesh.

And in (the world to come) there is recompense for good and
evil (for the wicked) and the High Court makes no dis-
tinction between pauper and prince.

#33

(O Dawn) spread out my letter to the north and south, east
and west to my choice friends.

Letters as redolent with the scent of sweet herbs, as is the
remembrance of God's deliverance of my life.

And so the miracle of his placing marks on the face of the
moon and on the Great Bear, the sun and the stars.

He filled tongues (of the righteous) with "blessed be My
Lord" and abundant "There is none like God."

And the wonder by which he placed burns in the heart, spilled
out gall

caused the nostrils to smoke.

He caused the poor to dwell at the pinnacle of the heights and
buried the proud in the depths of dust.

When they attacked me, I heard (the roar of their) multitudes
and saw the multitudes of (their) armaments.

Their noise was like the thunder and (crash of the waves)
at the edge of the sea. (There was) a great panic and
fear of the grave.

Arabs, Hagarenes, lords of the Berbers, Hittites, eunuchs
and Gentiles.

From the east and the west, north and south (the armies of
the enemy)

gushing forth like a stream, devouring like a flame
clothed (in darkness) like night-obstructing (the path)

#33

like mountains.

Some encamped on this side of the border here and others gathered on this side.

But they did not lift up a hand to harm (us) as they had said so that we thought that they were dead.

And we said (to our enemies), "Did you not make camp to stop our men, (yet) on this day it is you who are stopped!"

And to lay siege on cities with kings and princes and now yourself are besieged!

Are their souls rebuked, their hands tied? Are their stars imprisoned in the heavens?

Did they forget (the art of) battle and turned into dogs barking or quiet on the sides of the courtyard?

Is their arm shrivelled, their right arm weakened and where now are the haughty lies (of the enemy)?

There is none in all Spain who did not help them. Nonetheless, we attacked them in triumph.

They set themselves to slay the children of God, but God did not allow them to kill.

He made their bows like dust, as if they had drawn them and they had no bowstrings.

As if the spears in their hands were tied to the grasp of a constellation above them.

We flew to them at the news of their encamping and we soared over them like an eagle (over prey).

#33

We lay five day in ambush against them and we rose like a lion against the beasts of the jungle.

They thought that we were far away until they saw us arrayed for battle.

We rose against them in the name of God, who gives courage to the humble and brings down venal men, with the hearts of lions and the cruelty of beasts with the hands of young lions and the feet of gazelles.

With horses ready for a day of tumult to turn (their) white (faces) black and to turn their white (hair) black.

On (mounted) horses were men who were sated with anger, and drunk with the wine of jealousy and wrath.

Thousands and hundreds all different in form and images, but they appeared as one man.

Then they fled into the darkness. They forsook (their) tents and they fled to the desolate wilderness.

God brought them to disgrace, to return in shame, devoid of their desires.

We returned to the army which camped in the east, mighty Arabs and hired Christians.

We made haste before they could hear anything and we ran to them like rushing rain.

They spies discouraged them and said to them--realize that the mighty will speedily be upon you.

Behold they were like a wheel, running in a circle, cutting and slicing

#33

up pieces.

Piercing hearts with the sharpness of spears, quieting the
battles and the cries of the arrogant,
depriving men of mouth and head and burying the holy in the
pit.

Then they hurried to their fortresses and they came in siege
and closed the gates.

They girded shame like embroidery. And earth rested and
the villages dwelt in peace,

The lands rested, and happiness increased in the world and
dread was removed.

Lamenting fled and prosperity bloomed, but the days of glad-
ness were cut short.

I will sing with joy and my pained heart will rejoice,
bringing healing to the wounds.

I am happy amidst sadness, like a sheep's tail with a burr,
for where is there oil without dregs?

The God of hosts made a sign for good and set healing. He
healed what was broken.

To the Rock, who renews his new miracles for me every day

I will multiply new (songs) every morning.

I will compose a psalm to his name, a song which will
be ordered in the lips of men.

With it the boys will do well in the dance

and boys will enjoy (their) youth

#33

and this song will hasten messengers on the way and it will
be like a bandage and medicine to pain.

A stumbling block to the sinner and darkness to the foe,
but stars and light to the companions.

A goad to give water (to the men) with cups and goblets
and cheers for those treading grapes.

And a spur to him who mentions the acts of God, a harp to
awaken those who sleep at dawn.

It will be fitting and apt at the end of time to the
remembrance of troubles and the fulfilment of vows.

#34

At all times God will remember me and at every moment he
will visit me with his faithful love.

All day long he will grant me anew (the privilege) of thank-
ing him in the congregation

for the miracle (of the victory) which he renewed for me.

So that I did not say, Has God forgotten his mercy and he
hates me for my sin forever?

And he will not awaken to save my soul and did not rebuke the
enemy who hated me.

When I arrive at the roaring pit, the nether regions,
he indeed lifted me then up to the mountain!

But my enemies did not cease, and my
battle and dispute did not conclude.

And they sounded their tumult and they turned away,
as if none could see my suffering.

At the turn of the year when kings go out to battle
they sought downfall and destruction for me.

At the harvest, one hundred and twenty days they cloaked me
in anger and ire.

In front and on the flanks they waged war against me.

They grabbed my neck and hated me
and returned to their borders in peace.

And they send me away

weary to mine. #11

#34

And now they gathered to revive (war) and renewed again
the battle between them and me.

As if my Redeemer slept and there is no Rock above the heavens
to watch over me.

As if thousands did not fall at my left side
nor the ten thousands of God at my right side.*

(As if) those who practiced sorcery and wizardry had an advantage
over those who (worship) God!

Will you (O God) not rise to frustrate their counsel?

Will you not look on my distress?

Where are your deeds of old (that you did against) my opponents,
on the day of disaster when they hastened against me?

Behold they go out to set nets
and their intention is to trap me in their nets.

Send them into the path of evil
and he captured the kings who pushed me into the pit.

And men will tell of their fall
as they spoke of the evils which pursued me.

Let me drink, in the evening from the cup
of salvation and satisfy me in the morning
with your light.

And wrap the garland of your steadfast love
about my head

*Psalm 91:7

#34

and you will free my tongue

(to sing) of your miracle!

#35

Indeed my king is mighty in his way and in his acts and how
distinct are his devices and his thoughts
and how marvelous above all deeds are his marvels and the
counsel which he gave, and designed!

He reveals deep things to men which were inconceivable to
the mind,
but which were sealed by his ring.

A man believes that it is in his hand to do evil or to do good,
to bind or to untie or to release the strings of his bow.

When he is aided in battle against the enemy by strategy and
saved by many men or by strength in his war.

Sometimes he joins the mighty to be saved by their
company.

But his bones become disjointed by such an alliance,
Sometimes one eats his food but his food is a knife in his
kidneys.

Or breaks into a home but there is no blood (guilt for the
one who kills him)
when he breaks in.

Or is a hungry man who grasps a loaf to satisfy his hunger
while his death is hidden in this very loaf.

Or a warrior who stumbles on his horse in the row of
battle and a soldier who can in his robe trip upon a
smooth road

and how often will a light-footed man go in a wide place (where
it is

#35

easy to walk)

without knowking that he has already come into a snare like
a bird?

And whomever God has blinded will walk with his own feet into
the net of the enemy until he falls into the enemy's trap.

And whomever God frightens, will rush to innocently
misfortune.

And dies before his time.

He who cheats in his buying and selling, tastes the evil
of his acts when he buys and gets repaid when he sells.

He who ploughed wickedness harvests according to his evil,
and finds the fruit of treachery in the furrows and the
ploughing.

How often did you see hooks in his ankles when he went to send
the innocent into the grasp of his net?

Or a ruler who arises happy and joyous early in the morning to
visit his friend's palace,

in the evening finds himself bound in the stocks.

Like my enemy, O God, whom you put them in the fowler's snare
and trap of the enemy who appears like a friend.

When you sent the prince Ephron* twisting his paths on the road
to Hell and destroying him.

With him was the prince of the Hittites** and King Y'bus*** who

*Mir abi Zara of Ronda

**Mohammed ibn Nak of Mowr

***Abdun ibn Kazrun, prince of Arcos

#35

in life were like the dead--

all three of them with their horses and their chariots
rushed with everyone cloaked in beauty and dressed
in shirts

to the disrobing room of the bath house.

All ran like a warrior to the place of wealth and plunder

and there his soul and the soul with him were taken,
and all who ran on foot like a gazelle to his destruction

and swift like a bird to his downfall in the grave
and every prince for whose soul you prepared a place of
punishment

on the day of his accounting and punishment and
placed his soul in prison.

And everyone who was transformed from the sound of his dance,

and his blossoming crown, now his daughter
screamed and a rope was tied on his wife's head.

Smitten but now avenged by a blow, the attacker unpunished
for compensation, neither for medical or recovery costs.

And every man of honor who did not shun visiting his friend
or soldiers when he went out to his evening, you killed
him.

He went to bring back wealth and abundance into his pocket
but every thing which he transported in his pocket and
purse were plundered.

He went about like a peddler in the city to earn a living
and he abandoned his soul and his goods in its midst.

#35

And the high and the haughty deceiving king was now deceived
by agents and they made his pit and his sinking deep.
And not he alone was destroyed, but the wealth of his power
was destroyed and no small evil befell his wealth
and family.

When they came to the city of the enemy, they did not think
that he was to send forth his bown and hammer against
their enemies.

They turned to be helped by his sword against the enemy
but he turned out to be their enemy and slew them with
his weapons.

Foolishly he cut his right hand with the palm of his hand.

His arrows broke his strength, in his folly.

There were knives in his hand to slaughter kings and increase
his food and wealth.

He used to break stones with them (the knives) now he cut his
arms with them and broke his ribs and neck.

And the staff which nations drained, a mighty staff, he rendered it weak and a weak voice was heard in his kingdom.

God deceived them and astonished them and sent a curse against
them.

He rebuked them and they became angry because of his rebuke.

And so may God make men foolish* to elevate a man who obeys
his authority and is repoved by his reproof.

*or frustrate men's plans

#35

Who is afraid of his pronouncement of him (Samuel Hanagid)
who frightens princes with His (God's) name
and casts princes down into his pit.
For you he will make a song, in speech which he measures
in his scales,
a pleasant song which he brings in its meter.
Since you destroyed his rival and made his chains heavy
you benefitted your friend and honored him.
I would sin before God by saying my God has already
brought my footsteps into the enemy's prison and his
shackles
has closed the doors behind me, when he has opened a door in
secret for my aid but I did not know.
My enemy mocked me in public, but you O God in a secret manner
which we do not know
cast him to mocking before everybody.
Then my friend wore joy like a turban and cloaked the face of
my enemy in shame and with his mantle.
My friend was girded with gladness and his mouth was filled
with laughter.
My enemy in his girdle returned in disgrace.
And such is God's majesty and kingly strength are God's that
haughty kings surrendered to his dominion.
And days will show men what was beyond his imagination, things
which Fate, who roams the world fathers.

#35

How many are the miracles of the living God in the heart
of the seas. He will reveal them and his glory and
beauty shall be revealed.

Blessed is He who created Fortune, which at times performs
properly

and at other times performs neither properly nor in measure.

At times it will violate statutes and observances and at
other times it will establish the matters of the world
in accord with its statutes and observances.

1. שירי מלחמה

א

יום צר ומצוק אני זוכר בשורתך - יום צר ומצוק כמו פיה ובלבבך!
אזכר בשורה אשר היא לי לנחם בבוא צרה, ואוחיל לישעך ושגובך:
תשלח לעבדך, והוא שוכב בערשו והוא נער, שרפים לבשרני ברב טובך.
ישבו לגנדי, ומיכאל אני שח: כה
5 כי תעבר יום במי צרה - אני אתך, לא ישטפוה נהרות יור: יר אויבך.
גם גבריאֵל חברו בשרני אשר שמע במרכבתך עלי, ובסביבך:
כי תלכה לך כמו אש - לא תכנה לך, אמר ללהב ולא יבער לעולם בך
זאת הבשורה אשר אתמך כחרב ביד, אראה חרבות ואשען עלי חרבך!

1 ביום צרה ומצוקה אני זוכר את בשורת האל המתוארת להלן; בשורה זו טובה ואמתית כמו שהאל טוב ואמת. וצדק ואמת. וצדק כמו פיה ובלבבך ופיה ולבך שוים. 2 לנחם לנחמה. לישעך ושגובך לישועתך וחזוקך. 3 והוא שוכב בערשו והוא נער כשהוא שוכב במטותו בעודו נער. ברב טובך על רב טובך. 4 ומיכאל המלאך, שר של מים. 5 כי תעבר יום במי צרה אם תעבר פעם בתוך צרה. יום קרב ביום שיקרב. 6 גבריאֵל המלאך, שר של אש. חברו של מיכאל. במרכבתך במחצתך. 7 תכוה לך תכוה אותך. 8 אתמך אחזיק. חרבות של האויב. חרבך בשורתך שהיא לי כחרב.

1 יום צר ומצוק - על פי צפניה א טו: יום צרה ומצוקה; תהלים קיט קמג: צר ומצוק. טוב את וצדק כמו פיה ובלבבך - על פי תהלים קיט סח: טוב אתה; שמואל ב יח כז: איש טוב זה ואל בשורה טובה יבוא; בבא מציעא מט: שיהא הן שלך צדק ולא שלך צדק... שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב. את - במדבר יא טו: ואם ככה את עושה לי. 2 לישעך ושגובך - על פי שמואל ב כב ג, תהלים יח ג: מגני וקרן ישעי משגבי; תהלים סט ל: ישועתך אלהים תשגבני. 4 ומיכאל - על פי ספר הבהיר יא: שמיכאל שר הימיני של הקדוש ברוך הוא מים וברד. בה אמר יי - ישעיה מג א. יריב לך ריבך - על פי משלי כב כג: כי יי יריב ריבם; שופטים ו לא: האתם תריבון לבעל... אשר יריב לו יומת עד הבקר אם אלהים הוא יריב לו. 5 כי תעבר יום במי צרה - השוה להלן נא 68: ויום באו במי צרה. כי תעבר יום במי צרה אני אתך לא ישטפוה נהרות - על פי ישעיה מג ב: כי תעבר במים אתך אני ובנהרות לא ישטפו. יום קרב אויבך - על פי תהלים כז ב: בקרב עלי מרעים... צרי ואויבי. 6 גבריאֵל - על פי ספר הבהיר יא: וגבריאֵל שר שמאלו של הקדוש ברוך הוא אש; פסחים קיח: גבריאֵל... שר של אש. 7 על פי ישעיה מג ב: כי תלך כמו אש לא תכוה ולהבה לא תבער בך; והשוה להלן ב 88-89: ואיש שמח בכי תעבר במים היסטף... ואיש בשר בכי תלך כמו אש הישרף; ג 4-6: יעדתי והטבת ביד צירים בשורתי אני עובר בתוך מים דלגני ממגורתי, אני הולך במקדך אש פצני מבערת; ד 3-4: הכל שנה אני עובר בלב ים ויהפך למסלולים סלולים וכל שנה אני הולך כמו אש ותהפך להבו לי כסללים; ז 10: והאל המבשר לי עלי יד שרפיו בחלום יהיה בעזרי; ח 6: אני בא כמישאל בכבשן ולא שרף, ומטבע כמו יונה ולא מת בלב מים.

הקדמת יהוסף בכתב יד אוקספורד
רשומי האותיות בכתב מראה' הם המשך הקדמת יהוסף בכתב יד וינה

ב

וערצה מא הו משהור מע זהיר צאחב אלמריה עלי ידי אבן עבאס כאתבה פלמא כפאה אללה קאל הלה אלקטעה אלתי אסתאנף כתאבה(א) ווצף פיהא חאלה מעהמא ומא היאה אללה תעאלי לה עליהמא וסמאהא שירה נפד הלא אלפתח אלגליל צחיה יום אלגמעה אול יום מן אלול שנת שבע מאות ותשעים (ותשע) [ושמונה]

וקרהו מה שמפורסם עם זהיר שליט אלמריה על ידי אבן עבאס סופרו. וכאשר הצילו האל אמר שירה זאת, שבה פתח את אגרתו, ותאר בה את מצבו עם שניהם ומה שאפשר לו האל יתעלה כנגדם וקראה 'שירה'. והתרחש הנצחון הנכבד הזה ביום הששי, יום ראשון באלול, שנת שבע מאות ותשעים (ושמונה 4 באוגוסט 1038)

שִׁירָה

אֱלֹהִים עִזּוּ וְאֵל קְנוֹא וְנוֹרָא,
לְמַעַן כִּי פִּעְלֶיךָ מְרוֹמִים,
וְעַל כָּל רֶם וּמִתְהַלֵּל בְּרַעָה
וְכָל צוֹעֵק אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשִׁמְךָ –
וְהַטּוֹבָה אֲשֶׁר לִי, אֵל, עֲשִׂיתָה –
וְאוֹמֵר לִי בְּיוֹם צָרָה: חֲבֵה עַד
וְאוֹמֵר לִי: הֲלֹא תִירָא? עֲנִיתִיו

מְרוֹמִם אֶת עָלִי כָּל שִׁיר וְשִׁירָה,
יוֹם תְּנַאֵל – וְנֶאֱלַתְךָ בְּהִירָה,
וְעֵשֶׂק רֶשֶׁת לְךָ רֶשֶׁת מְזוֹרָה,
בְּשֵׁם עֹנֶה-בְּצֵר צָעֵק וְקָרָא.
וְנִפְלְאָה נִקְלָה וְחִמּוּרָה,
עָלִי כָּל טוֹב, שְׁמַעְתִּיהָ, יִתְרָה.
עֲבֵר זַעַם! – עֲנִיתִיו: צוֹר לְצָרָה!
בְּתַמְהוֹן: אֲדֹנִי לִי – וְאִירָא?

חלוקת השיר: 1–11 תהלת האל. 12–131 תאור המלחמה. 132–136 מוסר השכל. 137–149 סיום.

1 אלוה עז אל העז. מרומם את נעלה אתה. 2 למען יען. מרומים רמים. בהירה גלויה. 3 רם גאה. ועשק ובעשק. מזורה פרושה. רש... רשת לשון גופל על לשון. 5 ונפלאה נקלה וחמורה ונס קטן וגדול. 6 שמעתייה ששמעתי עלי. יתרה עודפת. 7 ואומר לי ומי שאומר לי. חבה הסתתר. צור לצרה האל יעזר לי בצרת; לשון גופל על לשון. 8 הלא האם לא.

1 אלוה עז – על פי דינאל לא ית: ולאלוה מעזים; תהלים מו ב: אלהים לבו מחסה ועז; תהלים פא ב: הרנינו לאלהים עזבו. ואל קנוא ונורא – על פי נחום א ב: אל קנוא ונוקם; דברים ז כא: אל גדול ונורא. מרומם את עלי כל שיר ושירה – על פי נחמיה ט ה: ומרומם על כל ברכה ותהלה. 2 ויום תנאל באלתך בהירה – השוה להלן קד 2: אשר עשה צדקה עם בני איש כמו שמש לכל רואה מגלה. 3 רם – על פי ישעיה ב יב: גאה ורם. ומתהלל ברעה – על פי תהלים נב ג: מה תתהלל ברעה. ועשק רש – על פי קהלת ה ז: עשק רש. רשת מזרה – על פי משלי א יז: מזרה הרשת. 4 יקרא בשמך – על פי זכריה יג ט: הוא יקרא בשמי ואני אענה אותו. עונה בצר – על פי בראשית לה ג: העונה אותי ביום צרתי. 7 ביום צרה – ירמיה טז יט. חבה עד עבר זעם – על פי ישעיה כו כ: חבי כמעט רגע עד יעבר זעם. 8 אדני לי ואירא – על פי תהלים קח ו: יי לי לא אירא; והשוה להלן ז 12: הלי תפחיד במלים לא גבורים ואין אסחד וצור ישעי ואורי; ז 8: ותפחיד מחרון אפם וקצפם השיכותיו באל מחסי ושרברי.

וְיֵשׁ פּוֹצָה, וְיֵשׁ דּוֹרֵשׁ דָּמִי דָּל,
10 וְיֵשׁ כּוֹרֵת עָלַי נִפְשִׁי בְּרִיתוֹ –
וְאִיכָּה לֹא אֶסְפֹּר מַעֲשֵׂי אֵל –

וְיֵשׁ גּוֹמֵל, וְיֵשׁ שָׁכַר לְתוֹרָה.
וְיֵשׁ גַּם לִי בְּרִית אֲבוֹת שְׁמוּרָה!
וְלִי פֶה, וְאֲנִי בַּעַל אֲמִירָה!

בַּעַת רָאָה אֲנִי, שׁוֹכֵן לְחוּף יָם,
כְּבוֹדִי אֶת פְּנֵי מַלְכִּי, וְכִי כָּל
וְכָל מְלָה גְמוּרָה, בְּאֲשֶׁר לֹא
15 חֲמֻדוֹנִי עָלַי הוֹדִי וּבִקְשׁוֹ
וְאָמְרוּ: אֵיךְ תִּהְיֶה מַעֲלָה לְעַם זָר
וּמִשְׁנָה זֶה יִדְבֵּר בִּי גְדוּלוֹת
וְחִבְרָת אֶת כְּזָבִיו הָעֲצוּמִים
וְחִלְיָה לְכֻמוֹנִי לְדָבָר
20 וּפֹזֵר בְּמַדִּינוֹת אֲגֻרֹתָיו
וְלִהְקִימָם עָלַי נִפְשִׁי בְּדָבָה

וּמִשְׁנָהוּ, בְּנוֹ-עֲבָאס מְקָרָא,
דְּבֵר מַלְכוּת וְעֵצָה בִּי גְזוּרָה,
גְּמֻרְתֶּיךָ אֲנִי, אֵינָה גְמוּרָה –
לְהַדְפּוֹנִי בְּיָדִים מְהָרָה,
עָלִי עִם זֶה, וּמִמְשָׁלָה אֲשׁוּרָה?
וְרַעוֹת מִבְּלִי חֲתָה וּמוֹרָא,
וְהַרְבִּים בְּאֲגֻרֹת חֲקוּרָה,
בְּפִי מְלָה תִּהְיֶה עָלָיו גְּטוּרָה,
לְשׁוֹנוֹת זֶה בְּפִי עֲמוֹ סְדוּרָה,
כְּדַבַּת נוֹשָׂאִים בְּמוֹט זְמוּרָה.

9 פוצה פודה. גומל לאדם כפעלו. לתורה להוגה בתורה. 10 עלי נפשי לקחת את נפשי. ויש גם לי אבל גם לי יש. 11 בעל אמירה איש דברים. 12 אנג זוהיר. ים הים התיכון. בנו עבאס מקרא שנקרא בן עבאס. 13 את פני מלכי לפני מלכי חבוס מלך גרנדה. בי גזורה על ידי היא נחתכת. 14 גמורה שהחליטו עליה אחרים. 15 חמדוני קנאו בי. 16 ואמרו: איך תהי מעלה וממשלה אשורה לעם זר עלי עם זה. מעלה התגשאות. לעם זר היהודים. עם זה הערבים. אשורה מאושרת ומקיימת. 17 גדולות דברי רהב. חתה פחד. 18 חקורה מוכנה ומתוקנה. 19 לכמוני לאיש כמוני. תהי עליו גטורה שתהיה בה מעין נקימה ונטיחה. 20 ופזר במדינות והפיץ בערים. לשונות זה בפי עמו סדורה לעשות את דברי שטננו שגורים בפי העם. 21 נושאים במוט זמורה המרגלים.

9 פוצה – על פי תהלים קמד י: הפוצה את דוד עבדו. דורש דמי דל – על פי תהלים ט י: כי דורש דמים אותם זכר. ויש שכר לתורה – על פי ברכות סא: זו תורה וזה שכרה (ושם בתמיהה). 10 כורת עלי נפשי בריתו – על פי תהלים פג ו: עלקך ברית יכרתו. ברית אבות שמורה – על פי דברים ד לא: ברית אבותיך; דברים יב: ושמר יי אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך. 11 השוה להלן טז 6: אם אחסם את פי ואדם עלי מה זה שם פה לבן אדם ולשון ומלולים; כה 19–20: הלהבל ולריק שם אלהים עלי פך בדלה האמרים והיה לי למשעות למען אחי יושב ופתחי פי סגורים; לח 2–3: ומי שר בעין לבו דרכיו ומתעלם לבד מנגלו לבב ונעשק דרכים ואלם כבד פה, לא כמותי לטוש גרון וחך, לא כבד שפה וערל שפתים. אספר מעשי אל – על פי תהלים קח יז: ואספר מעשי יי. 12 אנג – על פי שמאל א טו ח: אנג מלך עמלק. שוכן לחוף ים – על פי בראשית מט יג: לחוף ימים ישכן. בנו – על פי במדבר כג יח: בנו צפור; במדבר כד ג, טו: בנו בעור. 13 בי גזורה – על פי מגלה טו: שכל דברי מלכות נחתבין על פיו. 15 חמדוני עלי הדדי – השוה להלן טז 13: חמדוני ויעיקר לחודי. 17 ידבר בי גדולות – על פי תהלים יב ד: לשון מדברת גדולות. 18 העצומים והרבים – ישעיה ח ז. באגרת חקורה – על פי איוב כח כז: הכינה וגם חקרה; קהלת יב ט: ואזן וחקר תקן משלים הרבה; והשוה להלן ד 148: תהלה היא... חקרה לענות אותה באולים. 19 לכמוני – על פי נחמיה ו א: האיש כמוני יכרת ומי כמוני אשר יבאר אל הדיכל וחי. 21 כדבת נושאים במוט זמורה – על פי במדבר יג לב: ויוציאו דבת הארץ; במדבר יג כג: ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאוהו במוט.

וְלֹא אוֹתִי לְבַד בִּקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד
אֲבָל בִּקֵּשׁ לְהַכְרִית לַעֲדַת אֵל
וְלֹא הָאֲזִין אֲדוֹנִי אֶל דְּבָרָיו,
וְאוֹלָם מֵת אֵלַי יָמִים מְעַטִּים,
וְאִמְרָתִי: אֵהָה, אֵיךְ אֶחֱיָה עוֹד –
וּמִצָּא הָאֱלֹהִים אֶת עוֹנִי
וְאִזְּ שָׁלַח מִשְׁנָאִי זֶה, אֲשֶׁר שָׁשׁ
כָּבֵד בָּא יוֹם אֲשֶׁר מָאֵז אָקוּהָ
וְאֲבִד, בְּאֶבֶד מַלְכוֹ, שְׁמוּאֵל,
וְחָרָה לִי – וְחָרָה לְאֱלֹהִים,
אֲזִי עָמַד כְּפִיר עַמִּים וְעָצָר
וְכָתֵב צוּרְרֵי אֱלֹיו בְּנוֹחַץ
וְשָׁלַח לוֹ: הִתְדַע כִּי שְׁמוּאֵל
וְאִין שְׁלוֹם וְאִין הַשְׁקֵט – וְנִפְשׁ
שְׁלַח אוֹתוֹ – וְיִסּוּרוֹ מִדְּנִים
וְאִם אֵין – דְּעָה כִּי הַמְּלָכִים

בְּדַבְתּוֹ אֲשֶׁר בָּדָא וּבָרָא,
שָׁאֵר וְגִין וְיִלְדַת וְהָרָה.
וְלֹא שֵׁת לֵב לְדַעְתּוֹ הַחֲסָרָה –
בְּיוֹם עֲבָרָה לְנַפְשִׁי הָעֲכוּרָה.
וְסָר צְלִי, וּבָאָה הַצִּפִּירָה,
וְדִנְנִי – וְדִינֹו בְּמִשְׁוֹרָה!
לְאִידִי, אֶל מִידְעִיו בְּשׁוֹרָה:
תְּבוֹאָתוֹ, וְסָרָה הַמְּגוּרָה,
וְתוֹחַלְתּוֹ כָּבֵד אֲזֻלָּה וְסָרָה!
וְאִפּוּ בּוֹ כְּאֵשׁ נִשְׁק וְחָרָה.
בְּעֲמֹו אַחֲרֵי אָבִיו עֲצָרָה,
כְּתֵב חֹזֵק וְרֵם מֵאִין פְּצִירָה,
לְחִיתוֹ, בְּדַתְנוֹ, עֲבָרָה?
יְהוּדִי זֶה בְּתוֹף גּוֹפּוֹ נְצוּרָה!
וּמִדְּנִים, וְקַח עָלָיו פִּשְׁרָה,
עָלִי מִלְחָמָתָךְ קִשְׁרוּ קִשְׁרָה!

22 וברא בדה. וברא יש מאין. 24 ולא האזין אבל לא שמע. אדוני המלך חבוס. החסרה הפגומה.
25 ואולם מת אלי ימים מעטים אבל המלך חבוס מת כעבר זמן מועט (בתמוז 4798, יוני 1038). העכורה
המלוכלכת בעוונות. 26 ובאה הצפירה ושקע מאור השחר. 27 במשורה במדה קטנה, שכן חסאי גדול
מענשי. 28 משנאי זה אבן עבאס. 29 תבואתו בואו. המגורה הפחד מפני המלך חבוס. 30 ואבד
באבד מלכו שמואל ואבד שמואל (הנגיד) באבד מלכו. 31 ואפיו של האלהים. בו באבן עבאס. 32 כפיר
עמים המלך באדיס בן חבוס. ועצר ושלט. עצרה שליטה. 33 צוררי אבן עבאס. בנחץ בתפוף. כתב
מכתב. ורם וגאה. מאין פצירה לא בלשון בקשה אלא בדברי עוז. 34 כי שמואל לחיותו בדתנו עברה
כי על פי דתנו עברה היא להשאיר את שמואל בחיים. 35 ונפש כל עוד נפש. נצורה שמורה. 36 שלח אותו
פטר אותו. מדנים ומדינים ריבות ומריבות; לשון גופל על לשון. וקח עליו פשרה והתפשר אתי עליו.
37 עלי מלחמתך להלחם בך. קשירה קשר.

22 ולא אותי לבד בקש להשמיד... אבל בקש להכרית לעדת אל שאר וגין וילדת והרה – על פי אסתר ג ו' ויבז
בעיניו בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו... ויבקש המן להשמיד את כל היהודים. בוא – מלכים א' יב לג. 23 להכרית...
שאר וגין – על פי ישעיה יד כב: והכרתי לבבל שם ושאר וגין ונכד. וילדת והרה – על פי ירמיה לא ז: היה
וילדת. 25 ביום עברה – משלי יא ט: על פי במדבר יד ט: סר צלב. ובאה הצפירה – על פי
יחזקאל ז: באה הצפירה. 27 ומצא האלהים את עוונני – על פי בראשית מד טז: האלהים מצא את עון עבדך.
במשורה – להוראת מדה קטנה השהה בן משלי תתקד: סאה מאשר יועיל זנה אכלו ואכל את משורה מאשר
יחליאך, למשן מעט מזה לך לא יחליא ובוזה חלי רב עד מאד ימצאך. 28 שש לאידי – על פי משלי טז ט: שמח
לאידי. 31 וחרה לאלהים ואפיו בו כאש נשק וחרה – על פי תהלים עח כא: שמע יי ויתעבר ואש נשקה ביעקב
וגם אף עלה בישראל; דברים לא יז: וחרה אפי בו. 32 כפיר עמים – על פי יחזקאל לב ב: כפיר גויים. ועצר
בעמו – על פי שמואל א ט יז: זה יעצר בעמי. 33 בנחץ – על פי שמואל א טא ט: כי היה דבר המלך

וְכֹה הָשִׁיב בְּסִפְרוֹ: אִם אֲמַלָּא
וְאִם אֲמַסֵּר בִּיד צָרִיו מִשְׁרָתִי –
40 לְזֹאת קִצְף מִשְׁנָאִי זֶה, וְאִחֲזוּ
וְלֹא נָח עַד אֲשֶׁר אָסַף חִילָיו,
וְאֵל שֵׁת מִן יָמֵי רֵאשִׁית לְנִפְלֵם
וְכַפֵּל אֶת גְּסִיעוֹתָיו וּמָהָר
וַיַּעַץ הוּא – וַיַּעַץ אֵל, וְקָמָה
45 וַיֵּצֵא אֵב בְּרַעַה הַקְדוּמָה,
וְתַקַּע אֶהָלוֹ בְּהָר בְּעֵבֶר,
וְלֹא שִׁתְנוּ לְבַבְנוּ לְחִילוֹ,
וְהָרָבָה, כְּאֲשֶׁר בָּא, הַדְּבָרִים,
וּבִרְאוֹת צוּרְרֵי כִי עַל לְשׁוֹנִי,
50 אֲזִי הָרִיק חֲנִית, לְמַח וְחָרַב,
וְקָם הַצֵּר – וְקָם הַצֹּרֵר לְגִידוֹ,
וְעַמְדוֹ הַחִילוֹת מַעֲרָכָה,

שְׁאֵלְתָךְ – תְּבוֹאָנִי מֵאֲרָה!
תְּהִי נַפְשִׁי בִּיד צָרִי מְסוּרָה!
בְּשִׁטְנוֹתוֹ, וְהָרַע לוֹ, וְחָרָה,
עֲמָלֶךְ וְאֲדוֹם וּבְנֵי קְטוּרָה,
בְּקָרִית מַעֲיָן שׁוֹחָה חֲפוּרָה.
כְּעוֹף יָרֵכֵב כְּנָף רוּחַ וַיֵּרָא.
עֲצַת הָאֵל אֲשֶׁר אֵין לָהּ הַפְּרוּ
וּבָא אֵלּוּל בְּטוֹבָה לֹא אַחֲוָרָה
וְתַקְעֵנוּ בְּדֶרֶךְ הָעֲבָרָה,
חֲשַׁבְנוּהוּ כְּאֵלוֹ הוּא שִׁירָה,
וְשָׁפָה בִי אֲנֻשִׁינוּ וְגָרָה.
בְּפָה אַחַד, תִּדְבֵּר הַחֲבוּרָה,
וְגַם סָגַר לְהַלְחֵם סִגִּירָה.
וְאֵיךְ תִּקּוּם, בְּקוּם צוּר, הִיִּצִי
לַעֲמַת מַעֲרָכָת צֹר, בְּשׁוֹרָה,

38 השיב המלך באדיס. בספרו באגדתו. תבואני מארה תבוא עלי קללה. 39 משרתי את
שמואל. 40 ואחזו והתחזקו. והרע לו והורע לו, היה רע בעיניו. 41 עמלק סלבים. ואדום נוצרי
קטורה ערבים. 42 בקרית מעיין בכפר Alfiente ('המעין' בספרדית), על יד גרנה. 43 וכפי
גסיעותיו והכפיל האויב את מהירות גסיעותיו. כעוף ירכב כנף רוה וירא שמהירות הרוח גוספת ל
עצמו. 45 אב חדש אב. ברעה הקדומה באסון חרבן בית המקדש שארע בימים קדומים. לא אחורו
תאחר לבוא. 46 בעבר בעבר אחר. העברה המעבר בהרים. בעבר... העברה לשון גופל על
47 שירה אורחת נוסעים הנוסעת לתמה. 48 והרבה לדבר כאשר בא והסית את אנשי צבאי להתקומם
49 על לשוני כלשוני. 50 אז שלף מתערו חנית רמה וחרב וגם סגר סגירה להלחם, חודין בנשק להלחם. 1;
תקום בקום צור היצירה ואין תקום היצירה בקום צור, איך יוכל אדם לקום כנגד יוצרו. ד
הצור... צור... יצירה לשון גופל על לשון. 52 החילות של הנגיד.

38 תבואני מארה – על פי ברכות כז: תבוא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו. 40 והרע לו וחרה –
יונה ד א: וידע אל יונה רעה גדולה ויחר לו. 41 ובני קטורה – על פי בראשית רבה טא ד: ושמח
(בראשית כה א) רב אמר זו הגר. 43 כמדבר ירכב כנף רוה וירא – על פי שמואל ב כב יא: וירכב על כו
וירא על כנפי רוח. 44 על פי ישעיה ח י: עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו אל; משלי
רבות מחשבות בלב איש ועצת יי היא תקום. 46 ותקע אהלו בהר – על פי בראשית לא כה: ויעקב ו
אהלו בהר. העברה – על פי שמואל ב יט: ועברה העברה לעביר את בית המלך. 49 בפה אחד –
מלכים א' כב יז: הנה נא דברי הנביאים פה אחד טוב אל המלך. 50 על פי תהלים לה ג: הריק חנית וסגר;
א יח כח: בחורבות וברמחים. 51 וקם הצר – קם הצור לגדו – השוה להלן ד 45: ועמדו על שפת מ
לגדום צור. 52 מערכה לעמת מערכת – על פי שמואל א יז כא: ותערך ישראל ופולשתים מערכה
והצור... וצור... יצירה לשון גופל על לשון. 52 החילות של הנגיד.

אֲנָשִׁים יִחְשְׁבוּ, יוֹם אֶף וְחֶמֶה
וְכָל אֶחָד יִבְקֹשׁ לוֹ קְנוֹת שָׁם,
וְנִעַה הָאֲדָמָה מִיִּסּוּדָהּ
וּפְנִיִם קִבְּצוּ פֶּאֶרֶוֹר וְהָדָר,
וְהַיּוֹם – יוֹם עֲרָפֶל וְחֹשֶׁכָה,
וְקוֹל הַמּוֹן – כְּקוֹל שְׂדֵי, כְּקוֹל יָם
וְהָאָרֶץ, בְּצֹאת שָׁמֶשׁ, נְמוּגָה
וְהַסּוֹסִים יִרְצוּן גַּם יִשׁוּבוּן
כְּאֵלֹ הָרִמָּחִים הַשְּׁלוּחִים –
וְהַחֲצִים כְּמוֹ נְטִי גִשְׁמִים,
וְקִשְׁתוֹתָם בְּכַפָּם כְּנֹחָשִׁים,
וְהַחֲרִב עָלֵי רֹאשָׁם כְּלִפִּיד,
וְדָם אִישִׁים עָלֵי אָרֶץ מֵהֶלֶךְ
וְקִצּוֹ הַגְּבֵרִים הַגְּבִירִים
כְּפִירִים יִחְזוּ מִכָּה טְרִיה

וְקִנְיָאָה, אֶת בְּכוֹר מוֹת – בְּכוֹרָה,
וְנִפְשׁוּ, בְּאֲשֶׁר יִקְנֶה, מְכוֹרָה.
וְנִהְפְּכָה כְּמִהְפַּכַת עֲמוּרָה,
וְנִהְפְּכוּ אֵלֵי שׁוּלֵי קִדְרָה.
וְהִשְׁמֵשׁ, כְּמוֹ לְבִי, שְׁחָרָה,
וּמִשְׁבְּרֵיו, בַּעַת יִסְעֵר סַעִירָה,
בְּעַמְדִּיהָ, כְּאֵלֹ הִיא שְׂכוֹרָה,
כְּצִפְעוֹנִים נְטוּשִׁים מִמְּאוּרָה,
בְּרָקִים מְלֹאוֹ אֹוִיר בְּאוּרָה,
וְהַגְּבוֹת כְּאֵלֹ הֵם כְּבָרָה,
וְכָל נֶחֱשׁ בְּפִיו יִקְיָא דְבוּרָה,
בְּנִפְלוֹ כְּהֶתָּה בּוֹ הַנְּהָרָה,
כְּדָם אֵילִים בְּצִדֵי הַעֲזָרָה.
בְּחִיָּהֶם, וְהַמִּיתָה בְּחוּרָה.
עָלֵי רֹאשָׁם כְּאֵלֹ הִיא עֲטָרָה,

53 יום ביום. בכור מות מלאך המות. בכורה זכות וגדולה. 54 שם תהלה. ונפשו באשר יקנה מכורה אף כי תמורת השם אשר יקנה ימכר את נפשו. 56 ופנים קבצו פארור והדר ופני כל האנשים נאסף ונטל פארם והדרם. פארור פאר. 57 כמו לבי קפציה. 58 המון רעש. 59 בצאת שמש בבקר כשזדחה השמש והחלה המלחמה. נמוגה בעמדיה מתנוודת על עמודיה. 60 נטושים אשר פשטו. 62 והגבוות והמגנים. כאלו הם כבדה מנוקבים ככברה. 63 כנחשים כפופות כשמותחים אותן. דבורה חץ עוקץ כדבורה. 64 בנפלו כשהלפיד נופל. בו בלפיד. הנהרה האורה. 65 כדם אילים בצדי העזרה שהיה רב. 66 והמיתה בחורה ונבחר להם המות מחיים. הגברים הגבירים לשון נופל על לשון. 67 כפירים גבורים.

53 אף וחמה וקנאה – על פי יחזקאל ה טו: באף ובחמה; דברים ט יט: האף והחמה; יחזקאל טו לח: דם חמה וקנאה. בכור מות – איוב יח יג: תרגום: מלאך מותא. 54 קנות שם – על פי אבות ב ז: קנה שם טוב. 55 ונעה האדמה מיסודה – על פי ישעיה כד כ: נוע תנוע ארץ; תהלים עב ה: ימוטו כל מוסדי ארץ. ונהפכה כמהפכת עמורה – על פי דברים כט כב: כמהפכת סדום ועמורה. 56 ופנים קבצו פארור והדר – על פי יואל ב ו: כל פנים קבצו פארור; אבן עזרא: ומלת פארור ... מגורת פאר ... והשעם שיתקבץ ויתאסף כמו אספו נגהם. ונהפכו אלי שולי קדרה – על פי שבת ל: נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדרה. 57 יום ערפל וחשכה – על פי יואל ב ב: יום חשך ואפלה יום ענן וערפל. 58 וקול המון – על פי ישעיה יג ד, ועוד: קול המון. כקול שדי – יחזקאל א כד. כקול ים ומשבריו – על פי תהלים צג ד: מקולות מים רבים אדירים משברי ים. 59 והארץ ... גמוגה בעמדיה כאלו היא שכורה – על פי תהלים עה ד: נמוגים ארץ וכל יושביה אנכי תכנתי עמודיה; איוב ט ו: המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון; ישעיה כד כ: נוע תנוע ארץ כשכור. 60 ירוצון גם ישובון – על פי יחזקאל א יד: והחיות רצאו ושוב. 62 והגבוות – על פי איוב טו כו: בעבי גבי מגני. 65 כדם אילים בצדי העזרה – על פי פסחים סה: שבת הוא לבני אהרן שהולכים עד ארכובותיהם בדם. 66 וקצו ... בחייהם – על פי בראשית כו מז: קצתי בחיי, והמיתה בחורה – על פי ירמיה ח ג: ונבחר מות מחיים. 67 מכה טריה – ישעיה א ו.

וְהַמִּיתָה בְּדַתִּיהֶם יִשְׂרָאֵל,
וְמָה אַעֲשֶׂה? וְאֵין מְנוֹס וּמִשְׁעָן
70 מִשְׁנָאִים יִשְׁפְּכוּ דָמִים כְּמִים
לֹאֵל מִשְׁפִּיל וּמִפִּיל כָּל מַעוֹל
וּמִשִּׁיב יוֹם קָרֵב חָרֵב וְחָצִים
וְלֹא אָמַר: תָּנֶה לִי אֵל תְּשׁוּעָה
וְתוֹרָתִי אֲשֶׁר תַּחֲלִיל וְתִלְדִּי
75 וְהַגִּינוּנִי לִפְתַּח סְגוּרוֹת
אֲבָל אָמַר: לִמְעַנְךָ הָיָה לִי
וְהָאוֹיֵב תִּשְׁלַח בּוֹ חֲרוֹנְךָ
עֲשֵׂה לָהֶם כְּסִיסְרָא, וַעֲשֵׂה לִי
בֶּרֶק בֶּרֶק, אֱלֹהִי, וְהַפִּיצָם,
80 פִּדְנִי מִיַּדִּי קֶטֶב מְרִירִי

וְחִיתָם בְּצִינֵיהֶם אֲסוּרָה.
וּמִשְׁעָנָה, וְהַתְקִנָּה עֲקוּרָה!
בְּיוֹם צָר – וְאֲנִי אֲשַׁפֵּף עֲתָרָה
בְּגִמְצוֹ אֲשֶׁר חָפַר וְכָרָה
בְּלֵב אוֹיֵב אֲשֶׁר הִכִּין וְיָרָה.
לְמַעַן כִּי הִלִּיכְתִּי יִשְׂרָאֵל,
בַּעַת תּוֹרַת בְּגִי־תוֹרָה עֲקָרָה,
בְּלִילוֹת קִדְמוֹ עֵינֵי שְׁמוּרָה,
לְצוֹר מַעוֹן וְחוֹמַת אֵשׁ בְּצוּרָה,
וַיֹּאכְלִמוּ כְּמוֹ קֶשׁ יוֹם סַעֲרָה.
כְּמַעֲשֵׂיךָ לְבָרֵק עִם דְּבוּרָה.
גָּעַר בָּהֶם וַיֹּאבְדוּ מִגְּעָרָה!
וְשִׁית רוֹדְפֵי בְּיוֹם זֶה לִי תְמוּרָה,

68 והמיתה בדתייהם ישראל ולפי דתם מצוה וזכות היא להם למות במלחמה. וחיתם וחיייהם. 70 ישפכו... אשפך מדה כנגד מדה. עתרה תפלה. 71 בגומצו בבורי. חפר וכרה העמול לאחרים. 72 יום ביום. 73 תנה לי אל תשועה הושיעני אל. למען כי הליכתי ישראל מפני שאני הולך בדרך הישרה. 74 ותורתי ולמען תורתי. 75 והגינוני והגותי. סגורות סתומות בתורה. קדמו עיני שמורה שבהם השכנתי לקום באשמרת הבקר. 77 יום ביום. 78 כסיסרא כמו ששעית לסיסרא שנהרג בידי יעל. לברק עם דבורה שהנחתם נצחון. 80 תמורה תליפה וכפרה.

68 השוה להלן כה 40: וכלם יצעדו למות כהולך בחדוה לאורות צוף מיערים; לא 47: חושבי תמותה כמו חיים וברוחה. 69 משען ומשענה – ישעיה ג א. 70 ישפכו דמים כמים – על פי תהלים עט ג: שפכו דמם כמים. אשפך עתרה – על פי תהלים קב א: ולפני יי ישפך שיחו. 71 לאל מושפיל – על פי שמואל א ב ז: יי... מושפיל אף מרומם. ומפיל כל מעול בגמצו אשר חפר וכרה – על פי קהלת י ח: חופר גומץ בו יפל; תהלים ז טז: בור כרה ויחפרהו ויפל בשחת יפעל. 72 ומשיב... חרב וחצים בלב אויב – על פי תהלים לו טז: חרבם תבוא בלבם. הכין וירה – על פי תהלים יא ב: כוננו הצם... לירות; תהלים ז יד: ולו הכין כלי מות. 73-74 תנה לי אל תשועה למען... תורתי – השוה להלן בית 87: ואם היום בזאת לי לא תקנא הזו תורה ואם זה הוא שכרה; ג 9: וחושש נא לעזרתי ואם איני כדאי אצלך עשה לבני ותורתי. 74 תחיל ותלד – על פי ישעיה טו ח: כי תלה גם ילדה ציון. 75 תפתח סגורות – השוה להלן כו 12: והתיר מאסרות; מג 17: תפתח בו קשרה; סג 20: להתיר נקשרם. קדמו עיני שמורה – על פי תהלים קיט קמח: קדמו עיני אשמורות; תהלים עז ה: אחזת שמורות עיני. 76 היה לי לצור מעון – תהלים עא ג. וחומת אש בצורה – על פי זכריה ב ט: ואני אהיה לה באום יי חומת אש סביב; ישעיה ב טז: ועל כל חומה בצורה. 77 תשלח בו חרוןך ויאכלמו כמו קש יום סערה – על פי שמות טו ח: תשלח חרוןך ויאכלמו כקש; ישעיה מ כד: וסערה כקש תשאם. 78 עשה להם כסיסרא – על פי תהלים פנ י: עשה להם כמדון כסיסרא. לברק עם דבורה – על פי שופטים ד-ה. 79 ברק ברק אלוהי והפיצם – על פי תהלים קמז ו: ברק ברק והפיצם. גער בהם ויאבדו – על פי תהלים ט ו: גערת גוים אבדת רשע. 80 קטב מרירי – דברים לב כד.

וְאֵל תִּזְכֹּר עֲוֹנוֹתַי - זְכַר-לִי
וְאָבִי יִעֲקֹב, הִפִּיל תַּחְתָּהּ,
וְכָל שׁוֹכֵב בְּמִכְפְּלָהּ, הִתְשַׁכֵּב
וְהִתְלוּ בְּכִסֵּא אֵל, וְקִרְאוּ
וְאִם יֹאמֶר: עָלִי מָה זֶה, יְדִידִי?
וְאִם נָא לֹא תִרְחַם אֶת יְהוֹסֵף
וְאִם הַיּוֹם בִּזְאת לִי לֹא תִקְנָא -
וְאִישׁ שֶׁמַּח בְּכִי תַעֲבֹר בְּמִים,
וְאִישׁ בֶּשֶׁר בְּכִי תִלֵּךְ בְּמוֹ אִשׁ
וְאָמְרוּ לוֹ: אֱלֹהִים, קוֹם בְּחֶמְהָ,
פֶּתַח דָּלֶת בְּמָקוֹם צָר וְהוֹשַׁע
הַפֶּךְ חֶרֶב אֵלֶי לָבָם, וְקוֹם בָּם
וּמִלְאָכִים, גִּשּׁוּ הִלְחֲמוּ בָם,

זְכוֹת יִצְחָק וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה!
וּבֶן-עֲמֶרֶם, עֲמַד-לִי בְּמִרוּרָה,
בְּיוֹם כְּזֶה? עָלוּ מִן תַּמְעָרָה
לְאֵל רַחֲמוֹם וְאָמְרוּ לוֹ בְּמֶרְה!
עֲנוּהוּ: קוֹם וְהִקְצֵה וְעוֹרָה!
צַעֲרֶיךָ - אֵן יִשׁוּעָתָה בְּרוּרָה?
הֲזוֹ תוֹרָה וְאִם זֶה הוּא שְׂכָרָה?
הִישָׁטֵף? וַיִּדָּךְ לֹא קֶצֶרָה!
הִישָׁרָךְ בְּמִלְחָמָה בְּעוֹרָה?
בְּעַר בָּהֶם וַיִּכְלוּ בִּבְעָרָה!
לְעִבְדָּךְ, וְכָל דָּלֶת סִגוּרָה.
וְאֵל אֲתָם, וְשִׁית קִשְׁתָּם שְׁבוּרָה.
וְכוֹכָבִים, וְשֶׁשׁ הַמַּאֲרָה,

82 וּבֶן עֲמֶרֶם מִשֶּׁה. בְּמִרוּרָה בִּצְרָה. 83 וְכָל שׁוֹכֵב בְּמִכְפְּלָהּ הָאֲבוֹת וְהָאֲמָנוֹת הַקְּבוּרִים בְּמִצְרַת הַמִּכְפֵּלָה אֲשֶׁר בְּחִבְרוֹן. 84 וְהִתְלוּ וְהִתְחַנְּנוּ. וְאָמְרוּ לוֹ בְּמִרָה וְהִתְחַנְּנוּ אֵלָיו בְּמִרְיוֹת. 86 וְעָתָה. יְהוֹסֵף בֶּן הַנְּגִיד (שֶׁהָיָה אִזְכָּר בְּכֵן שֶׁלֹּשׁ). אֵן מִתִּי. בְּרוּרָה גְּלוּיָה. 87 בִּזְאת בִּצְרָה הָאֲתָה. תִּקְנָא תַּעֲוִיר אֶת קִנְיָנְךָ עַל אוֹיְבֶךָ. תוֹרָה שֶׁלִּמְדָתִי. 88 שִׁמְחָה בְּהַבְטַחַת הַמִּלְאכִים שֶׁמְסוּפֵר עֲלֵיהֶם בְּשִׁיר א. 89 בֶּשֶׁר בְּהַבְטַחַת הַמִּלְאכִים הַנִּזְכָּרִים. בְּעוֹרָה בְּעוֹרָה. 90 וְאָמְרוּ לוֹ וְהִמְשִׁיכוּ לֵאמֹר לוֹ. 91 פֶּתַח אֶת דָּלֶת הַיִּשׁוּעָה בִּצְרָה וְהוֹשַׁע אֶת עַבְדְּךָ בִּשְׁעָה שֶׁכָּל דָּלֶת סִגוּרָה. 92 בָּם כְּנֻגָם. אֲתָם לְעוֹרָתָם. 93 וּמִלְאָכִים וְכוֹכָבִים וְשֶׁשׁ הַמַּאֲרָה, גִּשּׁוּ הִלְחֲמוּ בָם.

81 וְאֵל תִּזְכֹּר עֲוֹנוֹתַי - עַל פִּי תְהִלִּים עַתָּה: אֵל תִּזְכֹּר לָנוּ עֲוֹנוֹת רִאשׁוֹנִים; תְּהִלִּים כֹּה ז': חֲטָאוֹת נְעוּרַי וּפְשְׁעֵי אֵל תִּזְכֹּר. זְכַר לִי זְכוֹת יִצְחָק וְאַבְרָהָם - עַל פִּי דְבָרִים ט כֹּה: זְכַר לְעִבְרִיךָ לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וְלִיעֲקֹב. 82 הִפִּיל תַּחְתָּהּ - עַל פִּי דְבָרִים ט כֹּה: וּמִפִּיל תַּחְתָּנִי; יִרְמְיָה מִב ט: הִפִּיל תַּחְתָּנִי. וּבֶן עֲמֶרֶם עָמַד לִי בְּמִרוּרָה - עַל פִּי תְהִלִּים קו כג: לֹלִי מִשֶּׁה בְּחִירוֹ עָמַד בְּפֶרֶךְ. בֶּן עֲמֶרֶם - נִדְרִים לֹט: וְעוֹד. 83 - 86 עַל פִּי פְתִיחַתָּה דְאִיכָּה רַבָּה כֹּד: אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִירְמְיָה... לֵךְ וְקִרְא לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וְלִיעֲקֹב וּמִשֶּׁה מִקְבִּירֵהֶם... מִדִּן הַלֵּךְ יִרְמְיָה לְמִצְרַת הַמִּכְפֵּלָה וְאָמַר לְאַבְרָהָם הַעֲלוּם: עָמַד... וְעָמַד עַל שַׁפַּת הַיִּרְדֵּן וְקִרְא: בֶּן עֲמֶרֶם! בֶּן עָמַד! עָמַד!... בָּא אַבְרָהָם לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא... אָמַר לָהֶם (וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִלְאכֵי הַשָּׁמַיִם)... מָה לִּי יְדִידִי בְּיָמֵינוּ... פֶּתַח אַבְרָהָם לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם! לֵמָּה שָׁנָה נִתַּח לִי בֶן... וְלֹא תִזְכֹּר לִי זֹאת וְלֹא תִרְחַם עָלַי בְּנִי. 86-87 הַשּׁוֹה לְהֵלֵךְ בֶּן 10: וְאִם אֵינִי כְּדָאִי אֲצִלֶּךְ עִשָּׂה לְבָנִי וְתוֹרָתִי. אֵן - עַל פִּי אִיּוֹב ח ב: עַד אֵן תִּמְלֹל אֱלֹהִי. 87 לִי לֹא תִקְנָא - עַל פִּי יוֹאֵל ב יח: וְיִקְנָא יִי לְאַרְצוֹ. הוּא תוֹרָה וְאִם זֶה הוּא שְׂכָרָה - עַל פִּי בְּרִכּוֹת טא: זֶה תוֹרָה זֶה שְׂכָרָה; וְהַשּׁוֹה לְעֵלִי בֵּית 9: וְיִשׁ שְׂכָר לְתוֹרָה. 88 בְּכִי תַעֲבֹר בְּמִים הַיִּשְׁטָף - עַל פִּי יִשְׁעִיָּה מִג ב: כִּי תַעֲבֹר בְּמִים אֲתָךְ אֲנִי וּבְנֵהוֹרֹת לֹא יִשְׁטָפוּךְ. וַיִּדָּךְ לֹא קֶצֶרָה - עַל פִּי בְּמִדְבָר יא כג: הִיד יִי תִקְצֵר; יִשְׁעִיָּה נט א: הֵן לֹא קֶצֶרָה יִד יִי. 89 בֶּשֶׁר בְּכִי תִלֵּךְ בְּמוֹ אִשׁ הַיִּשְׁרָף - עַל פִּי יִשְׁעִיָּה מִג ב: כִּי תִלֵּךְ בְּמוֹ אִשׁ לֹא תִכּוֹה וְלֹהֲבָה לֹא תַעֲבֹר בָּךְ; וְהַשּׁוֹה לְעֵלִי א 6-7: גַּם גְּבִירָאֵל חֲבָרוּ בִּשְׂרָנִי... בִּי תִלְכָּה לֵךְ בְּמוֹ אִשׁ לֹא תִכּוֹה לָךְ, אָמַר לְלֹהֵב וְלֹא יִעֲבֹר לְעוֹלָם בָּךְ; וְרָאָה בְּמִקְרוֹת שֶׁם. 91 הַשּׁוֹה לְהֵלֵךְ טו 16: יִפְתָּח פְּתָחִים לִי לְמַעַן לִכְלֹךְ שַׁעַר סִטוֹר בִּירְדִּי יִשׁ פְּתָחִים וּמִפְתָּחוֹת: לֵה 43: וְסָגַר בְּעַד עוֹזֵר דְּלִתוֹת הוּא פֶתַח בְּסוּדוֹ לְעוֹרָתִי וְלֹא אֲדַע דְּלִתוֹ. 92 הַפֶּךְ חֶרֶב אֵלֶי לָבָם... וְשִׁית קִשְׁתָּם שְׁבוּרָה - עַל פִּי תְהִלִּים לו טו: חֶרֶב אֵלֶי לָבָם וְקִשְׁתוֹתָם חֲשֻׁבָה. 93 עַל פִּי שׁוֹפְטִים ה כ: מִן שָׁמַיִם נִלְחָמוּ הַכּוֹכָבִים מִמְּסֻלּוֹת נִלְחָמוּ עִם סִיטְרָא.

וְיֹאמְרוּ מִקְהָלוֹת עַמִּים עֲצוּמִים:
95 וְאֵל שֶׁמַּע תְּפִלָּתִי, בְּקִרְאִי
וְנִשְׁחָף בָּם כְּיוֹם יָם-סוּף - וְסָפוּ
וְאִשׁ מוֹת אֲכָלְתָּם וְתָמוּ
כָּאֵלֹ צוֹרְרֵי כָלָם בְּעֶפֶר -
וְרֹאשֵׁי הַגְּבִירִים בְּאֲדָמָה -
100 וְהַשָּׂרִים בְּמִפְלָתָם גְּפוּחִים
וְשָׁכְבוּ שָׁם עֲבָדִים עַל אֲדוֹנֵיהֶם,
וְהָיוּ עִם אֲנִי מִלְכָּם כְּדָמָן
וְאַחַד מִן רַבָּהּ נִשְׁאָרוּ בָם,
וְתָם זְכַר עֲמָלֶךְ מִסְפָּרָה,
105 לְפָנִים מִת אֲנִי עַל-יַד שְׁמוּאֵל,
וּמִקְדָּם עֲמָלֶךְ בָּא בְּרָעָה -
עוֹבְנוֹם בְּעֶרְבָה לְצָבוּעִים
וְהַנְּחָנוֹם מִסִּבִּים - עַל אֲבָנִים,

94 לְעוֹנוֹי לַעֲנִי. שֶׁה פּוֹזְרָה יִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת. 95 חוּלָה יוֹלֶדֶת. 96 וְנִשְׁחָף וְנִשְׁכַּח. כְּיוֹם יָם סוּף כְּמוֹ בְּיוֹם שָׁבוּ טוֹבְעוֹ הַמִּצְרִים בְּיוֹם סוּף. וְסָפוּ וְנִסְפוּ. סוּף וְסָפוּ בְּסוּפָתוֹ לְשׁוֹן נּוֹפֵל עַל לְשׁוֹן. 98 בְּעֶפֶר הַטְּמוּנִים בְּעֶפֶר. חֲשֵׁשׁ לְהַב קֶשׁ הַנִּשְׁחָף בְּלֹהֶב. 99 בְּאֲדָמָה הַטְּמוּנִים בְּאֲדָמָה. תַּאֲנִים זֹלִים כְּתַנְנִים. בְּגֶרֶה חֲלָק הַעֲשָׂרִים בְּשָׁקֶל. 100 בְּמִפְלָתָם בְּפָגֶרֶם. עֲבָרָה מְעוּבָרָה. 101 וּמִכִּים וְדִלִּים. אֵין בְּרָרָה בְּלֹא חֲבִירָה, בְּלִי הַבּוֹל. 102 אֲנִי זֹהִיר. 103 יוֹם בְּצִירָה בְּיוֹם בְּצִיר. 104 עֲמָלֶךְ הַסְּלִבִּים. וְסָף וְאָבִד. גּוֹזְרָה נִשְׁמַדָּת 105 לְפָנִים כְּמוֹ שְׁלִפְנִים. אֲנִי כְּנֻגָּה וְזֹהִיר. וְהִמָּן כְּנֻגָּה בֶּן עֲבָא. בְּעַל סִבְרָה מְרֻדִי שֶׁהָיָה מֵאֲנָשִׁי הַסְּהוּדִין וּמִיּוֹשִׁבֵי לִשְׁכַת הַגּוֹיִת. 106 וּמִקְדָּם וְכִמוֹ שְׁלִפְנִים. בְּרָעָה לַעֲשׂוֹת רָעָה לִישְׂרָאֵל. אֵין לְבִיאָתוֹ חֲזוּרָה הוּא לֹא חֲזוּר עוֹד לְבִיתוֹ כִּי נִתְּלָה. 107 וְתַנְיִנִים וְתַנִּים. 108 סִלּוֹן וְסִירָה קוֹצִים.

94 מִבְּקֵשׁ יִשׁ לְעוֹנוֹי שֶׁה פּוֹזְרָה - עַל פִּי יִחְזָקָאֵל לֵד ו: וְעַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ נִפְּצוּ צַאֲנֵי וְאֵין דּוֹרֵשׁ וְאֵין מִבְּקֵשׁ; יִרְמְיָה ב יז: שֶׁה פּוֹזְרָה יִשְׂרָאֵל. 95 וְאֵל שֶׁמַּע תְּפִלָּתִי בְּקִרְאִי - עַל פִּי תְהִלִּים ד ב-ד: בְּקִרְאִי עֲנִי אֱלֹהִי צִדִּיק... יִשְׁמַע תְּפִלָּתִי... יִי יִשְׁמַע בְּקִרְאִי אֱלֹהִי. כְּמוֹ חוּלָה כְּמִבְכִּירָה מִצְרָה - עַל פִּי יִרְמְיָה ד לא: כִּי קוֹל כְּחוּלָה שֶׁמַּעֲתִי צָרָה כְּמִבְכִּירָה. 96 וְנִשְׁחָף בָּם כְּיוֹם יָם סוּף וְסָפוּ בְּסוּפָתוֹ - עַל פִּי שְׁמוֹת טו י: נִשְׁפַּח בְּרוּחָךְ כְּמוֹ יָם. 97 עַל פִּי תְהִלִּים כא י: תִּשְׁחַתְמוּ כְּתוּבָה אִשׁ... וְתַאֲכִלְתֶּם אִשׁ. 98-99 הַשּׁוֹה לְהֵלֵךְ ד 86: וְהָיוּ עַל פְּנֵי אֲרֶץ כְּדָמָן וְרֹאשֵׁיהֶם בְּעֶפֶר כְּגִלְלִים. חֲשֵׁשׁ לְהַב - עַל פִּי יִשְׁעִיָּה ה כד: כֹּאכֵל קֶשׁ לְשׁוֹן אִשׁ וְחֲשֵׁשׁ לְהַבָּה יִרְפָּה 99 תַּאֲנִים נִמְכְּרוּ אֶלְף בְּגֶרֶה - עַל פִּי תוֹסַפְתָּא בְּכוּרֹת ג יד: קֶץ נִמְכָּר זוּל. 100 בְּמִפְלָתָם - עַל פִּי שׁוֹפְטִים ד ח: מִפְּלַת הָאָרֶץ; יִחְזָקָאֵל לא יג: עַל מִפְּלָתָם יִשְׁכְּנוּ עוֹף הַשָּׁמַיִם. נְפוּחִים כְּמוֹ נְאֻדוֹת - עַל פִּי בְּרֹאשֵׁי רַבָּה ה: גּוֹדוֹת נְפוּחוֹת. כְּמוֹ אִשָּׁה עֲבָרָה - עַל פִּי בְּרִכּוֹת כט: כֹּאשָׁה עוֹבָרָה. 102 כְּדָמָן בְּחוֹךְ שוּדָה - יִרְמְיָה כא. וְאֵין לָהֶם קְבוּרָה - עַל פִּי קְהֵלֶת ו ג: וְגַם קְבוּרָה לֹא הָיְתָה לוֹ. 103 נִשְׁאָרוּ בָם כְּעוֹלָלוֹת... יוֹם בְּצִירָה. עַל פִּי יִשְׁעִיָּה יז: וְנִשְׁאָר בּוֹ עוֹלָלוֹת כְּנֻקָּה יז: יִשְׁעִיָּה כד יג: כְּנֻקָּה יז: כְּעוֹלָלוֹת אֵלֶם כָּלָה בְּצִיר. 105 לְפָנִים מִת אֲנִי יִד שְׁמוּאֵל - עַל פִּי שְׁמוּאֵל א טו לג. בְּעַל סִבְרָה - עַל פִּי מְגִלָּה יג, טז: מִנְחוֹת סד. 107 וְתַנְיִנִים עַל פִּי תְהִלִּים צא יג: תִּרְמַם כְּפִיר וְתַנִּין. 108 סִלּוֹן - עַל פִּי יִחְזָקָאֵל כח כד: סִלּוֹן מִמַּאֲוִיר וְקוֹץ מִכָּאִיב. וְסִירָה עַל פִּי תְהִלִּים נח י: בְּטָרָם יִכְבְּרוּ סִירוֹתֵיכֶם אֲטֵר.

וְשׁוֹר נָגַח, אֲשֶׁר אֵין לוֹ שְׁמִירָה,

לְאֵל, הַגִּדִּיל עָשָׂה, שִׁירָה אֲנִדֵּל,

בְּמַדְבָּרִים כְּסַפִּירִים אֲרוֹנָה,

מִמְלָאָה כְּתַמִּים בְּחִרְיָה

עֲלֵיהֶם יַעֲשׂוּ יוֹם טוֹב אֲבֵלִים, 140

וְכָל לִשׁוֹן תְּמַלֵּא מְרִנָּה

וְכָל נֶפֶשׁ תְּמַלֵּא פֶה שְׁחוֹק עַל

לֶכֶן, אַחִי, תָּנוּ זְמֶרָה לְאֵל חִי

וְאָמְרוּ לוֹ: יְהִי לִי עוֹד לְסוּמָךְ,

וּפּוֹר מִשְׁנָה עָשׂוּ לְאֵל אֲשֶׁר קָם 145

וְהִשְׁמִיעוּ בְּאַפְרִיקֵי וְצֶעֶן,

וְהִגִּידוּ לִזְקֵנֵי פֹה בְּדִיתָא

וְקִרְאוּ אֶת שְׁמָה אַחוֹת לְמִקְרָה

וְכַתְּבוּהָ בְּסַפְרֵיכֶם, לְמַעַן

כָּבֵד אָמְרוּ: שְׁחִיטָתוֹ שְׁמִירָה.

תְּהִי עַל כָּל בְּנוֹת הַשִּׁיר לְשִׁירָה,

וְשִׁיחִים מִן בְּדִלְחִים תְּפוֹרָה,

וְכִזְמִירוֹת תְּהִלִּים בְּסַפִּירָה.

וְתִשְׁתֶּה כּוֹס יִשׁוּעוֹת כָּל נְזִירָה,

וְגִילָה עַל גְּאֻלְתִּי בְּשִׁירָה,

פְּדוֹת נַפְשִׁי בְּעוֹלָם זֶה – פְּטוֹרָה.

וְהִרְבּוּ שִׁיר וְתוֹדָה בְּעֶצְרָה,

וְלִתְּוִמָּכִים בְּתוֹרָה הַיִּשְׁרָה,

וְסַעֲף בְּעַמְלָק צִיץ וּפִאֲרָה,

וְהוֹדִיעוּ בְּנֵי בֵית הַבְּחִירָה,

וְלִישִׁישֵׁי בְּנֵי בִי רַב בְּסוּרָא,

אַחֲשׁוּרוֹשׁ וְאַסְתֵּר הַגְּבִירָה,

תְּהִי לְעַד וּמִדּוֹר דּוֹר וְכוּרָה!

136 אמרו חכמים. 137 שירה... השיר לשרה לשון נופל על לשון. 138 במדברים בדבורים. ושיחים מן בדולחים ובשיחות מבודלות. 139 ממלאה כתמים בחרוזה ממולאה בחרוזים יקרים כמו שהאורים והתמים היו ממולאים באבנים יקרות. וכזמירות תהלים בספירה ומספר בתי השירה הוא 149 כמספר הקדום של מזמורי ספר תהלים. 140 אבילים אפילו אבילים. נזירה אפילו נזיר האסור בשתיית יין. 141 וכל לשון אשר תמולא ברננה וגילה על גאולתי, תשיר בשירה. 142 פטורה ואינה עוברת על אסור שמחה יתרה בעולם הזה. 143 לכן לכן (ב קמץ). בעצרה באספת עם. 144 יהי שיהי. עוד בעתיד. ולתומכים ולמחויקים. 145 ופור משנה ותג פורים שני. וסעף וקצץ. בעמלק בסלבים. ופארה וענף. פור... ופארה לשון נופל על לשון. 146 באפריקי גליל באפריקה שבו נמצאת כיום מדינת תוניס. וצען ומצרים. בני בית הבחירה לבני ירושלים. 147 פום בדיתא, סורא שתי הערים בבבל שהיו מפורסמות בישיבותיהן. 148 שמה של השירה. למקרה אחשוורוש ואסתר הגבירה למגלת אסתר. 149 ומדור דוד ולדור דודר.

136 על פי בבא קמא ד ט: אין לו שמירה אלא סכין. 137 הגדיל עשה – על פי יואל ב כא: כי הגדיל יי לעשות. 139 ממלאה כתמים – על פי שמות כח טז: ורעית חשן משפט... ומלאה בו מלואת אבן... ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התמים. וכזמירות תהלים בספירה – על פי ברכות טז: 'אשרי האיש' ו'למה רגשו גוים' חדא פרשה היא; והשוה להלן ד 140: ממלאה עלי חשבון רעותה בטורי שיר כמהללי תהלים. 140 כוס ישועות – תהלים קטז יג. 141-142 וכל לשון תמלא מרגנה... וכל נפש תמלא פה שחוק – על פי תהלים קכו ב: אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה; ברכות לא: אסור לו לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה; והשוה להלן ד 18: ומלא משחוק פיו. 143 אחי תנו זמרה לאל חי – השוה להלן ד 145: בני עמי עמי תהלל; כו 45-46: אחי... אמרו זמירות. תנו זמרה – על פי תהלים מא ג: שאו זמרה ותנו תף. לאל חי – תהלים מב ג. 145 וסעף בעמלק ציץ ופארה – על פי ישעיה י לג: הנה האדון יי צבאות מסעף פארה. 149 ומדור דור – על פי שמות יז יד-טז: כתב זאת זכרון בספר... מלחמה ליי בעמלק מדור דור.

ולמא קטע אסמעיל בן עבאד באלחאנב אבי מנאד אעזה אללה תטאהר במוז
יום אלכמים לתלת עשרה לילה כלת מן תשרי שנת שמונה מאות ונשבת אחר
מקרה מן ואדי ושגלי פקאל הדה אלאביאת ואקאמהם מקאם צלאה מנחה
וכאשר חסם אסמעיל בן עבאד את הדרך בפני המשנה אבי מנאד, יו
(הנגיד) בצבאותיו נגדו בערב יום החמישי בליל השלשה עשר שחל בתשרי
באוקטובר 1039), והתלקחה המלחמה ביניהם בקרבת נחל גניל ואמר (הנגיד
במקום תפלת מנחה לאותו יום

רֵאָה הַיּוֹם	בְּצִרְתִּי	שָׁמַע וְשָׁעָה
זָכַר דְּבָר	לְעַבְדְּךָ	וְאֵל אַבּוּשׁ
הַתְּנִיעַ	לְרַע לִי יָד –	וְאֵת יָדִי
יַעֲדֵתִנִּי	וְהַטְבֵּת	בְּיַד צִירִים
אֲנִי עוֹבֵר	בְּתוֹךְ מַיִם –	דִּלְגִי מֶ-
אֲנִי הוֹלֵךְ	בְּמוֹקֵד אֵשׁ –	פְּצִנִי מֶ-
וְאִם יֵשׁ לִי	מְרוֹרוֹת – מָה	אֲנִי אוֹ מָה
אֲנִי בָצָר	וְלֹא אוֹכֵל	לְהַרְבוֹת אֶת
עָשָׂה לִי ת־	אֶת לִבִּי	וְחוֹשָׁה נָא
וְאִם אֵינִי	כְּדַאִי אֲצַלֶּךְ –	עָשָׂה לְבִנִי

1 ושעה עתרתני ופנה אל תפלתי. 2 דבר הבטחת המלאכים שסופר עליה בשיר א
3 התשיגני יד אויבי להרע לי בעוד אתה כחי ומגני. 4 הבטחתי (כמסופר בשיר א) ובש
המלאכים מיכאל וגבריאל. 5 דלגני ממגורתי הרימני והצילני מן הצרה שיגרתי
7 מרורות עונות. מה אני או מה מרורתי מה ערך יש לי ומה ערך יש לעונותי לע
ואל תענישני עליהן. 8 אמירת תפלתי. 10 לבני למען בני יהוסף (בגו יהודה כבר לא
ובזכות תורת.

2 זכר דבר לעבדך – תהלים קיט מט. ואל אבוש בשברתי – על פי תהלים קיט קט
5-6 על פי ישעיה מג ב: כי תעבר במים אתך אני... כי תלך במו אש לא תכה ולהב
ל ב: ארוממך יי כי דליתני; תהלים לד ה: ומכל מגורתי הצילני; תהלים קמד ז: פצני ו
לעיל א 7, 5 ובמקורות שם. 7 מרורות שם. על פי איוב יג כו: כי תכתב עלי מרורות
מה אני או מה מרורתי – על פי איוב ז יז-כ: מה אנוש כי תגדלנו וכי תשית אלי לבר
9 עשה לי תאות לבי – על פי תהלים כא ג: תאות לבו נתתה לו. וחוושה בא לעזרתי
חוושה לעזרתי. 10 על פי חגיגה טו: זכור לתורתו ואל תזכור מעשיו. לבני ותורתי
ואם בא לא תרחם את יהוסף צעירך אן ישועתה ברורה ואם היום בזאת לי לא תקנא
שכרה; גב 73-74 והמקורות שם.

ג

ולמא קטע אסמעיל בן עבאד באלחאנב אבי מנאד אעזה אללה תטאהר במואכבה אליה פי עשיה יום אלכמיס לתלת עשרה לילה כלת מן תשרי שנת שמונה מאות ונשבת אלחרב פי מא בינהם עלי מקרבה מן ואדי ושנלי פקאל הדה אלאביאת ואקאמהם מקאם צלאה מנחה לדלך אליום

וכאשר חסם אסמעיל בן עבאד את הדרך בפני המשנה אבי מנאד, ויקריהו האל, הופיע (הנגיד) בצבאותיו נגדו בערב יום החמישי בליל השלשה עשר שחל בתשרי שנת שמונה מאות (4 באוקטובר 1039), והתלקחה המלחמה ביניהם בקרבת נחל גניל ואמר (הנגיד) בתים אלה וקבעם במקום תפלת מנחה לאותו יום

--- U	--- U	--- U	--- U
עֲתָרְתִּי,	שָׁמַע וּשְׁעָה	בְּצָרְתִּי,	רָאָה הַיּוֹם
בְּשִׁבְרְתִּי.	וְאֵל אֲבוֹשׁ	לְעִבְדְּךָ	זָכַר דְּבָר
וְסִתְרְתִּי!	וְאֵת יָדִי	לְרַע לִי יָד -	הַתְּנִיעַ
בְּשׁוֹרְתִּי:	בְּיַד צִירִים	וְהִטַּבְתָּ	יַעֲדֵתִנִּי
מְגוֹרְתִּי,	דְּלִנִּי מָה -	בְּתוֹךְ מַיִם -	אֲנִי עוֹבֵר
בְּעֲרְתִּי.	פָּצְנִי מָה -	בְּמוֹקֵד אֵשׁ -	אֲנִי הוֹלֵךְ
מְרוֹרְתִּי?	אֲנִי אוֹ מָה	מְרוּרוֹת - מָה	וְאִם יֵשׁ לִי
אֲמִירְתִּי.	לְהִרְבּוֹת אֶת	וְלֹא אוֹכֵל	אֲנִי בָצָר
לְעוֹרְתִּי,	וְחוֹשָׁה נָא	אֹת לְבִי	עֲשֵׂה לִי ת־
וְתוֹרְתִּי!	עֲשֵׂה לְבִנִּי	כְּדָאִי אֶצְלֶךְ -	וְאִם אֵינִי

1 ושעה עתרתתי ופנה אל תפלת. 2 דבר הבטחת המלאכים שסופר עליה בשיר א. בשברתי מתקתי. 3 התשינני יד אויבי להרע לי בעוד אתה כחי ומגני. 4 הבטחתני (כמסופר בשיר א) ובשברתי בשורה טובה ביד המלאכים מיכאל וגבריאל. 5 דלני ממגורתי הרימני והצילני מן הצרה שיגרתי מפניה. 6 פצני פדני. 7 מרורות עוונות. מה אני או מה מרוורתי מה ערך יש לי ומה ערך יש לעוונותי לעמת גדלך, אל נא תחשבן ואל תענישני עליהן. 8 אמירתי תפלת. 10 לבני למען בני יהוסף (בנו יהודה כבר לא היה אז בחיים). ותורתי ובזכות תורת. 11

2 זכר דבר לעבדך - תהלים קיט מט. ואל אבוש בשברתי - על פי תהלים קיט קטו: ואל תבישני משברי. 3-6 על פי ישעיה מג ב: כי תעבר במים אתך אני... כי תלך במו אש לא תכוה ולהבה לא תבער בך; תהלים ל ב: ארוממך יי כי דליתני; תהלים לד ה: ומכל מגורותי הצילני; תהלים קמד ז: פצני והצילני ממים רבים; וראה לעיל א 5, 7 ובמקורות שם. 7 מרורות - על פי איוב יג כו: כי כתב עלי מרורות ותורישני עוונות נעורי. מה אני או מה מרוורתי - על פי איוב ז יז-כ: מה אנש כי תגדלנו וכי תשית אלינו לבן... חטאתי מה אפעל לך. 9 עשה לי תאות לבי - על פי תהלים כא ג: תאות לבו נתתה לו. והושה נא לעזרתי - על פי תהלים לח כג: חושה לעזרתי. 10 על פי הגיגה טו: זכור לתורתו ואל תזכור מעשי. לבני ותורתי - השוה לעיל ב 86-87: ואם נא לא תרחם את יהוסף צעירך אן ישועתה ברורה ואם היום בזאת לי לא תקנא הו תורה ואם זה הוא שכרה; ב 73-74 והמקורות שם.

אין לו שמירה, כָּבֵר אָמְרוּ: שְ�חִיטָתוֹ שְׁמִירָה.

וה, שִׁירָה אֲגִידָל, תְּהִי עַל כָּל בְּנוֹת הַשִּׁיר לְשָׁרָה, וְשִׁיחִים מִן בְּדִלְחִים תְּפוֹרָה, וְכִזְמִירוֹת תְּהִלִּים בְּסִפִּירָה. וְתִשְׁתָּה כּוֹס יְשׁוּעוֹת כָּל נְזִירָה, וְגִילָה עַל גְּאֻלְתִּי בְּשִׁירָה, פְּדוֹת וּפְשִׁי בְּעוֹלָם זֶה - פְּטוֹרָה. וְהִרְבוּ שִׁיר וְתוֹדָה בְּעֶצְרָה, וְלִתּוֹמְכִים בְּתוֹרָה הַיִּשְׁרָה, וְסִעֵף בְּעֶמְלֶק צִיץ וּפִאָרָה, וְהוֹדִיעוּ בְּנֵי בֵית הַבְּחִירָה, וְלִישִׁישִׁי בְּנֵי בֵי רַב בְּסוֹרָא, אַחֲשׁוּרוֹשׁ וְאַסְתֵּר הַגְּבִירָה, תְּהִי לְעֵד וּמְדוֹר דּוֹר וְכוּרָה!

יירה... השיר לשרה לשון גופל על לשון. 138 במדברים בדבורים. ושיחים בדולה. 139 ממלאה כתמים בחריזה ממולאה בחרוזים יקרים כמו שהאורים נים יקרות. וכזמירות תהלים בספירה ומספר בתי השירה הוא 149 כמספר לים. 140 אבילים אפילו אבילים. נזירה אפילו נזיר האסור בשתיית יין. 141 וכל גיללה על גאלתי, תשיר בשירה. 142 פטורה ואינה עוברת על אסור שמחה יתרה ז: (ל בקמץ). בעצרה באספת עם. 144 יהי שיהי. עוד בעתיד. ולתומכים ה וחג פורים שני. וסעף וקצץ. בעמלק בסלבים. ופארה וענף. פור... ופארה אפריקי גליל באפריקה שבו נמצאת כיום מדינת תוניס. וצען ומצרים. בני בית 147 פום בדיתא, סורא שתי הערים בבבל שהיו מפורסמות בישיבותיהן. למקרה אחשורוש ואסתר הגבירה למגלת אסתר. 149 ומדור דוד

זן לו שמירה אלא סכין. 137 הגדיל עשה - על פי יואל ב כא: כי הגדיל יי לעשות. וי שמת כח טו-ל: ועשית חשן משפט... ומלאת בו מלואת אבן... ונתת אל את התמים. וכזמירות תהלים בספירה - על פי ברכות ט: 'אשרי האיש' ו'למה ג: והשנה להלן ד 140: ממלאה עלי חשבון רעותה בטורי שיר כמהללי תהלים. קטו יג. 141-142 וכל לשון תמלא מרגנה... וכל נפש תמלא פה שחוק - על פי יצינו ולשוננו רבה; ברכות לא: אסור לו לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה; והשוה י. 143 אחי תנו זמרה לאל חי - השוה לחלק ד 145: בני עמי עמו תהלה; כו ירות. תנו זמרה - על פי תהלים מא ג: שאו זמרה ותנו תף. לאל חי - תהלים יצ ופארה - על פי ישעיה י לג: הנה האדון יי צבאות מסעף פארה. 149 ומדור ז: כתב זאת זכרון בספר... מלחמה ליי בעמלק מדור דוד.

ווקעת אלהוימה עלי אצחאב עבאד ענד אלגרוכ מן דלך אליום וקתל בן עבאד פי אול לילה אלגמעה ערב סוכות פקאל הדה אלקטעה וסמאהא תהילה

והיתה תבוסת אנשי בן עבאד בערוב אותו היום ונהרג בן עבאד בתחלת ליל יום הששי ערב סכות (5 באוקטובר 1039) ושר (הנגיד) את השירה הזאת וקראה:

ת ה ה

הִלִּי תַעֲשׂ בְּכָל שָׁנָה פַּעֲלִים
וְלִי תִשָּׁחַט כְּפִירִים כְּצִפִּירִים,
הַכֹּל שָׁנָה אֲנִי עוֹבֵר בְּלֵב יָם –
וְכָל שָׁנָה אֲנִי הוֹלֵךְ בְּמוֹ אֵשׁ –
לֵךְ, הַצּוֹר, לֵךְ נֶאֱוָה תִּהְיֶה,
וְאֵת מִסִּית, בְּבוֹא קֶצֶם, נִסְוִים,
אֲסִפֶּר אֶת כְּבוֹדְךָ בְּשַׁעֲרִים,
וְאֶגִּיד פְּלֶאָה בַּעֲדַת חֲסִידִים,
נֶאֱלַתְנִי וְשִׁמְתָּ לִי לְכֹפֶר
וְאַחֲרֵי מוֹת בְּנוֹ-עֲבָאס, לְבִיאַת
שְׁגִיָּהם רַדְפוּנִי, אֶף בְּרֹאשׁ זֶה

כְּפַעֲלֵךְ לְאַבּוֹת וְאַצִּילִים,
וְלִי תִזְבַּח שְׁחָלִים כְּרַחֲלִים?
וְיִהְיֶה לְמַסְלוּלִים סְלוּלִים,
וְתַחֲלִיף לָהֶם לִי בְּטָלְלִים?
וְאֵתָה אֵל, וּמִיֶּדֶךְ אֵילִים,
וְאֵת מִסִּיר, בְּיוֹם נֶגֶם, בְּדִילִים.
וְאוֹדָה אֶת שְׁמֶךָ בֵּינֹת קִהָלִים,
וְנִסְיָךְ בַּתּוֹךְ עוֹטֵי גְדִילִים.
בְּיוֹם אִיד, זֶה כְּמוֹ שָׁנָה, אֲוִילִים,
בְּנוֹ-עֲבָאד אֲחֻזּוֹנֵי חֲבָלִים.
כְּלִיל מַלְכוּת, וְזֶה מִן הַטְּפִלִּים,

1 האם כדאי והגון אני לפניך האל שתעשה לי בכל שנה מעשה נסים כמו שעשית לאבותינו אברהם יצחק ויעקב ושאר גדולי האומה. 2 ולי תשחט כפירים כצפירים ולמעני תהרג גבורים כהרג תישם. שחלים כרחלים אריות ככבשים. כפירים כצפירים, שחלים כרחלים לשון גופל על לשון. 3-4 הכל שנה תעשה לי מעשי נסים כמו שהבטחתי בבשרות המלאכים שסופר עליהם בשיר א. 3 למסלולים סלולים לשון גופל על לשון. 5 לך הצור לך נאווה תהלה עשה למען תהלתך אם לא למעני. אילים כה. 6 ואת מסית בבוא קצם נסוים ואת מסית נסוים בבוא קצם, אתה מסיר את הרשעים הנסוים אחר ממך כשמגיע זמן ענשם. 7 בשערים בשערי העיר, בתוך קהל ועדה. 8 עוטי גדילים ישראל לובשי ציצית. 9 גאלתני ושמת לי לכפר ביום הצרה לפני כשנה את האוילים, הם אבן עבאס וחילו שנהרגו בראש חדש אלול שנת תשצח, כמסופר בכתבת לשיר ב. 10 בנו עבאס אבן עבאס. בנו עבאד אבן עבאד. אחוזני חבלים תקף אותי פחד. 11 זה אבן עבאד. כליל מלכות כתר מלכות, שכן היה אבן עבאד בנו של מושל סביליה. זה אבן עבאס. מן הטפלים מן הנחותים, כי היה רק יועץ.

3-4 ראה לעיל א 7, 5 ובמקורות שם. בלב ים – שמות טו ה, ועוד. 5 לך נאווה תהלה – על פי תהלים לג א: לישירים נאווה תהלה. 6 ביום נגם – משלו ו לה. ואת מסיר... בדילים – על פי ישעיה א כה: ואסירה כל בדילך. 8 עוטי גדילים – על פי דברים כב יב: גדילים תעשה לך על ארבע כנפותך אשר תכסה בה; והשוה לחלן מג 26: פליל בכל קשרי תפליה, גדול בכל עוטי גדיליה; סא 8: והנכר בעושי הגדילים והנכבד בעוטי הסדינים; בן משלי תפח: ואיך פרצו? ענה אותו: בתם עוטי גדיליהם. 9 על פי ישעיה מג ג: נתתי כפרך מצרים. ביום איד – על פי איוב כא ל: כי ליום איד יחשך רע. 10 אחוזני חבלים – על פי ירמיה יג כא: הלא חבלים יאחוזוך. 11 בראש זה כליל מלכות – על פי אסתר ו ח: ואשר נתן כתר מלכות בראשו.

וְעַל פִּי זֶה מַלְכִּים יַעֲלוּ אֵלַי
וְאֶדִירִים נְתוּנִים עַל אֲרָצוֹת
וְאֵלֵיו יִשְׁמְעוּ סֶרְנֵי פִלְשְׁתִּים
וְלִדְבָרוֹ כְּמוֹ יוֹרָה מִצָּפִים,
וּבֵין מַלְכֵי וּבִינָיו רִיב וְקִנְיָה,
שְׁנִיָּהם בֵּין מַלְכִּים כְּאֲרוּם,
שְׁנִיָּהם לְמָדוֹ לְטָרֵף מַלְכִּים,
וּמֵאֵז חָלְלוּ רָאשִׁים כְּרָשִׁים,
וְאֵין עוֹמֵד בְּאַסְפִּמְיָא לְגִגְדָם
אֲזִי יֵצֵא וְהִתְקַרֵּב לְמִדּוֹ,
וְלִכְד עִיר וּמַמְלָכָה בְּדֶרֶכּוֹ,
בְּצַבָּאוֹתָיו אֲדוֹנִים כְּעַבְדִּים,
וְאֵלּוּפִים בְּחִילוֹ לְאֵלָפִים,
בְּאֲרָצוֹתָיו בְּנֵי עוֹלָה, בְּאַבְנֵי
עֲלִיָּהם הָעֲרִימוֹ סוֹד, וְלִקְחוֹ

מְלוּכָתָם, וְעַל פִּיו נֶאֱצָלִים,
בְּרִשְׁיוֹנִי, וּבְרִצְוֹנוֹ נְטוּלִים,
וְלֹא יוֹדוּ נְשִׂאֵי יִשְׁמַעְיָאִים,
וְהִגִּינוּ כְּמוֹ מָטָר יַחֲלִים.
וְזֶה מִזֶּה בְּאֲרָצוֹתָם בְּדָלִים,
וְכָל מַלְכֵי אֲדָמָה כְּשִׁתִּילִים,
וּכְפִירִים בְּחֶרֶבָם נֶאֱכָלִים,
וְקֶדֶם זִכְחוֹ אֵלִים כְּאֵילִים,
לְהַמְרוֹתָם, וְאֵין מוֹעֵל מְעָלִים.
וְעַמֵּד בְּחִילָיו עַל גְּבוּלִים,
וְאֵין עוֹצֵר, וְאֵין מַכְלִים בְּמָלִים
וּמֵאִמְיו בְּרִיאֵי גוֹף כְּחוֹלִים,
וְלֹא רָאשִׁים וְעַל רָאשֵׁם דְּגָלִים.
לְשׁוֹנוֹתָם בְּנֵי אֵל חֵי סְקוּלִים,
כְּלֵי זֶן, וְקִנּוּ הַנְּעָלִים,

12 זה אבן עבאד. נאצלים מוסרים. 13 ברשיונו בארשת שפתיו, בדבורו. נטולים מוסרים. 14 ס פלשתים ראשי הברברים. ישמעאלים ערבים. 15 ולו יודו ואותו יהללו. כמו יורה כמו לגשם היו והגינונו כמו מטר יחלים ואל הגינו (דברו) יקו כמו למטר. יחלים מוחלים. 16 מלכי בא בדלים (משנאה). 17 כשתילים רק כשתילים רבים לעמתם. 18 וכבירים ותקופים. 19 ו מקדם הרגו שרים כעניים, וזבחו גבורים כאילים וככבשים. ראשים כרשים, אלים כאילים לשון ו על לשון. 20 באספמא בספרד. מועל מעלים מורד מרדים. 21 יצא אבן עבאד. בחילו עם חי גבולים של ארצות זרים. 22 עיר וממלכה במדינת קארמונה. 23 בצבאותיו אדונים כעבו לאלפים. ואלופים... לאלפים לשון גופל על לשון. ועל ראשם ומעל להם. 25 בארצותיו של עבאד. בני עולה יש בני עולה. באבני לשונותם בני אל חי סקולים המסיתים את ההמון ביהו 26 הם התעצו להרע ליהודים וקנו לעצמם כלי זין ונעלים על חשבון הבזה שיבזו מהם.

13 ברשיונו – על פי עזרא ג ז: כרשיון כורש; מנחם, מחברת, ערך ארשת: ארשת שפתיו, כרשיון כורש כמו מבטא שפתים; והשוה לחלן בחלן בית 80: בפיו חיו קצתם ומקצתם ברשיונו קטולים. 15 והגינונו כמו מטר יחיל על פי איוב כט כג: ויחלו כמטר לי. 19 ומאז... וקדם – על פי משלי ח כב: יי קנני ראשת דרכו, מפעליו מאז. חללו – על פי יחזקאל כח ט: האמר תאמר אלהים אני לפני הורגך ואתה אדם ולא אל ביד מח זבחו אלים כאילים – על פי ירמיה נא מ: אורידם ככרים לטבח, כאילים עם עתודים. אלים – על פי שמו יא: מי כמוכה באלים יי. 20 באספמא – על פי תרגום יונתן לעובדיה א כ: בספרד: דבאספמא. מועל מעלים – פי ויקרא ה טו: נפש כי תמעל מעל, ועוד. 22 ואין מכלים במלים – על פי שופטים יח ז: ואין מכלים 25 בני עולה – על פי שמואל ב ג לד: כנפל לפני בני עולה נפלת. באבני... סקולים יח ז: ואין מכלים ה: וסקלתם באבנים. בני אל חי – הרושע ב א. 26 עליהם הערימו סוד – על פי תהלים פג ד: על עמך י סוד. וקנו הנעלים – השוה לחלן בית 80: ובושו כל אשר לקחו נעלים עלי עם אל ומלבושים חבולים.

לְהַכְרִית אִם בְּיִשְׂרָאֵל, וְלִשְׁמִיד
וְכֹאשֶׁר רָם לִבָּב מִלִּפְנֵי וְדָבָר
וְעִבְרָנוּ אֵלֵינוּ אֲרָצוֹ בְּכֹחַ,
וְעִמָּנוּ גְּבֻרִים כְּפִפְרִים,
וְאִישִׁים – לֹא בָרַב בְּשָׁר כְּבָדִים,
וְכָל חֹגֵר בְּיוֹם חֲמָה חֲגוּרָה,
וְכָל מַהִיר אֵלֵינוּ חֶרֶב, וְכָל רֶץ
בְּשָׁרֵינוּ מִשְׁבָּצִים כְּגִלִּים,
עַלִי סוֹסִים כְּעֵב סוֹעִים וְטָשִׁים,
יְדֵיהֶם לֹא מִלְּאוֹת בְּחִינֹת
וְלֹא תִרְאָה לְבַד לֵהִט שְׁלָחִים,
וְשִׁבְנוּ אַחֲרֵי הַכּוֹת וְשָׁרוּךְ
וְתָרִיו מִהָרֹו אֵלָיו בְּמִלִּים
וּפְתוּהוּ בְּפִחוֹתָם וְשָׁקְרָם,
וּבְלַע אֶל עֲצַת שָׁרִיו, וְשׁוּהוּ

גְּבִיר וְדָל, וְיוֹנֵק עִם גְּמוּלִים!
בְּפִיו עֵתֶק – חֲשַׁבְנוּהוּ הַתּוֹלִים,
לְהַנָּקָם לְאֲדִירִים גְּזוּלִים,
וְעִם הַרְבֵּה פֶּאֶרְבָּה אוֹ חֲסִילִים,
וְלֹא חֶלֶב אֲשֶׁר עַל הַכֶּסֶלִים,
וְכָל פּוֹשֵׁט לְמִלְחָמָה מְעִילִים,
אֵלֵינוּ הָרֹג בְּטוֹב לִבָּב וְגִילִים,
וּמִגִּנִּים אֲדָמִים כְּגִילִים,
וּבְמִצְחוֹת וְכּוֹבְעִים עֲגֻלִים.
וּבְרִמְחִים, כְּאֵלֹו הֵם אֲשֶׁלִּים,
וְלֹא תִשְׁמַע לְבַד רִגְשָׁת צְהִלִים!
וְיִדְּנוּ מִלְּאוֹת בְּשָׁלָלִים.
כְּמוֹ סִינִי, וְכִסְבָּאִים מְהוּלִים,
כְּאֵלֹו הֵם עַלִי נִפְשׁוֹ רְכִילִים,
תְּבוֹנָתָם תְּבוֹנַת תַּעֲלוּלִים,

27 ולשמד ולהטמיה גמולים מחלב. 28 עתק דברי גאווה. התלים צחוק. 29 לאדירים גזולים את
בקמת מושלי קארמונה שמושלי סביליה גזלו את מדינתם. 31 ראנשים זרזים שאינם כבדים מרב בשר או שומן
אשר עליהם אלא מרב נשק. 32 ועמנו כל חוגר חגורה ביום חמה וכל פושט את בגדיו האזרחיים שלא יכבדו
עליו במלחמה. 33 וגיללים ושמחה. 34 כגלים לפי שהיו עשויים קשקשים. כגיללים שהיו עשויים עורות אילים
מאדמים. 35 סועים עפים. ובמצחות וכובעים טסי נחשת על רגליהם וכובעי נחשת על ראשיהם.
36 אינם משופעים בחינות וברמחים כעצים המשופעים בענפים. אשלים עצים. 37 לבד להט שלחים
אלא ברוק חרבות. רגשת צהלים תרועת צהלים. 39 ותריו ומרגליו של אבן עבאד. במלים כמו סינים
וכסבאים מחזלים בעצה רעה. 40 בפחוותם במרמחם. 41 ושוה ועשה. תעלולים עוללים.

27 להכרית אם בישראל – על פי שמואל ב כ יט: להמית עיר ואם בישראל. לשמיד – ישעיה כג יא.
28 רם לבב – על פי דברים ח יד: ורם לבבך. ודבר בפיו עתק – על פי שמואל א ב ג: אל תרבו תדברו גבוהה
גבוהה, יצא עתק מפיכם. התולים – איוב יז ב. 29 לאדירים גזולים – השוה להלן כס 23: גזאלי דם עטוקים.
30 הרבה כארבה – על פי שופטים יז ב: כארבה לרב. 31 חלב אשר על הכסלים – על פי ויקרא ג ד: ואת
החלב אשר עליהן אשר על הכסלים. 32 וכל חוגר ביום חמה חגורה – על פי מלכים ב ג כא: ויצעקו מכל
חוגר חגורה ומעלה. וכל פושט למלחמה מעילים – השוה להלן כה 32: וכל בא אל קרב חלוק. 33 בטוב
לבב – על פי דברים כח מז: בשמחה ובטוב לבב. 34 כגלים – על פי שמואל א יז ה: ושריון קשקשים הוא
לבוש. ומגנים אדמים – על פי נחום ב ד: מגן גבוריהו מאדם; והשוה גם להלן ג 11: ואין תוכה לבד מגן
מאדם; קח 35: כסחורה אדמה. 35 כעב סועים – על פי ישעיה ס ה: כעב תעופינה; תהלים נה ט: מרוח סועה.
ובמצחות וכובעים – על פי שמואל א יז ה: וכוּבַע נחשת על ראשו... ומצחת נחשת על רגליו. 37 להט
שלחים – על פי בראשית ג כד: להט החרב. 39 כמו סינים וכסבאים מהולים – על פי ישעיה א כב: כספך
היה לסיגים סבאך מהול במים. 40 ופתוהו בפחוותם ושקרים – על פי מלכים א כב כ–כב: ויאמר יי מי יפתה את
אחאב... ויצא הרוח... ויאמר אני אפתנו ויאמר יי אליו במה ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו; ירמיה
כג לב: ויתעו את עמי בשקריהם ובפחוותם. 41 ובלע אל עצת שריו – על פי ישעיה יט ג: ועצתו אכלע.

וְאָמְרוּ לוֹ בְּשׁוֹבָנוּ: הַתִּשְׁבָּה
הֲלֹא תֵצֵא לְשׁוּדֵד הָעִיפִים,
וְחֵשׁ לְצֹאת וּלְרֹדֶף, כְּעֲצָתָם,
וְעִמָּדוֹ עַל שְׁפַת נַחַל, וְעִמָּד
וְעִמָּדוֹ חוֹצְצִים לָרִיב, וּבְעֵנוֹת
וְלֹא יִכּוֹן לְדַמּוֹתָם לְאִנְשֵׁי
אֲשֶׁר הָיוּ – בָּעֵין יוֹדְעֵם לְפָנִים
בְּעֵת רִכְבָּם – יִרְוּצוּן כְּפָרָאִים,
וּמִלְבוּשָׁם לְבוֹשׁ מַלְכוּת וּרְקָמָה
בְּעֲצָמָתָם וּצְבָאוֹתָם וְכֶחֱם
וּבְרָאוֹתֵי צְבָאוֹת, לֹא כְּצְבָאוֹת
וְרֵאִיתִי בְּנֵי חֵיל יִרְאִים,
וְרֵאשִׁים הֹלְכוֹ לִקְרֹב בְּכַבֵּד,
וְכִכְרֵתִי אֲשֶׁר בְּלִבָּב עֲדָתָם

בְּעִיר מִבְּצָר וְלֹא תִרְדֹּף כֶּשֶׁ
הֲלֹא תֵאֵץ לְזַנֵּב נַחֲשָׁלִים?
כְּמוֹ מֵאוֹת וּרְבּוּאוֹת רִגְלִים,
לְגִנָּדָם צוּר כְּיוֹם אֲשֶׁר נַחֲלִיו
גְּבוּרָה יִתְּנוּ קוֹל בְּחִלְלִים,
אֲנִי הַמֵּת, וְלֹא כָלִים לְכָלִים
כְּמוֹ נָשִׁים, וְאֵלֹו הַבְּעָלִים.
וּרְגָלִים – כְּצְבָאִים אוֹ יַעֲלִיו
וּמִכְלוּלִים, וְעַל רֵאשָׁם כְּלִי
וּבָהֶם – יִמְשְׁלוּ מוֹשְׁלֵי מְשָׁלִי
עֲמֶלֶק הַהֲרֹגִים הַגְּעוּלִים,
וּגְבוּרִים וְכַבִּירִים זַחֲלִים,
וְהַשָּׂרִים לְהִלָּחֵם תְּחִלִּים,
לְעַמִּי הַנְּמוּכִים, הָאֲמוּלִים,

42 בשובנו כשנסוגנו. כשלים כושלים. 43 לשודד לשדד. תאיץ תמהר. 44 רגלים רגלים (ר בשוא). 45 כיום אשד נחלים כמו ביום שבו שטפו הנחלים את גופות האומות שארבו לבני ישראל ויצא בין ההרים להרגם. 46 חוצצים ערוכים. ובענות גבורה יתנו קול כחלילים והרעו בקול גבורה. זהיר חסלבי. כלים מלבושים, כמו שהוא מפרש והולך בבית 50: ומלבושם לבוש מלכות ורקמה וכו'. 8 היו אלה שהיו, אנשי אנג. נשים חלשים. הבעלים החזקים. 49 כפראים כתמורי הבר. ורגלים והיו 50 כלילים עטרות. 51 על גבורתם ועל צבאותם ועל כחם ועליהם יחברו בעלי משל משלים. 52 עמלק הגעולים המאטים. 53 בני חיל חילי גרנדה האמיצים. זחלים פחדים. 54 וראשים והמפקדים. באי רצון. 55 עדתם של צבאות האויב. הנמוכים הנדכאים. האמולים האומללים.

43 לזנב נחשלים – על פי דברים כה יח: וזנב כן כל הנחשלים אחריך. 45 ועמדו על שפת נחל ועמ צור – השוה לעיל ב 51: וקם הצר וקם הצור לגבור. כיום אשד נחלים – על פי במדבר כא טו: ואשד אשר נטה לשבת ער; תרגום ירושלמי: כד הוין בני ישראל עברין בנחל ארנונא אטמרו מאביא במעריא ז אמרין כד יהיוין בני ישראל עברין אנן נפקין לקדמותהון ומקטלין יתהון ורמז רבון כל עלמא... לטורח רישיתון אלן לאלן ורציצו רישו גבוריהון שטיפו נחליא מן אידם קטילין (כשהיו בני ישראל עוברי ארנון התחבאו המאובים במערות שבנחלים, ואומרים: כשהיו בני ישראל עוברים אנו יוצאים לקראתם אותם ורמז רבון כל העולמים... להרים והקריבו ראשיהם אלן לאלן ורציצו את ראשי גבוריהם, שטפו מדם ההרגונים); והשוה להלן יג 30: כיום ארנון ויום מתנה. 46 חוצצים – על פי משלי ל כז: ויצא הו ובענות גבורה – על פי שמות לב יח: אין קול ענות גבורה. יתנו קול כחלילים – על פי איכה ב ז: קול נז יי; ירמיה ב טו: עליו ישאגו כפירים נתנו קולם; ירמיה מז לו: כחלילים יהמה. 47 אנג – השוה לעיל ב 2 לכלים – על פי אסתר א ז: וכלים מכלים שונים. 48 נשים – על פי ישעיה יט טז: יהיה מצרים כנשי ופחד; והשוה להלן בית 70: והשם את גבורתם והיו במלחמתם לנשים ועוילים. 50 לבוש מלכות – אכ ורקמה ומכלולים – על פי יחזקאל כז כד: המה רוכלך במכלולים בגלומי תכלת ורקמה. 52 עמלק לעיל ב 41. 53 זחלים – על פי איוב לב ו: זחלתי ואירא. 55 האמולים – על פי יחזקאל טז לו: מן לבק.

מֵרַעִים חֲלָקוֹ מֵאֵז שְׁלָלָם, וְרֵאִיתִי בְּכוֹר מוֹת בְּעֵצִי, הָרִימוֹתִי בְּשֵׁם אֵל, הַמִּכְבֵּד לַעַת צָרָה הַכִּינוּתִיו בְּלִבִּי, 60 לְהַתְגַּבֵּר עָלַי חֵיל צָר בַּחֵיל צוֹר, וְלִי אֲבוֹת - בַּעַת כְּזֹאת בְּשׁוּעַ וּמַעֲפָר, בְּכִבֵּל הַתַּפְלָה, בְּצַדֻקְתָּם וְתַמְתָּם מְלִיצִים וְלִי אֲדוֹן אֲשֶׁר אָמַר: בְּטַח בִּי 65 אֲנִי אֲשַׁבֵּר לָךְ שְׁנֵי כַפֵּירִים, אֲנִי לְבֶשׁ לְבוֹשׁ חֲמָה וַיָּצֵא, וַתִּגְלָה - לֹא בָעַד חֲלוֹן וְסֹתֶר, וְהַתְעַלָּה עָלַי צָרְיִי, וְהָיוּ

וַיִּגְרְלוּת עָלַי אֲרָצָם מְטִילִים, וְאִישִׁים בְּקָרֵב סָפִים וְכָלִים - וְהַנּוֹרָא בְּקוֹל שְׁבָעִים דְּגָלִים, לְתַלּוֹת בּוֹ פָנָי שׁוֹכֵן וְבוֹלִים, אֲשֶׁר יָקַח חַיִּלִּים בְּשַׁעֲלִים! וְתַחֲנוּנִים פָּנָי אֵל עֹז מַחֲלִים, תְּשׁוּעָה שׁוֹאֲבִים יַחַד וְדוֹלִים, דְּבַר צֶדֶק, וְאַף מוֹנְעִים וְכוֹלִים, וְאַפִּיל בְּנַעֲמִים לָךְ חֲבָלִים, אֲנִי אֲפִיל לְפָנֶיךָ נְפִילִים! כִּיּוֹם פָּרַעַה וַחֲיִלּוֹ הַצְלוּלִים, וְהַשְׁגִּיחַ - וְלֹא אַחֲרֵי כֵתִלִים, כִּמְךָ גֶרֶן, וַנִּבְלּוּ שֵׁם כְּעָלִים,

56 מרעים רשעים. מאז משכבר. עלי ארצם על קרקעותיהם. מטילים להחליק. 57 בכור מות מלאך המות. 58 הרימותי את קולי והזכרתי את שם אל הנקדש והנערץ בפי שבעים מלאכים הסובבים את כסא כבודו ודגלניהם (מחנותיהם). 59 שוכן וזבולים אלהים השוכן בשמים. 60 בחיל צור אשר יקח חילים בשעלים בצבא האל הרב שיוכל לקחת את צבא האויב בכפות ידיו. חיל צר... חיל צור לשון נופל על לשון. 61 בשוע בשועה. 62 ומעפר ומתוך קברם. 63 ואף ואת חרון אף האל. וכולים כולאים ועוצרים. 64 אדון האל. 65 נפילים ענקים. אפיל... נפילים לשון נופל על לשון. 66 כיום פרעה וחילו הצלולים כיום הנצחון על פרעה ועל חילו שטבעו בים. 68 והתעלה והתגדל... כעלים לשון נופל על לשון.

56 מאז - על פי משלי ח כב: קדם מפעליו מאז. וגורלות עלי ארצם מטילים - על פי יואל ד ב-ג: ואת ארצי תלקו ואל עמי ידו גורל; משלי טו לג: בחיך יוטל את הגורל. 57 בכור מות - איוב יח ג: תרגום: מלאך מותא. 58 בקול שבעים דגלים - על פי פרקי דרבי אליעזר כד: קרא הקדוש ברוך הוא לע' מלאכים הסובבים כסא כבודו ואמר להם בראו ונבלבל את לשונם וירד הקדוש ברוך הוא וע' המלאכים ובלבל לשונם לע' גוים לע' לשון ומנה מלאך על כל אומה ואומה; שיר השירים רבה, הביאני אל בית היין: מיכאל ודגלו גבריאל ודגלו וכו'. 59 השוע רב סעדיה גאון, זולאי, האסכולה הפייטנית של רב סעדיה גאון, רכד: הראשונים היו יודעים את שם המפורש האתינים מוסדי ארץ היו מזכירים אותו על כל צרה וצרה שתבוא עליהם. 60 אשר יקח חילים בשעלים - על פי מלכים א כ: אם ישפך עפר שמרון לשעלים לכל העם אשר ברגלי. 61 ולי אבות וכו' - השוע לעיל ב. 62-63. 63 ואף מונעים וכולים - על פי סליחת אנשי אמנה: זועכים אף בלהשם, חמה עוצרים בשועם; ירושלמי ברכות ב ה: שהוא כולה את הפורענות מלבוא לעולם; שמואל א ו י: ואת בניהם כלו (=כלאו) בבית. 64 ואפיל בנעימים לך חבלים - על פי תהלים טו ו: חבלים נפלו לי בנעימים. 65 אני אשבר לך שני כפירים - על פי תהלים נח ז: אלהים הרס שנימי מלחצות כפירים נתן יי; איוב ד י: ושני כפירים נתעו. 66 לבש לבוש חמה - על פי ישעיה נט יז: וילבש בגדי נקם תלבשת. כיום פהמה - על פי יחזקאל ל ט: כיום מצרים. כיום פרעה וחילו הצלולים - על פי שמות יד כח: וישבו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים; שמות טו י: צללו כעופרת במים אדירים. 67 על פי שיר השירים ב ט: הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות. 68 כמך גרן - על פי הושע יג ג: כמך יסער מגרן. ונבלו שם כעלים - על פי ישעיה סד ה: ונבל כעלה.

וְהַבְהִילָם, וְהִרְקִידָם כְּמוֹ בֶן 70 וְהֵשֵׁם אֶת גְּבוּרָתָם, וְהָיוּ וְשַׁלַּח צִיר - וְהָטָה הַשְּׁלַחִים, וְשַׁלַּח צִיר - וְעוֹהָ אֶת עֲצָתָם, וְשֵׁם שֶׁקֶר בְּפִי צִירְיוֹ וְתָרְיוֹ וְעַת רָאוּ, אֲשֶׁר רָדְפוּ, לַגְגָדָם - 75 הֲלֹא זֹאת הִיא פַעֲלַת אֵל, אֲשֶׁר שָׁת וְשָׁת לָהֶם עֲבוֹתִים עַל יְדֵיהֶם, וְהָיוּ מִרְכַּבּוֹתֵיהֶם לְנַפְשָׁם וְהִכְרִיתָם בְּרוּחַ פִּיּוֹ, כְּמוֹ חוּט וְרֵאִיתִי מְכַבְּדִים אֲסוּרִים 80 אֲלֵי מֶלֶךְ, בְּפִיּוֹ חָיו קִצָּתָם, וְנִלְאִיתִי רֵאוֹת מַכִּים וּמַכִּים וְכַף רֶגֶל אֲשֶׁר לֹא הִצָּגָה עַל

רָאִם, וְכְמוֹ גִּדִּי, וְכְמוֹ עֲגָלִים, בְּמַלְחַמָתָם לְנָשִׁים וְעוֹלִים, וְהִפָּךְ אֶת יְמִינֵיהֶם שְׂמָאלִים, וְשׁוֹהָ יוֹעֲצִיו יַחַד סִכָּלִים, וְשָׁרְיוֹ - לְהַמִּיתָם מוֹת גְּבָלִים, אֲנִי נָסוּ עָלַי שְׁבָעָה שְׁבִילִים! פַּעֲלָתָם פַּעֲלַת הַכְּסִילִים, וְעַל לִבָּם - צְמִידִים הַפְתִּילִי לְמַכְשׁוֹלִים, וְסוֹסִיָּהֶם - כְּבָלִי בֶּיַד אֲוֶרְגִּי, וְקִצָּץ כַּפְתִּילִים, וּמוֹבָאִים סְחוּבִים בְּחֲבָלִים, וּמִקְצָתָם בְּרִשְׁיוֹנוֹ קְטוּלִים! מְגוֹלָלִים בְּדָם גֶּפֶשׁ, טְבוּלִים, אֲדָמָה - הַכְתָּה בְּנֵהֲלוּלִים,

70 והשם והשכיחם. ועוילים ועוללים. 71 ציר מלאך. השלחים התרבות. ימיניהם ידיהם ה 73 ותריו ומרגליו. 74 ועת ראו אשר רדפו לנגדם ובעת שאנשי סבילה ראו את אנשי גרגרה על ידיהם והנה הם לנגדם. נסו עלי שבעה שבילים ברחו לכל הרוחות. 75 פעלתם מעשיהם. 76 ע: הבלים. ועל לבם צמידים הפתילים ועל לבם שם האל צמידים פתילים, מכסים מהורקים, נ לבם בצמיד פתיל, כלומר: בלע את חכמתם. 77 למכשולים בדרך מנוסתם. 78 כמו חוט ביד און שאורג מנתק חוט. וקצץ כפתילים וקצץ את חיהם כמו שקוצצים חוטים. 80 מלך באים. בכ קצתם על פי מצותו נשארו מקצתם בחיים. ברשיונו בארשת שפתיו, בדבורו. קטולים הרוגים. 81 מג בדם נפש מולוכים בדם שנשפך עד שיצאה נפשם. 82 בנהלולים בקוצים.

69 והרקידם כמו בן ראם וכמו גדי וכמו עגלים - על פי תהלים כט ו: וירקידם כמו עגל לבנון ושריון ראמים. 70 והשם את גבורתם והיו במלחמתם לנשים - על פי איוב לט יז: כי השם אלוה חכמה; ירמי נשתה גבורתם היו לנשים; והשוע לעיל בית 148: אשר היו בעין יודעים לפנים כמו נשים. ועוילים - על יט יח: גם עוילים מאסו בי. 73 ושם שקר בפי ציריו ותריו ושריו - על פי מלכים א ב כג: הנה נתן שקר בפי כל בניאיק אלה. מות נבלים - על פי שמואל ב ג לג: הכמות נבל ימות אבנר. 74 נסו עי שבילים - על פי דברים כח ז: ובשבעה דרכים ינסו לפנך. 75 הלא זאת היא פעלת אל - על פי תהל בי זאת פעלת שוטני מאת יי. 76 ועל לבם צמידים הפתילים - על פי במדבר יט טו: וכל כלי פתוח אשר פתיל עליו; והשוע להלן כד 71-72: וסכלתם ואברת עצתם ולא שמת בלבותם תבונות והקצרת במלחמה י 4: כאלו הכסילות סגרה על לבבנו. 78 והכריתם ברוח פיו - על פי ישעיה יא ד: וברוח שפתי ימית רש לג ו: וברוח פיו. כמו חוט ביד אורג - על פי ישעיה לח יב: קפדתי כאורג חיי. וקצץ כפתילים - על לט ג: וקצץ פתילים. 80 בפיו חיו קצתם ומקצתם ברשיונו קטולים - על פי שמואל א ב ו: ממית ומחי ה יט: די הוא צבא הוה קטל ודי הוה צבא הוה מחא (את אשר היה רוצה היה הורג ואת אשר היה מחיה). 81 מגוללים בדם נפש - על פי ישעיה ט ד: ושמה מגוללה בדם; דברים יב כג: כי הדם ה 82 וכף רגל אשר לא הצגה על אדמה - על פי דברים כח נו: הרכה כך והעננה אשר לא נסתה כף רגלו הארץ. בנהלולים - על פי ישעיה ז יט: ובכל הנעוצים ובכל בנהלולים.

וַגְבוּרִים מַחֲלִילִים נַחֲוִירִים,
וְלִיל שְׁשִׁי כְּמוֹ קוֹרָא רַדְפָּנוּם,
85 וְהַפְלִגוּ גְבִירֵיהֶם וּמִלְכָם
וְהָיוּ עַל פְּנֵי אֶרֶץ כְּדָמָן,
וַיַּחַד חָלְפוּ מִן הַחֲדָרִים,
וְשָׁבִינוּ לְשׁוּבֵינוּ, וְהָיוּ
וַיִּזְמוּ כִּי אֲנַחְנוּ נַחֲלָתָם –
90 וּבִטְחוֹ עַל קִשְׁתוֹת וַחֲנִיתוֹת –
וּבּוֹשׁוּ כָּל אֲשֶׁר לָקְחוּ וְנָעֲלִים
וְרָאוּ נִפְלְאוֹת גּוֹרָא עֲלִילָה,
אֲשֶׁר עָלָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ לְהַפִּיל
וְהַשּׁוֹעִים – כְּתוּלָעִים חֲשָׁבָם
95 רְאִיתִיהָ – וְאֵת תִּשְׁאָג כִּשְׁחָל,
וְשִׁרְתִּיהָ – וְאֵת תַּגְאָה וְתַצְרַח
וְנִגְלִית – וְהָמוּ כָּל קָרְבִּים

וּמִשְׁלָכִים פָּגָרִים כְּנָבִלִים,
וְכַאֲשֶׁר תַּעֲשִׂינָה הַנַּחֲלִילִים,
וְשִׁרְיָהֶם וְעַבְדֵיהֶם חָלָלִים,
וְרֹאשֵׁיהֶם בַּעֲפָר כְּנָגְלִים,
וּמִתָּאִים מְרוּחִים וְאֵלִים,
אֲשֶׁר חָשְׁבוּ לְאַכְלֵנוּ – אֲכֹלִים,
וְהֵם הָיוּ בְּיַדְנוּ נַחֲוִלִים,
וְנוֹשַׁעְתִּי בְשֵׁם אֲדִיר בְּאֵלִים,
עָלִי עִם אֵל וּמַלְבוּשִׁים חֲבוּלִים,
אֲשֶׁר יָשִׁיב לְגוּמְלֵי רַע גְּמוּלִים,
נִפְלִיָּהֶם בְּאִפּוֹ כְּנִפְלִים,
בְּקִצְפוֹ, וַחֲחִלִּים – כְּנִמְלִים!
וְהַצְמַתָּה בְּשִׁאֲגָתָהּ שְׁחָלִים,
וְתָרִיעַ וְתַפִּיץ הַחֲחִלִּים!
בְּתוֹךְ צָרִי, כְּמוֹ הֶמֶת גְּבִלִים,

83 מחללים חללים. נחורים דקורים. כנבלים כנבלות. 84 וליל ששי הלילה שבין יום חמישי ובין יום ששי בשבוע. קורא עוף. הנחילים הנחילים. 87 חלפו עברו. ואליהם ואולמות. 88 אשר חשבו לאכילתו אויביו שחשבו לאכילתו. 89 ויזמו וחשבו. 91 והתאכזבו כל אשר קנו לעצמם בעלים ולקחו מלבושים במשכון על חשבון הבזה שיבזו מן היהודים. 92 אשר ישיב לגומלי רע גמולים שיגמל לעושי רע כרשתם. 93 נפיליהם ענקיהם, גבוריהם. באפו כבעטו. כנפלים כעופרים שנפלו מבטן אמם לפני זמנם. להפיל נפיליהם... כנפלים לטון גופל על לטון. 95 ראתיהך האל. ואת ואחתי. והצמתה והכרת. שחלים גבורים כאריות. 96 ושירתיך וראיתיך. תגאה תגדל ותתגבר. 97 קרבים מעים.

83 מחללים – על פי ישעיה נג ה: והוא מחלל מפשעינו; יחזקאל לב כו: מחללי חרב. ומשלכים פגרים כנבלים – על פי מלכים א יג כד: ותהי נבלתו משלכת; ירמיה לו ל: ונבלתו תהיה משלכת. 84 כמו קרא רדפנום וכאשר תעשינה הנחילים – על פי שמואל א כו כ: כאשר ירדף הקורא בהרים; דברים א מד: וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדבורים. 86 והיו על פני ארץ כדמן – על פי ירמיה ח ב: לדמן על פני האדמה והיו; תהלים פג יא: היו דמן לאדמה. וראשיהם בעפר כגללים – על פי צפניה א יז: ושפר דמם כעפר ולחמם כגללים. 87 ומתאים מרוחים ואליהם – על פי יחזקאל מ טז: אל התאים ואליהמה; מ כט: ותאיו ואליהם. 88 על פי ישעיה יד ב: והיו שובים לשוביהם; ירמיה ל טז: כל אוכליך יאכלו וכל צריך כלם בשבי ילכו. 90 על פי תהלים מד ו: בשמן גבוס צרינו כי לא בקשתי אבסח וחרבי לא תושיעני כי הושעתנו מצרינו; שמואל א יז מה-מז: אתה בא אלי בחרב ובהנית ובכידון ואנכי בא אליך בשם יי צבאות אלהי מערכות ישראל. 91 לקחו נעלים עלי עם אל ומלבושים חבולים – על פי עמוס ב ו-ח: על מכרם בכסף צדיק ואבינו בעבור נעלים... ועל בגדים חבולים יטו; והשוה לעיל, בית 26: עליהם הערימו סוד ולקחו כלי זין וקנו הנעלים. 92 וראו נפלאות גורא עליה – על פי תהלים טו ה: לכו וראו מפעלות אלהים גורא עליה. אשר ישיב לגומלי רע גמולים – על פי תהלים כד ד: השב גמולם להם; והשוה להלן כה 64: וירע לכל עושה וכל דובר שקרים. 95 והצמתה – על פי תהלים עב כז: הצמתה כל זונה ממך. 96 ואת תגאה ותצרח ותריע ותפיץ החילים – על פי ישעיה מב יג: יי כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קגאה יריע אף יצירה על אויביו ותגבר. 97 והמו כל קרבים בתוך צרי כמו המית גבלים – על פי ישעיה טז יא: על כן מצי למואב כנגור יהמו וקרבו לקיר חרש; ישעיה יד יא: המית בגלדי.

וְזַעַמָּה – וְרֹאשִׁי מְלָכִים
וְנִמְהָרִים בְּטָרֵם יַחֲזִינוּ –
100 וְשָׁתָה קִשְׁתוֹתֵיהֶם כְּמוֹ קֶשֶׁת,
וְנִגְזַר דִּין בְּיוֹם שְׁנִי, וְשָׁמָּה
וְנִטִּית בְּמִשְׁפָּט עַבְדְּךָ עַל
וְהוֹשַׁעְתָּ לְבֶן-אִיתָן בִּירַח
וְאַחֵר צֶאֱת שְׁנַת תִּשַׁע וְתִשְׁעִים –
105 וְהָיִיתָ לְסֹתֵר לִי, וּמִצָּר
וּמִשְׁכַּת יִמִּינְךָ לִי בִישָׁע,
וְצִוּוּ מְלָאכֵי רָעִים מְפִיצִים,
וְהִשְׁלִיכוּ עֲלֵיהֶם כְּנִשְׁמִים
וְהִשְׁקִיתָ לְעַבְדְּךָ כּוֹס יְשׁוּעוֹת,
110 וְאוֹר לִי לַיִל עֲרַבְתָּ חֹג אֲסִיפָה,

חֲרוֹן אַפָּךְ וְזַעַמְךָ לֹא מְכִילִים!
וְהָיוּ עֵת רְאוּתָנוּ עֲצָלִים,
וְחִצֵּיהֶם כְּמוֹ חֲצָץ פְּסוּלִים!
לְדִינִי בַחֲמִישִׁי בָּם פְּלִילִים,
פִּלְשֶׁת וְעָרַב – בְּנִטוֹת צִלְלִים,
לְאִיתָנִים – עָלִי עוֹבְדֵי בָעֲלִים,
תְּשׁוּעָה צְמָחָה לִי כִיבוּלִים,
נִצְרַתִּי, וּמִצְבָּאוֹת עֲרָלִים,
וְעַל צָרִי – בְּמַכּוֹת וַחֲבָלִים,
אֲשֶׁר אֶרֶץ וְשָׁמִים מְחִילִים,
כָּלִי זַעַם, וְעִבְרָה – כְּאֶנְלִים,
וְהִשְׁקִיתָ לְצָרִיו כּוֹס רָעָלִים,
וְאוֹרוֹ כָּל שְׁבִילֵי הָאֲפֵלִים,

99 ואלה שהיו זריזים לפני שראו אותנו נעשו עצלים בעת שראו אותנו. 100 חצץ אבנים. פסולים שבורי קשתותיהם... קש, וחציהם... חצץ לשון גופל על לשון. 101 ביום שני בשבוע, יום כפור ש תה ושמח לדיני בחמישי בם פלילים ושמח בם פלילים לדיני בחמישי, שמח בהם שופטים לבצע דיני ביום החמישי בשבוע. 102 ונטיית את ידך. פלשת הברברים. בנטות צללים לפנות ערב. 103 ל איתן לשמואל הנביא שהיה לוי כאיתן שהיה מזרע לוי. בירח לאיתנים בחדש תשרי. בעלים אליה איתן... לאיתנים לשון גופל על לשון. 104 תשע ותשעים 4799 ליצירה. 105 ערלים הנצור 106 ומשכת ימיןך ונטיית את יד ימיןך. וחבלים וכאבים. 107 מלאכי רעים מלאכי חג מפיצים מנפצים ומשברים. מחילים מזועזעים. 108 כאגלים כנטפי מטר. 109 רעלים רעל. 110 וז והאיר. ערבת חג אסיפה ערב חג האסיפה, ערב סכות, אור לארבעה עשר בתשרי, ליל ששי בשבוע.

98 מלכים חרון אפך וזעמך לא מכילים – על פי ירמיה י י: מקצפו תרעש הארץ ולא יכילו גויים זעמו. 100 ו קשתותיהם כמו קש – על פי ישעיה מא ב: יתן כעפר חרבו קש גוף קשתו. חצץ – על פי איכה ג טז: ו בחצץ שני. 102 ונטיית מא ב: יתן כעפר חרבו קש גוף קשתו. חצץ – על פי איכה ג טז: ו ירמיה ו ד: כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. 103 לבן איתן – על פי דברי הימים א ו כז: איתן... בן לוי. לאיתנים – על פי מלכים א ח ב: בירח האיתנים... הוא החדש השביעי. 105 והיית לסתר לי ומצר נצרתני פי תהלים לב ז: אתה סתר לי מצר נצרתני. 106 ומשכת ימיןך – על פי שמות טו יג: נטית ימיןך. וחבל על פי ישעיה יג ה: צירים וחבלים. 107-108 וצו מלאכי רעים... והשליכו עליהם... זעם ועברה – ז תהלים עח מט: ישלח בם חרון אפו עברה וזעם וצדה משלחת מלאכי רעים. 107 מפיצים – על פי בנחום עלה מפיץ על פניך. מחילים – על פי תהלים כט ח: קול יי חייל מדבר קדש. 108 כלי ז על פי ישעיה יג ה: באים... יי וכלי זעמו לחבל כל הארץ. כאגלים – על פי איוב לח כט: אגלי טל. 09 ישועות – תהלים קט ג. והשקית לצריו כוס רעלים – על פי ישעיה נא יז: אשר שתית מיד יי את כוס יסועות – תהלים קט ג. וזכריה יב ב: סף רעל. 110 חג אסיפה – על פי שמות לד כב: וחג ז את קבצת כוס התרעלה שתית מצית; זכריה יב ב: סף רעל. 110 חג אסיפה – על פי שמות לד כב: וחג ז

כָּלִיל אֲבָרָם, כָּלִיל מֹשֶׁה, כְּמִנְחָת
וְשִׁמְרָתִי בִישָׁר מוֹעֲדֵי אֵל,
יְמֵי שַׁבָּת וַיּוֹם שׁוֹפָר וְכַפּוֹר,
וְהָיָה, מִמִּגּוֹר חֲלוּל, כְּמוֹ אֵשׁ
וְאֵל שֵׁת כָּל יְמֵי בְטוּל מְלָאכָה
אֲנִי אַעֲשֶׂה לְאֵל שִׁירִים כְּפוֹלִים
אֲשֶׁר יִלִּיץ לְכָל לְצִים, וַיִּתֵּן
וְאֲשַׁמְעֶה שְׁבַחָיו, וְאֶסְפֹּר
וְאִם אֵין כָּל בְּנֵי שִׁחַק וְאֶרֶץ
בַּעַת הָעַם לְסִכּוֹתָם מִבְּיָאִים
בְּכַפּוֹ רוֹמְמֵי צוּר, וְסִכּוֹ
וּבְהִבְיָאֵם עֲרָבָה – שֵׁת עֲרָבָה

יְהוֹשֻׁעַ, כָּלִיל הָסֵר סְבָלִים!
כִּהְלַכְתֶּם לְיוֹשְׁבֵי הָאָהָלִים,
יְמֵי סָכָה וְעַד צֵאת הָרְגָלִים,
בְּתוֹךְ לְבִי, וְאִם תִּמְצָא מְקָלִים,
חֲיָלִים מַעֲבֹדְתֶם בְּטָלִים!
עַלִי נָסִים אֲשֶׁר עָשָׂה כְּפוֹלִים,
כְּלָבָם לַעֲנוּיִם הַעֲמָלִים,
לְעַם נִבְרָא, בְּנֵי סוּרִים וְגוֹלִים,
לְשִׁבְחָם שָׁמוּ עַל זֹאת יְכוּלִים!
הָדָם מַצּוֹר וְכַפּוֹת הַדְּקָלִים –
צַפְנוּי כְּמַבְצָרִים וְעוֹלִים;
לְבָן עֲבָדוֹ כְּעִיר חוֹמוֹת וְחָלִים,

111 כליל אברם שבו נצח את ארבעת המלכים. כליל משה ליל הפסח שבו הוציא משה את בני ישראל ממצרים. כמנחת יהושע שהעמיד את השמש בחצי השמים לעת מנחת ערב. כליל הסר סבלים כליל מפלת סנחריב שבו הוסר סבלו של אשור מיהודה. 112 ליושבי האהלים לבני יעקב שהיה איש תם יושב אהלים. 113 ויום שופר ראש השנה. 114 ממגור חלול מפחד חלול שבת ומועד. ואם תמצא מקלים ואף כי יש מקלים בשעת סכנה. 117 יליץ לכל לצים יגמל ללצים כמעשיהם. כלבם כמשאלות לבם. לענויים העמלים לענויים הסובלים. 118 לעם נברא לדור הבא. בני סורים וגולים בני ישראל המטולסלים בגלות. 119 ואם ואף כי. בני שחק וארץ המלאכים ובני האדם. על זאת על הישועה הזאת. 120 הדם מצור על הדם מהר. וכפופת הדקלים וכפופת התמרים, לולב. 121 וסכו ובסכתו. כמבצרים כמו במבצרים. 122 ערבה ערבי נחל. ערבה את המדבר. לבן עבדו לי. וחלים וטוללות.

111 כליל אברם – על פי בראשית יד טו: ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם וירדפם עד חובה. כליל משה – על פי שמות יא ד: כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים; שמות יב כט: ויהי בחצי הלילה ויז הכה כל בכור בארץ מצרים; שמות יב מב: ליל שמותי הוא לילי להוציאם מארץ מצרים. כמנחת יהושע – על פי יהושע יג. כליל הסר סבלים – על פי מלכים ב יט ט: ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך יי ויך במחנה אשור מאה שמונים ותשעה אלף וישיכמו בבקר והנה כלם פגרים מתים ויסע וילך וישב סנחריב מלך אשור וישב בניניו; ישעיה י כז: והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמך. 112 ליושבי האהלים – על פי בראשית כה כז: ויעקב איש תם יושב אהלים. 114 כמו אש בתוך לבי – על פי ירמיה כ ט: והיה בלבי כאש בוערת. 116 אני אעש לאל שירים כפולים על נסים אשר עשה כפולים – השוה להלן כ 27: אלהיך איטיב דבר שירה כפולה על טובה מכפלת; כו 46: על טוב כפלו אלהים אמרו וזמירות וכפלו. 117 על פי משלי כ לד: אם ללצים הוא יליץ ולענויים יתן חן; ירמיה טו ט: ונתתי לכם רועים כלבים. 118 ואספר לעם נברא – על פי תהלים בב לא–לב: יספר... לעם גולד; תהלים קב יט: ועם נברא יהלל יה. בני סורים וגולים – על פי ישעיה מט כא: מי ילד לי את אלה ואנני... גולה וסורה. 120–124 בעת העם לסכותם מבאיאם הדם מצור וכפופת הדקלים... ערבה... תבואה מעצי הדר... על עבות – על פי ויקרא כז מ: ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל. 120 הדם מצור – על פי נחמיה ח טו: צאו ההר והביאו עלי זית... ועלי הדס. 121 רוממני צור וסכו צפנוני – על פי תהלים כו ה: כי צפנוני בסכה... בצור ירוממני. 122 חומות וחלים – על פי ישעיה כו א: עיר עז לנו ישועה ישית חומות וחלל.

וְהָדוּר צוֹרְרֵי קֶטֶף – בְּקֶטֶפָם
וְהָיוּ לִי עַלִי עֲבוֹת לְכַפֵּר
וְהַתְגַּדֵּל עַלִי מִים – בְּעֶסְקָם
וּבִקְרָב צוֹרְרֵי לֹאכֵל בִּשְׁרִי –
וְהִכְאִיבוּ לְבָבִי – אֵךְ אֱלֹהִים
וְצוּה מְלָאכֵי שָׁרָת, וְהָיוּ
וְאָף עַל עַם, אֲשֶׁר אָמְרוּ לְחַלֵּק
אֲנַחְנוּ נַעֲשֶׂה סִכּוֹת בְּשִׁמְחָה
אֲנַחְנוּ נַעֲנֶה הַלֵּל בְּחִדְוָה,

הָלִי זֹאת? וְאֲנִי תוֹלַע וְלֹא אִישׁ,
וְמִי אֲנִי וְמִי חַיִּי, אֲדֹנָי?
אֲנִי קָטָן וְצָעִיר מִיִּשְׁוֹעוֹת
וְאִם תִּשְׁלִים בְּעוֹלָם זֶה וְכוֹתִי

135

תְּבוּאָה מַעֲצֵי הָדָר שְׁתוּלִים,
עַלִי נִפְשִׁי כְּעוֹלָה אוֹ שְׁקָלִים,
בְּאֶרְבָּעָה עַלִי מִים גְּדִלִים,
אֲנִי קִמְתִּי וְהֵם נִפְלוּ אֲמָלִים!
צָרִי שְׁלַח בְּעַד מְכָאוֹב וְחִילִים
בְּעֲזוּרִי מִזְבוֹל יוֹרְדִים וְעוֹלִים,
שְׁלַל עַמִּי, בְּאָף חֵלֶק חֲבָלִים.
וְהִמָּה מְכַלְמָתָם אֲבָלִים,
וְהֵם עוֹנִים דְּבַר קִינִים וְאוֹלִים!

בְּזוּי עַמִּים וְנָקֵל בְּשִׁפְלִים!
אֲנִי רַב מַעֲוָה, רַע מַעֲלָלִים!
וּמְכַל הַחֲסִדִים הַפְּעוּלִים,
וְתָשִׁיב לִי כָפִי צִדְקִי גְמוּלִים –

123 והדור ואת תפארת. בקטפם בשעה שבני ישראל קטפו. תבואה מעצי הדר שתולים עץ הדר, אתרוג. 124 עלי עבות עלי עץ עבות, הדסים. שקלים מחצית השקל. 125 והתגדל עלי מים על נהר שניל. בעסקם בארבעה עלי מים גדלים בשעה שעסקו בני ישראל באר המינים: הדס, לולב, ערבה, אתרוג, הגדלים על המים. 125–120 מצור... צור, ערבה... ערבה, והדרו הדר, עלי... כעולה, והתגדל... גדלים לשון גופל על לשון. 126 אמלים נכרתים. 126 חזתי וכאבים. 128 בעזרי לעזרתי. 129 ואף על עם וגם על אנשי סביליה. באף חלק חבלים כבסע כאבים. ואף... באף לשון גופל על לשון. 131 ואולים ומקוננים. 132 הלי זאת האם למעני עשית 133 ומי חיי ומה חיי. מעוה עוון. 134 הפעולים שעשית לי. 135 ואם תשלים בעולם זה זכות אקבל את שכרי בעולם הזה.

124 עלי עבות – על פי נחמיה ח טו: ועלי עץ עבות. לכפר עלי נפשי כעולה או שקלים – על פי ויקרא א אס עולה קרבנו... ונרצה לו לכפר עליו; שמות ל טו: העשיר לא ירבה והול לא ימעט ממחצית השקל... על נפשותיהם. 125 והתגדל – על פי יחזקאל לח סג: והתגדלתי והתקדשתי. תהלים כ ט: המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונח מרעים לאכל את בשרי צרי ואויבי לי המה כשלו ונפלו; תהלים כ ט: המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונח מלאכי שרת... מזבול יורדים ועולים – על פי בראשית כח יב: והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. 129 באף חלק חבלים – על פי איוב כא יז: חבלים יחלק באפו. 131 ואוי על פי יואל א ה: אלי כבתולה תגרות שק על בעל בעוריה. 132 הלי זאת – השוה לעיל ד 1–2: הלי תל ולי תשחח... ולי תזבח. ואני תולע ולא איש בזוי עמים – על פי תהלים כב ז: ואנכי תולעת ולא איש אדם ובוזי עם. 133 ומי אני ומי חיי – על פי שמואל א יח יח: מי אנכי ומי חיי. רע מעללים – שמואל א 134–136 אני קטן וכו' – על פי תענית כ: לעולם אל יעמד אדם במקום סכנה ויאמר עושין לי נס שמה אין לו נס ואם תמצא לומר עושין לו נס מנבין לו מוכיחתי... דכתיב (בראשית לב יא): קטנתי מכל החסידים... עשית. ותשיב לי כפי צדקי גמולים – על פי תהלים יח כא: יגמלני כי כצדקי בבר ידי ישיב לי.

במה זה אַעמַד יום דין, ובמה

לֹאֵל עֲזוּז, אֲשֶׁר נִרְאָה בְּסוּפָה
וְלֹא נָתַן כְּבוֹדוֹ לְאַחֲרִים,

הַכִּינּוּתִי כִּבְר שִׁירָה, וְעַתָּה
מִמְלָאָה, עָלִי חֲשׁוֹן רְעוּתָה, 140

וְעִנְיָנִים יִקְרִים מִפְּנִינִים,
וְאִם הַשִּׁיר עֲקָרָה מִלְּהוֹלִיד

שְׁתִּיהֶן כָּל יְמֵי חַיֵּי צְמִידִים
וְיוֹם מִשְׁפָּט תְּלִיצָנָה לְפָנַי

145 בְּנֵי עַמִּי, עֲנוּ עַמִּי תְּהִלָּה,
וְשִׁיתוּ אֶת אֲמַרְיָה נְכוּנִים,

וְכַאֲשֶׁר יִשְׁאַלּוּ: 'מַה זֹּאת?' בְּנִיכֶם
תְּהִלָּה הִיא לֹאֵל גּוֹאֵל יִדִּידוֹ,

תְּהִלָּה הִיא, גְּדוּלָּה וְהַדְּוָרָה,

יְהוּ חוֹבִי וְחֲטָאִי מְחוּלִים?

וּבִשְׁעָרָה עָלִי שׁוֹעֲרֵי אֱלִילִים,
וְלֹא הוֹרִישׁ תְּהִלָּה לְפִסְטִילִים,

תְּהִלָּה הַמְּאִירָה כִּפְסִילִים,
בְּטוּרֵי שִׁיר כְּמִהְלֵלִי תְּהִלִּים,

וּבְבִנֵי שִׁיר בְּאֲבֵנֵי שִׁיר שְׁקוּלִים,
כְּמוֹתֶן, וְאֲבוֹת הַשִּׁיר שְׁכוּלִים.

בְּאֲזוּרָעִי, וְעַל אֲזוּנֵי עֲגִילִים,
בְּמִלּוֹת נוֹטְפוֹת מֵר וְאֶהָלִים!

תְּהִי שׁוֹמָה לְרֹאשׁ כָּל מִהְלָלִים,
מְסֻדָּרִים בְּפִי שְׁבִים וְעוֹלִים!

לְמַחֵר, יַעֲנוּם אֲזוֹ הַשְּׂאוּלִים:
חֲקָרָה לְעֵנּוֹת אוֹתָהּ גְּאוּלִים,

לֹאֵל הַדּוּר וּמִפְּעָלֵיו גְּדוּלִים!

136 חובי עוונותי. 137 עוזו עז. ובשערה ובסערה. שוערי אלילים יראי אלילים, עובדי אלילים. ובשערה... שוערי לשון גופל על לשון. 139 שירה היא השירה 'אלוה עז' שחבר שנה לפני כן. תהלה שמו של שירנו זה. ככסילים ככוכבים. 140 ממולאה כשירה 'אלוה עז' במאה ארבעים ותשעה בתי שיר, במספר הקדום של מזמורי תהלים. 141 וענינים ובענינים. ובבני שיר ובבתי שיר. באבני שיר שקולים כתובים במשקל של תנועות ויתדות. 143 שתיהן השיר והתהלה. באזורעי בזרועי. 144 ויום משפט וביום הדין. תליצנה לפני תלמדנה זכות עלי. 145 לראש כל מהללים בראש כל התהלות. 146 נכונים מוכנים. שבים ועולים זקנים וצעירים. 147 וכאשר ישאלון מה זאת בניכם למחר וכאשר ישאלון בניכם למחר: מה זאת? 148 חקרה הכינה. לענות ששירה.

137 לאל עוזו - על פי תהלים כד י: עוזו וגבור. בסופה ובשערה - נחום א ג. שוערי אלילים - על פי דברים לב יז: אלהים... לא שערום אבותיכם. 138 ולא נתן כבודו לאחרים וכו' - על פי ישעיה מב ח: וכבודי לאהר לא אתן ותהלתי לפסילים. 139 המאירה ככסילים - על פי ישעיה יג י: כי כוכבי השמים וכסיליהם לא יחלו אורם. 140 ממלאת... בטורי שיר כמהללי תהלים-השוה לעיל ב 139: ממלאת... כומירות תהלים בספירה. 143 צמידים באזורעי ועל אונני עגילים - על פי יחזקאל טז יא-יב: ואתנה צמידים על ידיך... ועגילים על אונני. 144 נוטפות מר ואהלים - על פי שיר השירים ה יג: נוטפות מר; שיר השירים ד יד: מר ואהלות; משלי ז יז: מר אהלים. 147 על פי שמות יב יד: והיה כי יישאלך בנך למחר מה זאת ואמרת אליו. 148 חקרה - על פי אייב כח כז: הכינה וגם חקרה. לענות - על פי תהלים קמז ז: ענו ליי בתורה וזמרו לאלהינו בכנור.

ה

וכאן תאייד אלדולה אבו געפר בן אבי מוסי קד הצאפר מן בן עבאס פי מטאלבתה פו
אמורה בעד הלאך בן עבאס ונאם פי בעץ אלליאלי פכאן ירי אנה ינשר הדה אלאביאת
והיה עוצר הממשלה אבו ג'עפר בן אבי מוסי נעזר על ידי בן עבאס בעלילותיו (נגד הנגיד).
שפרו עניניו אחרי מות בן עבאס וישן באחד הלילות וראה (בהלומה) כי הוא קורא בתים א

ומוֹדְעִיו - לֹאֵל הִלֵּל יִחַדֵּשׁ!
יִחַבֵּט חֵיש כְּמוֹ קֶצֶח וְיִוְדֵשׁ,
וְשִׁלּוּטֶם? יְהִי שֵׁם אֵל מְקַדֵּשׁ!

1

וכאן אלחכים אבו מדין באיתא ענדה פאנבהה פאעלמה במא ראי ולם ישך פי תלף אנ
מוסי פקתל אלי איאם יסירה פקאל ענד מא [בשר] בהלאכה ודלך שנת שמונה מאות וס
בשורה
והיה הרופא אבו מדין לן אצלו והעירו (הנגיד) והודיעו מה שראה (בהלומה) ולא פקפק
של אבן אבי מוסי, ואכן נהרג אחרי ימים מועטים, ושר (הנגיד) כאשר נתבשר במותו - וזה היה
שמונה מאות - וקראה:

ב שוֹרָה

וּמִמְלָכָה וְהָעֵז מִ- לְפָנַיָּהּ,
בְּכָל מוֹשֵׁל וְנַפְשׁוֹתָם בְּיָדֶיהָ!
וְאֵי אֶרְאָה וְאֵי לֵ- אֲנָשִׁים מִלִּ- אֲכוּתֶיהָ,
וְהָעוֹר - אֲשֶׁר לֹא יֵ- חֲזָה הַדָּרֶת כְּבוֹדָהּ,
וְהָאֵלִם - אֲשֶׁר יָדָם וְלֹא יָגִיד פַּעֲלֶיהָ.

ה 1 בנו עבאס בן עבאס. 2 והרוון אשר נוסד בסודו בן אבי מוסי בן בריתו ואיש עצתו של בן עבאס.
יחבט (י בצירה, ח בקמץ, ב רפה בצירה). כמו קצח שדשתי קלה. 3 תלנותם תלנותיהם, חטאיהם. ו
ושלטונם.
ו 1 לך עשר שלך, האל, הוא העשר. 3 מלאכותיך מעשיך. 4 והעור ועור הוא. 5 והאלם וא
ה 2 והרוון אשר נוסד בסודו - על פי תהלים ב ב: ורוזנים נוסדו יחד. יחבט חיש כמו קצח - על פי ישעיה
כי במטה יחבט קצח. 3 תלנותם - במדבר יז כה.
ו 1-2 על פי דברי הימים א כט יא-יב: לך יי הממלכה... והעשר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל ו
וגבורה ובידך לגדל ולחזק לכל. 2 ונפשותם בידך - על פי איוב יב י: אשר בידו נפש כל חי.
לאנשים מלאכותיך - על פי תהלים עג כח: לספר כל מלאכותיך.

ה

וכאן תאיד אלדולה אבו געפר בן אבי מוסי קד תצאפר מן בן עבאס פי מטאלבתה פאנדרת אמורה בעד הלאך בן עבאס ונאם פי בעץ אליאלי פכאן ירי אנה ינשד הדה אלאביאת והיה עוצר הממשלה אבו ג'עפר בן אבי מוסי נעזר על ידי בן עבאס בעלילותיו (נגד הנגיד), אולם שפרו עניניו אחרי מות בן עבאס וישן באחד הלילות וראה (בחלומו) כי הוא קורא בתים אלה

וּמִדְעִי — לֹאֵל הַלֵּל יִחְדֶּשׁ!
יִחַבֵּט חֵיש כְּמוֹ קֶצֶח וְיִוְדֶשׁ,
וְשְׁלוּטִם? יְהִי שֵׁם אֵל מְקַדֵּשׁ!

ו

וכאן אלהים אבו מדין באיתא ענדה פאנבהה פאעלמה במא ראי ולם ישך פי תלך אבן אבי מוסי פקתל אלי איאם יסירה פקאל ענד מא [בשר] בהלאכה ודלך שנת שמונה מאות וסמאהא בשורה

והיה הרופא אבו מדין לן אצלו והעירו (הנגיד) והודיעו מה שראה (בחלומו) ולא פקפק במותו של אבן אבי מוסי, ואכן נהרג אחרי ימים מועטים, ושר (הנגיד) כאשר נתבשר במותו — וזה היה בשנת שמונה מאות — וקראה:

פ ש ו ר ה

לָךְ עֶשֶׂר וּמִמְלָכָה וְהָעֹז מִ— לְפָנֶיךָ,
וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכָל מוֹשֵׁל וְנַפְשוֹתֵם בְּיָדֶיךָ!
אֲנִי אֶרְאֶה וְאֶגִּיד לְ— אֲנָשִׁים מִלְ— אֲכוּתֶיךָ,
וְהָעוֹר — אֲשֶׁר לֹא יֵ— חֹזֶה הַדֶּרֶת כְּבוֹדֶךָ,
וְהָאֵלִם — אֲשֶׁר יָדִם וְלֹא יֶגִיד פַּעֲלֶיךָ.

- ה 1 בנו עבאס בן עבאס. 2 והרוון אשר נוסד בסודו בן אבי מוסי בן בריתו ואיש עצמו של בן עבאס. יחבט יחבט (י בצירה, ח בקמץ, ב רפה בצירה). כמו קצח שדישתו קלה. 3 תלגותם תלגותיהם, הטאיהם. ושלוטם ושלטונם.
- ו 1 לך עשר שלך, האל, הוא העשר. 3 מלאכותיך מעשיך. 4 והעור ועור הוא. 5 והאלם ואלם הוא.
- ה 2 והרוון אשר נוסד בסודו — על פי תהלים ב ב: ורוונים נוסדו יחד. יחבט חיש כמו קצח — על פי ישעיה כח כז: כי במטה יחבט קצח. 3 תלגותם — במדבר יז כה.
- ו 1-2 על פי דברי הימים א כט יא-יב: לך יי הממלכה... והעשר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל ובידך כח וגבורה ובידך לגדל ולחזק לכל. 2 ונפשותם בידך — על פי איוב יב י: אשר בידו נפש כל חיה. 3 ואגיד לאנשים מלאכותיך — על פי תהלים עג כח: לספר כל מלאכותיך.

ה אַעֲמֵד יוֹם דִּין, וּבִמָּה יִהְיוּ חוֹבֵי וְחַטָּאתֵי מַחֲוִלִּים?

וְזֶהוּ, אֲשֶׁר נִרְאֶה בְּסוּפָה וּכְבוֹדוֹ לְאַחֲרִים,
י כְּבֹד שִׁירָה, וְעֵתָהּ הָ, עַלִי חֲשָׁבוֹן רַעוּתָהּ,
יָקָרִים מִפְּנִינִים, שִׁיר עֲקָרָה מְהֻלָּד,
כָּל יָמֵי חַיֵּי צְמִידִים שָׁפֵט תְּלִיצָנָה לְפָנֵי

י, עֲנוּ עָמִי תְהִלָּה, וְתִּתְּנֵנִי נִכְוִנִים,
יִשְׁאַלּוּ: 'מָה זֹאת?' בְּנֵיכֶם לְמַחֵר, יַעֲנוּם אֲזִי הַשְּׁאוּלִּים:
הִיא לֹאֵל גּוֹאֵל יִידוֹ, הִיא, גְּדוּלָּה וְהַדּוּרָה, לֹאֵל הַדּוֹר וּמַפְעֲלֵי גְדוּלִּים!

עונותי. 137 עזוז עז. ובשערה ובסערה. שוערי אלילים יראי אלילים, עובדי אלילים. . . שוערי לשון נופל על לשון. 139 שירה היא השירה 'אלוה עז' שחבר שנה לפני כן. של שירנו זה. ככסילים ככוכבים. 140 ממולאה כשירה 'אלוה עז' במאה ארבעים ותשעה בתי הקדום של מממרי תהלים. 141 וענינים ובענינים. ובבני שיר ובבני שיר. באבני שיר עובים במשקל של תנועות ויתדות. 143 שתייהן השיר והתהלה. באורו עזי בורושי. 144 ויום וס הדין. תליצנה לפני תלמדה זכות עלי. 145 לראש כל מהללים בראש כל התהלות. מוכנים. שבים ועולים זקנים וצעירים. 147 וכאשר ישאלון מה זאת בניכם למחר וכן בניכם למחר: מה זאת? 148 חקרה הכינה. לענות שישיר.

יז — על פי תהלים כד ח: יי עזוז וגבור. בסופה ובשערה — נחום א ג. שוערי אלילים — על פי דברים . . . לא שערם אבותיכם. 138 ולא נתן כבודו לאחרים וכו' — על פי ישעיה מב ח: וכבודי לאהר לתי לפסילים. 139 המאירה ככסילים — על פי ישעיה יג י: כי כוכבי השמים וכסיליהם לא יחלו אורם. . בטורי שיר כמהללי תהלים — השוה לעיל ב 139: ממלאה . . . כומירות תהלים בספירה. 143 צמידים ל אונני עגילים — על פי יחזקאל טז יא-יב: ואתנה צמידים על ידיך . . . ועגילים על אוזניך. מר ואהלים — על פי שיר השירים ה יג: נוטפות מר; שיר השירים יד: מר ואהלות; משלי יז: מר על פי שמות יד יד: והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו. 148 חקרה — על פי הכינה וגם חקרה. לענות — על פי תהלים קמז ז: ענו ליי בתודה זמרו לאלהינו בכנור.

לך ההוד
וכמה ה'
וכפרתו -
וכמנשה
מבשר טוב,
וצפצף לי
הצדק הוא
הביני:
ונבלתו -
השיבני:
וקום ורקע
והרפד
וגדל שם
וקום וקרא
ותן לי ב'
למען בן-
כמו נכסף
והלך ל-

והפבור
עלית איש -
והוא בקש
בך כחש
הביני
כסוס עגור,
אשר אשמע,
הגור בן-
הנסתבה
חדה ושמח
עלי רגל
בתפוחים
אלהיה
בשיר שירים
בשורה את
אבי-מוסי
לבן-עבאס
חזות פניו

באדמתך
והיה מ-
להרע אל
ואמר: לא
והרם קול,
ואל תמעיט
ואיך היה,
אבי-מוסי
עלי חוצות
ויצלץ
ושוב ומחא
והסמך
ומלא מ-
ואל תקרב
חליצתך
כבר נפל
אשר בקש
בצלמות

ושמך,
משנאיה,
ידידיה,
ראיתיך!
בחסדך,
אמריה:
ואיככה?
מחתכה?
והשלכה?
לבבך,
בכפה,
בייגך,
שחוק פיה,
אלי איכה.
ומדיה,
במהפכה,
להרגך,
ובחשכה

והעיר, מ-
ומשואת
השיבותיו:
ותבשר
קחה מדי
ולך אל כל
וידעו כי
וכי מלך
בגו-עבאס,
שבו יחד,
ואם תחפץ -
ויגוד על
ויהיה לך
וחרשו על
וירקב בן-
וישכח,
כבר באתם
ונחה ה'
ואין בכם

משוש קמיו,
בני ביתו
דבש מתוק
מהרה כי
ומלבושי
מידעי
יחידתו
הרגהו
שמח כי בא
והכהו,
קשר חבל
אשר היה -
כמו פסל -
בני שחת,
אבי-מוסי
כמו נשכח,
אלי צואר
מלוכה מן
אשר יצלח

משמחת
מבהלה
וחלב על
כמו זאת בא
ושית גורי
והשמיחם
לגיהנם
וראה בו
לשחרך
בצלמות,
עלי ראשו
ותשיב לו
ותהיה לו
שניכם, רע
כמותך
שמן הרע
בפח יקוש
משואתכם,
למועצות

כמותך,
ונבוכה,
לשונך,
לצריך!
בראשה,
במליך,
ממשכה,
אשר חכה
חברך!
ויככה,
וראשה,
בקניגך,
כמו מיכו
ותהפוכה
בקברך,
ווכרך,
ובשבכה
ושככה,
ולמלוכו

7 וכמה וכמה פעמים. העלית רוממת. איש כאבן אבי מוסי. והיה אף כי היה. 8 ידידיך ישראל. 9 וכמנשה כולך יהודה הרשע. 10 מבשר טוב אתה האיש שבשרתני את הבשורה הטובה על מות אבן מוסי. הביני הודיעני. 11 וצפצף לי כסוס עגור והרבה לדבר אלי כפטפוט צפור. 12 הצדק האמת. אשר אשמע אשר שמעתי. 13 מחתכה חתוכה. 15 השיבני המבשר. 16 עלי רגל ברגל, משמחה. 17 ופנק את עצמך בתפוחים וביין. 18 משחוק בשחק. 19 בשיר שירים בשיר השירים המלא תאורים משמחים. איכה מגלת איכה המלאה דברי אבלות. 20 בבשורה במחיר הבשורה. 21 למען יען. במהפכה במהפכת, בבזר, בקבר. 22 כמו כאלו.

6 על פי דברי הימים א כט יא-יב: לך יי הגדלה... וההוד כי כל בשמים ובארץ... והכבוד. 8 ידידיך - על פי תהלים ט: ז: למען יחלצון ידידיך. 9 על פי מלכים ב כא א-ט: איוב ח יח: וכחש בו לא ראיתך. 11 וצפצף לי כסוס עגור - על פי ישעיה לח יד: כסוס עגור כן אצפצף. 14 הנסחבה עלי חוצות והשלכה - על פי ירמיה כב יט: קבורת חמור יקבר חסוב והשלך. 16 על פי יחזקאל כה ו: יען מתאך יד ורקעך ברגל: תהלים צח ח: בהרות ימחאו כף. 17 על פי שיר השירים ב ה: סמכני באשיות רפדוני בתפוחים. 18 וגדל שם אלהיך - על פי בראשית יב ב: ואגדלה שמך: תהלים לד: גדלו ליי אתי וגרוממה שמו יחזו: שמואל ב ז כו: ויגדל שמך עד עולם. ומלא משחוק פך - על פי איוב כ כא: עד ימלא שחוק פך. 20 על פי שופטים יד יט: ויקח את חליצותם ויתן החליפות למגידו החידה. 21 במהפכה - על פי ירמיה ב ב-ג: המהפכת. 22 כמו נכסף לבן עבאס - השוה להלן צ 44: הנכספת לרעים מן שאר אבי והורתי. בקש להרגך - על פי שמות ב טו: ויבקש להרג את משה.

24 מממשוש קמיו משמחת אויביו של אבן אבי מוסי. משמחת שמחה. 26 דבש מתוק וח לשונך בשורתך טובה ומתוקה לי כדבש וחלב. 29 והשמיחם ושמחם. 30 יחידתו נפשו. משוכה, יורדת. 31 מלך המלך נגא הסלבי. וראה בו אשר חכה וראה בו נקמה כאשר קרה. עבאס בן עבאס. לשחרך לבקר. בצלמות בחשכת השאול. 34 קשר חבל לאות אבל. ויקנו. 37 וחרשו חממו. רע ותהפוכה את הרע ותהפוכה שרציתם לחרש על אדמות. 49 כמו ב נשכח. 40 אלי עד. ובשבכה וברשת. 41 משואתכם שואתכם.

24-25 והעיר... מבהלה ונבוכה - על פי אסתר ג טו: והעיר שושן נבוכה. 26 דבש... וחלב על ל פי שיר השירים ד יא: דבש וחלב תחת לשונך. 31 וראה בו אשר חכה - על פי תהלים קיב ח: סמ יירא עד אשר יראה בצרי; תהלים קיח ז: יי לי בעזורי ואני אראה בשונאי. חכה - על פי ישעיה ל כל חוכי לו. 34 קשר חבל עלי ראשו וראשך - על פי מלכים א כ לא: נשימה נא שקים במתנינו וחבל ונצא אל מלך ישראל אולי יחיה את נפשך. 35 ויגוד - על פי איוב ב יא: לגוד לו ולנחמו; ועוד. שופטים יז ד - יח כ. 37 וחרשו... רע ותהפוכה - על פי משלי ו יד: תהפוכות בלבו חורש ר צואר - על פי ישעיה ח ח: עד צואר יגיע. בפח יקוש - על פי תהלים צא ב: כי הוא יצילך מפח יקוש. על פי איוב יח ח: כי שלח ברשת ברגליו ועל שבכה יתהלך. 41 משואתכם - על פי צפניה א טו: ומשואה. 42 אשר יצלח למועצות ולמלוכה - על פי יחזקאל טו יג: ותצלחי למלוכה.

וְאַתָּה חוֹפֵר,
כָּרָה לוֹ כִּי-
וְהַעֲמֵק עַד
וְהָךְ בָּאת
לְזֹאת אֲלֵכֶשׁ
וְאַתְּהוּ
וְאַדְמָה
וְאַתְּאֲמֵץ
וְאַגִּילָהּ
וְאוֹמֵר: מִי
עֲנִיתִיהוּ:
שֶׁתֵּק וְכָתַב
וְתִקְרָאם,
וְהָיוּ עַל

אֲשֶׁר תַּחֲפֹר
אֲשֶׁר כָּרָה,
תְּהוֹם לוֹ - וְ-
לְכָל עֵין
וְאַתְּעֻטֶּף
בְּטוֹב לִבִּי,
אֲלֵי יוֹנִים
כְּשֶׁמֶשׁוֹן עַל
בְּמוֹת צָרִי
אֲשֶׁר עָשָׂה
הֲלֹא תִדְעֶה?
לֵךְ טוֹרִי
קְרִיאָתְךָ
לִבְבְּךָ,

קְבוּרָתוֹ
בְּדִינְךָ וְ-
אֲנִי אֲתֵן
אֲשֶׁר עָלִיו
וְאַתְּבִשֶׁם
וְאֲשׁוּבָה
עָלִי מְלֹאת
יְתֵד אֶרֶג
בְּבֵיתֶם אוֹ
לֵךְ אֶת זֹאת
אֱלֹהִים יְ-
לִזְכְּרוֹן
בְּיוֹם שְׁבַת
וְהוֹדַעְתֶּם

בְּיָדֶיךָ -
אֱלֹהֶיךָ!
שְׂכָרְךָ,
תְּהִי בּוֹכָה.
וְאֲסוּכָה,
וְאַלְכָה,
וּבְבִרְכָה,
וּמִסְכָּה,
בְּמַעֲרָכָה.
כִּנְפֶשֶׁךָ?
עָשָׂה כָכָה!
בְּסִפְרְךָ,
בְּדַתְךָ,
לְבִנְיָה.

43 וְזֹאת חוֹפֵר וְאַתָּה הַחוֹפֵר. 44 כָּרָה לוֹ כְּאִשֶּׁר כָּרָה חֹפֵר לוֹ בּוֹר כְּמוֹ שֶׁחֲפָר לְאַחֲרֵיהֶם. בְּדִינְךָ וְאַלֹהֶיךָ הַשֶּׁבַע עֲתִיד בְּדַתְךָ וּבְאַלֹהֶיךָ. 46 בָּאת שְׁבוּ חֲפֹרָת. לְכָל אֶת כָּל. עָלִיו עַל אֶבֶן אֲבִי מוֹסִי. 47 וְאַסְכּוּכָה אֶת בְּשָׂרִי בְּשֶׁמֶן. 48 בְּטוֹב לִבִּי בְּשִׁמְחָה. 49 מְלֹאת בְּרַכָּה מְלֵאָה מִיָּם. 50 וְאַתְּאֲמֵץ וְאַתְּחַזֵּק. 51 בְּמַעֲרָכָה בְּמַעֲרָכָה הַקָּרֵב. 52 כִּנְפֶשֶׁךָ כְּרִצּוֹנְךָ. 53 הֲלֹא הָאֵם לֹא. יַעֲשֶׂה עֲשֵׂה. 54 טוֹרִי בְּתִי שִׁירִי. 55 קְרִיאָתְךָ בְּיוֹם שַׁבַּת בְּדַתְךָ כְּמוֹ שֶׁאַתָּה קוֹרֵא בְּשַׁבַּת בְּתוֹרָה.

44 כָּרָה לוֹ כְּאִשֶּׁר כָּרָה - עַל פִּי תְהִלִּים ז' טו: בּוֹר כָּרָה וַיַּחֲפְרוּהוּ וַיִּפֹּל בְּשַׁחַת יַפְעֵל. 45 וְאַנִּי אֲתֵן שְׂכָרְךָ - עַל פִּי שְׁמוֹת ב' ט: וְאַנִּי אֲתֵן אֶת שְׂכָרְךָ. 47 עַל פִּי שְׁמוֹת ב' יב כ: וַיִּרְחֹץ וַיִּסַּח וַיַּחֲלֵף שְׁמֹתָיו; רוֹת ג' ג: וַיִּרְחֹץ וַיִּסַּח וַיִּשְׁמַת שְׁמֹתָיו עָלֶיךָ. 48 בְּטוֹב לִבִּי - עַל פִּי מְשָׁלִי טו טו: וְטוֹב לִבִּי מִשְׁתַּה תְּמִיד. וְאֲשׁוּבָה וְאַלְכָה - הַשּׁוּה לְהֵלֶךְ ק"ה 14: וְלִמְצֹא אֶת רִצּוֹנוֹ לֵךְ וְשׁוּבָה. 49 עַל פִּי שִׁיר הַשִּׁירִים ה' יב: עֵינַי כִּיּוֹנִים עַל אֲפִיקֵי מִיָּם... יוֹשְׁבוֹת עַל מְלֹאת; שִׁיר הַשִּׁירִים ז' ה: עֵינֶיךָ בְּרַכּוֹת בְּחִשְׁבוֹן. 50 עַל פִּי שׁוֹפְטִים טו יד: וְתַחֲקַע בִּיתְךָ וְתִאמַר אֲלֵיו כְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שִׁמְשׁוֹן וַיִּקָּץ מִשְׁנֵת וַיִּסַּע אֶת הַיְתֵד הָאֶרֶץ וְאֶת הַמִּסְכָּה. 54 וְכָתַב לֵךְ טוֹרִי לִזְכְּרוֹן בְּסִפְרְךָ - עַל פִּי שְׁמוֹת יו' יד: כָּתַב זֹאת זִכְרוֹן בְּסִפְרִי. 55 קְרִיאָתְךָ בְּיוֹם שַׁבַּת בְּדַתְךָ - הַשּׁוּה רַב הָאִי גֵאוֹן, אֱלֹהֶיךָ יוֹכֵךְ: קְרָא אוֹתָהּ בְּכָל שַׁבַּת וְכָל חֹדֶשׁ קְרָא מִקְרָא. 56 עַל פִּי דְבָרִים ו' ו: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה... עַל לִבְּךָ וְשִׁנְתֶּם לְבַבְּךָ; דְּבָרִים ד' ט: וְפִן יִסְרוּ מִלִּבְּכָךְ... וְהוֹדַעְתֶּם לְבַבְּךָ.

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה - תְּהִלָּתְךָ וְהַשְׁבָּחָתְךָ

וּפִשְׁט יְדִיד הַשֵּׁר בְּמָקוֹם נִקְרָא אֲרֻנָּה בְּקֶנֶץ שָׁל שְׁנַת תַּת-א' [1041: 4801], וְהָיָה עַל שְׁנֵיהֶם שְׁרֵי צְבָאוֹת יְדוּעִים מִקְרָאֵי הָאֲנִדְּאָלוֹס, וְנִבְרָו עַל אֲרֻנָּה וְהָרְגוּ שָׁר הָעִי מִשֶּׁם אֶל מָקוֹם נִקְרָא שְׁמִנְתָּאן וְנִבְרָו עַל רַב הַמְּגִדְלִים אֲשֶׁר שָׁם. וְנִצְאוּ אֲחֵדִי כֵן ! וְהָיָה בָּם יָד ה' וְנִהְרְגוּ וְנִצְלוּ וְנִפְסָק. וְכִרְחַ הַשֵּׁר יְדִיד עַד אֲשֶׁר קִנְר בְּקִרְטָבָה וְאֲשֶׁר שְׁמֵהוּ אֲסוּר בְּמִגְדֵּל מִנְקָר. וְאָמַר אֲדוֹנִי אָבִי, מִסְפֵּר בְּמָה שְׂקָרָה לוֹ וּמָה מִשְׁבַּח לֹאֵל עַל מָה שֶׁזָּמַן לוֹ מָה בְּנִצְחוֹת הַחֹזֶק.

וְהָיוּ אֲזוֹן וְלִב אֶל מִאֲנִי
וְאִיךְ אֲפַחֵד - וְצוֹר ?
תְּהִי אֲצִלִּי כְּאֲכֹזְרִי וְנִ
וְאִין שְׁלוֹם לְמַתְעוֹלָל
וְתַתְּאֲמֵץ כְּבֵית מְרִי
וְכָרוּ אֶת דְּכָרוֹ מִדְּכָן
עֲנִיתִיו: זֹאת מְנַת חֲלִי
הַשִּׁיבוֹתִיו: בְּאֵל מַחֲכִ
כְּכָר גִּזְרֵי מָקוֹם מוֹתִי
שְׂרָפִיו בְּחֵלוֹם, יְהִיָּה
יְבוֹאֲנִי אֲשֶׁר נִכְתָּב בְּנִ
שְׁעָה מְנִי, עֲמִיתִי וְחִבְרִי,
הֲלִי תַפְחִיד בְּמִלִּים לֹא נְכוֹנִים?
עֲמִיתִי אַתָּה, וְאַם תִּרְבֶּה עֲלִילוֹת -
וְאִין טוֹבָה לְמַסְתוֹלָל בְּבֵיתִי,
וְאַם לֹא תַעֲזוֹב רְעָה בְּפִיךָ
פָּנוּ אֵלַי, מִיָּדְעִי, וְשִׁמְעוּ,
יְרִיבֵינוּ עָלִי חֲבֵרַת מְלָכִים -
וְהַפְחִיד מִחֲרוֹן אֲפָם וְקִצְפָם -
וְשָׁח: מָה לָּךְ וְלִקְרָבוֹת? עֲנִיתִיו:
וְהָאֵל, הַמְּבַשֵּׁר לִי עָלִי יָד
וְאַם אֲמַק, בְּחֻטְאֵתִי - הֲלִי יָד?

1 שְׁעָה מְנִי חֲדָל מִמְּנִי וְאֵל תַּפְחִידֵנִי. 2 הֲלִי הָאוֹתִי. בְּמִלִּים בְּדִבְרִים. 3 עֲמִיתִי אַתָּה אֲנִי אֲבָל אִם. עֲלִילוֹת דְּבָרִי קִנְטוֹר. 4 וְאִין טוֹבָה בְּבֵיתִי לְמַסְתוֹלָל וְאִין שְׁלוֹם בְּעִירִי לִמַּח לְמַתְרַבֵּר. לְמַתְעוֹלָל לְמַדְבָּה עֲלִילוֹת. 5 וְתַתְּאֲמֵץ כְּבֵית מְרִי בְּמִרִי וְתַתְּאֲמֵץ בְּמִרִי כֵן וְתַתְּעַקֵּשׁ. 6 וְכָרוּ וְכָרוּ, הָיוּ שׁוֹפְטִים וְכָרוּ. 7 עָלִי חֲבֵרַת מְלָכִים עַל שְׁאֵנֵי מַתָּה. וְסוֹדֵרִי, וְגוֹרִלִי. 8 וְשִׁבְרִי וְתַקוּתִי. 10 הַמְּבַשֵּׁר לִי בְּשִׁיר יוֹם צָר וּמִצּוֹק. 11 וְאַם אֲרַקֵּב הִישׁ בִּידִי לְמַנֵּעַ זֹאת? הֲלֹא בֵין כֹּה וּבֵין כֹּה יְבוֹא עָלִי מָה שְׁכַתְּכָה וְגִזְרֵי עָלִי מִן הַשְּׁמַיִם.

1 שְׁעָה מְנִי - עַל פִּי יַעֲשֶׂה כִּב ד': שְׁעוֹ מְנִי, וְהָיוּ אֲזוֹן וְלִב אֶל מִאֲמָרִי - עַל פִּי מְשָׁלִי ד' כ: לֹאֵם ב: לְחַקְשִׁיב לְחַכְמָה אֲזוֹן תְּטֵה לְבָךְ לְתַבּוּנָה. 2 וְאִיךְ אֲפַחֵד צוֹר יַעֲשֶׂה וְאוֹרִי - עַל פִּי תְהִלִּים. מִמִּי אִירָא יִי מַעוֹז חַי מִמִּי אֲפַחֵד; וְהַשּׁוּה לְעֵיל ב' 8: וְאוֹמֵר לִי: הֲלֹא תִירָא? עֲנִיתִיו בְּתַחֲמוֹן: 3-4 הַשּׁוּה בֵן מְשָׁלִי רִמְג: וְאִין חֲבֵר וְלֹא אֲהַב לְמַתְעוֹלָל עָלִי רַע. כְּאֲכֹזְרִי וְנִבְרִי - עַל פִּי תַחֲמוֹן לְאַחֲרֵים הוֹדֵךְ וְשִׁנְתִּיךָ לְאַכְזוֹרִי פֶן יִשְׁבַּעוּ זָרִים כְּחָךְ וְעַצְבֶּךָ בְּבֵית נִכְרִי. 4 וְאִין טוֹב עַל פִּי יִרְמִיָה לִג ט: וְפַחֲדוֹ וְרִגְזוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה וְעַל כָּל הַשְּׁלוֹם. לְמַסְתוֹלָל - עַל פִּי שְׁמוֹת בְּעַמִּי, יוֹנָתָן; מִתְרַבֵּר. 5 וְתַתְּאֲמֵץ - עַל פִּי רוֹת א' יח: כִּי מִתְּאֲמַצַּת הִיא לְלַכְתָּ. כְּבֵית מְרִי בִּמ ב' ח: אֵל תְּהִי מְרִי כְּבֵית מְרִי. 7 מְנַת חֲלִקִי - תְהִלִּים טו ה'. 8 בְּאֵל מַחֲסִי - עַל פִּי תְהִלִּים כ' 10 וְהָאֵל... יְהִיָּה בְּעוֹזִרִי - עַל פִּי שְׁמוֹת יח ד': כִּי אֱלֹהֵי אֲבִי בְּעוֹזִרִי. הַמְּבַשֵּׁר לִי עָלִי יָד שו' א' 3-7. 11 אֲמַק בְּחַטְאֵתִי - עַל פִּי וִיקְרָא כו לט: יִמְקוּ בְּעוֹזְנִים. יְבוֹאֲנִי אֲשֶׁר נִכְתָּב בְּסִפְרִי - קֶץ יֵשׁ לְכָל גְּדוֹל וְקֶטֶן מִכְתָּב עַל סִפְרִי; כִּב 7: וְיָמִי יֵדַע אֲשֶׁר נִכְתָּב בְּסִפְרִי בְּעִרְכִּי מִלְּחֻמוֹת חַי

וּפָשַׁט יִדִּיר הַשֵּׁר בְּמָקוֹם נִקְרָא אֲרוֹנוֹהָ בְּקֶזֶץ שֶׁל שְׁנַת תת"א [4801, 1041], וְהָיָה עִמּוֹ נֹאצֵּל וּמִפְּנֵי
וְהַיְנוּהֶם שָׂרֵי צְבָאוֹת יְדֻעִים מֵרֹאשֵׁי הָאֲנִדְּאָלוֹס, וְנִבְרָו עַל אֲרוֹנוֹהָ הִתְרַגּוּ שֵׁר הָעִיר. אַחֵר כֵּן נִסְעוּ
מִשָּׁם אֶל מָקוֹם נִקְרָא שְׁמִנְתָּאן וְנִבְרָו עַל רֵב הַמִּגְדָּלִים אֲשֶׁר שָׁם. וְיִצְאוּ אַחֲרֵי כֵן הַמַּחְנוֹת לִקְרֹאתָם
וְהָיְתָה בָּם יד ה' וְהִתְרַגּוּ וּנֹאצֵּל וּמִפְּנֵי. וּבְרַח הַשֵּׁר יִדִּיר עַד אֲשֶׁר סָבַר בְּקִרְטָבָהּ וְהִשְׁאִיחוּהוּ מִשָּׁם עַד
אֲשֶׁר שָׁמֹוּ אֶסוֹר בַּמִּגְדָּל מִצָּר. וְאָמַר אֲדוֹנֵי אֲבִי, מִסְפֵּר בְּמָה שֶׁקָּרָה לּוֹ וּמָה שֶׁנִּתְּנָהּ הוּא בּוֹ,
מִשְׁבַּח לֹאֵל עַל מַה שֶּׁזָּמַן לּוֹ מִזֶּה בְּצִוּוֹת הַחֹזֶק.

לו כאשר כרה – על פי תהלים טו: בור כרה ויזפרתו ויפל בשחת יפעל. 45 ואני אתן שכר – ומות ב ט: ואני אתן את שכר. 47 על פי שמואל ב יב כ: וירחץ ויסך ויחלף שמלותיו; רות ג ג: יסבת ושמת שמלותיך עליך. 48 בטוב לבב – על פי משלי טו טו: וטוב לב משהת תמיד. ואשובה השנה לחלץ קח 14: ולמצא את רצוני לך ושובה. 49 על פי שיר השירים ה יב: עיניו כיונים על ים... יושבות על מלאה; שיר השירים ז: עיניך ברכות בהשכון. 50 על פי שופטים טו יד: ותקע אמר אליו פלמתיים עליך משכון ויזקק משנתו ויסע. את היתד הארג ואת המסכת. 54 וכתב לך טורי שפרך – על פי שמות יז יד: כתב את זכרון בספר. 55 קריאתך ביום שבת בדתך – השנה רב האי אה"ק יזכר: קרא אותה בכל שבת וכל חודש שפרך. 56 על פי דברים ו: והיו הדברים האלה... על נגתם לבניך; דברים ד ט: ופן יסורו מלבבך... והודעתם לבניך.

וַיֵּשׁ אָדָם אֲשֶׁר לֹא שָׂר בְּחַיּוֹ -
וַיֵּשׁ אַחֵר אֲשֶׁר לֹא בָא בְּקָרֶב.
וַיֵּשׁ גִּסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט, וְהָיָה
15 חֲדָל מִנִּי מַעַט, אוֹלֵי אֲבֵלָה
וְאִשְׁתָּהּ מִי מְנוּחֹת מִבְּאָרִי
הַטּוֹב לִי כִּי אֶהְיֶה מוֹאֵס בְּכּוֹסִי
וְאִם תֵּשִׁית לְאַחֲרִיתִי לְבִבְךָ,
לְמַעַן כִּי בְּכָל שָׁנָה בְּמִים
20 הֵלֹא תִירָא כְּמוֹתִי אַחֲרִיתֶךָ,
אֲנִי אֲבִטַח בְּאֵל הַפִּיל אֲשׁוּרִי

כְּתַבְנִי מֵת בְּלֹא עֵתוֹ, וְזָמְרִי,
מְרִיבָה אוֹ קָרֵב - נִטְמָן כְּמַצְרִי,
בְּעוֹדוֹ מִן הַרְעָב וְעִירִירִי.
בְּטוֹב יָמִי וְעַל רֹאשִׁי פָּאֲרִי,
בְּכּוֹס יִשְׁעִי, וְנוֹזְלִים מִן יְאוּרִי!
וְלֹא אֲשַׁמַּח בְּגוֹרְלִי וּפּוֹרִי?
וְלֹא יִשְׁוֶה לְךָ הוֹדִי וְעִשְׁרִי,
וְאֵשׁ אֲבוֹא, וּמִמֶּה רֵב יִקְרִי -
וְאֵת שְׁלֹו בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ וּבְרִיא!
בְּתוֹךְ פָּחִים טְמָנוֹם לְאֲשׁוּרִי.

בְּיוֹם בָּא צָר לְעִיר מִבְּצָר, וְטָבַח
וְצָר זֶה מִשְׁאָר מִלְכִּי - וְרַעַת
וְהָיוּ שָׁם שְׁנַיִם מִנְּסִיכִי

12 שר שרר. כתבני מת בלא עתו חומרי ואף על פי כן מת בלא עתו כומרי שמלך רק שבעה ימים ומת, וכתבני שהיה מעמד למלוכה ובכשל ומת. 13 נטמן כמצרי נהרג ונטמן בחול כמצרי שהכהו משה וטמנהו בחול. 14 בעודו בעודו חי, בחייו. מך עני. 15 פארי נזרי. 16 ונוזלים ומים. 17 בכוס בנורלי. ופורי וגורלי. 18 ישוה לך יהיה חשוב בעיניך. 19 למען יען. רב יקרי כבורי הרב. 20 ואת אף על פי שאתה. 21 הפיל אשורי אשר הפיל את שונאי. טמנום לאשורי אשר טמנו אותם שונאי לצעדי. אשורי... לאשורי לשון גופל על לשון. 22 צר השר ידיר. לעיר מבצר ארגונה. שר את שר העיר. 23 משאר מלכי בן דורו של המלך באדים. ורעת רחוקי תחסר מרע שארי והרעה שעושה זה חמורה פחות מן הרעה שעושה קרוב (היודע את מסתרי קרובו). 24 והיו שם בין עוזרי ידיר. שנים מנסיכי ספרד ואצל ומופק. הצמרי הסלבים.

12 כתבני מת בלא עתו חומרי - על פי מלכים א טו טו-כב: בשנת עשרים ושבע שנה לאסא מלך יהודה מלך זמרי שבעת ימים בתרצה... ויעלה עמרי וכל ישראל עמו מגבתן ויצורו על תרצה ויהי כראות זמרי כי נלכדה העיר ויבוא אל ארמון בית המלך וישרף עליו את בית מלך באש וימת... אז יחלק העם ישראל לחצי חצי העם היה אחרי תבני בן גינת להמליכו והחצי אחרי עליו את בית מלך באש וימת... אז יחלק העם ישראל לחצי חצי העם גינת וימת תבני. 13 נטמן כמצרי - על פי שמות ב יא-יב: ויגדל משה ויצא אל אחיו... וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו... ויך את המצרי ויטמנהו בחול. 14 ויש גספה בלא משפט - משלי יג כב. בעודו - על פי תהלים קד לג, כמו ב: בעודי. 15 חדל מני מעט - על פי איוב ז טז: חדל ממני; איוב י כ: הלא מעט ימי חדל ושית ממני ואבליגה מעט. אבלה בטוב ימי - על פי איוב כא יג: יבולו בטוב ימיהם. ועל ראשי פארי - על פי יחזקאל כד כג: וסאדיכם על ראשיכם. 16 על פי משלי ה טו: שנה מים מבורך ונוזלים מתוך באר; תהלים כג ב: על מי מנוחות ינהלני; תהלים קטו יג: כוס ישועות אשא. 17 הטוב לי - על פי איוב י ג: הטוב לך כי תעשק. בכוטי - על פי תהלים טז: יי מנת חלקי וכוסית אתה תומיך גורלי. 18 ולא ישוה לך - על פי אסתר ה יג: וכל זה איבנו שוה לי. 19 במים ואש אבוא - על פי תהלים טו יב: באנו באש ובמים. 21 הפיל אשורי - על פי תהלים יז יא: אשורבו עתה סבבנו; מחברת מנחם, אשר, 36: כמו שוררינו, כמו אלהים יראני בשוררי (תהלים נט יא). הפיל אשורי בתוך פחים טמנום לאשורי - על פי ירמיה יח כב: ופחים טמנו לרגלי; תהלים ט טו: ברשת זו טמנו נלכדה רגלם. 22 כמו עגל וכמריא - על פי ישעיה יא ו: ועגל וכפיר ומריא. 23 משאר מלכי-השוה להלן יג 18: קרוב מלכי. 24 הצמרי - על פי בראשית י טו-יח: וכנען ילד את צידון... ואת הצמרי.

25 וְלָכְדוּ עִיר, וְהָלְכוּ אֶל מַצְדּוֹת
וַיִּצְאֻהוּ לְהַדִּיחוֹ - וַיִּצָּא
וְרֹאשׁ אֱלּוּל עָלֵי רֹאשֵׁי סִלְעִים
וְהוֹרְדָנוֹם אֵלֵי אֶרֶץ כְּמוֹ תוֹא
וְנִפְצְצוּ לְאַרְבַּעַת חֲמִשָּׁה
30 וְחָלְלוֹם שְׁנַיִם מוֹל שְׁלֹשָׁה
וְהַכְּנוֹם בְּמִכָּה כִלְתָּהּ אֶת
וְהַכּוֹ הַנְּסִיכִים הַשְּׁנַיִם -
וְתָמוּ כָל - לְבַד תִּשְׁעָה אֲנָשִׁים
וּבְקֶשׁ עַד אֲשֶׁר הוֹבֵל כְּמוֹ שִׁי

35 יְדִידִי, בְּעַדִּי קָם צוֹר בְּצִרוֹת,
וְשִׁירוֹתִי לְאֵל, חָזָה מְגוֹר צָר
וְזִמְרוֹתִי לְרֹפֵא, שָׁם צָרִי עַל
וְאוֹמֵר לִי: הַתּוֹכֵל אֶת לְהִלְלִי?
וְעַנְנִי: הַשָּׂאוֹל בְּנִבְיָאִים?
40 וּמַאֲסִיר וְאֶלְקָנָה וְאַסְפָּה

25 עיר ארגונה. מצדות מבצר שמנתאן. לשדותם להבלם קטב מרירי חבלת רוחות רעים. 26 וזי ושבדו. 28 תוא עוף. אשר נגע אלי מרום והמריא אשר הגיע אל השמים ופרח ואיננו, כך הם: לא מהם זכר ויטמן בראשי הסלעים. 29 לארבעה חמשה לקבוצות קטנות בנות ארבעה וחמשה אנשים. 30 ונקף שכירי אשר חבטו פועל שכיר ולא השאיר בו אלא עוללות. 31 וחללנום והרגנום. 32 הנסיכים השנים ואצל ומופק. הולך בקרי השר ידיר. 33 והוא ידיר. 34 מלכי ב מבחר צבא. 35 ידירי הנזכר בבית 1: שעה מני עמיתי וחברי. ועל ככה ולכן. צור בצרות... לצורי לשון גנו לשון. 36 חזה מגור צר אשר ראה את הפחד מפני האויב. 37 לרופא לאל רופא כל חולים. שם אשו הציר הכאב. והדיח לצירי והסיר את כאבי. צרי... הציר... צירי לשון גופל על לשון. 38 את אני דוד בדורי אני נעים וזמירות בדורי כדור בדורו. 39 השאול בנביאים האיש חסר יחס אבות ו אפשר שהוא מחונן במתת הדבור כנביא. ממררי בן לוי, השבט שהנגיד התיחס אליו. 40 נכדי לוי.

25 לשדותם - השוה להלן כב 24: בלכתנו לשדותם בחיל. לשדותם כמו קטב מרירי - על פי תהלים צא ו: ישוד צהרים; דברים לב כד: וקטב מרירי. 28 על פי הושע ז יב: כעוף השמים אורידם; ישעיה נא כ: מכמר, אבן עזרא: כמו עוף; איוב לט יח: כעת במרום תמריא. 29 לארבעה חמשה כמו זית אשר שכירי - על פי ישעיה יז ו: ונשאר בו עוללות כנקף זית שנים שלשה גרגרים בראש אמיר ארבעה בסעפייה פוריה. 31 עוג וסיחון האמורי - על פי דברים א ד: אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי... וא מלך הבשן. 32 הולך בקרי - על פי ויקרא כו כז: והלכתם עמי בקרי. 34 הובל כמו שי - על פי ישעיה בעת ההיא יובל שי. 38 אני דוד בדורי - על פי ראש השנה כה: ירובעל בדורו כמשה בדורו, בן בדורו בדורו, יפתח בדורו כשמואל בדורו. 39 השאול בנביאים - על פי שמואל א י יא: הגם שאול בנביאים. ממ על פי שמות ו טז. 40 על פי שמות ו כב - כד.

לְשִׁדּוֹתָם כְּמוֹ קָטֵב מְרִירִי,
אֱלֹהִים וְהִנֵּיאוּ בְּעִבּוּרִי,
מַצְאֲנוֹם, לֹא מְקוֹם עֵשֶׁב וּפְרִי,
אֲשֶׁר נָגַע אֵלֵי מְרוֹם וְהִמְרִיא,
כְּמוֹ זֵית אֲשֶׁר נִקְף שִׁכְרִי,
כְּמוֹ נֹקֵד כְּתָב בְּסִגּוֹל וְצָרִי,
סִגְלַת עוֹג וְסִיחּוֹן הָאֲמּוֹרִי,
וְזֶה תִּגְמוֹל אֲשֶׁר הוֹלֵךְ בְּקָרִי,
אֲשֶׁר נָסוּ וְהוּא עִמָּם עֲשִׁירִי,
וְכַתְּשׁוּרָה אֵלֵי מִלְכִּי בְּתִשְׁרִי.

וְעַל כָּכָה תִּהְלֹוֹתִי לְצוּרִי,
בְּתוֹךְ לְבִי, וְהִפְגִּי אֶת מְגוֹרִי,
מְקוֹם הַצִּיר, וְהַדִּיחַ לְצִירִי.
הַשִּׁיבוֹתִיו: אֲנִי דוֹד בְּדוּרִי!
עֲנִיתִיהוּ: יִרְשָׁה מְמָרִי
וּמִשְׁאָל וְאֶלְצָפָן וְסַתְרִי!

וְאִיכָה לֹא תְהִי שִׁירָה סְדוּרָה
וּמִהוּרֵי יְדוּתוֹן הַמְהַלֵּל
לֹא עָלִי לְהַמְתִּיק סוּד בְּשִׁירֵי –
וְהוּא עָרַב לְחַלֵּל שׁוֹרְרֵי – וְ
וּלְפַעַל לֹא כְמוֹ שְׂכִיר בְּכָל יוֹם – 45

ח

וכלפני אן אנסך פי צבאי וועדני עלי כל כראסה בצלה ובעתת אליה מא נסכת פכתב אלי
וצוני להעתיק בנערותי והבטיחני על כל מחברת מתת ושלחתי אליו מה שהעתקתי וכתב אלי

כְּתִיבְתָּ	מִהֲדָרַת	כְּבָרְקַת	מִסְפָּרַת
וְטוּרִיָּה	מִשְׁרִים	כְּמוֹ רִקְמָה	בְּאֶדְרַת
וְנִחְמְדִים	לְעֵינִים	כְּמוֹ פָּנִי	מִבְּכָרַת
וְרִיחָמוֹ	כְּרִיחַ מֶר	עָלִי כָלָה	מִקְטָרַת
כְּתָב וּקְרָא	וְשִׁים לְבָךְ	לְדַת אֲרוֹן	וּכְפָרַת
וְאִם תּוֹסִיף –	לָךְ אוֹסִיף	מִחִיר הַרְבֵּה	וּמִשְׁכָּפַרַת
יְהוֹסֵף, אִם	כְּתִבְתָּמוֹ	בְּעֵט בְּרוֹל	וְאַגְרַת –
מִכְּתָב אֶתְּ	וְחֲרוֹת עַל	כְּבִדִּי, לֹא	בִּיּוֹתָרַת
וְלָךְ אֶהְיֶה,	לְקִיר לְבִי	וּמוֹרְשִׁי	מִחֲבָרַת
וְתוֹכְחָתִי	מְגַלָּה לָךְ	וְאַהֲבָתִי	מִסְתָּרַת

41 גוהז מזורי רפא את מכתי. 42 והרי בין אבותי נמצא ידותני המשוור שהבר תהלות לשבח בהן לאל ואני
יוצא חלציו ודומה לו. 43 לאלל עלי אני חייב לאל. סוד שית. ולי עליו והוא חייב לי. מצרי צוררי.
44 לחלל שוררי להרג את אויבי. לחללות לחלות את פניו. לחלל שוררי... לחללותו בשירי לשון
נופל על לשון. 45 ביומי ביום הגמול.
1 מספרת מעולפת בספירי. 3 פגי מבכרת בכורי תאנה. 4 וריחמו וריחם של המכתבים (שהיו נוהגים
לבשם בבשם). מקטרת מבשמת. 5 לדת ארון וכפרת לתורת משה השמורה בארון מכוסה בכפרת.
6 תוסיף להעתיק. 8 על כבדי בתוך תוכי. ביותרת על היותרת שהיא מעל לכבד. 9 ומורשי ולווחות לבי.
10 ואף כי בגלוי אני מביחך, בסתר לבי שמורה לך אהבתי.

41 גוהז מזורי – על פי השע ה יג: ולא יגוהז מכם מזור. 42 ידותני המהלל לנצח – על פי תהלים לט א:
למנצח לידותו. 43–44 על פי במדבר רבה יט: עליך לעשות לנו נסים ועלינו לברך ולקלס לשמך. 43 להמתיק
סוד – על פי תהלים נה טו: במתיק סוד. 45 על פי דברים כד יד–טו: לא תעשך שכיר... ביומו תתן שכרו.
4 וריחמו – השוה להלן לג 23: ספרים מריחים. מר... מקטרת – על פי שיר השירים ג ו: מקטרת מר. 5 לדת
ארון וכפרת – על פי שמות כה כא: ונתת את הכפרת על הארון; ועוד. 7 בעט ברול – איוב יט כד. 8 השוה
להלן מב 7–8: דודי... נכתבו על קרבי. כבדי... ביותרת – על פי שמות כט יג: ואת היותרת על הכבד. 9 לקיר
לבי ומורשי – על פי ירמיה ד יט: קירות לבי; איוב יז יא: מורשי לבבי. 10 על פי משלי כז: טובה תוכחת
מגלה מאהבה מסתרת.

וְלֹא יַעֲזֹרֵהוּ הָאֵל, בְּמִלְחַמַּת יָדִיד הָאֵלֶּשׁ בְּאַרְגֻנָּה הַמְקוּם בְּקִיץ שָׁל שְׁנַת תַּת־א' (4801; 1041), וְהַנְּצוּת
אֲשֶׁר הָיָה עָלָיו וְעַל שְׁנֵי שָׂרֵי תַחִיל וְאֶצֶל וּמִנְפֶּק בְּשִׁמְנֵי הַמְקוּם. וְכֹן נִזְכָּר הַנְּצוּת, הָיָה עִם שִׁיר
אֲשֶׁר לוֹ עָלָיו, מִלְכָּד זֶה הַשִּׁיר אֲשֶׁר אֶזְכָּר עֲתָה:

לְכִבִּי בְּקֶרְבִּי חֵם וְעֵינֵי מִדְמַעַת, לְמַעַן אֲנִי גִכְסָף לְחֶמֶת וּמִפְעַת,
וְלִרְאוֹת עֲדַת שְׂרִיּוֹן, מְבִיאָה לְמוֹרִיָּה בְּשִׁירִים צְרוּרוֹת גִּרְד, חוֹנָה וְנוֹסֵף
וְאוֹרַחַת לְבָגוֹן עַל אֲרִיאֵל בְּקוֹל וְזִמְרָה תִּפְזֹר פְּתוּתֵי מֶר וְקֶדֶה, כְּזוֹרַעַת,
יְמֵי נַעֲרֵי צִיּוֹן בְּצִיּוֹן, כְּשֶׁשָּׁמַשׁ עַל עֲרוּגוֹת בְּשִׁמְיָה מְהֵלָה וּמוֹפְעַת,
יִשְׁוֹרוֹן אֱלִי שְׁרוֹת יִשְׁוֹרוֹן בְּאִישׁוֹן חֵן 5 לְעֵין בְּפוֹךְ מִמַּעֲשֶׂה אֵל מְקַרַעַת,
וְלֹא נִבְּלוּ בְּנוֹת בְּדֹפִי אֲבוֹתֵיהֶם, וְלֹא פָּעִלוּ בָנִים נִבְּלָה וּמִגְרַעַת,

חלוקת השיר: 1–16 קינה על חרבן ציון. 16–33 מלחמת ידיר. 34–37 תפלה.
1 מדמעת דומעת. למען יען. אני שהנני משבט לוי. לחמת ומפעת ערי הלויים. 2 ולראות עדת שריון
חוזה ונוסעת כשהיא מביאה בשירים צרורות נרד למוריה. עדת שריון... ואורחת לבגון בני ישראל העולים
לרגל לבית המקדש מכל קצות הארץ. למוריה לבית המקדש שבה המוריה. 3 אריאל המזבח. כזרעת כאכר
הזרוע את שדהו ומפזר את הזרעים. 4–5 שעור: ימי נערי ציון בציון ישורון אלי שרות ישורון כשמש מהלה
ומופעת על ערוגות בשמיה, כלומר: בימים שבהם היו בני ציון שולחים מבטיהם אל בנות ישראל האצילות, כשמש
השולחת את קרניה על ערוגות הבשמים. מהלה מאירה. ומופעת וזורחת. 5 באישון בעין. באישון חן במבט
של חן ותבה. לעין בפוך ממעשה אל מקרעת לעין הצבועה לא בפוך מלאכותי אלא בפוך ממעשה אל,
ביפי טבעי. מקרעת צבועה. ישורון... ישורון צמוד שלם. 6 ולא נבלו בנות בדפי אבותיהם ולא
נבלו הבנות את אבותיהן בדפי, לא חללו הבנות את אבותיהן בחטא. פעלו עשו. ומגרעת וחטא.

1 על פי תהלים לט ד: חם לבי בקרבי; ירמיה יג יז: ודמוע תדמע ותרד עיני דמעה; והשוה להלן כה 1: בלבי חם...
על הגלת יהודה אור ואורים; לא 1: האעצר בחלי עיני ואנוחה ובני חמת תחלו חמת וינחה. להמת ומפעת –
על פי יהושע יט לב–לה: לבני נפתלי... צר וחמת רקת וכנרת; יהושע יג טו–יח: ויתן משה למטה בני ראובן
למשפחותיה ויהי להם הגבול מערוער... ויהוצא וקדמות ומפעת; יהושע כא כ–לב: ולמשפחות בני קהת הלויים...
ויהי ערי גורלם ממטה אפרים... וממטה נפתלי... את קדש... ואת חמת דאר; דברי הימים א ו גא–סד:
וממשפחות בני קהת ויהי ערי גבולם ממטה אפרים... וממטה נפתלי את קדש... ואת חמוך... לבני מררי
הבותרים ממטה זבולון את רמונו... ואת מיפעת. 2–3 עדת שריון... ואורחת לבגון – על פי שיר השירים
ד ח: אתי מלבגון כלה אתי מלבגון תבראי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחמוך; דברים ג ט: צידונים יקראו
לחמוך שריון והאמורי יקראו לו שניר; תהלים כט ו: לבגון ושריון. צרורות נרד... פתוטי מר – על פי שיר
השירים א יג: צרור המר; תחומא בובר וירא, מג: אלך לי אל הר המור זה בית המקדש שהיו מקטירין שם המור.
אריאל – על פי ישעיה כט א: הוי אריאל אריאל קרית חנה דוד. בקול זמרה – על פי ישעיה נא ג: ששון ושמחה
ימצא בה תודה וקול זמרה. מר וקדה – על פי שמות לב–כד: מר דודו... וקדה. 4–5 ימי נערי ציון בציון...
ישורון אלי שרות ישורון – על פי תענית ד ח: לא היו ימים טובים לישראל כתמשה עשר באב וכיום הכפורים
שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן... ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים ומה היו אומרות בחור שא
נא עיניך וראה מה אתה בורר לך. נערי ציון בציון – השוה להלן כה 14: והרם בני ציון וציון. ערוגות בשמיה –
על פי שיר השירים ו ב: לערוגות הבשם. 5 לעין בפוך ממעשי אל מקרעת – על פי ירמיה ד ל: כי תקרעי
בפוך עיניך. 6 ולא נבלו בנות בדפי אבותיהם – על פי מיכה ז ו: כי בן מנבל אב בת קמה באמה; בבא בתרא צא:
כד הוו מטיילין טליא וטלייתא בשוקא כבר שית עשרה וכבר שב עשרה ולא הוו חטאן (כשהיו מטיילים עלם ועלמה
בשוק כבן שש עשרה וכבן שבע עשרה ולא היו חוטאים); והשוה להלן כ 4–6: נדיבה נבלה לא מדברת ולא בוז
להוריה מגלגלת... והאב לא מחללת ושועה ואולם לא בישיה או בלחם כהנה זר מכלכלת.

יִתְּנוּ אֶת־אֹזְנוֹ לְבֵית נְדִיב בְּגִנַּת אֲגוֹז שְׁמָה
וְהָיָה אֶרְיוֹת יִשְׁאֲגוּ שָׁם, מְנַעוּהָ
הַרוֹסֶת יְדֵי זָרִים אֲשֶׁר חָלְצוּ מִקִּיר
בְּשׁוּרֵי בָעֵץ לְבִי דְּבִירִי מְעִי מִפֶּל,
אֲמַרְרָ בָּעֵץ חֶרֶד, וְאֶהֱיֶה בְּלֵב זַעַף,
אֶל־הֵימָּה, הִלְעַד תַּעֲלֶה בַת אָדוֹם, תְּדוּר
הִלֵּא תֵּאֲנֹף כִּי בַת יְהוּדָה עָרְמָה מִן
עֲלֶה כְּאִרִי מִסְּבִכּוֹ, אוֹ כְּגֹמֶר מִן
וְהִסְפֶּה חֲצִצְיָךְ בְּבִצְרָה, וְהִשְׁקָה כּוֹס

עֲפָרִים עָלַי שׁוֹשֵׁן לִלְקֹט וּלְטַעַת –
אֲנִי מַעֲבֵר אוֹתָהּ וּמִבּוֹא וּמִנֶּעֱזָה,
יִפֶּה נוֹף פְּטוּרֵי צִיץ וְלוֹיוֹת וּמִקְלָעַת
וְאֲבֹן שְׁתִּיהָ בֵּין אֲבָגִים מְבֻלָּעַת –
כְּאֵלּוּ חֲנִית אוֹיֵב לְבָבִי מְבֻקָּעַת.
עָלַי עֵשׂ-וֹבֶת צִיּוֹן בְּלֵב יָם מְשֻׁקָּעַת?
כְּסוֹת-וְאַחֲזוֹת עוֹץ בַּעֲלַת חַח וְטַבְּעַת!
הֶרְרִיו, וְהָרֵם יָד נְטוּיָה וְנוֹדָעַת,
לְתִמְנָן, מְלֵאָה מִחֲמַתְךָ וּשְׁוֹרָעַת,

7 ואתאו לבת נדיב מחקשר לבית 1: למען אני נכסף לחמת ומפעת, ולמען) אתאו לבת נדיב, כלומר אשתוקק אל בת ישראל האצילה בציון. שמה עפרים עלי שושן ללקט ולטעת השמה את הדודים על השושנים ללקטן ולנטען. 8 אריות האויבים השולטים בציון. מנעוה את בת הנדיב. אותה את גנת האגוז. ומבוא לארץ ישראל. ומנעוה ומלחנה לארץ ישראל. 9 גנת האגוז, היא ציון, הרוסה על ידי זרים שהסירו מציון את כל יפיה. 10 כשאני רואה בדמיוני את בית המקדש והנה הוא גל חרבות, ואבן שתיה, שהיתה באמצע קדש הקדשים ועליה עמד הארון, מוסתרת ומכוסה בין שאר אבנים. 11 אמרר אבכה מרה. בעין חרד בעין חרדה. 12 אליהם, הנצח תרומם את בת אדום, הם הנוצרים, שתדור מעל לכוכבים, כלומר: שתהיה שריה במרומי ההצלה, בעוד עם ישראל שקוע בלב ים, כלומר מושפל עד שאול תחתיה. 13 תלא תאנף האם לא תכעס ותקנא לעמך. ואחות עוץ ובה אדום. בעלת חח וטבעת עדויה תכשיטים. 14 עלה אתה האל. ונודעת ומפורסמת בגבורתה. 15 והספה חצצריך בבצרה וכלה את חציק באדום. לתמן נכד עשו. מלאה המלאה. ושורעת ורחבה.

7 לבת נדיב – על פי שיר השירים ז ב: מה יפר פעמיך בנעלים בת נדיב. בגנת אגוז – על פי שיר השירים ו יא: אל גנת אגוז ירדתי. שמה עפרים עלי שושן ללקט ולטעת – על פי שיר השירים ד ה: שני שדיך כשני עפרים; תאומי צביה הרועים בשושנים; שיר השירים ו ב: דודי ירד לגנו לערוגות הבשם לרעות בגנים וללקט שושנים; והשוה להלן נו 18: ופורת לבן עפרת לבנון מר אשר ארה; קטב 1: אמת כי צבי לוקט ורדים בגנך. 8 אריות ישאגו שם – על פי צפניה ג ג: שריה בקרבה אריות שואגים. 9 חלצו מקיר יפה נוף פטורי ציץ ולויות ומקלעת – על פי ויקרא יד לט-מ: ושם הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירות הבית וצהו הכהן וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע; תהלים מח ג: יפה נוף מושב כל הארץ הר ציון; מלכים א ז כט: ומתחת לאריות ולבקר לויות; מלכים א ו יח: מקלעת פקעים ופטורי צצים. 10 מעי מפל – על פי ישעיה יז א: מעי מפלה ואבן שתיה – על פי יזמא ב: אבן היתה שם (בבית המקדש) ... ושתייה היתה בקראת. 12 בת אדום ... ובת ציון – על פי איכה ד כא-כב: בת אדום ... גם עליך תעבר כוס ... תם עוונך בת ציון. בלב ים – על פי שמות טו ת. 10-12 השוה להלן לא 1: האעצר בחלי עיני ואנוחה ובני חמת נחלו חמת וינוחה תשכן גבל תוך גבול ציון ובית מראה נגה שכינה ובת ציון מנודתה. 13 תלא תאנף – עזרא ט יד. ואחות עוץ – על פי איכה ד כא: בת אדום יושבת בארץ עוץ. בעלת חח וטבעת – על פי שמות לה כב: חח ונזם וטבעת. 14 עלה כאשר מטבכו – על פי ירמיה ד ז: עלה אריה מטבכו. כגמר מן הרריו – על פי שיר השירים ד ת: מהררי נגמים. יד נטויה – על פי ירמיה כא ה: ונלחמתי אני אתכם ביד נטויה ובזרוע חזקה. 15 והספה חצצריך – על פי דברים לב כג: אספה עלימו רעות חצי אכלה במ; תהלים עז יח: קול נתנו שחקים אף חצצריך יתהלכו. בבצרה – על פי ישעיה סג א: מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה; ישעיה לו ז: כי ובה לוי בבצרה וטבח גדול בארץ אדום. והשקה כוס – על פי ירמיה כה טו: קח את כוס החמה הזאת מידי והשקיתה אותו את כל הגוים. לתמן – על פי בראשית לו יא: אלה שמות בני עשו אליפז ... והיו בני אליפז תימן אומר וגו'. מלאה מחמתך ושורעת – על פי יחזקאל כג לב: כוס אותך תשתי העמקה והרחבה; ישעיה נא כ: המלאים חמת יי.

וְאוֹדָה לָךְ מִשִּׁיר, כְּשִׁירִי בְּבוֹא בְּעַל
וְחָשַׁב לְהִנָּצֵל בְּנַפְשׁוֹ בְּמַעֲזוֹ,
וְנָחְנוּ בַתְּחִיתוֹ, וְהָיָה בְּעֵינֵינוּ
וְהִיתָה בְּחָרֵב אֵל עֲדָתִי מְבַצְעַת –
20 בְּיוֹם הַשְּׁחָקִים רוֹעֲשִׁים מִהֶמוֹן סוֹסִים,
וְשָׂרִים, לְבוֹשֵׁי שֵׁשׁ מְאָדָּם, מְאָדָּמִים
בְּזָה אֲחֻזָּה רִגְשָׁת מְפִיצָה וְקוֹלָעַת,
וְקָמְנוּ וְעָלִינוּ לְרֹאשׁוֹ בְּסֶלֶם מִן
וְשָׁמְנוּ לְפִתְחֵיהֶם מַסְלָה לְכָל שׁוֹלֵל,
25 וְשָׁמְנוּ אֲדָמָה מְדִמְיָהּ מְצַבֶּעַת,
תְּהַלֵּךְ – וְתִרְמַס רַגְלֶךָ גּוֹ וּגְלָגֶלֶת,

מְרִי וְאַחִימֶלֶךְ בְּמַבְצָר בְּלִי דַעַת,
וְכָא בּוֹ – וְדִבְקָה בּוֹ קָלְלָה כְּצָרַע
אֲנָשִׁי בְּמַגְדְּלֵי חֲגָבִים וְתוֹלָעַת,
וְהִיתָה לִּפִּי חָרֵב עֲדָתוֹ מְבַצְעַת.
וְאַרְץ בְּשַׁעֲטָתָם גְּדוּדָה וּמִנֶּעֱזָה,
בְּחָץ, וְעֲדַת רָמִים בְּדָמִים מְתַלָּעַת
וְכֵה אֲשַׁמְעָה רִנַּת מְרִיעָה וְתוֹקָעַת.
קִשְׁתוֹת, וּמַעֲלַת חָץ, לְלֵב רֶךְ מִיַּעַז
וּבְאֲנוּ בַּחֲצִירֵיהֶם מְבוֹא עִיר מְבֻקָּעַת
וְאַרְץ בְּפִגְרֵי רוֹנְזִיָּהּ מְבֻקָּעַת,
וְעַל אֲזוּזָה נֶפֶשׁ חֲלָלִים מְשׁוּעַת.

16 משיר בשיר. כשירי כמו שהודיתי לך בשיר "שעה מני". כאן המעבר לנושא העקרי של השיר: תאור נצחוננו במלחמה. בעל מרי ואחיהמלך ידיר, קרובו של המלך באדים, שמרד במלכו. במבצר ארוגונה. בלי דעת בסכלותו. 17 להנצל בנפשו להציל את נפשו. במעוז במבצרו. בו במבצר. 18 ונחנו וחנינו. בתחתיתו לגבלי המבצר. חגבים ותולעת קטנים ונקלים כתגבים וכתולעים. 19 והיתה בחרב אל עדתי מבצעת והיתה עדתי מבצעת בחרב אל, חילי היו הורגים את שונאיהם בחרב אל. מבצעת כורתת. לפי חרב בהד חרבנו. עדתו צבאו של ידיר. מבצעת נכרתת. 20 השחקים השמים. מהמון מרעש. גדודה ומונעת מתגודת ומתנועעת. 21 לבושי שש מאדום. מאדמים בחץ צבועים בדם אדום על ידי חצי האויב שפגעו בהם. רמים גאים. בדמים מתלעת צבועה תולעת שני על ידי הדם הנגר עליהם. 22 בזה במקום אחד. רגשת המולת. מפיצה עדתנו המנפצת ומשברת את חילי האויב. וקולעת ויורה. וכה ובמקום אחר. מריעה ותוקעת עדתנו המשמיעה קולות תרועה ותקיעה משמחה לנצחונה. 23 לראשו של המבצר. בסלם מן קשתות לא בסלם של ממש, אלא בכח קשתותינו. ומעלת חץ ולא במדרגה של ממש, אלא בכח חצינו. ללב רך מיעזת המטילה פחד על חילי האויב מוגי הלב. 24 ושמונו מסלה לכל שולל לפתחיהם, ובאנו בחצריהם בלא יגיעה כמו שבאים בעיר שנפרצו חומותיה. 25 מצבצעת צבועה.

16 בבוא בעל מרי ואחיהמלך במבצר – השוה לעיל ז 22-23: ביום בא צר לעיר מבצר ... וצר זה משאר מלכי. בעל מרי – על פי דברי הימים א ט מ: מרי בעל. ואחיהמלך – על פי שמואל א כו ו: אחיהמלך החתי. בלי דעת – איוב לה ב. 17 ודבקה בו קללה כצרת – על פי מלכים ב ה כז: וצרת נעמן חרבך כך. 18 והיו בעינינו אנשי במגדלי חגבים – על פי במדבר יג לג: ונהי בעינינו כתגבים; ישעיה מ כב: ויושביה כתגבים. 19 בחרב אל – על פי דברי הימים א כא יב: חרב יי. לפי חרב – יהושע ח כד. 20 על פי ירמיה ח טו: מדן בשמע נחרת סוסיו מקול מזהלות אביריו רעשה כל הארץ; יואל ב י: לפניו רגזה ארץ רעשו שמים; ירמיה מז ג: מקול טענת פרתו אביריו מרעש לרכבו. גדודה ומונעת – על פי ישעיה כד כז: גור תנוע ארץ כשכור והתגודדה כמלוגה. 21 שש מאדם – על פי שמות לה כג: ושש וצוים ועורות אילים מאדמים. בדמים מתלעת – על פי נחום ב ד: מגן גבוריהו מאדם אנשי חיל מתלעים. 22 מפיצה – על פי נחום ב ב: עלה מפץ על פניך. 23 בסלם מן קשתות – השוה להלן עב 30: בסלם מכתבים. 24 ושמונו לפתחיהם מסלה לכל שולל – השוה להלן קלב 6: ואל פתחם לכל שואל מסלה. ובאנו בחצריהם מבוא עיר מבקעת – על פי יחזקאל כו י: כבואו בשערך כמבואי עיר מבקעת. 26 נפש חללים משועת – על פי איוב כד יב: ונפש חללים תשוע.

וְנוֹטֵר וּמִתְנַקֵּם וְעָמוּס בְּמִלְקוֹחַ –
וְשֵׁם גִּלְקָחוֹ רָעִיו שְׁנִיָּהֶם וְזֶה חָלַל
וּבִרְחָ בֶּלֶב רָגַז וְנָמַס, כְּמוֹ יִבְרָח
וְנָס – יִחְשָׁב כָּל עֵץ יִבְקֹשׁ לְהִרְגָּהוּ,
וְנִמְלֹט לְאֲדִיר רָם וְאֲדִיר בְּנֶפֶשׁ מִ–
וּמִשֵּׁם לְקַחְגוּהוּ בְּעֶרְמָה וְיָד רָמָה
אֲנִי אֶשֶׁת כּוֹס יֵשַׁע וְכוֹס עַל יִשׁוּעָתִי –
אֱלֹהִי, בְּךָ רָצִיתִי בְּרָגֶל מִהִירָה אֶל
וְשִׁמְתִי בְּךָ כֶּסֶלִי וְשִׁבְרִי, וְנִפְשִׁי אֶת
לְךָ אֶעֱנֶה בְּשִׁפְתֵי רִנּוֹת, בְּקֹהֶל רֵב,
וְכִכָּה תַּחֲיִי נִפְשִׁי, וְתִהְיֶה לְעוֹלָם מִן

וְאוֹנֶק בְּחִבּוּרָה מְרִיקָה וְנוֹבַעַת,
מִהִרָה, וְזֶה רָגְלוֹ בְּמִסְגֵּר מְשַׁקַּעַת.
חֶסֶר לֵב, וְלֹא סָר אֶל נְכוּחָהּ וּמִשְׁמַעַת,
וְעַל כָּל צָרוֹר – חָרָב, וְרוּעוֹ מְגִדַּעַת.
אֲשֶׁר רָאִתָּה עֵינֹו בְּרַעְיוֹ מְשַׁנַּעַת,
וְעֶצֶה טְהוֹרָה מִיִּשׁוּעָה מְשַׁבַּעַת.
וְהוּא יֵשֶׁת קִיקְלוֹן וּבִשְׁתֵּי בְּקַבְּעַת.
פְּחָתִים, וְיָד עַל חוֹר פְּתָנִים מְשַׁעֲשַׁעַת,
הַדְּרָךְ וְחִסְדָּךְ מְבִינָה וְיִוִּדַּעַת,
וְעֶדָה, עַלִי טוֹבָךְ, בְּשִׁירֵי מְרוּעַעַת,
מְצִוְקָה וְצָרָה נְעִזְרַת וְנוֹשַׁעַת!

27 מזה הולכים המנצחים הנוקמים והנוטרים באיבים וסוללים את שללם, ומה הולכים המנצחים הפצועים הנאנחים והנאנקים ואף הם עמוסים ב... חבורה זבת דם ומוגלה. 28 רעיו של ידיר, השרים ואצל ומופק. חלל נהרג. במסגר משקעת נתונה בסד. 29 וברח אבל ידיר בעצמו הצליח לברח. כמו יברח חסר לב כמו שבורח פחי. ולא סר אל נכוחה ומשמעת ולא קבל עליו את דין הצדק ואת המשמעת של המלך. 30 והבורח זה דרכו שהוא חושב על כל עץ שהוא מבקש להרגו, ועל כל אבן מזדקרת הוא חושב שהיא חרב העלולה לחרת את זרועו. 31 לאדיר רם ואדיר למושל חזק, כנראה אבן אלהים גוהר מושל קורדובה. לאדיר... ואדיר לשון גופל על לשון. בנפש מאשר ראתה עינו ברעיו משגעת בנפש משגעת מאשר ראתה עינו ברעיו, הם ואצל ומופק. 32 ועצה טהורה ובעצה צלולה. משבעת שבעה. 33 בקבעת בכוס. 34 אלהי, בבטחוני בך לא חששתי לסכן את נפשי. 35 כסלי ושברי מבטחי ותקותי. 36 ועדה עלי טובך בשירי מרועעת ועדת ישראל תריע בשירי על טובך. 37 וכמו שנצילתי הפעם כן תחיי נפשי תמיד ותהיה נעזרת ונושעת לעולם ממצוקה וצרה.

27 ונוטר ומתנקם – על פי נחום א ב: נוקם יי לצריו ונוטר הוא לאויביו; תהלים ח ג: אויב ומתנקם. בחבורה מריקה – על פי משלי כ ל: חבורות פצע תמריק ברע. 28 רעיו – השוה לעיל ז 32: והכו הנטיכים השנים. במסגר משקעת – על פי איוב יג כז: ותשם בסד רגלי. 29 בלב רגז – על פי דברים כח טז: לב רגז; נחום ב יא: ולב נמס. חסר לב – משלי ט ד. ולא סר אל נכוחה ומשמעת – על פי שמואל א כב יד: וסר אל משמעתך. 30 זרועו מגדעת – על פי שמואל א ב לא: וגדעתי את זרועך. 31 בנפש מאשר ראתה עינו ברעיו משגעת – על פי דברים כח לד: והיית משגע ממראה עיניך אשר תראה. 32 ויד רמה – על פי שמות יד ז: ובני ישראל יוצאים ביד רמה. 33 כוס ישע וכוס על ישועות – על פי תהלים קטז יג: כוס ישועות אשא. ישת קיקלון בקבעת – על פי חבקוק ב טז: שבעת קלון מכבוד שמה גם אתה והערל... וקיקלון על כבודך; ישעיה נא יז: את קבעת כוס התרעלה שותית. 34 ויד על חור פתנים משעשעת – על פי ישעיה יא ח: ושעשע יונק על חור פתן. 35 ושמתי בך כסלי – על פי איוב לא כד: אם שמתי זהב כסלי. 36 בשפת רגנות – על פי תהלים סג ו: ושפתי רגנות יחלל פי. בקהל רב – על פי תהלים לה יח: אודך בקהל רב. מרועעת – על פי ישעיה טז י: ובכרמים לא ירנן לא ירעע. 37 תחיי נפשי – על פי בראשית יט כ: ותחיי נפשי. מצוקה וצרה – על פי צפניה א טז: צרה ומצוקה.

יְהוֹסֵף, כָּל אֲשֶׁר אֶשָּׂא וְאֶסְבֹּל
וְלוֹלִי אֶת – כְּפָר שְׁטִתִּי בְּתַבֵּל
כְּתָבִי זֶה – כְּתָב יִשְׂרָאֵל אֲמָרִיו,
כְּתַבְתִּיהוּ – וְהַמּוֹת מְצִיחַק
וְלֹא אֲדַע, בְּקוֹם הַצֵּר לְמַחֵר,
וְאִם נִגְוֵר, בְּנִי, כִּי לֹא לְעוֹלָם
תִּנָּה לְבָךְ, בְּשִׁבְתְּךָ, אֶל כְּתָבִי,
וְיֹוֹם לֹא יִדְרְשׁוּ רַבִּים וּמוֹרִים

שיר זה הוא כעין צוואה של הנגיד לבנו יהוסף.

1 יהוסף בני. אבוא אשר אבוא. בעבורך הוא רק בעבורך. 2 את אתה. כבר שטתי בתבל הייתי חפשי לשוטט בעולם מבלי להיות קשור לעבודת המלך. ותייתי בלי דאגות. 3 כתבי מכתבי. כתב ישר אמריו דבריו הם דברי ישר. כהורך כאבך ילדך. 4 והמות בשעה שהמות. בפח רחב וארך בפח אשר רחב וארך, בפח המוכן לבלע. 5 ולא אדע, בקום הצר למחר להלחם בנו, אם המות ערוך ומוזמן לנו או לאויבינו. 6 ואם נגזר בני כי לא תראני עוד לעולם וכי לא אראך עוד. 7 תנה לבך בשבתך אל כתבי וקומתך תנה לבך אל מכתבי בשבתך וקומתך, התבונן במכתבי בעת שתשוב ובעת שתקום. 8 רבים מלמדים. יקוי מכתבי.

1 אשא ואסבול – על פי ישעיה מז ד: ואני אשא ואני אסבול. 3 כתב ישר – על פי קהלת יב י: וכתוב ישר. 4 בפח רחב וארך – על פי שמואל א ב א: רחב פי על אויבי; ישעיה נז ד: על מי תרחיבו פה תאריכו לשון; ישעיה ה יד: לכן הרחיבה שאול נפשה ופערפה פיה; וכן להלן עז 17. 5 הלנו אם לצרנו – על פי יחזקאל ה יג: הלנו אתה אם לצרינו. יערך – על פי ישעיה ל ל: כי ערוך מאתמול תפתה. 7 תנה לבך בשבתך אל כתבי וקומתך – על פי איכה ג טג: שבתם וקומתם הביטו; דברים ו ז: ודברת בם בשבתך בביתך... ובשכנך ובקומתך; משלי ו כ–כב: בצר בני מצות אבך... בתהלךך תנחה אותך בשכנך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך. 8 רבים ומורים להועילך – על פי ישעיה מח יז: מלמדך להועיל.

מוֹסֵר

וְכָל אָבוֹא בְּצָרָה – בְּעִבּוּרָךְ!
וְחִייתִי כְּמוֹ רַבִּים בְּדוֹרְךָ.
וּמִי יוֹרָה לְךָ יִשְׂרָאֵל כְּהוֹרְךָ?
לְנִגְדּוֹ בְּפֶה רָחֵב וְאַרְךָ,
הֶלְנוּ, אִם לְצָרֵינוּ יַעֲרָךְ.
תְּשׁוּרֵנִי, וְלֹא לַעֲד אֲשׁוּרָךְ –
וְקִימָתְךָ, וְאִם תִּישֵׁן – יַעֲרָךְ,
לְהוֹעִילְךָ – יְהִי רַבְּךָ וּמוֹרְךָ!

בְּכָל נִפְשָׁךְ וְכָל הוֹנֶךְ וְעַל כָּל
 10 קִנְיָה בִּינָה וְשִׁכְלָה, כִּי תִבְנוּנָה –
 יֵרָא אִמָּךְ, וְדַבֵּר טוֹב לְדוֹדְךָ
 וְהַתְּאָהֵב לְכָל גִּבְרָא, וְיִטְרֵם
 יְהוֹסֵף, תֵּן לְכָל שׂוֹאֵל כְּלָבוֹ,
 וְתֵן חֶלֶק לְכָל חֹסֵר בְּהוֹנֶךְ,
 15 עֲשֵׂה חֵיל, וְאַל תִּבְטַח עָלֶי מָה
 וְהַתְּגַדֵּל וְרוֹמְמָה עַל גְּדֻלַּת
 וְלִמּוּסָר טַעֲמִים לֹא זִכְרָתִים,
 וְאִם יָשׁוּב יִשְׁיבֵנִי אֱלֹהִים –

דְּרִכֶּיךָ יֵרָא יוֹצֵרְךָ וְיוֹצֵרְךָ,
 תִּהְיֶה לְךָ, וְהַשְׁכֵּל – הִדְרֶךָ.
 וְלִשְׁאָרְךָ, וְכִבֵּד אֶת חֲבִיבְךָ,
 קִנּוּתְךָ הוֹן – קִנְיָה שֵׁם טוֹב בְּעִירְךָ.
 וְאִם אֵין – עֲנֵהוּ מַעֲנֵה רֶךְ,
 וְעַת מִתֵּן – זִכֹּר אֶת מַחְסוּרְךָ!
 עֲשִׂיתִיו, כִּי עָשִׂה חֵיל – יִקְרֶךְ,
 אֲבוֹתֶיךָ, וְאַל תִּבְזֶה צַעֲרֶיךָ.
 דַּרְשׁ אוֹתָם וְדַבֵּר בָּם – תִּבְרָךְ,
 אֲנִי אוֹרְךָ, וְאַל מִרַע יִסְיֶרְךָ!

9 יוצרך וצורך לשון גופל על לשון. 11 ולשארך ולבן דודך. 12 והתאהב לכל גברא והשתדל להיות אהוב לכל הבריות. 13 שואל מבקש נדבה. כלבו כמשאלתו. ואם אין ואם אין לך מה לתת. ענהו מענה רך דבר אליו לפחות דברי פיוסים ונחתה. 14 חסר נצרך. ועת מתן זכר את מחסורך אבל בשעה שאהב מהלך נדבות לאחרים ראה שלא תפריז על המדה ותבוא לידי מחסור. 15 עשיתיו שעשיתיו. כי עשה חיל יקדך כי עשית חיל ששעה בעצמך היא כבודך ותפארתך ולא חיל שקבלת מהוריק. 16 והתגדל ורוממה על גדלת אבותיך והתפאר ביהוס אבותיך. ואל תבזה צעריך ואף על פי כן אל ירום לבך ואל תבה צעירים ממך. 17 טעמים לא זכרתים יש ענינים שלא הזכרתים. תברך ואז תבורך. 18 אורך אלמדך את הענינים ההם.

9 על פי דברים ו ה: ואהבת את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך; משלי ג ו: בכל דרכיך דעהו. 10 קנה בינה – משלי ד ה, ז. 11 ירא אמך – על פי ויקרא יט ג: איש אמו ואביו תיראו. 12 וטרם קנותך הון קנה שם טוב בעירך – על פי משלי כב א: נבחר שם מעשר רב, מכסף ומזהב חן טוב. 13 תן לכל שואל כלבו – על פי ירמיה ג טו: ונתתי לכם רועים כלבי; משלי כ ה: יתן לך כלבבך. ואם אין ענהו מענה רך – על פי בבא בתרא ט: כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפיטו ברברים מתברך באחת עשרה ברכות מענה רך – משלי טו א. 14 השנה להלן רכ 15 – 17 ובמקורות שם. ותן חלק – על פי קהלת יא ב: תן חלק לשבעה וגם לשמונה. 15 עשה חיל – על פי במדבר כד יח: וישראל עושה חיל; דברים ח יח: כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה; חזקאל כד כ: בחכמתך ובתבונתך עשית לך חיל ותעש זהב וכסף באצורתך; רות ד יא: ועשה חיל באפרתה; ועוד. עשה חיל ואל תבטח עלי מה עשיתיו כי עשה חיל יקרך – השנה בן משלי תתקב: עשה כשר והכבד ואם יש לך אבות מתי כבוד וכשרון ואל תאמר אחי בזכות אבותי ודי לי את יקר עמרם וחברון. 16 השנה בן משלי תתקעה: פאר בא לבן אבות ולא רם לבבו בו. 18 ואם ישוב ישיבני אלהים – על פי שמואל ב טו ח: אם ישוב (קרי) ישיבני יי. מרע יסירך – על פי תהלים לד טו: סור מרע.

פלא (אכברו) אלמחאצרון למדינה לורקה בתצמים אלעסאכר נחום לם ילבנו אן פרו ענו
 ונהצת עסאכרנא אלי לורקה פאסתקרת פיהא פכתב אלי מנהא
 וכאשר נודע לצרים על העיר לורקה על התקרבות הצבאות לקראתם לא התמהמהו וברחו ממ
 ומהרו צבאותינו אל לורקה וחנו בה, וכתב אלי משם

שְׁלַח יוֹנָה	מְבַשֶּׁרֶת –	וְאִם אֵינָהּ	מְסַפֶּרֶת,
בְּאַגְרֵת	קִטְנָה אֶל	כְּנַפֶּיהָ	מְחַבֶּרֶת,
מְאֲדָמָת	בְּמִי כָרְכָם	וּבִלְבוּנָהּ	מְקַטֶּרֶת;
וְעַת תַּעֲוֹף	וְתַתְּנָשָׂא	שָׁנָה אוֹתָהּ	בְּאַחֲרֵת,
לְמַעַן אִם	פְּגֻשָּׁה נָץ	וְאִם תִּפֹּל	בְּמַכְמֶרֶת
וְתַתְּאָחֵר	וְלֹא תַחֲיֶשׁ –	תִּהְיֶי שִׁנִּית	מְמַהֶרֶת.
וְעַת תִּנְעַ	לְבֵית יוֹסֵף	תִּצְפָּצֵף עַל	מְרוֹם קֶרֶת,
וְעַת תִּרְד	עָלֶי יָדָיו	יִשְׁחַק בָּהּ	כְּצַפֶּרֶת
וְיִתִּיר אֶת	כְּנַפֶּיהָ	וְכֵה יִקְרָא	בְּאַגְרֵת:
10 בְּנִי, דַּע כִּי	כָּבֵד בְּרָחָה	עֲדַת קָמִים	מְאַרְרֵת,
וְנִפְזָה	עָלֶי הָרִים	כְּמֵץ חֶלְקָה	מְסַעֶרֶת,
וּבְדֶרְכִים,	כְּמוֹ צֶאֱן מִ–	בְּלִי רוּעָה,	מְפֹזֶרֶת,
וְלֹא חֲזָתָה	בְּאוֹיְבָתָהּ	אֲשֶׁר הָיְתָה	מְשַׁבֶּרֶת.

1 דברי המשורר אל עצמו: שלח יונה לבשר את הנצחון אף כי אינה יודעת לדבר ולספר. 3 מאדמת חן במי כרכם במי בשם מצבע אדמדם (שכן היה דרכם להוות מי בשם על האגרת למען תביא אתה את הריח אל מקבלה). מקטרת מבשמת. 4 שנה כפל. שנה אותה באחרת שלח אחרת בעקבותיה. 5 אם פגש אם יפגש נץ את הראשונה. ואם תפל במכמרת או שתלכד בפת. 6 ותתאחר או שתתאחר. 7 תנע יוסף יהוסף בנו. קרת הקורה הנחונה על השער. 8 כצפרת כמו שמשחקים בצפור. 10 קמים או מאררת אוריה. 11 כמץ חלקה מסערת כמץ בחלקת שדה בעת סערה. 13 ולא ראמה באויבתה, גרנדה, את אשר היתה משברת, את הנקמה שקותה לה.

3 על פי שיר השירים ד יד: נרד וכרכם... עם כל עצי לבונה; שיר השירים ג ו: מקטרת מר ולבונה; לעיל ח 1–4: כתיבתך מהדרת... וטוריה מישרים... וריחמו כרית מר. 7 על מרום קרת – על פי משל על גפי מרומי קרת, רש"י: תקרה הנחונה על השער; דונש, תשובות, 13: כי הקרת כנגד וכמקרה, לא כקריה וכו' והשנה להלן קמ 5: ושמע קול התור וכל עוף כנף נתנו קולם על מרומי קרת. 8 ישחק בה כצפרת – איוב מ כט: התשחק בו כצפור. 11 ונפוצה עלי הרים – על פי מלכים א כב יז: נפוצים אל ההרים. כמץ מסערת – על פי הרשע יג ג: כמץ יסער מגרן. 12 כמו צאן מבלי רועה מפזרת – על פי מלכים א נפוצים... כצאן אשר אין להם רועה. 13 ולא חזתה באויבתה – על פי תהלים גז ט: ובאויבי ראמו תהלים גז יא: ישמח צדיק כי חזה נקם; תהלים קיח ז: ואני אראה בשונאי.

בְּלִכְתָּנוּ	לְהַשְׁמִידם	אֲנִי בָּרְחוּ	בְּאַשְׁמֶרֶת,
וְנִהְיֶהנּוּ	וְהָרְגוּ אִישׁ	לְרַעְהוּ	בְּמַעֲבְרָת,
וּבּוֹשׁוּ מֶ-	אֲשֶׁר קוּוּ	בְּעִיר חוֹמָה	וּמִסְגֶּרֶת,
וְהוֹבִישׁוּ	כְּמוֹ גִּבּ	אֲשֶׁר גִּמְצָא	בְּמַחְתָּרֶת,
וַעֲטוּ עַל	פְּנֵיהֶם אֶת	כָּל־מֶתֶם	כְּאַדְרֶת,
וְהַבִּשְׁתּוּ	דְּבָקָה בָּם	כְּמוֹ כֶּבֶד	לְיוֹתֶרֶת,
וְשָׁתוּ בּוֹו	בְּקִפְעַת	וּמִצּוֹ כּוֹס	מִשְׁכָּרֶת!
וְהָיָה חֵיל	בְּתוֹךְ לְבִי,	כְּחִיל אִשָּׁה	מִבְּכָרֶת,
וְשֵׁת הָאֵל	צָרִי עָלָיו,	כְּמוֹ מָטָר	בְּבִצָּרֶת,
אֲנִי אֹרּוּ	שְׁתֵּי עֵינַי -	וְאוֹיְבֹתַי	שְׁחָרְחַרְתִּי;
אֲנִי אֲשִׁיר	בְּטוֹב לִבִּי -	וְהִיא קִינִים	מִדְּכָרֶת,
וְקוֹל שְׁשׁוֹן	בְּתוֹךְ בֵּיתִי -	וְהִיא בִּבְכִי	מִמָּרָרֶת!
לָךְ, סִלְעִי	וּמִשְׁגָּבִי,	לָךְ נִפְשִׁי	מִזֹּמְרֶת,
לָךְ הֵיטָה	בְּצָרָה ת־	חֲנוּנִיָּה	מִסִּדְרֶת!
בְּנִי, שִׁים ל־	בְּךָ אֵל יֵד	אֱלֹהֵי ה־	מִתְדַּדְרֶת,

14 באשמרת בלילה. 15 והרגו איש לרעהו מרב הדחק והבהלה. במעברת במעברה שעל פני הנהר Sangonera. 16 ובושו מאשר קו והתאכזבו מאשר קו לראות. בעיר חומה ומסגרת בגרנדזה שהיתה עיר מסוגרת בחומה וברית. 17 והובישו ובושו. 18 ועטו ולבשו. 19 ליותרת לקיום המכסה את הכבד. 20 בקבעת בכוס. 21 והיה לפני הקרב. חיל כאב מפחד המות. כחיל אשה מבכרת כמו הצירים והחבלים של אשה היולדת בכור. 22 צרי תרופה. עליו על לבי. 23 שחרחרת קודרת. 24 בטוב לבב בשמחת לב. 26 לך האל. 27 מסדרת עורכת.

14 באשמרת - על פי תהלים ס ז: אם זכרתיוך על יצועי באשמורות אהנה בך; תהלים צ ד; ואשמורה בלילה. 16 ובושו מאשר קו - על פי תהלים ס ז: אל יבושו בי קיין; איוב ו כ: בשו כי בטח. בעיר חומה - על פי ויקרא כה כט: עיר חומה. 17 על פי ירמיה ב כז: כבשת גב כי ימצא כן הובישו בית ישראל; שמות כב א: אם במחחרת ימצא הגב. 18 ועטו... את כלמתם כאדרת - על פי תהלים עא יג: יעטו חרפה וכלמה; תהלים קט כט: ילבשו שוטני כלמה ויעטו כמעיל בשתם. 19 כמו כבד ליותרת - על פי שמות כט יג: ואת היותרת על הכבד. 20 על פי איוב לד ז: ישנה לעג; ישעיה נא יז: אשר שתית מיד יי את כוס המחזאת קבעת כוס התרעלה שתית מצית; יחזקאל כג לב-לד: שחרון ויגון תמלאי כוס שמה ושממה... ושתית אותה ומצית. 21 והיה חיל בתוך לבי - על פי תהלים נה ה: לבי יחיל בקרבי. כחיל אשה מבכרת - על פי ירמיה ד לא: כי קול כחולה שמעתי צרה כמבכירה; ירמיה ו כד: צרה החזיקתנו חיל כיולדה. 23 אורו שתי עיני - על פי שמואל א יד כט: אורו עיני. 24 אני אשר בטוב לבב - על פי ישעיה סה יד: הנה עבדי ירנו מטוב לב. 25 בבכי ממררת - על פי ישעיה כב ד: אמרר בבכי. 26 סלעי ומשגבי - על פי שמואל ב כב ג-ג, תהלים יח ג: יי סלעי... משגבי.

וְקוּם וּקְרָא	תְּהִלָּתִי	בְּמִקְרָא עִם	וּבְעֲצָרָת,
וְשִׁית אוֹתָהּ	כְּטוֹטְפַת	עָלֵי יָדְךָ	מִקְשָׁרֶת,
וְתִכְתֵּב	עָלֵי לִבְךָ	בְּעֵט בְּרוֹזֶל	וְעוֹפְרֶת!

יב

ופי אול שנת תת"ג נאז גא אלצקלבי מן סבתה ללטלב בתאר אלצקאל[לבה] אלהאליכן פי יו הזימה אלפונת ואסתקר פי מאלקה [ואסטיעו] אלחילה חתי קתל סריעא פקאל[ל] פי דלך ול עמל משהור ובראשית שנת תת"ג [1043] עבר גא הסלבי מן סבתה לגום נקמת הסלבים שנהרגו ביום התבוס ליד אלפונת והנה במלקה והערימו עליו ונהרג מהר, ושר על ענין זה, ולו גנון מפורסם

כְּמָה, אֲבִיר יַעֲקֹב, נִפְשִׁי לָךְ צַעֲקָה בְּכִי וְכִמְעַט עָלֵי כּוֹס יִשְׁעֶךָ צִוְּ וְאִם אֲנִי לַעֲשׂוֹת שֵׁם לַעֲמֶלְךָ - וְיָד עַל כֶּסֶם כְּמוֹ שֶׁם חֲבָרוּ אֶת שְׁמוֹ מִן אֲבָד שְׁפִיפּוֹן אֲשֶׁר גָּבַהּ לָבָבוּ בָּיָם, בָּטַח בְּמִימּוֹ וּבּוֹ אֵשׁ אֵל בָּאֶף נִי אֲחִי וְרַעִי, שְׁתֵּה כּוֹסוֹת יִשׁוּעָה, וְשִׁיר לֵאל עֲלִיָּהֶן, וְהַשְׁקֵנִי גַם לִי שֶׁךְ

יא 29 תהלתי את השיר 'הלי תעש' הנקרא תהלה. במקרא עם ובעצרת באספת עם רב. 30 כטוטפ כתפלה של יד. יב 1 אביר יעקב האל. וכמעט עלי כוס ישעך צחקה אך כעבר זמן מרעס שמחה על ישועתך. 2 אגב גי לעמלק לסלבים. ויד על אל על כסאו שנשבע כי תהיה לו מלחמה בעמלק. חברו זהיר. 3 שפיט נחש, כנוי לגניא. אש אל כנגד בטחונו במים. באף נשקה בזעם בערה. 4 וגם לי שקה וגם תן לי נשי משמחה. והשקני... שקה לשון גופל על לשון.

יא 29 במקרא עם ובעצרת - על פי ויקרא כג לו: ביום השמיני מקרא קדש יהיה לכם והקרבתם אשה ליי עצ היא. 30-31 על פי דברים ו ו-ח: והיו הדברים האלה... על לבבך... וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפ בין עיניך וכתבתם על מזוזות ביתך; משלי ג ג: קשרם על גרדיותך כתבם על לח לבי. 31 בעט בו ועופרת - איוב יט כד.

יב 1 אביר יעקב - בראשית מט כד. וכמעט עלי כוס ישעך צחקה - על פי תהלים פא טו: כמעט אויביהם אכני תהלים קט יג: כוס ישועות. 2 ויד על כס... את שמו מחקה - על פי שמות יז יד-טז: מחה אמהא את ז עמלק... כי יד על כס יה מלחמה ליי בעמלק מדור דור; דברים כט יט: ומחה יי את שמו מתחת השמים. חברו השוה לעיל ב 122-123: והמשנה אשר יעץ וחתך להרגני... גלח בתער השכירה. 3 שפיפון - בראשית מט גבה לבבו בים - על פי יחזקאל כה ב: גבה לבך ותאמר אל אני מושב אלהים ישבתי בלב מימים. אש אל ב נשקה - על פי תהלים עח כא: ואש נשקה ביעקב וגם אף עלה בישראל. 4 כוסות ישועה - על פי תהלים ג יג: כוס ישועות. והשקני וגם לי שקה - על פי בראשית כד מה-מו: השקני נא... ותאמר שותה וגם גמל אשקה; בראשית כז כז: גשה נא ושקה לי.

לפי אלעאם אלמורך סאר ידיר עלי ענד אלשיך בן עבד אללה פי קרמונה ותטאפרא עלי אליקאם ואלותיב בעד כאן אלחומאה בן עבד אללה פנקצהא ונפד אלכרוג אלי בלדה פוקע אלחגלב עלי אכחרה ומות אלשיך אלמדכור פקאל פי דלך והי ארגוזה

ובשנה בתאריך ה'ג' (תת"ג, 1043) הלך ידיר אל הזקן בן עבד אללה בקרמונה ושניהם כרתו ברית להתקוממות ולהתנפלות ואחרי שקבל עליו בן עבד אללה הפך את התחיבותו והחליט לצאת אל ארצו והיה הנצחק על רובו (של צבאו) ומת הזקן הנזכר. ואמר (הנגיד) על ענין זה והוא 'שיר חרוזי'

נגינה

אֶחָלֵל אֲשֶׁר אֵין לוֹ דְמוּת וְתִמּוּנָה, לְמַעַן פַּעֲלָתוֹ אֲשֶׁר נֶאֱמָנָה,
וְעֵין בְּכָל עֹנָה, אֲשֶׁר אָכִינָה, לְבָבִי לְדִרְשָׁהּ, בְּצַר לִי – עֹנָה,
וְאִימִים אֲשֶׁר אֵלֶּיָּה נִשָּׂא אִפּוּנָה, וְאַלֶּף עָלֵי דֶרֶךְ וְלֹא אָבִינָה
בַּעַת אֲשֶׁמְאִילָהּ בּוֹ וְעַת אִימִינָה, בְּאֶמְרִי: תָּנָה לִי, אֵל, כִּנֵּף הַיּוֹנָה,
וְאֶעֱוֹף אֵלַי מְדַבֵּר וְשֵׁם אֲשַׁכְנָה – וְאוֹמֵר: הִידִיד בְּאִיד תִּרְפִּינָה
וְלִפְּךָ בְּיוֹם פֶּחַד וְעֶבְרָה פָּנָה, וְנִמְס, וְעוֹשֶׂה כְּאֲשֶׁר תַּעֲשִׂינָה
בְּנוֹת תּוֹר, אֲשֶׁר קוֹרָא וְנֹץ תִּרְאִינָה, לְזֹאת תַּעֲרֹךְ שׁוֹעַ לְאֵל כָּל עֹנָה
וְתִקּוּם, בְּכָל עֶבֶר וְעַל כָּל פָּנָה, וְתַצַּעַק, בְּעֵינַיִם לְאֵל תִּשְׁעִינָה,

חלוקת השיר: 1–13 פתיחה. 14–31 מלחמת אבן עבד אללה. 32–37 סיום.

1. אשר אל אשר. למען בעבור. 2. עונה. עת. 3. ואימים אשר אלאה נשא אפונה ואפחד פחדים קשים מנשא. אפונה אפחד. ואלך עלי דרך ולא אבינה בעת אשמאילה בו ועת אימינה ואף על פי כן בעזרת האל אלך בדרך חתחתים בלי פגע. 4. באמרי כשאמרתי בעת צרה. 5. ואעוף אלי מדבר מפני פחד האויב. ואומר אז אמר אלי מקנטרי. באיד בצרה. 6. פנה פנה ללכת, יצא, חרד. 7. קורא עוף טורף. לזאת לכן. תערך שוע תשוע. כל עונה בכל עת. 8. ועל כל פנה ובכל פנה. תשעיה תפנינה.

1. אין לו דמות ותמונה – על פי ישעיה מ יח: ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו; בדריסד טו: כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר יי אליכם. 2. אכינה לבבי לדרשהו בצר לי ענה – על פי עזרא ז י: כי עזרא הכין לבבו לדרש את תורת יי; תהלים עז ג: ביום צרתי אדני דרשתי; תהלים לד ה: דרשתי את יי וענני. 3. ואימים אשר אלאה נשא אפונה – על פי תהלים פח טו: נשאתי אימך אפונה, אבן עזרא: ומלת אפונה מגזרת פן... וטעם אגורה ואפחד; ישעיה א יד: בלאיתי נשא. 4–3. ואלך עלי דרך ולא אבינה בעת אשמאילה בו ועת אימינה – על פי ישעיה ל כא: זה הדרך לכו בו כי תאמינו וכי תשמאילו. 4–5. באמרי תנה לי אל כנף היונה ואעוף אלי מדבר ושם אשכנה – על פי תהלים נה וט: יראה ורעד יבא בי ותכסני פלצות ואמר מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכנה תנה ארחיק נדד אלכן במדבר סלה אחישה מפלט לי מרחץ סועה מסער. 5–6. הידיך באיד תרפינה ולבך ביום פחד ועברה פנה ונמס – על פי ישעיה יג ז: כל ידים תרפינה וכל לבב אנוש ימס; דברים ל יז: ואם יפנה לבבך. 7. תערך שוע – על פי איוב לו יט: היערך שועך.

וְתִלְעַג לְבוֹטָחִים עַל חַנִּית אוֹ צִנָּה! עֲנִיתִיו: שָׁמַע מְלִי וְלִי הָאֲזִינָה
10 בְּשִׁלֵּשׁ, בְּאִיד, אֲבִטָּח וְאֲשַׁעֲנָה: תִּפְלָה אֶקְדֵּם יוֹם קָרֵב – רֹאשׁ
וְשִׁיר לְאֲשֶׁר לִי יַעֲשֶׂה – אַחֲרוֹנָה, וְלִבִּי אֲשֶׁר יִשְׁחַק לְקוֹל הָרִנָּה
כְּאֵלוֹ אֲרִי רָעֵב בְּסֻכּוֹ עֹנָה, וְעָרֵב עָלֵי גוֹרֵיו מְצוּדָה לָנָה
וְהַשְׂכִּים, וּמִרְאֵהוּ בְּאֶף גִּשְׁתָּנָה, וְיָצָא – וְטָרַף בֵּין צִלְעֵי חֲנָה

אֶסְפֹּר פַּעֲלַת אֵל אֲשֶׁר עָשָׂה נָא, בְּצָרָה אֲשֶׁר רֹאשִׁי בְּיוֹם הַלֵּךְ
15 וְקָרֵב עֲצָמִי מִחֲלָה הַשְׂכִּינָה, וּבִאֲתָה בְּמוֹרְשֵׁי אֵלִי קִרְבָּנָה
וְאֶמְרוּ מִשְׁנָאִים: אֵין לְזֹאת תִּקְנָה! בַּעַת קוֹם אֲשֶׁר הִפֵּךְ בְּרִית נ
וְקִשֶּׁר, וְהִקִּיף רֹאשׁ, וְעָלִי בָנָה, וְכֹזֶה שְׁבוּעָתוֹ, וְאֵלָה שָׁנָה,
וְעָשָׂה בְּלֹא דַעַת וּמֵאֵין בִּינָה, וְהִבִּיא קְרוֹב מְלָכִי לָרִיב וְלִי
וְאָרְבוּ לְהָרַע כְּאֲרִי בְּמַעֲוָנָה, אֲשֶׁר יַעֲצוּ אֲשַׁמַּע וְלֹא אֶאֱמִי
20 עָלֵי שֵׁב אֲשֶׁר יָצָא שְׁמוֹ בְּאִמּוּנָה, בְּעֹזְבוֹ אִמּוּנָתוֹ – וְלֹא בַתְלִנּוֹ

10 בשלש באיד אבטח ואשענה בשלשה דברים אבטח ואשען בעת צרה. 11. לאשר לי יעשה שיעשה לי אל במלחמה. ולבב אשר ישחק לקול הרנה והדבר השלישי אשר בו אבטח הוא לב אשר שאון המלחמה הוא כשחוק בעיני. הרנה הרעש והשאון במלחמה. 12. לבי גבור ומר נפש כארי רע בסכו ענה שעונה בסכתו, שהרעב הציץ לו במאורתו. וערב עלי גוריו מצודה לנה ובערב נצו במלכות. 13. והשכים בבקר זועף וזועם ומכח הזועם צד חיש מהר את טרפו. באף מכסם. 14. נא עתה. בין יום אחד. 15. ובאתה ובאה. במורשי בקירות לבי. אל קרבנה אל תוכן. 16. לזאת למחלה הזאת. אע ברית נתנה אבן עבד אללה שהפך את ההבטחה שנתנה על ידו לבאדים. 17. וקשר ומרד. והקוף רא את ראשי ברשת. ועלי בנה מצודות. ואלה שנה והפך את האלה והשבועה שנתן לבאדים. 18. והביא מלכי לריב ולשטנה והסית את ידי בן דודו של באדים למרד במלך באדים. 19. וארבו אבן ע וידי. במעונה במאורתו. אשר יעצו אשמע שמעתי מה שהחליטו. 20. על הזקן אבן עבד אללה כאיש נאמן, שהפך את בריתו עם באדים, ולא מפני תלוונה שהיתה לו עלינו.

9 שמע מלי – על פי איוב לד ב: שמעו חכמים מלי; איוב לג א: שמע נא איוב מלי. 11 – 12. ולבב ארי – על פי שמואל ב יז: אשר לבו כלב האריה. ישחק לקול הרנה – על פי איוב מא כא: וישו כידון; איוב לט כב–כג: ישחק לפחד ולא יחת ולא ישרב מפני חרב עליו תרנה אשפה להב חנית וכידו פי תהלים יט: כאריה בסכה; שמואל ב יז ח: כי גבורים המה ומרי נפש המה כדב שכול בשדה; והשוה ל אכן לשוני קול כנהמת לביא יום קמה וגוריה רעבים ושאנה. מצודה לנה – על פי יחזקאל יב יז במצודתי. 13. ומראהו באף נשתנה – על פי דניאל ג יט: באדן נבוכדנצר התמלי חמא וצלם אנפתי; נתמלא נבוכדנצר חמה ומראה פניו נשתנה; קהלת ח א: ועז פניו ישנא. 15. ובאתה – יבמות טו במורשי אלי קרבנה – על פי בראשית מא כא: ותבאנה אל קרבנה. 16. אין לזאת תקנה – על פי בבא ק לו תקנה. 16–17. הפך ברית... ובזה שבועתו ואלה שנה – על פי יחזקאל יז יח: ובזה אלה להפך בר פט לד–לה: וחסידי לא אפיר... לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה. 17. והקוף ראש ועלי בנו איכה ג ה: בנה עלי וקף ראש. 19. וארבו להרע כארי במעונה – על פי תהלים יט: יארב במסו בסכה; איוב לו ח: ותבוא חיה במו ארוב ובמעונותיה תשכן; איוב לח לט – מ: התצוד ללביא טרף וחי תמלא כי ישחו במעונות ישוב בסכה למו ארוב. 20. בעזבו אמונתו ולא בתלנה – השוה להלן כס 12: יאלה בוז בלי פשע ומאין חסאה.

והפיץ גדודיו ונחילו מנה, וזה
להלחמו באנו בחרב יונה,
וצרנו ולכדנו כרך ומדינה
וקנאת אילותי בצרי עשנה,
ונפל לפי חרב לעת הזקנה,
לנפלו - בנות עמו במר תבכינה
ומתאבלות יחד ונושאות קינה,
והיתה במות מלכה כמו אלמנה,
וקרוב אשר מרד ומלכו הונה,
שפטו כמפעליו אשר לו קנה,
בפנים מאירים, ידמיון ללבנה.
ונותן מדינות צוררים מתנה

ואחר לבבו כעוילים ונה -
בחלב נסיכי עם ודם דשנה,
בעם רב ומרובה לריב נכונה,
ונדוש כמו מתבן כמו מדמנה,
ביד איש אשר הכה ובו לא שנה.
וסופדות כמו תנים וכבנות יענה
וקרית משושו נשארה כמלונה,
ובזת המונה אוהבי אכלו נא.
אשר מכלוא נמלט ולרע שנה,
ושבנו, כיום ארגון ויום מתנה,
לפודה יחידתי באין משענה,
לחבל, ונפשותם לידו אנה,

21 והפיץ גדודיו שבאו לעזרתנו. וחילו מנה להוציאם. כעוילים כעולים. 22 להלחמו להלחם בו. יונה אויב. בחלב נסיכי עם ודם דשנה שדושה בחלב ודם של נסיכי עם, ששמנה ושבעה מחלבם ודם. 23 וצרנו ועשינו מצור. כרך עיר גדולה. ומדינה ועיר. בעם על ידי עם. לריב נכונה המוכנה למלחמה. 24 אילותי אלי שהוא כחי וחזקי. מתבן תבן. מדמנה רפש. 25 הכה ובו לא שנה שהכריעו בבנה אחת מבלי צרך לחור עליה. 27 כמלונה כצריף שומרי גנים הנעזב אחר האסיף. 28 המונה רכוש. נא חי, לא מבושל, כלומר בחפזו. 29 וקרוב ידיר השר. מכלוא מכלא. שנה נשתנה. 30 כיום ארגון ויום מתנה כיום שבו שטפו הנחלים את גופות האומות שארבו בין ההרים לבני ישראל יוצאי מצרים להרגם. 31 יחידתי נפשי. באין משענה כשאין לי על מי להשען. 32 מדינות ערי. לחבל למחבל ומשחית. ונפשותם לידו אנה ואת נפשותם זמן לידו של החבל.

21 ואחר לבבו... ונה - על פי במדבר טו לט: ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם. כעוילים - על פי איוב יט יח: גם עוילים מאסו בי. 22 בחרב יונה - על פי ירמיה מז טז: חרב היונה. בחלב נסיכי עם ודם דשנה - על פי ישעיה לד ו: חרב לוי מלאה דם הדשנה מחלב מדם כרים ועתודים. 24 וקנאת אילותי בצרי עשנה - על פי דברים כט יט: כי אז יעשן אף יי וקנאתו באיש ההוא. אילותי - על פי תהלים כב כ: ואתה יי אל תרחק אילותי לעזרתי חושה. ונדוש כמו מתבן כמו מדמנה - על פי ישעיה כה י: ונדוש מואב תחזיקו כהדוש מתבן כמו מדמנה. 25 ונפל לפי חרב - על פי יהושע ח כד: ויפלו כלם לפי חרב; שופטים ד טז: ויפל כל מתנה סיסרא לפי חרב. הכה ובו לא שנה - על פי שמאל ב כ י: ויכחו בה אל החמש... ולא שנה לו; שמאל א כו ח: אכנו נא... ולא אשנה לו. 26 במר תבכינה - על פי ישעיה לג ז: מר יבכיון; שמאל א כד-כה: בנות ישראל אל שאלו בכינה... איך נפלו גבורים. וסופדות כמו תנים וכבנות יענה - על פי מיכה א ח: אעשה מספר כתנים ואבל כבנות יענה. 27 ונושאת קינה - על פי יחזקאל כו לב: ונשאו אלץ... קינה; ירמיה ז כט: ושא... קינה; יחזקאל יט א: שא קינה; ועוד. וקרית משושו - על פי ירמיה מט כה: עיר תהלה קרית משושי. נשארה כמלונה - על פי ישעיה מ: ונתורה בת ציון... כמלונה. 28 והיתה... כמו אלמנה - על פי איכה א א: איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה. אכלו נא - על פי שמות יב ט: אל תאכלו ממנו נא. 29 מכלוא - על פי ירמיה גב לא: מבית הכלוא. שנה - על פי מלאכי ב ו: אני יי לא שנית. 30 כיום ארגון ויום מתנה - על פי במדבר כא יג-יד, יח: משם נסעו ויחנו מעבר ארנון... כי ארגון גבול מאב... על כן יאמר בספר מלחמות יי את הוב בסופה ואת הנחלים ארגון... וממדבר מתנה; והשוה לעיל ד 45: כיום אשד נחלים. 31 בפנים מאירים ידמיון ללבנה - על פי ברא בתרא עה: פני יהושע כפני לבנה. 32 ונפשותם לידו אנה - על פי שמות כא יג: והאלהים אנה לידו.

אהודה ימי חיי בשיר ונגינה,
ואחר בלוחה תהיה לה עדנה,
ותרד אלי ים, תעלה צפונה,
אלהי, בבוא צרי לריב ורגינה -
ואודה לך לעד בגיל ורגינה!

יד

וחליתי מחלי אלגדרי, והוא השחין, בתמוז שנת תת"ד [4804; יוני 1044]. והוא במחנה אסתנה
הקיום והעלימו ממני חלוי עד אשר הקל מעלי וכתבו לו בזה. וכתב אלי זל אלה הבתים:

יגוני לב כמו חצים שנונים -
והנה לא מצאתני תלאה -
אדמה כי יהוסף נאמני
למען כי לבבות, כל אשר בא
ושואה הוא כמותי יום שמונה -
ואין לנו בשירים כנחושה,
ובתשיעי אנשים דברו לי:
ונלאה מנשא, עם אש עצמות,

33 אהודה אודה, אהלל. והיא נרשנה אף כשתהיה ישנה. 34 עדנה נעורים. 35 ים מערב. 36 ורגינה ומריבה
יד 1 יגוני לב הנה אני מרגיש יגוני לב. 2 מצאתני קרתה לי. מוצא יגונים בלבי. 3 יהוסף בני. נאמני אהובי
עלי לבי כמכים נאמנים על לבי כמכות נאמנות, כלומר: הוא סבת יגוני. נאמני... נאמנים לשון נופל ע.
לשון. 4 למען יען. כל אשר בא עלי אהוב במרחקים מבינים מרגישים כל אשר בא על אהו
במרחקים. 5 ושואה וכואב. הוא לבו של יהוסף. יום שמונה שמונה ימים. שאונים כאבים. 6 בשרים גופו
כנחושה כנחשת. 7 ובתשיעי וביום התשיעי. דברו אמרו. נחלה חלה. שחניים גרני שחן. 8 וגלא
מנשא אבעבועות בכל הגוף ופנים עם אש עצמות. אש עצמות קדחת.

33 אהודה... בשיר - על פי תהלים כח ז: ומשירי אהודנו. 34 ואחר בלוחה תהיה לה עדנה - על פי בראשי
יד יב: אחרי בלוחי היתה לי עדנה. 35 כעפר עלי הרי שניר ואמנה - על פי שיר השירים ב יז: דמה לך דז
לצבי או לעפר האילים על הרי בתר; שיר השירים ד ח: תשורי מראש אמנה מראש שניר ותרמון.
1 חצים שנונים - על פי ישעיה ח כח: אשר חציו שנונים; תהלים מה ו: חצק שנונים; תהלים קכ ד: חצי גבו
שנונים. 2 לא מצאתני תלאה - על פי במדבר כ יד: אתה ידעת את כל התלאה אשר מצאתנו. 3 כמכי
באמנים - על פי מלכים ב ח כט: וישב יורם המלך להתרפא ביורעאל מן המכים אשר יכחו ארמים; דברי
כה נט: מכות גדולות ונאמנות. 5 ואיך נשא ואיך נסבל - על פי ישעיה מז ד: ואני אשא ואני אסבל. 6 על נ
איוב ו יב: אם כח אבנים כחי אם בשרי בחוש. 7 יהוסף נחלה וכו' - לתאור המחלה השנה להלן ריש 16 וכו
8 וגלאה מנשא - על פי ישעיה א יד: בלאיתי נשא. אש עצמות - על פי איכה א יג: שלח אש בעצמות
ברכות לב: אש של עצמות; והשוה להלן ריש 17: ועתה הניאני באש שם בעצמותי.

וְכִי הֹכַח בַּמֶּכָּאוֹב זֶה שְׁמוֹנָה, וְרָאִשֵׁי כָּל אֲשֶׁר בָּאוּ לְבָקְרוֹ 10
אֲבָל אָמְרוּ: כִּבְר נִפְּלוּ קִדְחֵיו
וּפְרָחוּ גִרְגְּרֵי גִנְעוֹ, וַיֵּצְאוּ
וּרְאוּתָיו שְׁמוֹרוֹת מִן יָדִי אֶל
יְהוֹסֵף, מִחֲלַתָּךְ פִּנְיָה אֶת 15
וַנִּשְׁתַּנִּי דְּבַר מִשְׁפָּט וּמִנְהֶגָה
וְנִקְצָתִי בַעֲבוּדַת הַמַּלְכִּים
וַחֲיִנִי כֶּתֶב כְּתָבָה יְמִינֶךָ
וּמַהֲלָלִים, כְּמוֹ צִצִּי כְּלִילִים,
וְתוֹדוֹת לְאֲשֶׁר הִגְדִּיל עֲשֵׂה לִי 20
וַנִּפְשִׁי, הֵמָּה אֶה מִדְּאָגָה,
בְּנִי, חֲלִיךְ יִבְשָׁר – כִּי חֲלָאִים
וּפְרַח הִשְׁחִין שָׁח – כִּי פָּרְחִים
וְנִקְוָדוֹ יִדְבֵּר – כִּי נִקְדוֹת

כְּבָדִּים מִן יָמֵי רָעָה שְׁמוֹנִים,
מִקּוֹר דְּמָעָה, וְעֵינֵיהֶם עֵינִים,
וְסָר חֲמוֹ וְדָמוֹ הַשְּׂאוֹנִים,
עָלֵי עוֹרוֹ מִפְּזָרִים לְבָנִים,
אֲשֶׁר יִשְׁמַר אֲשֶׁר יִשְׁמַר אֲמוֹנִים.
תְּנוּמָתִי בַעֲת אִישִׁים יִשְׁנִים,
וּמוֹעֲצוֹת וַתַּחְבּוּלוֹת הַמּוֹנִים,
אֲשֶׁר הִמָּה לְהִלָּחֵם נְכוֹנִים,
בְּרַפְאוּתְךָ, וְדָבַר בִּי רִנָּנִים.
עָלֵי מִצַּח זְמַן יְהִיו נְתוּנִים,
כְּמִסְפֵּר חוֹל וְנִטְפֵי הָעֵנָנִים,
בְּבוֹאוֹ, מְלָאָה מִן הַשְּׁשׁוֹנִים.
תְּהִי עוֹשֶׂה לְכֻלָּהּ, וְעַדְנִים,
תְּהִי מוֹלִיד בְּיִשְׂרָאֵל נְבוֹנִים,
לְכֻלָּהּ תַעֲדָה, וְכֻלִּיל חֲתָנִים,

9 הוכח בתיסר. שמונה שמונה ימים. כבדים מן ימי רעה שמונים קשים משמונים ימי רעה. 10 עינים מעינות דמעה. ועיניהם עינים לשון גופל על לשון. 11 נפלו קדחיו ירד חומיו. ודמו השאונים ושקטו המהומות. 12 ופרחו וצאו. 13 ורואותיו אבל עיניו. אשר ישמר אשר ישמר אמונים השומר את מי ששומר אמונים. 14 פורה את תנומתי הדידה את שנותי. אישים אנשים. 15 ונשתני והשכיחתני. דבר משפט ומנהג איך לשפט ולהנהיג את העם. ומועצות ועצות לנהל המלחמה. ותחבולות המונים ותכסיסי מלחמה של הצבאות. 17 כתב מכתב. ברפאותך על רפאותך. ודבר בי רננים והרנין את לבי. 18 ותהלות כמו טסי עטרת תפארתה את הזמן שהטיב עמדי. 19 ותודות כמספר גרגרי החול וטפות הגשמים היורדים מן העננים לאל שהגדיל לעשות לי. 20 בבואו בבוא המכתב. 21-25 המשורר דורש את גלויי המחלה במדרש שמות ופותרם לטובה. 21 כי חלאים תהי עושה לכלה ועדנים כי חלאים ועדנים תהי עושה לכלה. חלאים תכשיטים. ועדנים ועדיים. חליך... חלאים לשון גופל על לשון. 22 ופרח ופריחת. כי פרחים תהי מוליד בישראל נבונים כי פרחים (ילדים) נבונים תהי מוליד בישראל. ופרח... פרחים לשון גופל על לשון. 23 ונקודו ונקודות השחין שעל הגוף. נקדות תכשיטים. וכליל ועטרת. ונקודו... נקדות לשון גופל על לשון.

9 הוכח במכאוב – על פי איוב לג יט: והוכח במכאוב על משכבו. 10 על פי ירמיה ח כג: מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה. 12 ופרחו גרגרי גננו – על פי ויקרא יג כ: נגע צרעת היא בשחין פורה. 13 ורואותיו – על פי קהלת יב ג: וחשכו הראות בארבות. ורואותיו שמורות מן ידי אל – השה להלן ריט 20: ואולם אלהים סך בצלו ואברתו וכסה בידו על בבותיו ועל עיניו. 18 על פי שמות כה לו-לח: ועשית ציצן זהב טהור... והיה על מצח אהרן; והשה להלן עב 5: ואישים הזמן מחה שמום ומעשיהם עלי מצחו לתובים; ס 5: ועינהו מהלליו וכל אות מהן עלי רקת זמנו מפתחו. 19 הגדיל עשה לי – על פי תהלים ככו ג: הגדיל יי לעשות עמנו. כמספר חול – על פי הושע ב א: והיה מספר בני ישראל כחול הים. 21 חלאים – על פי שיר השירים ז ב: המוקי ריכיך כמו חלאים. ועדנים – על פי שמואל ב א כד: המלבישכם שני עם עדנים. 23 נקדות – על פי שיר השירים א יא: תורי זהב נעשה לך עם נקדות הכסף, וכליל חתנים – על פי טוטה ט יד: עטרת חתנים.

וְקִרְמָתָם תִּבְשָׁר – כִּי רִקְמוֹת 25
וְתַעֲלֵ אֶל שְׂרָרָה, פְּעֻלוֹתָם
שְׁמַר נִפְשָׁךְ בְּסוּף חֲלִיךְ וְאָכְלָה
וְאִם תִּמְצָא, בְּחִמְלַת אֵל, רוּחָה –
לְמַעַן כִּי בְשִׁכְלֶךָ תַעֲלֶה אֶל
וְתִרְוֶם עַל בְּנֵי דוֹרְךָ, בְּחִשְׁפָּךְ
וְתִתְאַשֶּׁר בְּתוֹךְ אֲחִים כְּיוֹסֶף, 30

תְּהִי עוֹטָה בְּחִפָּה כְּסִדִּינִים,
עָלֵי עוֹרְךָ, וְאֶל מוֹשֵׁב זְקִינוֹ
כְּפִי רוֹפְאִים, וְאֶל תַּפֵּן לְשׁוֹ
קָרָא וּכְתַב כְּתָבִים נַעֲמָנִים,
בְּנֵי עֵישׁ, וְתִשָּׁר עַל קִצִּינִים,
חֲדָשִׁים, גַּם יִשְׁנִים, הַצְּפוֹנִים
וְתִתְבַּרְךְ כְּמוֹ אֲשֶׁר בְּבָנִים.

24 וקירמתם וקרימת גרגרי הגנע. ריקמות בגדים מרוקמים. עוטה לובש. כסדינים כמו ש כסדינים. וקירמתם... ריקמות לשון גופל על לשון. 25 ותעל אל שררה ואל מושב זקנים וחכ שעלו גרגרי השחין על עורך. ותעל... כעלותם לשון גופל על לשון. 26 כפי רופאים הרופאים. לשונים למשנים את מצותם. 27 כתבים נעמנים ספרים נעימים. 28 למען יען. עיש למעלה מן הכוכבים. ותשר ותשרר. 29 בחשפך חדשים בגלותך דברים חדשים. 30 ותתהלל ותתהלל. כיוסף בן יעקב (ששמו כשמו). אשר בן יעקב. בבנים בתוך בנים. ותתאשר... אשר ל על לשון.

24 וקירמתם... ריקמות – השוה הקליר, אדם ובהמה: גיד ועצם וקרמה, דמות וצלם ורקמה. ריקמות תהלים מה טו: לרקמות תובל. כסדינים – על פי ישעיה ג יח-כג: תפארת... הגליונים והסדינים. זקנים – על פי תהלים קו לב: ובמושב זקנים יהללוהו. 26 ואל תפן לשונים – על פי משלי כד כא: אל תתערב. 27 נעמנים – על פי ישעיה יז י: נטעי נעמנים. 28 בני עיש – על פי איוב לח לב: ועיש 29 חדשים גם ישנים – שיר השירים ז יד. 30 ותתאשר בתוך אחים כיוסף – על פי בראשית מט כו אביך... תהיין לראש יוסף ולקדקד בזיר אחיו; דברים לג טז-יז: ורצון שוכני סנה תבואתה לראש יוסן בזיר אחיו. ותתברך כמו אשר בבנים – על פי דברים לג כד: ולאשר אמר ברוך מבנים אשר.

מִרְתָּיָה [קִינָה]

גַּל מַעְלֵי רֹאשִׁי צְנִיפִים וּמִטְפָּחוֹת, וְשֹׁבֵר כְּלֵי זֶמֶר וְנֶבֶל וְתָף, וְשֹׁפֵף וּמְחִיחַ שְׁשׁוֹנִים מִלִּבִּי, וְקוֹם וְכָתַב וְקָרָא: אֶהְיֶה! יַעַן יְהוֹסֵף בְּבֵית אָבִל, הוֹגָה בַּפְּרוּדָה וְדוֹאֵג לְמִיתָתָהּ, נִדְכָּה - וְדָכָא לֵב אֲמָהוּת וְאֲמָהוּת, שָׂרָף בְּבֵית אָבִל לִבָּבו, וְלֹא נָסָה, אִם אֶת לְהַתְנַחֵם תִּמְאָן, וְתִשָּׂא קוֹל שִׁים לִבָּךְ אֶל מֵאֲמָרִי, וְקָה מִפִּי הֵבֵן וְהִתְבּוֹנֵן כְּתָב, לֶךְ כְּתִבְתִּיהוּ וְכָתַב בְּקוֹם רֹאשִׁים בְּקִצְף אֱלִי רֹאשִׁים, רְבוּ צִבְאֵיהֶם וּמָרְקוּ רִמְחֵיהֶם, הָיוּ בְּמִלְחָמָתָם כְּאֲשׁוֹת מִנְּפָחוֹת,

וְקָרַע חֲלִיצוֹתַי לְאֲמוֹת וּלְטְפָחוֹת, מִיָּמִי זְמוּרוֹת הַיְּבִשׁוֹת וְהַלְחוֹת, סִפֵּר פְּרִיָּתוֹת לַעֲלָצִים וּלְשִׁמְחוֹת, יוֹשֵׁב עָלַי מֵתוֹ וְקוֹרָא: אֶהְיֶה אַחֲוֹת! יוֹם לְקָחָה מִבֵּין נְעוּרוֹת מִטְפָּחוֹת. בָּכָה - וּבָכָה עֵין שִׁפְחוֹת וּמִשְׁפָּחוֹת, מֵאֵז לְהָבוֹת בְּלִבָּבוֹת מְשִׁלְחוֹת. בָּרְחוּב וּבִבֵּית, בְּקוֹלוֹת וּבְצִנְחוֹת - צִנְחוֹת, וְכִמּוֹנִי יִדְבֵּר בְּפִי-צִנְחוֹת: מִבֵּית קָרֵב, מֵלֵא רִיבִים וְתוֹכְחוֹת, שָׂרִים אֱלִי שָׂרִים, סֻגִּים אֱלִי פָחוֹת, רְבוּ בְּחִצֵּיהֶם אֱלִי לֵב וְאֶל טוּחוֹת, דָּמוּ בְּחֻמָּם אֶל קִדְרוֹת מִרְתָּחוֹת.

1 גַּל דְּבָרֵי הַמְשׁוֹרֵר אֶל עֲצוּמוֹ: הִסֵּר לֹאוֹת אֲבִל. חֲלִיצוֹתַי בְּגָדִי. לְאֲמוֹת וּלְטְפָחוֹת לְקָרְעִים בְּאֶרֶץ אֲמָה וּבְאֶרֶץ טֶפֶח, לְקָרְעֵי קָרְעִים. 2 מִיָּמִי זְמוּרוֹת יִינוֹת. זְמוּרוֹת גִּפְנִים. 3 וְכָתַב סִפֵּר כְּרִיתוֹת לַעֲלָצִים וּלְשִׁמְחוֹת וּבִרְשָׁתָא אֶת הַעֲלָצִים וְאֶת הַשִּׁמְחוֹת. לַעֲלָצִים לְשִׁמְחוֹת. 5 הוֹגָה בַּפְּרוּדָה נִמְלֵא יִגְזוֹן עַל יְדֵי פְרוּדָה. נְעוּרוֹת מִטְפָּחוֹת בְּנוֹת מִפְּנוּקוֹת. 6 אֲמָהוּת שִׁפְחוֹת. 7 וְלֹא נָסָה וְלֹא נִתְנַסָּה, לֹא טַעַם טַעְמוֹ שֶׁל סָבֵל. מֵאֵז לְהָבוֹת בְּלִבָּבוֹת מְשִׁלְחוֹת מֵאֵז לְהָבוֹת מוֹבְעוֹת בְּלִבָּבוֹת, מֵאֵז קִים סָבֵל בְּעוֹלָם. 8 אֶת אֶת. 9 צִנְחוֹת דְּבוּר נִמְלֵךְ. וְכִמּוֹנִי וְאִישׁ לִשׁוֹן כִּמּוֹנִי. 10 כָּתַב מִכְתָּב. מִבֵּית קָרֵב מִשְׁדֵּה הַמְעַרְכָּה. מֵלֵא בֵּית הַקָּרֵב. רִיבִים רִיבוֹת, רִיב דְּבָרִים בֵּין מַחְנוֹת הָאוֹיְבִים לִפְנֵי הַקָּרֵב. וְתוֹכְחוֹת וְקִנְיוֹרִים. 11 וְכָתַב וּמִכְתָּב. בְּקוֹם רֹאשִׁים בְּקִצְף אֱלִי רֹאשִׁים עַל קִימַת רֹאשִׁי הַצָּבָא שֶׁל מַחְנֵה אֶחָד עַל רֹאשִׁי הַצָּבָא שֶׁל הַמַּחְנֵה הָאֶחָד כְּשֶׁהָם מִלֵּאִים חֲמָה וְקִצְף אִישׁ עַל רֵעֵהוּ. אֱלִי עָלַי, עַל. 12 רְבוּ צִבְאֵיהֶם הִרְבוּ אֶת חִילוֹתֵיהֶם. וּמָרְקוּ רִמְחֵיהֶם וּצְחָצְחוּ אֶת רִמְחֵיהֶם. רְבוּ יָרֵךְ. טוּחוֹת לְבוֹת. 13 כְּאֲשׁוֹת מִנְּפָחוֹת כְּלִהּבוֹת אֵשׁ שִׁנְפָחוּ אוֹתָן. מִרְתָּחוֹת רִתּוֹחוֹת.

1 גַּל... צְנִיפִים וּמִטְפָּחוֹת - עַל פִּי יִחוּזְקָאֵל כֹּא לֹא: הִסִּיר הַמְצַנֵּפֶת וְהָרִים הַעֲטָרָה; יִשְׁעִיהָ ג' כב-כג: וְהַמְטָפָחוֹת... וְהַצְנִיפּוֹת. לְאֲמוֹת וּלְטְפָחוֹת - עַל פִּי מוֹעֵד קֶטֶן כּו': תַּחֲלוֹת קִרְיָה טֶפֶח וְתוֹסַפֵּת שֶׁלֹּא אֲצַבְעוֹת. 2 זְמוּרוֹת - עַל פִּי יִחוּזְקָאֵל טו ב: מֵהָ יִהְיֶה עֵץ הַגֶּפֶן מִכָּל עֵץ הַזְּמוּרָה אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעֵצֵי הָעֵר. הַיְּבִשׁוֹת וְהַלְחוֹת - עַל פִּי בַמְדַּבֵּר ו' ג: וְעֵנְבִים לְחַיִּים וְיִבְשִׁים. 3 וְכָתַב סִפֵּר כְּרִיתוֹת - עַל פִּי דְּבָרִים כד א: וְכָתַב לֵה סִפֵּר כְּרִיתוֹת. 5 הוֹגָה בַּפְּרוּדָה - הִשְׁהוּ בֶן מִשְׁלֵי שִׁכְט: אֲשֶׁר הוֹגוּ (כֵּן צִדִּיק לּוֹמֵר) מִתִּי צִדֵּק בְּמוֹתוֹ. 7 וְלֹא נָסָה - עַל פִּי שְׁמוּאֵל א יז לט: וְיֹאֵל לִלְכֹּת כִּי לֹא נָסָה. לְהָבוֹת... מְשִׁלְחוֹת - עַל פִּי שׁוּפְטִים א ח: וְאֶת הָעִיר שִׁלְחוּ בָּאֵשׁ; וְעוֹד. 8 לְהַתְנַחֵם תִּמְאָן - עַל פִּי בְּרֹאשִׁית לז ל: וְיִמְאָן לְהַתְנַחֵם. 9 יִדְבֵּר... צִנְחוֹת - עַל פִּי יִשְׁעִיהָ לב ד: וְלִשׁוֹן עֲלִיגִים תִּמְחָר לִדְבֵּר צִנְחוֹת. 12 רְבוּ צִבְאֵיהֶם - עַל פִּי שׁוּפְטִים ט כט: רְבֵה צָבָא. וּמָרְקוּ רִמְחֵיהֶם - עַל פִּי יִרְמְיָהּ מו ד: מָרְקוּ הַרְמָחִים. 13 כְּאֲשׁוֹת מִנְּפָחוֹת - עַל פִּי אִיּוֹב כ כו: תֹּאכְלֵהוּ אֵשׁ לֹא נִפְחָה.

עַל זֹאת דָּאֵג וְדָרַשׁ פְּדוּת לִי וְיִשַׁע מִן וּשְׂאֵל בְּלֵב נֶכּוֹן, וְשִׁיחַ לְאֵל אֲדִיר - 15 יִפְתַּח פְּתָחִים לִי, לְמַעַן לְכָל שַׁעַר

צִוְרָךְ בְּיָדַי אֲמוּנָה מְשֻׁטָּו שִׁיחִים, כְּמוֹ תְּמָרוֹת קִטְרוֹ סִגוֹר - בְּיָדוֹ יֵשׁ פְּתָחִים וְנִ

יָסוּר יְגוֹן מֵתִים וְיָפּוּג - וְתוֹנוֹת מוֹת יִזְכֹּר אֲסִיפַת אַח לְעוֹלָם אָנוּשׁ, וּשְׂאֵר הַגָּה טְפָחוֹת כָּל יָמֵי אִישׁ, וְגוֹפְתוֹ קָץ יֵשׁ לְכָל גְּדוֹל וְקָטָן, מִכְּתָב עַל 20 אִם אֵין לְהוֹסִיף עַל יָמֵי אִישׁ בְּבוֹא יוֹמוֹ - שְׁלֹמוֹ יְמוּתֵיהָ וְשִׁבָּה לְאֲדָמָתָה טָרָם תְּהִי רוֹאֶה יָמֵי רַע בְּעוֹלָמָהּ, עַד בּוֹא חֲלִיפָתִי עָלַי מֵר וְעַל מֵתוֹק 25 וְלִצּוֹר אֲשַׁבֵּחַ עָלַי טוֹב וְעַל מִקְרָה

אֲחִים בְּלֵב לְעֵד תְּקוּעוֹת מִיתוֹת קְרוֹבֵי אִישׁ לְיָמִים עָפָר, וְאֶל שְׁלִיט בְּגוֹפּוֹת ו סִפֵּר, כְּמוֹ חֲזוֹן מִכְּתָב עַל - עַל מֵה תְּהִי מוֹסִיף בְּאָבִל מִבֵּית דָּאֵגָה אֶל הַנְּחוֹת וְלִ עַד לֹא תְּהִי דְּוָה כְּמוֹ נַעֲנוֹ אוֹדָה וְעַל אוֹדוֹת מְצָרוֹת ו רָעָה, וְהוּא מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּ

14 עַל זֹאת לֵכֵן. בִּידֵים אֲמוּנָה מִשְׁטָחוֹת בִּידֵים שְׁטָחוֹת בְּאֲמוּנָה. 15 וּשְׂאֵל בְּלֵב נֶכּוֹן וּבִקֵּשׁ הָ לֵאלֹהִים בְּלֵב טָהוֹר. וְשִׁיחַ וְדַבֵּר. שִׁיחִים שִׁיחוֹת, דְּבָרִים. וְשִׁיחַ... שִׁיחִים וְהַתְּפַלֵּל... תְּפִלוֹת. כְּמוֹ תֵּן קִטְרֵת מִרְקָחוֹת כְּמוֹ תְּמָרוֹת מְבוֹשְׁמוֹת שֶׁל קִטְרֵת. 16 יִפְתַּח פְּתָחִים לִי שִׁיפְתָּה לִי הָאֵל פְּתָחִי הַצֶּהֳלָה. ו יַעֲן. 17 כֹּאֵן תִּחְזֹר הַמְשׁוֹרֵר לְנוֹשָׁא הַנְּחָמָה: הַצֶּעֵר עַל מוֹת שְׂאֵר הַמֵּתִים הוֹלֵךְ וּפָגַ בְּמִשַּׁךְ הוֹמֵן עַד כִּי הוּא סָר ל לֹא כֵן הַצֶּעֵר עַל מוֹת אֶחָד אוֹ אַחֲוֹת, הוּא בִּשְׂאֵר תְּקוּעַ וּמוֹנָה בְּלֵב הָאָדָם לַעֲד. 18 יִזְכֹּר אֲסִיפַת אַח לֵל אָנוּשׁ יִזְכֹּר אָנוּשׁ אֲסִיפַת (מוֹת) אַח לְעוֹלָם. וּשְׂאֵר בְּעוֹד שְׂשָׂאֵר. לְיָמִים מְשִׁכְחוֹת מִשְׁתַּכְחוֹת בְּמִשַּׁךְ ו 19 טְפָחוֹת קָצִירִים כְּמֹדֶת טֶפֶח. 20 מִכְּתָב עַל סִפֵּר כְּתוּב עַל סִפֵּר הָאֵל. 21 יוֹמוֹ יוֹם פְּטִירָתוֹ. 22 ו נִגְמָרוּ. הַנְּחוֹת מְנוּחוֹת. 23 טָרָם תְּהִי רוֹאֶה יָמֵי רַע בְּעוֹלָמָהּ טָרָם תִּגְדֹּל וְתִתְנַסֶּה בְּרַעוֹת. עַד לֹא: 24 עַד בּוֹא חֲלִיפָתִי עַד בּוֹא קָצִי, כָּל יָמֵי חַיִּי. עָלַי מֵר וְעַל מֵתוֹק עַל רַע וְעַל טוֹב. אוֹדוֹת מֵאֵז מְצָרוֹת מְעִצְבוֹת. וּמִשְׁמִיחוֹת וּמִשְׁמָחוֹת.

14 בִּידֵים אֲמוּנָה מִשְׁטָחוֹת - עַל פִּי שְׁמוֹת יז יב: וְיִהְיֶה יָדָיו אֲמוּנָה; תְּהִלִּים פח י: שְׁטָחִי אֲלֶיךָ כְּפִי. 15 בְּלֵב נֶכּוֹן - עַל פִּי תְּהִלִּים נו ה: נֶכּוֹן לְבִי אֱלֹהִים נֶכּוֹן לְבִי; אִיּוֹב יא יב: אִם אֵתָה הַכִּינוֹת לְבִךְ. ו קִטְרֵת - עַל פִּי שִׁיר הַשִּׁירִים ג ו: בְּתִימָרוֹת עֵשֶׂן מִקְטֵרֵת מֵר וּלְבוֹנָה. 19 הִנֵּה טְפָחוֹת כָּל יָמֵי אִישׁ - תְּהִלִּים לו ו: הִנֵּה טְפָחוֹת נִתְּנָה יָמִי. וְגוֹפְתוֹ עָפָר - עַל פִּי בְּרֹאשִׁית ב ז: וְיִצְעַר יִי אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עַן הָאָדָמָה; בְּרֹאשִׁית ג יט: כִּי עָפָר אֵתָה. 20 כְּמוֹ חֲזוֹן מִכְתָּב עָלַי לְחוֹת - עַל פִּי חֲבִיקוֹ ב ב: כָּתַב חֲזוֹן וְכַּ הַלְחוֹת. 21 בְּבוֹא יוֹמוֹ - עַל פִּי שְׁמוּאֵל א כו י: אוֹ יוֹמוֹ יִבּוֹא וּמָת. 21-22 עַל פִּי מַעֲדָ קֶטֶן כה: בְּכוֹ לֹאֲבִלִי לֹאֲבָדָה, שְׁהִיא לְמִנְחוּהָ וְאֵבֵן לְאֲנָחָה. 22 וְשִׁבָּה לְאֲדָמָתָה - עַל פִּי תְּהִלִּים קמו ד: תִּצָּא רַחוּם יִשׁוּב לְאֲדָמָתוֹ. 23 תְּהִי רוֹאֶה יָמֵי רַע בְּעוֹלָמָהּ - עַל פִּי קִהְלֵת יב א: בִּימֵי בַחֲרוּתִיךְ עַד אֲשֶׁר לֹא יִבּוֹא יָמִי הָרַעָה. 24 עַז חֲלִיפָתִי - אִיּוֹב יד יד. 25 וְלִצּוֹר אֲשַׁבֵּחַ עָלַי טוֹב וְעַל מִקְרָה רַעָה - עַל פִּי בְּרִכּוֹת ט ה: חֲיִיב אָדָם לְבָרֵךְ עַל כֹּשֶׁם שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה. מֶלֶךְ מְהֻלָּל בְּתַשְׁבָּחוֹת - חֲתִימַת הַבְּרִכָּה 'בְּרוּךְ שְׂאֵר' בְּתַפְלַת שְׁחָרִית.

25 שְׁבִתִי בְּלֵב עֲלֵץ, וְאוֹלָם פִּקְדוֹנִי
 אֲחֵם, בַּעַת בּוֹאֵם, כְּתוֹנֹר בְּגָחִים,
 וּכְמוֹ אֲרִי שֶׁמֶשׁוֹן אֲנִי עֵז, וְדָם גּוֹפִי
 מֵעַת לַעַת בָּאִים, כְּכָרוֹז אֲשֶׁר בָּא אֶל
 אֶצְרַח בְּרַעַד, אַחֲרָיו אֵשׁ, וְאַחֲרֵיהֶם
 30 כַּעֲב אֲשֶׁר מֵרָעִים וּבּוֹרֵק, וְסוֹף דְּבַר
 אֲשֶׁב - וְאַשְׁעֵן כְּזֶקֶן, וְעַת מִשְׁכָּב -
 כּוֹשֵׁל בַּעַת קִימָה, מִתְאַב אֵלֵי נּוֹמָה,
 כִּמָּה סְבִיבִי מִקְרוֹבִים, כְּאֲבִי לֵב
 שְׁטִים לַעַת עָרֵב וּבִקֵּר בְּכָל רוּפָא
 35 שְׁבִים אֵלֵי צוֹרֵם בְּסֹתֵר וּמְפִילִים
 רָאוּ, בְּהֶאֱרֹךְ יָמִי מִחֲלָה, כִּי לֹא
 הָאֵין תַּעֲלֶה לוֹ - וְהוּא יֵשֶׁת תָּמִיד כָּל
 הָאֵין בְּכָל אֶלֶה, אֲשֶׁר יִשְׁפְּכוּ שִׁיחָם
 עָבְרוּ עָלַי נִפְשֵׁי שְׁלֹשָׁה יָרֵחִים, עַד
 40 שְׁלָמוֹ - וְשָׁלַח לִי רְפוּאָה, כְּמוֹ מָטָר
 יֵשׁ בָּם בִּרְכָה, כִּי יִמְרַק אֱלֹהִים בָּם

25 עלץ שמח. פקדני ענשני. צורי אלי. בתחלואים בחלאים. בטובה מסבלים שאמנם הם עמוסים
 בטובה, מפני שהם ממרקים את העוונות. 26 אשטף אורם, אויע. שובם סורם. 27 ארי שמשון שהיה עז
 בחייו ומתוק לאחר מותו. אני עז כן הייתי עז לפני מחלתי. ודמי מתוק ועכשו שחלתי דמי מתוק.
 מכלכלים נזונים. 28 אל שעות לשעות. משקלים קבועים. 29 מטבלים טבולים. 30 אשר מרעים
 ובורק המרעים ומבריק. נטופים וגולים נוספים וגולים. 31 בשעה שאני יושב אני מוכרח להשען כזקן ובשעה
 שאני שוכב איני יכול להרדם. אשם אסתכל. כתעלולים כעוללים. 32 מתאב אלי נומה רוצה לישן. מתעב
 לאכלים בוחל במאכלים. מתאב... מתעב לשון גופל על לשון. 33 כמה הרבה. 34 שטים משוטטים.
 בכל אחרי כל. 35 בדמים מגוללים מלוכלכים בדמעות אדומות כדם. 36 בהארך... ארוכה לשון גופל
 על לשון. 37 תעלה תרופה. לתחלואים מרפים מרפאים את התחלואים. 38 האין בין כל האנשים האלה
 המתפללים עליו איש שתפלתו תהי מקובלת בשמים. 39 יצורי אברי. 40 שלמו נגמר. 41 במ בתחלואי.
 חובים עוונות. אבל אישים קראום מקללים אף כי אנשים ראו בתחלואים רק רעה וקללה.

25 בטובה מסבלים - על פי תהלים קמד יד: אלופינו מסבלים; והשנה להלן בית 41: יש בהם ברכה. 27 וכמו
 ארי שמשון אני עז ודם גופי מתוק - על פי שופטים יד יח: מה מתוק מדבש ומה עז מארי. 28 מעת לעת
 באים - על פי דברי הימים א כה: לבוא... מעת אל עת. בא אל שעות מוגמות ועתים משקלים - על פי
 עזרא י יד: יבוא לעתים מזמנים. 31 כתעלולים - על פי ישעיה ג ד: ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בהם.
 35 ובגדיהם בדמים מגוללים - על פי ישעיה ט ד: ושמהל מגוללה בדמים. 36 לא עלתה ארוכה לי - על פי
 ירמיה ח כב: מדוע לא עלתה ארוכה בת עמי; ירמיה ל יז: כי אעלה ארוכה לך. 37 לתחלואים מרפים - על פי
 ירמיה ח יא: ויפרו את שבר בת עמי. 38 ישפכו שיחם - על פי תהלים קב א: ולפני יי יספך שיח. 39 כמו
 אין יצורי ובצללים - על פי איוב יז: ויצורי כצל כלם. 41 ימרק אלהים במ חובים - על פי ברכות ה:
 יסורין מרקיין כל עוונותיו של אדם.

אחביר לאל, גמל כחסדו ורב טובו
 שבת, כיון לזקנים דבריו, או
 אלי, נקלותי ושחתי, וכן אני
 45 מכל אשר תפעל לעבד, אשר פעל
 מה זה אדבר עוד ואמר - והוא עשה טובה ולא השיב, פרשעם, לו
 תנה לך ארץ, ויש בה אשר יבוזה
 תוכל לצוותה - ותפתח, כיום קרחת,
 אם תאריך אפך לזרים - תתקצף על זדים אשר צצו בעמך, ועול
 50 אם תעמידני במשפט - צדקה אין עמי, ואת צדיק בדבר ומפיו
 או אם תחפש את חטאי - תהי מוצא רעות כנטפי ים וכחול וככו
 אם בם אהי נכשל למחר - אני שמתים, אמש והיום, לי למוקש ומכי
 אם תעבירם - כן שמך: מעביר חטאת רעים, וחומל על סכלים ומ

42-43 אחבר לאל שבת שדבריו יהיו כיון לזקנים או כשמן לחתן או כחלב לעוללים. כמעלי ומעללים כח
 וכמעשי הרעים (לשון גופל על לשון). 44-45 זה תחלתו של השבת: אלי, נקלותי ושחתי מכל אשר תפעל
 וכן אני בן שח ומושחים ושפל ומשפלים. כלומר: קטנתי מכל החסדים אשר עשית את עבדך שחטא לו
 במפעל ובמבטא, ולא עוד אלא שאף זכות אבות אין לי כי גם אבותיו היו מושחים ומשפלים. 46 והוא ע
 טובה ולא השיב כרשעם לנפתלים והוא עשה טובה לנפתלים ולא השיב כרשעם. לנפתלים לעק
 לרשעים. 47 לך ארץ הארץ שיכת לך. 48 ותפתח כיום קרחת ותפתח את פיה כמו שפתחה הארץ
 פיה ובלעה את קרחת ואת עדתו. וכנפלים כולדות שגולדו לפני זמנם ומתו בהולדם. 49 על זדים אשד:
 בעמך ועולים על זדים ועולים אשר צצו בעמך. 50 צדקה אין עמי אין עמי דברי הצדקות.
 ואתה. בדבר ומפעלים בדבור ובמעשה. 51 כנטפי ים וכחול וככסילים רבים כטפות המים
 וכנגרני החול שעל שפת הים וככוכבים שבשמים. וככסילים וככוכבים. 52 אני שמתים אמש והיום
 למוקש ומכשולים אני עצמי אשם ברעות שבאו עלי בעטים של עוונותי. 53 תעבירם תבטלם.

42 לאל גמל בחסדו ורב טובו עלי ולא גמל כמעלי ומעללים - על פי ישעיה סג ז: חסדי יי אוכיר תהלון
 כעל כל אשר גמלנו יי ורב טוב לבית ישראל אשר גמלם כרחמיו וברב חסדיו; תהלים קג י: לא כחטאינו ו
 לנו ולא כעוונותינו גמל עלינו. 43 כיון לזקנים - על פי מגלה סז: יין שדעת זקנים נוחה הימנו; ברא
 רבה צח י: יפה יין לבן שנים (לזקן שבע שנים) יותר מחלב לחינוק; סדר אליהו זוטא, סוף פרק יג: היין
 קורט רוח לזקן ומשיב את נפשו ומאיר את עיניו. שמן לחתן - על פי תוספתא שבת ז (ח) סז: ממשיכין יין ו
 בצינורות לפני חתנים וכלות. 44-45 אלי נקלותי... מכל אשר תפעל לעבד - על פי בראשית לב י: ק
 מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך. בן שח ומושחים ושפל ומשפלים - על פי תהלים קטז טז:
 יי כי אני עבדך אני עבדך בן אמתך. 46 מה זה אדבר עוד ואמר והוא עשה טובה - על פי ישעיה לח טז:
 אדבר ואמר לי והוא עשה, תרגום: מה אמליל תושבחתא ויאמר קדמוהי והוא אסגי טבון למעבד
 (מה אדבר תשבחות ואמר לפניו והוא הרבה טובות לעשות עמי). 47 לך ארץ - על פי תהלים פט יב: לך
 אף לך ארץ. 48 ותפתח כיום קרחת ותבלעם - על פי במדבר טז לב: ותפתח הארץ את פיה ותבלע או
 49 תאריך אפך - על פי ישעיה מח ט: אאריך אפי. 50 ואת צדיק - על פי נחמיה ט לב: ואתה צדיק. 51 כו
 ים וכחול וככסילים - על פי בראשית כב יז: והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת ו
 ישעיה מח יח: ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים ויהי כחול זרעך וצאצאי מערך כמענותי. 53 מע
 חטאת - על פי שמואל ב יב יג: גם יי העביר חטאתך; שמות לד ו: יי... נושא עוון ופושע וחסאה; מי
 יה: מי אל כמון נושא עוון ועובר על פשע.

אם אַעֲשֶׂה עוֹל בְּבֵיתִי, וְכַמְשַׁפֵּט
 55 אֹהֵי כְּאִישִׁים רוֹחֲצִים אֶת פְּנֵי גִלְדָם מְחוּץ, וּמִבֵּית – לִבְבוֹת מְגֹאֲלִים.
 אֲדַרְשׁ רִצּוֹן הָאֵל בְּלִבִּי וּבְלִשׁוֹנִי, אֲכִין פַּעֲלָתִי בַסֶּתֶר וּמִקְהָלִים.
 אֲתֵן בְּנֵי אֱלִים לְמֶלֶךְ, אֲשֶׁר אֵין לוֹ עֶרֶךְ וְדוֹמָה בְּאֱלֹהִים וּבְאֱלִים,
 לֹא אֶהְיֶה חֵבֶר לְעוֹל, וְלֹא אָשׁוּב לְעַד לִכְסֵּלָה פְּעוּלִים וְכִכְסִּילִים,
 לֹא אַעֲמֹד בְּנֹתִיב נְסוּגִים, וְלֹא אֶלֶךְ עִם רַע, וְלֹא אָשׁב לְהִלִּיץ כְּנוֹאֲלִים,
 60 כִּי יוֹם לֹאֵל מוֹכֵן לְמִשְׁפָּט, וְבו יַעַל כָּל מַעֲשֶׂה אִם טוֹב וְאִם רַע בְּמִשְׁקָלִים!

יז

וְנִשְׁאַנִּי עִמּוֹ בְּלִכְתּוֹ לְפֶשֶׁט וּלְהִלָּחֵם בְּמָקוֹם קָרוֹב, בְּנִסְכֵּן שְׁנַת תַּתִּיה [4805; אֶפְרַיִם-מֵאֵי 1045],
 וְנִכְסְפָה נִפְשִׁי אֶל בֵּיתִי וְאֶל קְרוֹבִי, וְאִמְרָתִי אֶלֶּה הָאֶרֶץ בְּעֵה בְּתִים, וְהוּא, יוֹקִירֶהוּ אֵל, עֲזָרְנִי
 בָּהֶם, וְעַל כֵּן הָיָה נֶקֶל עָלַי לְמִצָּא אוֹתָם, וְהֵם אֵלֹהִים:

בְּטָרֶם נְסִיעָה – שְׁאֲלָתִי בְּעַד לִכְתּוֹ, וְעַת הַפְּרִידָה – תַּאֲוֹתִי מַעַט שָׁבַת,
 וּמִי הוּא כִּבֵּן תִּשְׁעַ וְיִוֹכַל נִשְׂא פְּרוֹד – לִבְבוֹ כְּבָרוֹזֵל אוֹ כְּאֶבֶן מַחֲצֶבֶת.
 שְׁלוֹמִים עָלַי בּוֹכוֹת לְנוֹדִי! הִידְעוּ כִּי בְּשָׁלוֹם אָנִי וְיִקָּר, כְּמִשְׁנֶה בְּמִרְכַּבָּת,
 וְאוֹלָם רִצּוֹנִי: לוֹ יֵאבֹד אֱלֹהִים אֶת פְּרִידָה וְלֹא תַעַל בְּלִבִּי וּמַחֲשַׁבְתִּי!

54 בַּשַּׁבָּתִי חוּץ בְּפָנֵי הַבְּרִיּוֹת, 55 כְּאִישִׁים כְּאִנְשִׁים, גִּלְדָם עוֹרֶם. מְגֹאֲלִים מְלֹכִים. 56 אֲכִין פַּעֲלָתִי
 בַּסֶּתֶר וּמִקְהָלִים אַעֲשֶׂה נְכוֹנָה גַם בַּסֶּתֶר וּגַם בְּנִלוּי. 57 בְּנֵי אֱלִים בְּנֵי אֱלִים, קְרִבּוֹת, תַּפְלוֹת. 58 לִכְסֵּלָה
 לְמַעֲשֵׂי אוֹלָת, לְמַעֲשֵׂי חֲטָא. 59 נְסוּגִים רַעֲשִׁים, לְהִלִּיץ לְהִתְלוֹצֵץ. כְּנוֹאֲלִים כְּאוֹלִים. 60 וְבו יַעַל
 כָּל מַעֲשֶׂה אִם טוֹב וְאִם רַע בְּמִשְׁקָלִים וְבו יִשְׁקַל כָּל מַעֲשֶׂה, בֵּין טוֹב וּבֵין רַע, וְיִקְבֶּעַ שְׁכָרוֹ אוֹ עֲנָשׁוֹ.
 1 שְׁאֲלָתִי בְּעַד לִכְתּוֹ, בְּקִשְׁתִּי לִלְכַת, לִירוֹ אֶת הַנְּסִיעָה. וְעַת הַפְּרִידָה אֲבֹל עֲכָשׁוֹ כְּשֹׁאנִי נִפְרָד וּמְרוֹחֵק מִבְּנֵי
 בֵּיתִי. תַּאֲוֹתִי מַעַט שָׁבַת הֵייתִי רוֹצֶה לְשׁוֹב וּלְשִׁבַת מַעַט בְּבֵיתִי. 2 וּמִי הוּא וּמִי שְׁהוּא כִּבֵּן תִּשְׁעַ כִּיהוֹסֵף
 שְׁהִיָּה אוֹ כִּבֵּן תִּשְׁעַ. 3 שְׁלוֹמִים עָלַי בּוֹכוֹת לְנוֹדִי שְׁלוֹם לְבָנוֹת מִשְׁפַּחְתִּי הַבּוֹכוֹת עַל פְּרִידָתִי. כְּמִשְׁנֶה
 בְּמִרְכַּבָּת כִּיהוֹסֵף (שְׁשֻׁמוֹ כֶּשֶׁם מַחְבֵּר שִׁירָנוֹ יוֹסֵף) שְׁהִיָּה מִשְׁנֶה לְמֶלֶךְ בְּמִצְרַיִם וּרְכֵב בְּמִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנֶה.

56 אֲכִין פַּעֲלָתִי – עַל פִּי דְבָרֵי הַיָּמִים בִּכּוֹז: וְיִתְחַזַּק יוֹתֵם כִּי הֵכִין דְּרָכָיו לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהָיו. אֲכִין פַּעֲלָתִי בַּסֶּתֶר
 וּמִקְהָלִים – עַל פִּי תַּפְלוֹת שְׁחִירָת: יֵהָא אֲדָם יֵהָא שְׁמִים בַּסֶּתֶר וּבְגִלּוּי. 57 אֲתֵן בְּנֵי אֱלִים לְמֶלֶךְ – עַל פִּי
 תַּהֲלִים כֹּט א: הָבוּ לִי בְּנֵי אֱלִים. לְמֶלֶךְ אֲשֶׁר אֵין לוֹ עֶרֶךְ וְדוֹמָה בְּאֱלֹהִים וּבְאֱלִים – עַל פִּי תַּהֲלִים מ: אֲתֵה יי
 אֱלֹהִים ... אֵין עֶרֶךְ אֵלֶיךָ; תַּהֲלִים פֶּט ז: כִּי מִי בִשְׁחָק יַעֲרֹךְ לִי יְדֹמָה לִי בְּבִנֵי אֱלִים. 58 וְלֹא אָשׁוּב לְעַד
 לִכְסֵּלָה – עַל פִּי תַּהֲלִים פֶּה ט: וְאֵל יִשׁוּבוּ לִכְסֵּלָה. 59 עַל פִּי תַּהֲלִים א: אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הֵלֵךְ בַּעֲצַת
 רַעֲשִׁים וּבְדֶרֶךְ חֲטָאִים לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יִשָּׁב. נְסוּגִים – עַל פִּי צַפְנִיָּה א: וְהַנְּסוּגִים מֵאֲחֵרֵי יי. 60 עַל
 פִּי קִהֲלֵת יֵב יֵד: כִּי אֶת כָּל מַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים יֵבִיא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נִגְלֵם אִם טוֹב וְאִם רַע.

2 לִבְבוֹ כְּבָרוֹזֵל אוֹ כְּאֶבֶן – עַל פִּי אִיּוֹב ו: אִם כֹּחַ אֲבָנִים כֹּחִי אִם בְּשָׂרִי נִחוּשׁ. 3 כְּמִשְׁנֶה בְּמִרְכַּבָּת – עַל פִּי
 בְּרָאשִׁית מֵאֵם מִג: וּרְכֵבֵת אוֹתוֹ מְבִרְכַּת הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר לוֹ וְיִקְרָאוּ לִפְנֵי אֲבִיר. 4 לוֹ יֵאבֹד אֱלֹהִים אֶת פְּרִידָה –
 הַשּׁוֹחַ לְהֵלֵךְ כֹּב 17 – 18: וְאִיךְ תִּמְלֹךְ בְּעוֹ עָלֵי פְּרִידָה תַּהֲיֵה אֲמָה בְּתוֹךְ עֵמָה לֹאלֶה וְתִרְדַּע עִם אֲנִפִּיהָ לְשִׁחַת וְהִיא שֶׁם
 לְמַמְלַכָּה שְׁפִלָּה. וְלֹא תַעַל בְּלִבִּי וּמַחֲשַׁבְתִּי – עַל פִּי יִשְׁעִיהָ סֶה יז: וְלֹא תִזְכְּרָנָה הָרָאוּשׁוֹנוֹת וְלֹא תַעֲלִינָה עַל לִבִּי.

בְּמִשְׁנֶה אֲבִיר – תַּהֲיֵה אֲבִירָה יח הֵב יֵהָא מֵאֵם – וְיִקְבֶּעַ שְׁכָרוֹ אוֹ עֲנָשׁוֹ
 וְאִמְרָתִי אֶל בְּנֵי אֱלִים בְּנֵי אֱלִים, גִּלְדָם עוֹרֶם. 5 לְבָרִיו הַקְּרוֹבִים לְטַהוּרֵי הַ
 אֲבִיר, יוֹקִירֶהוּ אֵל, וְנִכְסְפָה בְּנֵהוּ גִדּוֹל וְעִמְקָא אֲשֶׁר שֶׁם וְהִצִּילוֹ הַשֵּׁם בּוֹ, וְנִצַּל מִהֶם, כִּי הָאֲבִירִים
 מְלָאִם לָבֶם לְהַכְנִס בְּנֵהוּ אֲחֵרִיו. וְקָרָא שֶׁם זֹאת הַשִּׁירָה:

ת ח נ ה

שְׁמוּאֵל, קִדְמָה יוֹשֵׁב כְּרוֹבִים
 וְיִהְיֶה מִהֲלָלִי צוֹר גֹּאֲלִי
 וְעַת תִּלְךְ עָלַי גִּתִּיב – זָכַר אֶת
 וּבִרְךְ אֵל גֹּמְלֶךְ טוֹב, וְשִׁיחַ:

5 זָכַר אוֹתוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ פֶּה,
 בְּיוֹם רָדְפוּ מְלָכִים אֲחֵרֶיךָ
 וַיִּצְאוּ מִעַקְלָקְלוֹת, נִתְנוּם
 וּבִרְחַת וּנְפִלָת בְּנֵהוּ,
 וּבִשְׁוּ מֵאֲשֶׁר קוּוּ, וְשָׁבוּ

10 הֲיָה תִזְכֹּר? הֲלֹא תִזְכֹּר בְּהִלּוֹ
 וְהִקְפִּיאָךְ בְּבִטָּן כְּגִבְיָנָה,
 לָךְ תִּשְׁעָה בְּמַחֲשָׁפֵי קְרָבִים,
 וְהִתִּיךְ בָּךְ, כְּמוֹ חֶלֶב, חֶלְבִּי

1 שְׁמוּאֵל הַנְּגִיד. שְׁמוּאֵל קִדְמָה דְּבָרֵי הַמְּשׁוֹרֵר אֵל עֲצֻמוֹ. יוֹשֵׁב כְּרוֹבִים אֶת הָאֵל. בְּנִדְבַת פֶּה
 הַלֵּל. 2 נֹאֲהָבִים אֲהוּבִים-4 גְּמֹלָךְ טוֹב שְׁגִמַל לָךְ טוֹב. וְשִׁיחַ וְאִמְרָה. 5 לְבָרִיו הַקְּרוֹבִים לְטַהוּרֵי הַ
 אֱלִים. 6 מְלָכִים אֲבָן אֲבִי קָרָה וּבְנֵי בְרִיתוֹ. כְּעִבִּים קִלִּים כְּעִבִּים. 7 מִעַקְלָקְלוֹת מִעַקְמִימוּת שֶׁ
 נִתְנוּם לָךְ מִפֶּה וּמִפֶּה מֵאֲרָבִים שְׁשֻׁמוֹ אוֹתֵן לָךְ מוֹזָה וּמוֹזָה לְמַקְמוֹת מֵאֲרָב. 8 גִּדּוּתֵי וְגִירוֹ כִּידֵי נז
 שְׁתַּעֲלוּתֵי נִזְלוֹת מִים כְּמוֹ שִׁידֵי גִדִּיבִים נִזְלוֹת גִּדּוּת. 9 בְּפֹחַ נֶפֶשׁ בְּפֹחֵי נֶפֶשׁ. וּבְמִרְיָרוֹת עֲצָבִים
 מִר. 10 הֲזֶה תִזְכֹּר הַזֶּה בְּלִבְד תִּזְכֹּר. בְּהִלּוֹ לָךְ תִּשְׁעָה בְּמַחֲשָׁפֵי קְרָבִים בְּהִיאָרוֹ לָךְ תִּשְׁעָה חֲרָשִׁים
 הַבִּטָּן שֶׁל אֲמָךְ. 11 וְהִתִּיךְ בָּךְ כְּמוֹ חֶלֶב חֲלִבִים וְהִתִּיךְ בָּךְ חֲלִבִים כְּמוֹ חֶלֶב, יִצַּק בָּךְ שְׁמֵנִים כְּמוֹ ט
 חֶלֶב.

1 קִדְמָה יוֹשֵׁב כְּרוֹבִים – עַל פִּי מִיכָה ו: בְּמָה אֲקִדֶּם יי. יוֹשֵׁב כְּרוֹבִים – תַּהֲלִים צֹט א. בְּנִדְבַת פֶּה
 עַל עֲשִׁבִים – עַל פִּי תַּהֲלִים קִטָּה: גִּדּוּת פִּי רִצָּה נֹא יי; דְּבָרִים לִבִּי: יַעֲרֹךְ כְּמִטָּר לִקְחִי ... וְכָרְבִּי
 עֲשֶׂב. 4 וּבִרְךְ אֵל גְּמֹלָךְ טוֹב וְשִׁיחַ מְבָרֵךְ אֶת מִשְׁלָם טוֹב לְטוֹבִים – עַל פִּי בְּרִכַּת הַגְּמוּלָּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי. .
 לְחִיבִים טוֹבוֹת שְׁגִמֻלָּתִי כָּל טוֹב. 9 וּבִשְׁוּ מֵאֲשֶׁר קוּוּ – עַל פִּי אִיּוֹב ו: כִּי בִשְׁוּ כִי בִשְׁוּ. בִּפֶּח נֶפֶשׁ – עַל
 הַשְּׁנֶה ב: כִּדִּי שְׁלֹא יִצְאוּ בְּפֹחֵי נֶפֶשׁ; סִלִּיחַת תְּכַפֵּר עֲלֵינוּ צָרוֹת: פֶּח נֶפֶשׁ בֹּא בְּאִסְמִינוּ. 10 בְּהִלּוֹ ל
 בְּמַחֲשָׁפֵי קְרָבִים – עַל פִּי נִדָּה ל: וְגִר דְּלוֹק לוֹ (לֹדֵד) עַל רָאשׁוֹ שְׁאִמְרָה (אִיּוֹב כֹּט ג) בְּהִלּוֹ נִרוֹ עָלֵי רָאשׁ
 אֲלֶךְ חֲשֹׁךְ. 11 עַל פִּי אִיּוֹב י: הֲלֹא כְּחֶלֶב תִּתִּיכֵנִי וְכְּגִבְיָנָה תְּקִפִּיאָנִי.

והיניקו לשבעה - לא עלי פה,
והכין את יצירתו בתוכה,

הזה תזכר? הלא תזכר פעליו
והימים בעיניו כלילות
ולא תכיר קרובים מרחוקים,
ולא תוכל עשות טובה לגפשו -
ונתן לו בלבותם חנינה
ולשמרו בבוא קרח בליל,
והשכילו אלי ימים לדבר -
והנהיגו והוליקו ברגל,

הזה תזכר? הלא תזכר בשומו
והחכימו במקראו ודתו
והודיעו תבונת היוגים,
לפתח בצחות, בין נקובים
ועשה את שמו גדול ועצום

הזה תזכר? הלא תזכר בנתנו

והוציא רעיו - לא על נקבים,
והוציאו לקץ ימים חשובים.

בילדותו, ימי ינק חלבים,
בלי דעת, ובקר כעזבים,
ולא תדע אמת מן הכזבים,
והפקידו ביד אבות מטיבים,
להשביעו, ולו היו רעבים,
ולשמרו ביומם מן שרבים,
ואת רך וענפיו רטובים,
והיית מנתר כחגבים.

לך מדע ושכל טוב, כשבים,
אשר המה בראש חכמות נקובים,
והשכילו בחכמת העזבים,
בשם, פתחי תבונה לא נקובים,
בעבר ים וארצות מערבים.

לך כס על בני עש החשובים,

12 עלי פה דרך הפה. רעיו צואתך. על נקבים דרך הנקבים. 13 בתוכה בתוך הבטן. לקץ ימים
חשובים כחם תשעת ירחי לוח. חשובים מנויים. 14 ינק חלבים יניקת חלב. 15 בלי דעת מחוסר תבונה.
16 ולא תבחין בין קרובים לרחוקים ובין אמת לשקר. 18 חנינה רחמים. ולו ואפילו. 19 ביומם ביום. 20 אלי
ימים לימים, אחרי ימים. ואת רך בעוד אתה צעיר. וענפיו רטובים וענפיו רעננים, כלומר: בעוד אתה
צעיר רענן. 21 והנהיגו והובילו. והוליקו ולמד אותך ללכת. והיית מנתר כחגבים בעוד שמקדם ידעת
רק לדלג ולקפץ כארבה. 22 כשבים כזקנים. 23 נקובים נחשבים. 25 שתוכל לפתוח בדבורך הנמלק בין נכבדים
פתחי תבונה שאין בהם נקב לפתח אותם. נקובים... נקובים צמוד שלם. 26 מערבים ספרד. 27 בנתנו
לך כס על בני עש בהריונו את כסאך מעל לכוכבים, כלומר: בהעלותו אותך מעלה מעלה.

12 על פי גדה לו: ופיו (של הולד במעי אמו). סתום וטבורו פתוח ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו
שותה ואינו מוציא רעיו שמה יחרג את אמו. 14 ימי ינק חלבים - כן גם הולד מב. 8. 18 ונתן לך בלבותם
חנינה - על פי ירמיה טו יג: אשר לא אתן לכם חנינה. 19 על פי בראשית לא ט: הייתי ביום אכלני חרב וקרח
בלילה; תהלים קכא ו: יומם השמש לא יכבה וירח בלילה; ישעיה מט י: ולא יכב שרב ושמש. ביומם - על פי
בזמתי ט: את עמוד הענן לא סר מעליהם ביומם להנחותם בהדרך ואת עמוד האש בלילה; ירמיה טו ט: באה
שמשם בעוד יומם. 21 והיית מנתר כחגבים - על פי ויקרא יא כא - כב: אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף
ההולך על ארבע אשר לו כרעים לנתר בהן על הארץ... את הארבה למינו. 22 ושכל טוב - משלי ג ד.
23 בראש חכמות נקובים - על פי עמוט ו א: נקביו ראשית הגוים. 25 נקובים בשם - על פי במדבר א יז:
ויקח משה ואהרן את האנשים האלה אשר נקבו בשמות. 27 בנתנו לך כס על בני עש החשובים - על פי
מלכים ב כה כח: ויתן את כסאו מעל כסא המלכים; ישעיה יד יג: מעל לכוכבי אל ארים כסאי; איוב לח לב:
ועש על בנית תנחם; והשוה לעיל יד 28: תעלה אל בני עיש.

ועשר רב כיד האל, וכסף
ובגד בוץ וארגמן ורקמה
ונתן לבדו רחב כמו ים,

והורך לענות, עת קום מלכים,
ועתותי שלומים - דת שלומים,
להבעיר אור קרבות, או לכבות
ולדרוך בחמת רוח משנאים,

הזה תזכר? הלא תזכר בקומו
ורוח חרבו מדם כמים
ויום צרה ופחד, חם פתגור
וכל גפש שחרחרת, וכל לב
וחצים וחניתות, השלוחים

28 זהבים אוצרות זהב. 29 ומכלולים ובגדי פאר. סחובים נסחבים ונגררים. 30 וכסף רענ
כרביבים וענף רטב כגשמים, כלומר: הנך בשיא השגשוג והפריחת. 31 והורך לענות נגידיים, משאול ג
משיבים, עת קום מלכים. והורך ולמודך. עת קום מלכים בשעה שאתה עומד לפני מלך. נגידיים דברי תבו
משאול נפש משיבים מצילים נפש איש ממות. כלומר: בכח הדבור עולה בידך לשכך את חמת המלך ולה
נפשות ממות. 32 ועתותי שלומים דת שלומים ובעת שלום למודך גימוסים של עת שלום. ותחבול
בעתותי קרבים ובעת מלחמה למודך תכסיטי מלחמה. 33 אור אש. במועצות בעצות. קרבות כלהב
קרבות לוחטים כלהבות אש. 34 בחמת רוח בחמה ובכעס. 35 בקומו לך בצר כשקם לעזר לך בעת זו
בפדיונים קרובים בגאולה מהירה. 37 ויום וביום. שביבים גיצוצות אש. 38 שחרחרת קודרת. כ
דונג נמס מפחד. צהבים מפחד. 39 באויר נעזבים מתערבים באויר.

28 ועשר רב כיד האל - על פי אסתר א ז: ויין מלכות רב כיד המלך. וכסף כעץ יער וכאבן זהבים - על
מלכים א י כז: ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים ואת הארזים נתן כשקמים אשר בשפלה לרב; ישעיה ס
תחת הנחשת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל. 29 בוץ וארגמן ורקמה
על פי יחזקאל כז טז: ארגמן ורקמה ובוץ. ומכלולים - על פי יחזקאל כז כד: המה רוכליך במכלולים. 30 ו
לבך רחב כמו ים - על פי מלכים א ה ט: ויתן אלהים חכמה לשלמה ותבונה הרבה מאד ורחב לב כחול אשר
שפת הים. וכסף רעננה - על פי איוב טו לב: וכפתו לא רעננה; והשוה בן קהלת קעד: ונקטף אביב ישר ורע
כף עוילים. 31 לענות... נגידיים - על פי משלי ח ו: שמעו כי נגידיים אדבר. משאול נפש משיבים - על
משלי יח כא: מות וחיים ביד לשון. 32 ועתותי - על פי תהלים לא טז: בידך עתותי. דת שלומים - על
משלי ג יז: דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. ותחבולות בעתותי קרבים - על פי משלי כ יח: ובתחבוי
עשה מלחמה; משלי כד ו: כי בתחבולות תעשה לך מלחמה. 33 או לכבות במועצות קרבות כלהבים - על פי מ
כד ו: ותשועה ברב יועץ. 34 בחמת רוח - על פי יחזקאל ג יד: ואלך מר בחמת רוחי. כמו דורך ענבים ביקבים
על פי עמוט ט יג: ודורך ענבים; ישעיה טז י: יין ביקבים לא ידריך; ישעיה סג כג: פורה דרכתי לבדי ומעו
אין איש אחי ואדרכם באפי וארמסם בחמתי. 35 קרובים - על פי במדבר יד כז: אשונו ולא קרוב. 36 וירח חו
מדם - על פי ישעיה לד ה: כי רותה בשמים חרבי... ורותה ארצם מדם; ירמיה מו י: ואכלה חרב ושנ
ורוחה מדמם. ממעיני ששון שאובים - על פי ישעיה יב ג: ושאתם מים בששון ממעיני הישועה. 37 ויום.
חם כתנור - על פי מלאכי ג יט: כי הגה היום בא בוער כתנור; הושע ז ז: יחמו כתנור. שביבים - על פי א
יח יח: ולא יגה שביב אשו. 38 וכל לב כמו דונג - על פי תהלים כב טז: היה לבי כדונג. וכל פנים צהבים -
פי ירמיה לו ו: ונחפכו כל פנים לירקון.

כעץ יער, וכאבן - זהבים,
ומכלולים בתוך ביתך סחובים
וכסף רעננה כרביבים,
נגידיים, משאול נפש משיבים,
ותחבולות, בעתותי קרבים,
במועצות קרבות כלהבים,
כמו דורך ענבים ביקבים.

לך בצר בפדיונים קרובים
אשר ממעיני ששון שאובים,
אשר מזה ומזה לו שביבים,
כמו דונג, וכל פנים צהבים,
כמו מטור, באויר נעזבים,

28 זהבים אוצרות זהב. 29 ומכלולים ובגדי פאר. סחובים נסחבים ונגררים. 30 וכסף רענ
כרביבים וענף רטב כגשמים, כלומר: הנך בשיא השגשוג והפריחת. 31 והורך לענות נגידיים, משאול ג
משיבים, עת קום מלכים. והורך ולמודך. עת קום מלכים בשעה שאתה עומד לפני מלך. נגידיים דברי תבו
משאול נפש משיבים מצילים נפש איש ממות. כלומר: בכח הדבור עולה בידך לשכך את חמת המלך ולה
נפשות ממות. 32 ועתותי שלומים דת שלומים ובעת שלום למודך גימוסים של עת שלום. ותחבול
בעתותי קרבים ובעת מלחמה למודך תכסיטי מלחמה. 33 אור אש. במועצות בעצות. קרבות כלהב
קרבות לוחטים כלהבות אש. 34 בחמת רוח בחמה ובכעס. 35 בקומו לך בצר כשקם לעזר לך בעת זו
בפדיונים קרובים בגאולה מהירה. 37 ויום וביום. שביבים גיצוצות אש. 38 שחרחרת קודרת. כ
דונג נמס מפחד. צהבים מפחד. 39 באויר נעזבים מתערבים באויר.

28 ועשר רב כיד האל - על פי אסתר א ז: ויין מלכות רב כיד המלך. וכסף כעץ יער וכאבן זהבים - על
מלכים א י כז: ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים ואת הארזים נתן כשקמים אשר בשפלה לרב; ישעיה ס
תחת הנחשת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל. 29 בוץ וארגמן ורקמה
על פי יחזקאל כז טז: ארגמן ורקמה ובוץ. ומכלולים - על פי יחזקאל כז כד: המה רוכליך במכלולים. 30 ו
לבך רחב כמו ים - על פי מלכים א ה ט: ויתן אלהים חכמה לשלמה ותבונה הרבה מאד ורחב לב כחול אשר
שפת הים. וכסף רעננה - על פי איוב טו לב: וכפתו לא רעננה; והשוה בן קהלת קעד: ונקטף אביב ישר ורע
כף עוילים. 31 לענות... נגידיים - על פי משלי ח ו: שמעו כי נגידיים אדבר. משאול נפש משיבים - על
משלי יח כא: מות וחיים ביד לשון. 32 ועתותי - על פי תהלים לא טז: בידך עתותי. דת שלומים - על
משלי ג יז: דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. ותחבולות בעתותי קרבים - על פי משלי כ יח: ובתחבוי
עשה מלחמה; משלי כד ו: כי בתחבולות תעשה לך מלחמה. 33 או לכבות במועצות קרבות כלהבים - על פי מ
כד ו: ותשועה ברב יועץ. 34 בחמת רוח - על פי יחזקאל ג יד: ואלך מר בחמת רוחי. כמו דורך ענבים ביקבים
על פי עמוט ט יג: ודורך ענבים; ישעיה טז י: יין ביקבים לא ידריך; ישעיה סג כג: פורה דרכתי לבדי ומעו
אין איש אחי ואדרכם באפי וארמסם בחמתי. 35 קרובים - על פי במדבר יד כז: אשונו ולא קרוב. 36 וירח חו
מדם - על פי ישעיה לד ה: כי רותה בשמים חרבי... ורותה ארצם מדם; ירמיה מו י: ואכלה חרב ושנ
ורוחה מדמם. ממעיני ששון שאובים - על פי ישעיה יב ג: ושאתם מים בששון ממעיני הישועה. 37 ויום.
חם כתנור - על פי מלאכי ג יט: כי הגה היום בא בוער כתנור; הושע ז ז: יחמו כתנור. שביבים - על פי א
יח יח: ולא יגה שביב אשו. 38 וכל לב כמו דונג - על פי תהלים כב טז: היה לבי כדונג. וכל פנים צהבים -
פי ירמיה לו ו: ונחפכו כל פנים לירקון.

וְעַל רְאשֵׁים וּרְכָבִי סוּס וְשָׂרִים
גֹּאֲלָהּ מִיַּד צָרָה קְרוּבָה –
וַגְדָּלוּ מַעֲשָׂיו מִסֵּפֶר וּסְפָר

חֲרָבוֹת פָּעָרוּ פִּיּוֹת רַחֲבִים –
וְאֵין גּוֹאֵל לָהּ מִן הַקְּרוּבִים,
וּמִשּׁוּמָם בְּתוֹךְ סֵפֶר כְּתוּבִים.

אֱלֹהִים, תָּן לְעַבְדְּךָ פֶּה לְהַגִּיד
עַלִי חֶסֶד – בְּטוֹבֶתְךָ גְּמֻלָּתוֹ
וְעַל טוֹבִים – בְּצַמְאוֹן, כְּמִים,
אֲחֻזָּה אֶת פַּעֲלִיךָ לְכָל קָם
וַיִּמְלְאוּ בְּסִפְרָתָם לְשׁוֹנוֹת,
וַיִּלְכוּ עַל דְּרָכִים עִם אֲנָשִׁים

כְּבוֹד הוֹדֶךָ עַלִי חֶסֶד וְטוֹבִים:
בְּעִתּוֹת צָר, וְהוּא כְּבֹד בְּחוּבִים,
וּבְמַדְבַּר מִצָּאָם, כְּעֻבִּים.
וְכָל יוֹשֵׁב וְכָל עוֹבֵר וְשָׁבִים,
וַיִּמְלְאוּ בְּחִקּוֹתָם כְּתָבִים,
אֵלֵי צֶעַן וְאֵל אֶרֶץ לְהָבִים.

אֱלֹהִים, הַעֲזֵה עֶבֶד, סֶעֱדָתוֹ
וְשֵׁם גְּדוֹל, כְּשֵׁם זָכִים, אֲשֶׁר אֵל
וְזִנָּה אַחֲרֵי לְבוֹ וְעֵינָיו,
מִחַה פֶּשַׁעוֹ, שְׁמַע שִׁיחוֹ, וַיְהִי

בְּהוֹן יָקָר, וּמְרַבִּידִים חֲטוּבִים,
דְּבָרֶיךָ חֲרָדִים וְעֻצְבִים,
כְּמַרְגִּיזִים, וּפְנָה אֶל רַחֲבִים,
הַגִּיגִי פִּי לְפָנֶיךָ עֲרָבִים!

41 ואין גואל לך מן הקרובים בעוד שהאנשים הקרובים לך לא היה לאל ידם לגאל אותך. קרובה...
הקרובים לשון גופל על לשון. 42 מספר וספר יותר מכדי היכלת לספור אותם או לספר עליהם.
בתוך ספר כתובים כתובים בתוך ספר. 43 וטובים וטובות. 44 והוא כבוד בחובים אף על פי
שהאנשים מרובים. 45 ועל טובות שהנגיד מצאן כמים בצמא וכענבים במדבר. 46 קם עומד. עובר ושבים
עובר ושב. 47 בספרותם בספרים. בחקוקתם בחקיקתם וברשומם. כתבים ספרים. 48 וילכו ספורי
פעליך. צען מצרים. להבים לוב שבאפריקה. 49 סעדתו אשר סעדתו. חטובים רקומים.
50 זכים טהורים. חרדים מההרים. ועצבים ודואגים לקדם. 51 כמרגיזים כרשעים. רהבים התקפים.

40 פער רחבים – על פי ישעיה ה יד: לכן הרחיבה שאול גפשה ופערה פיה לבלי חק; שמואל א ב א:
רחב פי על איוב. 41 גאלך מידי צרה קרובה – על פי תהלים כב יב: אל תרחק ממני כי צרה קרובה. ואין
גואל לך מן הקרובים – על פי רות ג יב: ועתה כי אמנם כי אם גואל אנכי וגם יש גואל קרוב ממני. 42 וגדלו
מעשיו – על פי תהלים צב ו: מה גדלו מעשיך יי. 43 כבוד הודך – על פי תהלים קמה ה: הדר כבוד הודך.
44 בעתות צר – על פי תהלים ט: משגב לעתות בצרה. כבוד בחובים – על פי ישעיה א ד: עם כבוד עוזן. 45 על
פי דברים ח טו: המוליכך במדבר הגדול והגורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים; תהלים קו לג: ישם
גהרות למדבר ומוצאי מים לצמאון; הרשע ט י: כענבים במדבר מצאתי ישראל. 46 עובר ושבים – על פי
יחזקאל לה ז: עובר ושב. 47 בספרותם – על פי תהלים נו ט: נדי ספרתה אתה שימה דמעתי בנאדך והלא בספרתך.
וימלאו בחקוקתם כתבים – על פי ישעיה ל ח: ברא כתבה... ועל ספר חקק; איוב יט כג: מי יתן אפו ויכתוב מלי
מי יתן בספר ויחקר. 48 צען – על פי תהלים עה מג: אשר שם במצרים אותותיו ומופתיו בשדה צען. להבים –
על פי בראשית יג: ומצרים ילד את... להבים. 49 העזה עבד – על פי שמואל ב יט כ: העזה עבדך. הון יקר –
משלי א יג: ומרבדים חטובים – על פי משלי ז טז: מרבדים רבדתי ערשי חטובות אטון מצרים. 50 אל דברייך
חרדים – על פי ישעיה סו ה: שמעו דברי יי החרדים אל דברי. 51 וזנה אחרי לבי ועיניו – על פי במדבר טו לט:
ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם. כמרגיזים – על פי איוב יב ו: ישליו אלהים
לשודדים ובטוחות למרגיזי אל. ופנה אל רהבים – על פי תהלים מ ה: ולא פנה אל רהבים ושטי כזב. 52 על
פי תהלים נא ג: מחה פשעיו; תהלים סד ב: שמע אלהים קולי בשחי: תהלים קד לד: יערב עליו שיחי; והשוה
להלן רי 29: טלח פשעם שעה שועם.

הטוב לך כי תהי פוקד מַרְדִּים
וְאֵם עֲנוּ פִּשְׁעֵים בּוֹ – יִלְצוֹן

55 אֱלֹהִים, יֵשׁ בְּשִׁירוֹתֵי דְבָרִים,
וְלֹא דָלוּם כְּמוֹ מִים עֲמָקִים,
וְאֵל בּוֹרוֹת מְשָׁפְרִים – וְהִמָּה
וּפְתָרוֹנָם לָהּ גְּלוֹי וּלְבִי

אֱלֹהִים, מַעֲשִׂיךָ אֵל תַּחְבֵּל,
וְאֵל תּוֹבִישׁ יְדִידִי בִי, וְאֵל נָא
וְסֹךְ עַלִי בְּאַבְרָתְךָ וּצִלְךָ,
וְהִמָּתַק לִי עַדִי מוֹת שְׁנוֹתִי,

עַלִי דוֹדִים, וְחוּבִים עַל אֲהוּבִים
צִדְקָה בְּעִבּוּרוֹ הַפְּרוּבִים.

עַלִיהֶם דְּבָרוֹ עֵתָק מְרִיבִים,
אֲכָל דְּמוּם אֵלֵי מִים גּוֹבִים,
מִמְלָאִים בְּכָל טוֹבָה, חֲצוּבִים,
כְּמוֹ תַדְע – וְאַתָּה בּוֹחֵן לְבָבִים.

וְאֵל תִּמְרֵר רְפוּאָה בְּכַאֲבִים,
בְּיוֹם אִיד יִשְׁחָקוּ עַלִי כְּלָבִים,
כְּחֻפְצִי, לֹא כְּמוֹ חֻפֶּץ יְרִיבִים,
וְהִמָּתַק לִי בְּתוֹךְ קִבְרִי רִגְבִים!

53 הטוב לך שתהיה זוכר פשעים לידידיט ועוונות לאהובים. 54 ענו העידו. יליצון צדקה בעבור
הקרובים יהיו המלאכים מליצי ישראל. 55 עתק גודפים. מריבים יריבים, מקנאים הרבים ב. 56 ולי:
דלום כמו מים עמקים לא ירדו לעמקם, לסוף כונתם. אבל דמום אלי מים גובים אלא יחסו לה
כונות זרות ודברי חטא. מים גובים שמתיקותם באה בעברה. 57 ואל בורות משברים ואל בארות שבורי
החיקים ממים, וכן טענו ששירי ריקים מתקן. והמה ממלאים בכל טובה חצובים והם, שירי, דומי
לבורות חצובים המלאים כל טוב. 58 אבל אתה האל יודע את כונתם האמתית של שירי כמו שאתה יודע את לב
שהרי אתה בוחן לבות. 60 ואל נא ביום איד עכשו ביום סכנת המלחמה. כלבים האויבים. 61 וסן
והגן. באברתך בכנפיה. יריבים האויבים. 62 רגבים את רגבי העפר.

53 הטוב לך – איוב י ג. 54 ואם ענו פשעים בו – על פי ירמיה יד ז: אם עוונתי ענו בנו. יליצון צדקה בעבור
הקרובים – על פי איוב לג כג: אם יש עליי מלאך מליץ; והשוה להלן פד 13: ולסובר בסבר טוב שפטיו מליציו טו
ביום משפט מעידים. 55–58 השוה להלן עה 12 – 13: ידידי תשמעו שירי ונפשי כמו תדעו ליראת אל סמוכה ול
פשר כפשר שיר שלמה בודדי צו ועין כברכה; וכן כתב יהוסף בהקדמתו: כי קצתם היה כלל כונתו ואמונת
בהם לכנות בם כנסת ישראל ואליה ירבה ה' שולתו שכר מחשבתו ומי שחשדו בהפך כונתו עונו ישא. 55 דבר
עתק – על פי תהלים צד ד: יביעו ידברו עתק. 56 ולא דלום כמו מים עמקים – על פי משלי כ ה: מים עמקי
עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה. מים גובים – על פי משלי ט ז: מים גובים ימתקו. 57 ואל בורות משברים –
על פי ירמיה ב יג: לחצב להם בארות בארות נשברים אשר לא יכילו המים. והמה ממלאים בכל טובה חצובים –
על פי דברים ו יא: וכתים מלאים כל טוב אשר לא מלאות ובורות חצובים. 58 ואת בוחן לבבים – על פי תהלים
ז י: ובוחן לבות וכליות אלהים צדיק; משלי יג ג: ובוחן לבות יי; דברי הימים א כט יז: וידעתי אלהי כי אתו
בוחן לבב. 59 מעשיך אל תחבל – על פי קהלת ה ה: וחבל את מעשה ידך. 60 ואל תוביש ידידי בי – על פי
תהלים טט ו: אל יבושו בי קרן. ואל נא ביום איד ישחקו עלי כלבים – על פי משלי א כז: גם אני באידכם אשחק
איוב ל א: ועתה שחקו עלי צעירים מגני לימים אשר מאסתי אבותם לשית עם כלבי צאנן. 61 וסן עלי באברתך –
על פי תהלים צא ד: באברתו יסך לך. כמו חפץ יריבים – השוה להלן קו 1: כאשר צרי חפצים. 62 והמתו
לי בתוך קברי רגבים – על פי איוב כא לב–לג: והוא לקברות יובל ועל גדיש ישקד מתקן לו רגבי בחל.

בְּצֵאתוֹ לְהִלָּחֵם עַל אֶשְׁוֹנָה וּמִזְרֹר עָבַר עַל מְקוֹם הָיָה כּוֹחַ לָרֹב, בְּשָׁנֹת תת"ו [4806], וּבְכֹבֶד עָבַר עָלָיו יָמֵי בְּחֵירוֹתוֹ בְּזֶמֶן מִפְּנֵי הַמִּלְחָמָה הַכְּבֵדָה מְקֻרָּטָה, וְאָמַר זֶה:

— — U — — — U — — — U

בְּפֶה חֶרֶד וּבִזְרוֹחַ בְּמִקְלִי?
רַבְבוֹת, פְּאַבֵּיהֶם יִשְׁמְעוּ לִי,
וַיִּקְשִׁיבוּ פָּאֵל חֲזוֹן לְשִׁבְלִי,
לְרֹצוֹן נִמְשְׁכוּ הַיּוֹם בַּחֲבִלִי.

— — U — — — U — — — U

הַיָּדֵעַ, מַעֲבֵר הַחֹל, בְּעֶבֶר
וְהַיּוֹם אָעֶבֶר בֶּן - וְאַחֲרֵי
וַיִּחִלּוּ לְאָמְרֵי פִי בְמָטָר,
וַיַּעַן בְּרַכָּם אֵלֵי לְרֹגְלֵי -

1

וַאֲמַר בְּשׁוּבוֹ גֹבֵר וּמִנְצֵחַ מִהַמְּלָחָמָה הַזֶּה, וְהִיתָ בְּחֶרֶף שָׁל שְׁנַת תַּתִּי [4806]:

— — — U — — — U — — — U

וּכְכָה תִּהְיֶינָה גְּאוֹת וּמַמְשִׁלִּים:

וְנִקְלָה, וְהָיָא – גֵּאוֹת מִמֶּלֶךְ לַת
פְּעֻלַּת לְכַד לְבוֹת לְעֻצָּלָת?
וְלֹא בִזּוֹ לְהוֹרִיָּה מִגְלִגְלָת,

כִּמּוֹ זֹאת תְּהִי חִידָה מְשֻׁלָּת

יִחְנַן בְּמִלּוֹל – וְהוּא לֹא רָשׁ
חֻכְמָה בְּצִיד לְבוֹת – וּמִי לִמֵּד
נְדִיבָה, נְבִלָה לֹא מִדְּבֵרֶת,

1 החדע מעבר החול התזכר אתה מעבר החול. במקלי במקלי בלבד, יחיד. 2 ואחורי רבבות ומאחורי רבבות חילים. כאביהם כמו לאביהם. 3 ויזחילו ויקור. כמטר כמו שמקיים למטר. כאל חזק כמו לדברי גבואה. 4 לרגלי בגללי. לרצון ברצונם הטוב.

1 כמו זאת תהי חידה ממשלת תשועה כמו זאת שהיתה לי תהיה לחידה ולמשל. וככה תהי גאות וממשלת וכישועה הואת תהיה גאות האל וממשלתו. המשך בבית 27. וכאן משבץ המשורר שיר יין (בתים 2–11) תהלת משפחתו (בתים 11–18) ודברי מוסר לבנו יהורם (בתים 19–26)... מממשלת לשון גופל על לשון. 2 תחנונים ידבר המבקש לשותות יין, אף כי איננו רש ונקלה, אבל כוס היין מדברת בגאון ובגאון. 3 חכמה בציוד לבות כוס היין חכמה לצוד לבבות. 4 לעצלת לישן העצל השוכב במקום אחד דממשלת שנים. 4 נדיבה היין הוא נדיב לב, כי הוא משמח את לב כוס שותיו. 5 להוררת לעגנים. מנגלת משה.

1 במקלי – על פי בראשית לב יא: כי במקלי (אונקלוס: יחיד) עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות.
3 ויחילו לאמרי פי כמטר – על פי איוב כט כג: ויחלו כמטר לי; משלי ז ד: ועתה בנים שמעו לי והקשיבו לאמרי פי. 4 ברכם אלי לרגלי – על פי בראשית לו ל: ויברך יי אותך לרגלי. נמשכו היום בחבלי – על פי הושע יא ד: בחבלי אדם אמשכם.

1 כמו זאת – השווה להלן כו 48: מאל עשה לי כמו זאת תמיד בכל יום שאלו. חידה ממשלת – על פי יחזקאל יז ב: חוד חידה ומשל משל. וככה תהי גאות וממשלת – השווה להלן לה 47: וככה תהי גאות אלהים, וכו' מלך. 2 יחנן במלולו והוא לא רש ונקלה והיא גאות ממללת – על פי משלי יח כב: תחנונים ידבר רש ועשיר יענה ענות; שמואל א יח כג: ואנכי איש רש ונקלה; תהלים ז י: דבר בגאות. 4 נדיבה נבלה לא מדברת – על פי ישעיה לב ו-ח: יח נבל בבלה ידבר ... ונדיב נדיבות יעץ. ולא בוז להוריה מגלגלת – השווה לעיל ט 6: ולא נבלו בנות נדפיי אבותיהם.

5 בַּחֹרֶת בְּנֵי צָדוֹק, בְּרִית רַעִים
וְשׁוּעָה, וְאוֹלָם לֹא בִיפִיָּה אוֹ
וְתַבּוּשׁ לְהָשִׁיב 'לֹא' וְלִכְן אִם
כְּבוֹדָה פְּנִימִיָּה, דְּבַר צַדִּיק
חִלָּקָה כְּמוֹ שָׁמֶן, וְנִמְתָּקָה
10 מֵאִירָה וְנִשְׁקָפָה כְּמוֹ שֶׁחֵר,
וּבָרָה כְּמִשְׁפַּחְתִּי, בְּאֵין יוֹצֵאת
וּמִי נִחָצֵב מִצּוֹר קָהָת אוֹ בּוֹר
וְצָעַד כְּמוֹתָם עַל מְרוֹמֵי שׁוֹר
וְרִבְּהָ עָלַי יִרְאֶה, וְהִנָּחַל חֶק
15 וְגִדֵּל עָלַי תּוֹרָה וְעַל מִשְׁרָה,
תְּהִי לוֹ וּלְשֹׁאֲרוֹ עֲדַת צָרָיו

תַּחֲלֵל - וְהָאֵב לֹא מִחֲלָלָהּ,
בְּלֶחֶם כְּהִנֵּה זֶר מִכְּלֻכֶּלֶת,
וְאֵלֶּץ - יְמוּתֶיהָ מִקְּלָלָהּ,
תִּסְלֹף - וְשִׁחַד לֹא מִקְבָּלָהּ,
כִּנְפָהּ, וְנִבְחָרָה כְּמוֹ סֵלֶת,
אֵימָה וְנִירְאָה כְּנִדְגָלָהּ,
וּפְרִץ, בְּמִשְׁפָּחוֹת מִסְבָּלָהּ,
מְרִיר, וּמְרִים לוֹ מִחוּלָלָהּ,
וְחוּמָה, וְלֹא צָעַד עָלֶי דָּלָהּ,
אֱלֹהָיו, וְלֹא נִחָלָה מִבְּהָלָהּ,
וּמֵאֵס בְּגִלּוֹז אוֹ פְתִילָתָהּ -
וְחוּמָדָיו בְּעַל כְּרֻחָה מִחֲלָלָהּ.

5 בחזרת בני צדוק היא נבחרת מבחירי הכהנים, היין כרותה בין רעים תפר. והאב לא מחללת אבל היא ש 6 ושועה והיא נדיבה. 7 ותבוש להשיב לא לשואל 8 כבודה פוימיה היין מתחרה תמיד בממקקי החבית. ד 9 וסחלפס. ושחל לא מקבלת אף על פי שאין היין מק 10 סוגלת כמחנה צבא בעלת דגל. 11 כמשפחתיה שהי שנחבז. מחוללת ילדה. 13 ושאר מהווה לברולות ולי 16 לו ולשאריו אותו ואת משפחתו. ותומדיו ומקצאיו

5 בחזרת בני צדוק – על פי יחזקאל מ: מהם בני צדוק הקרבים מבני לוי אלי לשרתו; יחזקאל טו – מההנמים הלויים בני צדוק... המה יקברו אלי לשרתני... ויזן לא ישתו כל כהן. ברית רעים תחלל – ע-תהלים נה כא: חלל בריתי; והשוה מחבורות עמנואל כה 387–418: יאמר יי'... אפריד לבות הנצמד וברית כרות בין רעים הפריה. והאב לא מחללת – על פי ויקרא כא ט: ובת איש כהן כי תחל ל את אביה היא מחללת. 6 ושועה – על פי ישעיה לב ה: לא יקרא עוד לנבל נדיב ולכילי לא יאמר שוע. לא בלחם כהנה זר מכללת – על פי ויקרא כב יג: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה... מלחם אביה תאכל וכי לא יאכל בו. 7 ותברש להשיב אל – השוה בן משלי יקג: אמר לא מבלי בושה לשואל מנך קשה. אם כי ימותה מקללת – על פי שופטים טז ו: ותאלצוהו ותקצר נפשו למוות; איוב ב א: ויקלל את יומי. 8 פנימיה – על פי תהלים מז יד: כל כבודה בן מלך פנימה. דבר צדיק תחלף ויחד לא מקבלת – על פי כג ה: ויחד לא תקח כי השחד יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים. 9 חלקה כמו שמן – על פי משלי ה ג: משמן חכה. ונמתקת כנפת – על פי תהלים יט א: ומתוקים מדבש ונפת צופים; משלי כד יג: ונפת מ 10–11 מאירה ונשקפה כמו שחר אימה ונוראה כבודלת וברה; על פי שיר השירים ו י: הנשקפה כמו שחר לכבנה ברה כחמה אימה כבודלת; חבוקק א ז: אים ונורא הוא. 11 באין יוצאת ופזח במשחות מטבל על פי תהלים קמז יד: אלופינו מטבלים אין פרץ ואין יוצאת. 12 על פי ישעיה נא א–ב: הביטו אל צור חז ואל מקבת בור נקרתם הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם. 13 על פי בראשית מט כב: בנות צעדה שר. צעיר השלים ח ט: אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז; והשוה גם לו. 14: אצור חומתי וסור חומתי ואלתה. 15 נחלה מכללת – על פי משלי כ כא: נחלה מכללת בראשונה ואח לא תברד. 16 בעל כרמה מהללת – על פי שבת קטז ומלאך רע עונה אמן בעל כרחה.

ומי יעלים שחר בידו, או
ומי יענה כי אין לשמש אור,
יהוסף בני, אל תהלס בגין
וקומה עלי בני, ואחשב
21 למען בקום אישים, בני בונים,
ובנים למוסר אב גבון דבר,
אדמה במר תצרח, והארץ
ועת שום בני אבות מבינים את
2 כמעשה בני מחול, ולא כבני
אדמה אזי תפרח, ויעל ציץ
אלהי, לה איטיב דבר שירה
ואשא וארים קול ואמר: את
למען הריקות והפלת
3 אשר דברה: אני ואפסי עוד!

ישוה ישרה כעקלקלת
יריח לקנמון ולשחלת?
יסדתיו בקו ישר ומשקלת,
כדוד, ותחשב כקהלת,
ועושים כמו עדה מחבלת,
ודת אם מחכמה ומשפלת –
תקונן כמו אשה משפלת;
תבונה לנפשם חק ומפלת,
אליאב ובן יצהר ובן פלת –
וגומל בנכריה ונובלת.
כפולה עלי טובה מכפלת.
מרום בממלכה וביכלת,
לפני עדת זרה ונוכלת,
מפיצה והורגת ושוללת.

17 ומי יעלים שחר בידו ומי יוכל לכסות בידו את כוכב השחר היפה. או ישוה ישרה כעקלקלת או יענה דבר ישר מעוקל. כלומר: איש לא יוכל להעלים את תפארתו ואת תפארת משפחתו. 18 יענה יעיר, יאמר. לקנמון ולשחלת לצמחי בשם. 19 יסדתיו אשר יסדתי. 20 בני מקומי. כקהלת כשלמה בן דוד. 21 למען יען. בני בונים לשון נופל על לשון. 22 ודת ולתורת. מחכמה חכמה. 23 במר במרידות. 24 אבל בעת שבנים של אבות ובונים שמם את התבונה לחם חק ומזון לנפשם. 25 בני מחול החכמים הימנן וכלכל ודרדע. כבני אליאב דתן ואבירים. ובן יצהר קרח. ובן פלת און. 26 וגומל פרי שנגמר בשולו. בנכריה ונובלת אפילו בגפן בר ובגפן נובלת. 29 למען יען. הריקות רמסת. 30 דברה אמרה. מפיצה מנפצת.

17 יעלים שחר בידו – השוה להלן מז 18: וילאה על בני אדם לכסות כנף שחר בכנפי החסידה; נא 74: ומי יבוא לכסותה יכסה בחוט מעל אדמה אור לבנה. 18 לקנמון ולשחלת – על פי שמות ל כג: בשמים ראש ... וקנמן בשם; שמות ל לד: סמים נטף ושחלת. 19 בקו ישר ומשקלת – על פי ישעיה כח יז: ושמתי משפט לקו וצדקה למשקלת; מלכים ב כא יג: את קו שמרון ואת משקלת בית אחאב. 20 וקומה עלי בני – על פי בראשית מא יג: אותי השיב על בני. 22 ובנים למוסר אב גבון דבר ודת אם – על פי משלי א ח: שמע בני מוסר אביו ואל תטש תורת אמן; משלי כג כב: שמע לאביך זה ילדך ואל תבוז כי זקנה אמן. 23 במר תצרח – על פי צפניה א יד: מר צורח. 24 חק ומכלת – על פי משלי לא טו: ותתן טרף לביתך וחק לנערתיה. מכלת – מלכים א ה כה. 25 בני מחול – על פי מלכים א ה יא: ויחכם מכל האדם מאיתן האזרחי והימנן וכלכל ודרדע בני מחול. כבני אליאב ובן יצהר ובן פלת – על פי במדבר טז א: ויקח קרח בן יצהר ... ודתן ואבירים בני אליאב ואון בן פלת. 26 אדמה אזי תפרח ויעל ציץ וגומל – על פי במדבר יז כג: והנה פרח מטה אהרן ... ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים; ישעיה יח ה: כחם פרח ובטר גומל יהיה נצה. בנכריה – על פי ירמיה ב כא: סורי הגפן נכריה. ונובלת – על פי ישעיה לד ד: כבבל עלה מגפן וכנובלת מתאנה. 27 השוה לעיל ד 116: אני אעש לאל שירים כפולים עלי נסים אשר עשה כפולים. 29 הריקות – על פי תהלים יח מג: כסית חוצות אריקם. 30 אני ואפסי עוד – ישעיה מז ה. מפיצה – על פי בראשית ב ב: עלה מפץ על פניך; והשוה להלן כב 29: בשורו אהלו מלא מפיצים ואדמתו במשחיתים סבובה.

ובנה, בבואנו בארצה, כי
ונלאית ראות שולל ואיש חלל,
וחומה מפרצה, וארמון רם
והיה שמה: ראשה ומושללת –
35 שרופה – והיא לא דמתה כזאת
בלועה אכולה, אחרי היתה
ושבתי נטוי גרון, ורחב פה
והנה, עלי שיאי והכנע
ועל טוב ועל חסד אשר יד אל,
40 ושירי עלי ישעו, אשר לעד
ישושים נאות מדבר וגם תגל
ותרן לשון אלם, ופסח

אשר נעשה בה לא מכלפ
ושמלה בדם עמה מגוללת
מנפץ, והארץ מחבלת.
והיום שמה: רשה וכושלת
לפנים, ולא היתה מפללת
מלכים מבלעת ואוכלת.
ולשון, ונשא ראש וגלגלת.
משנאי אשר היו למפלת,
בטובו וחסדו, לי מחבלת,
יחדש בכל עדה ומקהלת
ערבה ותפרח כחבצלת,
ידלג בשמחתו כאילת.

31 ובנה והבינה. כי אשר נעשה בה לא מכלכלת בה לא תוכל לשאת מה שנעשה בה. 32 וזי ונלאיתה. שולל ערם מבגדים. 34 ראשה... רשה לשון נופל על לשון. 35 שרופה והיתה שרופה. 36 היתה אחרי שהיתה. מבלעת בולעת. 37 נטוי גרון זקוף קומה. ורחב פה ולשון ורחב פה לשון. 38 שיאי גדולתי. למפלת לפגרים. 39 מחבלת מוריסה לחבל ולנחלה. 40 ושירי ועל שירי. ישועת אלהים. יחדש שירי יהיה כחדש.

32 שולל – על פי מלכים א ח: אלכה שולל וערם. ושמלה בדם עמה מגוללת – על פי ישעיה ט ד: מגוללה בדמים. 33 וחומה מפרצה – על פי נחמיה א ג: וחומת ירושלם מפרצת. 34 ראשה – על פי ד ז: האבן הראשה. 37 נטוי גרון – על פי ישעיה ג טז: יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון. פה ולשון – על פי שמאל א ב א: רחב פי על אויבי; ישעיה נז ד: על מי תרחיבו פה תאריכו לשון. ראש וגלגלת – על פי תהלים פג ג: ומשנאיך נשאו ראש. 40 ושירי... אשר לעד יחדש – השוה לעיל אהרדה ימי חיי בשרי ונגינה תחדש בפי כל איש. 41 על פי ישעיה לה א: ישושים מדבר רציה ותגל ותפרח כחבצלת. 42 על פי ישעיה לה ו: אז ידלג כאיל פסח ותרן לשון אלם.

וְכַתֵּב בְּכַתֵּב יְדוּ שִׁירִים עַרְבִיִּים וּנְחִיתָהּ וְשִׁלְחָם לִי מִמֶּנְהוּ הִיֵּצֵא לְפֶשֶׁט בְּנִסָּן מִשְׁנַת תַּתִּי [4806]; מֶרְס־אֶפְרַיִל 1046, וְגִדְרָה עָלֵי וְצִנִּי לְקֶדֶם, לְמַעַן אֲרִגִּיל בָּהֶם לְשׁוֹנֵי לְדַבֵּר וְלָרוּץ בְּלִשׁוֹן הָעִבְרִי, וְכַתֵּב לִי עִמָּם זֶה:

יְהוֹסֵף, קַח לְךָ סֶפֶר, בְּחֵרְתִּי
כְּתִבְתִּי — וְנִחִיתָהּ רֶגַל מְלֻשָּׁת
וְהַמּוֹת יֵצוּ צָבָא לְהַחֲלִיף
וְלֹא אֶחָד לְהַשְׁכִּילָךְ, וְאִם עַל
לְמַעַן מִצָּדֶק חֲכָמָה — מִיָּפָה
קָחָה אוֹתוֹ וְשִׁיחַ בּוֹ וְצֵא מִן
יְדֵעַ כִּי כָל גִּבּוֹן דָּבָר — כִּמוֹ עֵץ —
וְהִפְתִּי כַּעֲץ־יַעַר, אֲשֶׁר סוּף

לְךָ מְטוֹב לְשׁוֹן קָדָר וְעִיפָה!
בִּידִינוּ, וְהַחֲרַב שְׁלוֹפָה,
בְּצָבָא, אֶת צָבָאִים, וְחִלִּיפָה.
סְבִיבִי פַעֲרָה פִּיהָ אֲסִיפָה,
לְנַפְשִׁי מִמִּצָּא צָרִי נְגִיפָה.
קָהֵלֶת לַעֲגִי לְשׁוֹן וְשָׁפָה,
פָּרִי מִתּוֹק, וְעֲלֵהוּ תְרוּפָה,
נִצְרִיו וְעַנְפּוֹ אֶל שָׂרְפָה.

1 ספר קבץ שירים ערביים. קדר ועיפה ערב. 2 וחנית בעת שהנחית. 3 והמות יצוה את החילות להחליף את הדיינים בקץ החיים ובמיתה. צבא... בצבא... צבאים, להחליף... וחליפה לשון גופל על לשון. 4 להשכילך ללמדך. ואם ואף כי. אסיפה המיתה. 5 למען יען. מיפה נבחר. ממצא צרי גיפה אפילו משצרי ינגדו במלחמה. 6 אותו את הספר. ושיח והגה. 8 נצרינו ענפיו.

1 קדר ועיפה — על פי בראשית כה יג: בני ישמעאל... נביות וקדר; בראשית כה ד: ובני מדין עיפה ועפר. 2 והחרב שלופה — על פי במדבר כב כג: וחרבו שלופה. 3 בצבא... וחליפה — על פי איוב י יז: חליפות וצבא. 4 פער פיה אסיפה — על פי ישעיה ה יד: לכן הרחיבה שאול נפשה ופעה פיה לבלי חק. 6 לעגי לשון ושפה — על פי ישעיה כה יא: כי בלעגי שפה ובלשון אחרת ידבר אל העם הזה; ישעיה לג יט: עם עמקי שפה משמע נלעג לשון אין בינה. 7 כמו עץ פרי מתוק ועלהו תרופה — על פי יחזקאל מז יב: ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל... והיה פריו למאכל ועלהו לתרופה. 8 כעץ יער אשר סוף נצרינו וענפיו אל שרפה — על פי יחזקאל טו ו: כאשר עץ הגפן בעץ היער אשר נתתיו לאש לאלכלה.

וְלֹמָא לֵאחַת מִנְאִיל אֶלְפַתַּח פִּי [ת] לֵה אֶלְנֹאָה כְּתַב אֵלֵי מֵא יֵאֵתִי [ד] כְּרָה וְכ] לִפְנֵי אֵן אֶכְתֵּבָה בִּכְ וְאֵן [ת] נָה א] לִי יִשִּׁיבֵת יִרְוֶשְׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ וְס[למ]ת[ה]] [וְכֹאֵן פִּי עֲנוּאָה אִלְכִּי יִרְוֶשׁ עִיר הַקֹּדֶשׁ א ה נִכְסָפ]

וְכֹאֲשֶׁר נִרְאוּ אוֹתוֹת הַכִּבּוּשׁ בְּאוֹתָהּ הַמִּלְחָמָה כְּתַב אֵלֵי מֵה שִׁיבּוּא (לְהִלָּךְ) וְהִטִּיל עָלַי אֶכְתֵּבְנִי בְּכַתִּיבַת יָדִי וְכִי יוֹפְנָה אֶל יִשִּׁיבֵת יִרְוֶשְׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ וּמִסִּרְתִּיהוּ וְהִיָּה בְּכַתִּבַּת ע אִלֶּיךָ יִרְוֶשְׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ...

וְכַתֵּב

זְכֹר, לְבִי, בְּטוֹב, זָקֵן וְשִׁיבָה,
לְמַעַן זֶה יִיפָּה לְךָ יֵרָא חֲטָא —
הִישׁ לִי פֶה לְהִשָּׁיב יוֹם שְׁפוּטִים —
וְאִם מִצָּח אֱהִי מְרִים כְּנֹפִים —
וְאִם אֲשַׁמַּח בְּרַב יָמִים — וְיוֹמִי
וְלֹא אֲדַע בְּיוֹמִי אִם פִּקְדָה
וְמִי יָדַע אֲשֶׁר נִכְתַּב בְּסִפְרִי,
וְמִי יָדַע, בְּרוּצִי אֶל קְרֻבוֹת
וְאִם אֵלֶיךָ בְּלֹא צִידָה, בְּדֶרֶךְ

וְאֵל תִּזְכֹּר יָמִי נֶעַר בְּטוֹבָה,
וְזֶה יִפָּה לְךָ חֲטָאִת וְחֻבָּה.
וְפִי יַעַן בְּנַפְשִׁי הַמְּשׁוּבָה!
וְעַל מִצָּחִי חֲטָאִתִּי הֵן כְּתוּבָה!
יְבוּאֲנִי, וְלֹא אֶחֱיָה רַבְּבָה!
תְּגִידֵנִי, בְּטָרֶם עֵת שְׁכִיבָה.
בְּעֶרְכִּי מִלְחָמוֹת חֵיל וְצָבָא?
בְּכָל שָׁנָה, הִמִּיתִתִּי קְרוּבָה?
רְחוּקָה עַד מְאֹד, אָנָּה אֲנִי בָּא

1 זכר לבי בטוב זקן ושיבה דברי המשורר אל לבו: זכר לבי בימי הטובה את ימי הזקנה והשיבה. 2 ל זה ייפה לך ירא חטא יען כי זכרון ימי הזקנה והשיבה ייפה בעיניך את יראת החטא. וזה אבל זכרון ימי ו החובה ועוון. 3 יום שפוטים ביום הדין. ופי יען בנפשי המשובה והרי פי עצמו יעיד על נפשי את חטא 4 כזכים כשהורים. 5 ואם אשמח ברב ימים והאם אוכל לשמח ברבוי ימי, במחשבה שאחיה הרבה ויומי יבואני והלא יום מותי יבואני. ולו אחיה רבבה ולו גם אחיה רבבת שנים. 6 ועם התחדש יומי יודע אם 'פקודת כל האדם' לא תעבירני מן העולם לפני בוא הערב. 7 בספרי בספר החיים שלי שבי 9 צידה מצוות ומעשים טובים. בדרך רחוקה עד מאד בדרך המות.

3-4 היש לי פה להשיב... ואם מצח אהי מרים — השוה ודוי הגדול לרבנו נסים: אין לי פה להשיב מצח להרים ראש. שפוטים — יחזקאל כג י. ופי יען בנפשי המשובה — על פי שמואל ב א טז: פך ע לאמר אנכי מותתי את משיח יי. ועל מצחי חטאתי הן כתובה — על פי יחזקאל ט ד: והתוית תו על ו האנשים; ירמיה יז א: חטאת יהודה כתובה בעט ברזל; ישעיה ג ט: הכרת פניהם ענתה במ. 5 על פי קהלת כי אם שנים הרבה יחיה האדם בכלם ישמח ויזכר את ימי החשך כי הרבה יהיו. ויומי יבואני — על פי שם כו י: יומו יבוא ומת; ועוד. ולו אחיה רבבה — על פי קהלת ו ו: ואלו חיה אלף שנים פעמים. 7 אשר בספרי — השוה לעיל ז 11: יבואני אשר נכתב בספרי. 9 ואם אלך בלא צידה בדרך רחוקה עד מאד — כמובת סז: זודאי קלילי ואורחא רחיקתא (צידתי קלה והדרך רחוקה). אנה אני בא — בראשית לו ל.

10 וְאָמְרוּ לִי מִדְעִי וְעַמִּי:
 וְכִמָּה לָךְ לַעֲמֹת חֹטָא צְדָקוֹת,
 וְכִמָּה מִתְּלָאוֹת מַעֲלֵי עַם
 וְאֵלֹי שְׁקָלוֹ יַחַד – תְּהִי כַף
 עֲנִיּוֹתִים: אֵיךְ תִּנְחַמוּנֵי הַבָּלִים –
 בְּלִבִּי אֵשׁ, לְמַעַן הָאֲמַנְתִּיו
 וְעָשָׂה לִי אֱלֹהִים טוֹב כְּאוֹהֶב –
 אֲבָל אֲבִטַח בְּמִיטִיב לִי גִדְבָה

יְהוֹסֵף, קַח לָךְ עֶטֶף וְיִשָּׁר
 וְהִרְחֵב, כְּאֲשֶׁר הִרְחִיב אֱלֹהֵי
 וְחִקָּה כָל אֲשֶׁר עָשָׂה לְנַפְשִׁי
 וּבִשָּׁר כָּל נִשְׁוֹא עוֹוֹן וְאוֹהֶב
 וְחוּה כִּי בְקוֹמֹנִי לְרִיב עַם
 בְּרֵאשִׁיתָם גְּבוּהָה דְּבָרוֹ, אֵיךְ

10 הַמִּירָא הָאֵם מִירָאָה. 11 וְכִמָּה לָךְ לַעֲמֹת חֹטָא צְדָקוֹת וְהָרִי יֵשׁ לָךְ הִרְבָּה צְדָקוֹת כִּנְגֹד הַחֲטָאִים. וְאֵל
 כִּמָּה וְאֵל הִרְבָּה אֲנִשְׁמִים. יְחִידָתְךָ נִפְשֶׁךָ. 12 מִתְּלָאוֹת תְּלָאוֹת, צְרוּת. מַעֲלֵי עַם אֱלֹהֶיךָ מֵאֵלֶּה הַבְּאוֹת
 עַל עַמֶּךָ. גִּדְיָתְךָ מִדְּבִיבָה מִמָּסוֹת וּמִצְעוֹרוֹת אֵת נִפְשֶׁךָ. 13 לְגַבִּי עֵשׂ קִרְבָּה קְלָה מֵאֵד וּמִתְרַמֶּמֶת עַד
 הַבּוֹכִים. 14 בְּמַהֲבִילִים מִרְיָבָה רַבָּה עַם דּוֹבֵרֵי הַבָּלִים. 15 בְּלִבִּי אֵשׁ בּוֹעֵרֶת אֵשׁ. לְמַעַן הָאֲמַנְתִּיו
 עַל נַפְשִׁי מִפְּנֵי שְׂמִנְיָתָא אֵת לִבִּי כִנְאָמִי עַל נַפְשִׁי. כְּצִיבָא עֲבַד מִפִּיבֶשֶׁת שְׂרַמָּה אֵת אֲדוֹנִי. 16 הוּא לִבִּי.
 17 בְּמִיטִיב לִי גִדְבָה בָּאֵל הַמִּיטִיב לִי חֲסֵם. לְכַפֵּר אֵת אֲשֶׁר חֹטָא גִדְבָה שִׁיכַר לִי חֲסֵם אֵת אֲשֶׁר חֹטָא
 לִבִּי. 18 וְיִשָּׁר בְּאֲגֻרַת חִלְקָה הַכְּתִיבָה וְיִשָּׁר אֵת הַכְּתִיבָה בְּאֲגֻרַת חִלְקָה, כְּתַב שׁוֹרֹת יִשְׁרוֹת בְּאֲגֻרַת חִלְקָה.
 19 וְהִרְחֵב אוֹת וְתַבָּה כְּאֲשֶׁר הִרְחִיב אֱלֹהֵי צַעֲדִי בְּמַלְחָמָתִי. וְהִרְחֵב... אוֹת וְתַבָּה וְכִתְבָּה בְּאוֹתֵינוּ גִדְלוֹת.
 20 וְחִקָּה וְחִקָּה, וְכִתְבָּה מִתִּיבָה יְשִׁיבָה יְרוּשָׁלַיִם. 21 נִשְׁוֹא עוֹן תְּרַשֵּׁב צִיּוֹן שְׁעוֹנוֹתֶיהָ מִכּוֹפְרִים. 22 וְחוּה
 וּסְפֹר. עַם אֲשֶׁר יִצְאוּ עִם אוֹיְבֵינוּ אֲשֶׁר יִצְאוּ. 23 אֲלֵמוֹ נִשְׁתַּחֲוֶה כְּאֵלִים.

10 וְאָמְרוּ לִי מִדְעִי וְעַמִּי הַמִּירָא חֲטָאָךְ רוּחָךְ עֲצוּבָה – הַשׁוּה לְהֵלֵךְ 20: וְשַׁחַת אֵיךְ תְּהִי נִרְאָה כְּאִישִׁים אֲשֶׁר
 הֵמָּה בְּבוֹר יִנּוֹן שְׁקוּעִים. 12 מִתְּלָאוֹת – עַל פִּי מֵלֶאכִי אֵי: הֵנָּה מִתְּלָאוֹת, מַעֲלֵי עַם אֱלֹהֶיךָ – עַל פִּי שְׁמוּאֵל ב
 יֵד יֵג: עַל עַם אֱלֹהִים. גִּדְיָתְךָ – עַל פִּי אוֹיֵב לִט: תִּרְדֹּף כִּירוֹחַ גִּדְיָתְךָ; אֲבָן גִּזְאָת, סִפְר הַשְּׂרִישִׁים, גִּדְבָּה: רֹצֵחַ
 לֹמֵר נַפְשִׁי. גִּדְיָתְךָ מִדְּבִיבָה – עַל פִּי וְיִקְרָא כֹּחַ: וּמִדְּבִיבֹת נִפְשִׁי. 13 וְאֵלֹי שְׁקָלוֹ יַחַד – עַל פִּי אוֹיֵב וְ:
 לוֹ שְׁקָל יִשְׁקָל כְּעֵשֶׂי וְחוּתִי בְּמֵאֲזִינִים יִשְׁאֵר יַחַד. לְגַבִּי עֵשׂ קִרְבָּה – הַשׁוּה לְעֵלֵי ט 12: הַלְעֵד תַּעֲלֶה בְּתֵּת אֵשׁ
 תִּדְרֹר עָלֶי עַשׁ. 14 אֵיךְ תִּנְחַמוּנֵי הַבָּלִים – עַל פִּי אוֹיֵב כֹּחַ: לוֹד: וְאֵיךְ תִּנְחַמוּנֵי הַבָּל. 15 בְּלִבִּי אֵשׁ – עַל פִּי יִרְמְיָה
 כ ט: וְהִיָּה בְּלִבִּי כְּאֵשׁ בּוֹעֵרֶת. וְרַמְנִי כְּצִיבָא – עַל פִּי שְׁמוּאֵל ב טו: וְיֹאמֵר הַמֶּלֶךְ לְצִיבָא הֵנָּה לָךְ כָּל אֲשֶׁר
 לְמַפִּיבֶשֶׁת; שְׁמוּאֵל ב ט כה-כו: וּמִפִּיבֶשֶׁת בֵּן שְׁאוּל יִרְדֹּף לְקִרְאָת הַמֶּלֶךְ... וְיֹאמֵר אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ עֲבָדִי רַמְנִי.
 17 בְּמִיטִיב לִי גִדְבָה – עַל פִּי הוֹשֵׁעַ יֵד הַזֶּה אֶהְיֶה גִדְבָּה; וְהַשׁוּה בֵּן מַשְׁלִי ע: אִישׁ לוֹ הַטִּיבוֹת גִּדְבָּה. 19 כְּאֲשֶׁר
 הִרְחִיב אֱלֹהֵי בְּמַלְחָמָתִי צַעֲדִי – עַל פִּי תְּהִלִּים יֵח לז: תִּרְחִיב צַעֲדִי תַחְתִּי. 21 נִשְׁוֹא עוֹוֹן וְאוֹהֶב וְשָׁכֵן טוֹב בְּצִיּוֹן
 וְאוֹהֶבָה – עַל פִּי יִשְׁעִיָה לֵג כד: וְבֵל יֹאמֵר שָׁכֵן חִלְתִּי הָעַם הַיּוֹשֵׁב בָּהּ בִּשְׁוֹא עוֹוֹן; תְּהִלִּים קִבֵּב ו: שְׁאוּל שְׁלוֹמִם
 יְרוּשָׁלַיִם יִשְׁלִיו אוֹתוֹבִיךְ. 23 גְּבוּהָה דְּבָרוֹ – עַל פִּי שְׁמוּאֵל א ב ג: אֵל תִּרְבוֹת תִּדְבְּרוֹ גְּבוּהָה גְּבוּהָה.

בְּלִכְתֵּנוּ לְשִׁדּוֹתֵם, בְּחִיל
 25 בְּצוּרִים שֹׁנְבוּ נִפְשָׁם, וְאַרְצָם
 וְשִׁטְפֹנוּ כְּמִי נַח, וְהָיוּ
 וְלֹא קָם כָּל אֲשֶׁר חָשְׁבוּ – וְכֵן לֹא
 וְצָר, מֵאֵן שָׁמַע בְּתַחֲלָה
 בְּשׁוּרוֹ אֲהָלוּ מְלֹא מַפִּיצִים,
 30 אֲזִי הָיְתָה לְמַמְלָכָה שְׁפָלָה
 וְהָיְתָה לוֹ יְחִידָתוֹ לְשָׁלָל
 וְהָקִיא מַעַדְנֵי שְׁוֹא אֲכָלָם,
 וְכָל עוֹמֵד עָלֶי רִגְלִי גְּנוּעָה –
 וְאֵם תָּטָה עָלֶי גִּבּוֹ וְרוּעֵךְ –

35 אֱלֹהֵי, וְכִסְפָּה נַפְשִׁי, בְּיוֹם צָר,
 וְרֵאִיתָ בְּמוֹט רִגְלִי וְיָדִי,

כְּחֹל, עַם מַחְנֶה כִּיָּם רִחְבָּה;
 מִצְּאוֹנָה לְאוֹכְלֵי עֵד עֲזוּבָה,
 לְנַפְשוֹתֵם צְרִיחֵיהֶם כְּתָבָה.
 יְקוֹמִם אֵל לְלִצִּים מַחְשָׁבָה.
 בְּהִנָּקְשׁוֹ, בְּסוֹף שָׁמַע וְאַבָּה,
 וְאֲדַמְתוּ בְּמַשְׁחִיתִים סְבוּבָה.
 אֲשֶׁר הָיְתָה בְּרֹאשׁ גּוֹיִים חֲשׁוּבוֹ
 וְשָׁבִיָּה, אַחֲרֵי שָׁלָל וְשָׁבָה,
 וְאוֹהֶב לְאַכֵּל פֶּתוֹ חֲרָבָה,
 מַעַט תּוֹחִיל וְיִבְחָר לוֹ יִשִּׁיבָה,
 יִשְׁלֵם פִּי שְׁנִים בְּגִנְיָה.

לְעוֹרְתְךָ, אֲשֶׁר נַפְשִׁי מְשִׁיבָה,
 וְעַם חִי אֲסִיפָה וְעֶרְבָה –

24 לְשִׁדּוֹתֵם לְהַחְרִיבֵם. בְּחִיל כְּחֹל בְּצָבָא רַב כְּחֹל אֲשֶׁר עַל שַׁפַּת הַיָּם (לְשׁוֹן נֹפֵל עַל לְשׁוֹן). 25 בְּצוֹן
 שֹׁנְבוּ נַפְשָׁם בְּצָרוֹ אֵת עֲצָמָם בְּתוֹךְ צוּרִים. לְאוֹכְלֵי עֵד לְחִיּוֹת טֹרֶף. 26 וְשִׁטְפֹנוּ כְּמִי נַח וּבִאֲנוּ בְּשִׁטְף
 הַמְּבּוּל. צְרִיחֵיהֶם מְגִדְלֵיהֶם. כְּתָבָה כְּתַבַּת נַח. 27 קָם נַחֲקִים. לֹא יְקוֹמִם אֵל לְלִצִּים מַחְשָׁבָה
 יְקִים אֵל בְּעִתִּיד אֵת מַחְשַׁבַת הַרְשָׁעִים. 28 מֵאֵן שָׁמַע אֲשֶׁר לֹא רָצָה לְשַׁמֵּעַ. בְּהִנָּקְשׁוֹ בְּהִתְקַלּוֹ. וְאַבָּה ו
 29 מַפִּיצִים מִנְפִּיצִים וּמִשְׁבָּרִים. סְבוּבָה מְכוֹתֶרָה. 30 אֲשֶׁר הָיְתָה זֶה שְׁהִיתָ קִדְם לָכֵן. חֲשׁוּבָה מ
 31 לוֹ לִצָּר. יְחִידָתוֹ נִפְשׁוֹ. אַחֲרֵי שָׁלָל וְשָׁבָה אַחֲרֵי שָׁלָל וְשָׁבָה אַחֲרֵים. 32 מַעַדְנֵי שְׁוֹא הַמַּעַדְנִים
 אֵלֶיךָ בְּשִׁקָּר וּבִשְׁוֹד. וְאוֹת וּנְחִרְצָה. 33 וְכָל עוֹמֵד כְּשֶׁם שָׁכַל מִי שְׁעוֹמֵד. גְּנוּעָה פְּעוּעָה, חִלְתָּה. מַעַט תָּו
 וְיִבְחָר לוֹ יִשִּׁיבָה. חֲכָה מַעַט וּתְרַאָה שִׁיבָר לוֹ יִשִּׁיבָה, שִׁיעִידָךְ לִשְׁבָּת. 34 תָּטָה עָלֶי גִּבּוֹ וְרוּעֵךְ
 אֵת זֹרְעֵךְ עַל גִּבּוֹ לְהַכּוֹתוֹ. 35 בְּיוֹם צָר בְּיוֹם צָרָה. 36 וְעַם חִי אֲסִיפָה וְעֶרְבָה וְשִׁיבָה עֶרְבָה וּמִתּוֹ
 יוֹתֵר מִחִי.

24 לְשִׁדּוֹתֵם – הַשׁוּה לְעֵל ז 25: וְהִלְכוּ אֵל מִצְדּוֹת לְשִׁדּוֹתֵם כְּמוֹ קֶטֶב מִרְיָה. בְּחִיל כְּחֹל – עַל פִּי יְהוֹשִׁעַ
 ד: וְיִצְאוּ הֵם וְכָל מַחְנִיגֵיהֶם עִמָּם עַם רַב כְּחֹל אֲשֶׁר עַל שַׁפַּת הַיָּם לְרַב. 25 לְאוֹכְלֵי עֵד – עַל פִּי בְּרֵאשִׁי
 כז: בְּבִקֵּר יֹאכֵל עֵד. 26 כְּמִי נַח – עַל פִּי יִשְׁעִיָה ג ד ט: כִּי מִי נַח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבֵּר מִי נַח
 עַל הָאָרֶץ; בְּרֵאשִׁית ו-ה. 27 וְלֹא קָם כָּל אֲשֶׁר חָשְׁבוּ – עַל פִּי מַשְׁלִי יט כא: רַבּוֹת מַחְשָׁבוֹת בְּלִבִּי אִישׁ ו
 יי הִיא תְּקוּם; יִרְמְיָה ג כט: כִּי קָמָה עַל בָּבֶל מַחְשָׁבוֹת יי. 28 בְּהִנָּקְשׁוֹ – עַל פִּי דְּבָרִים יב ל: פֶּן תִּנָּקֵשׁ אַחֵר
 שָׁמַע וְאַבָּה – עַל פִּי מַלְכִּים א כ ח: אֵל תִּשְׁמַע וְלֹא תִאָּבֶה. 30 הָיְתָה לְמַמְלָכָה שְׁפָלָה – עַל פִּי יְחִזְקָאֵל יז
 לְהִיָּת מַמְלָכָה שְׁפָלָה. בְּרֹאשׁ גּוֹיִים חֲשׁוּבָה – עַל פִּי תְּהִלִּים יח מד: תִּשְׁמִינִי לְרֹאשׁ גּוֹיִים; בְּמִדְבָּר כג ט: וְכ
 לֹא יִתְחַשֵּׁב. 31 הָיְתָה לוֹ יְחִידָתוֹ לְשָׁלָל – עַל פִּי יִרְמְיָה כא ט: וְהָיְתָה לוֹ נִפְשׁוֹ לְשָׁלָל. 32 מַעַדְנֵי שְׁוֹא –
 פִּי מַשְׁלִי כג ג: לַחֵם כְּזוֹבִים. פֶּתוֹ חֲרָבָה – עַל פִּי מַשְׁלִי יז א: טוֹב פֶּת חֲרָבָה. 33 מַעַט תּוֹחִיל וְיִבְחָה
 יִשִּׁיבָה – הַשׁוּה בֵּן מַשְׁלִי תַחְתִּי: מַעַט תּוֹחִיל וּתְרַאָה בֹּו בְּנִפְלֹא. 34 תָּטָה... וְרוּעֵךְ – עַל פִּי יִשְׁעִיָה ה כה:
 יִדּוֹ עָלָיו וְיִכָּה; דְּבָרִים ה טו: בִּיד חֻזְקָה וּבְזוֹרֵעַ גְּטוּיָה. יִשְׁלֵם פִּי שְׁנִים בְּגִנְיָה – עַל פִּי שְׁמוֹת כג ג: אֵם ז
 תִּמְצָא בִּיד חֲנֻכָּה... שְׁנִים יִשְׁלֵם. 35 בְּיוֹם צָר – עַל פִּי צַפְנִיָּה א טו: יוֹם צָרָה; תְּהִלִּים קִט קמג: צָר ו
 נַפֵּשׁ מִשִּׁיבָה – עַל פִּי תְּהִלִּים יח ח: מִשִּׁיבָת נַפֵּשׁ; תְּהִלִּים כג ג: נַפְשִׁי יִשׁוּבָב. 36 בְּמוֹט רִגְלִי וְיָדִי – עַל פִּי ת
 לַח יז: בְּמוֹט רִגְלִי; וְיִקְרָא כה לה: וּמִטָּה יִדּוֹ. וְעַם חִי אֲסִיפָה וְעֶרְבָה – עַל פִּי יִרְמְיָה ח ג: וּנְבַחֵר מוֹת מִזֶּה
 יוֹנָה ד ג: טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי.

וּקְמַתָּ לַחֲצַב צָרִי בְּקוֹל, כִּי
וְהִתְקַתּוֹ אֵלַי טֶבַח, כְּרַחֵל
וְשִׁמַּתָּ אֶת מְנָתִי מִבְּשָׁרוֹ

40 לֹאֵל מִלֵּא פָנַי אֶרְצוּ שְׁמָמָה,
וְהִשְׁפִּיעַ בְּטוֹב עַדִּי, וְחִדַּשׁ
וְהִשְׁפִּיעַ יְחִידָתִי בִישְׁעוֹ,
אֲנִי מִפְּלִיא דְּבַר זְמָרָה, תְּהִי עַל
גְּזוּרָה מִפְּגִיעַי הַדְּבָרִים
45 שֶׁרָד מְלִים וְעִנְיָנִים לְבוֹשָׁה,
בְּהִנְשָׂאָה יְשׁוּשׁוֹם עַם, וְתִגַּל
וְתִהְיֶה, עֵת גֹּזֵל צִיָּה וְחָם מִי
וְתַעֲרִיר הוֹלְכֵי דֶרֶךְ בְּלִיל,
וְעוֹד תוֹשֵׁר בְּקָרֵב מוֹעֲדֵי אֵל
50 וְעוֹד תוֹשֵׁם בְּפִי עוֹלִים גְּאוּלִּים

38 ולקחתו בחזקה לטבח ככבשה דשנה ושמה שטובחים אותה לכבוד התג. 39 לחיים ואורוע וקבה החלקים שנותנים לכהן. 41 עדיי פי. וחדש כמו נשר נעורים לי וצבא וחדש לי נעורים וצבא כמו נשר המחודש את בצותיו. וצבא ונעורים. 42 יחידתי גפשי. והיתה אחרי שהיתה. 43 דבר זמרה שיר זה ששמו זמרה. כשיר דוד כמזמורי תהלים. 44 מפניי הדברים מן הדבורים היקרים כפנינים. ומצור מענה מופן נקובה ונקורה וחצובה מסלע הענינים היקרים כזהב. 45 שרד מלים בגדי תפארת של מלים. דמות היכל כתבנית היכל. 46 בהנשאה כשישא אותה, כשיזמרו את הזמרה. ישושום ישושון, ישישו. ותגל ותפרח כתבצלת ערבה והערבה תגל ותפרח כתבצלת. 47 ותהיה רטובה עת גזל ציה וחם מי שחקים בעצר גשם, כלומר: ותהיה רעננה בעת שרב ובצורה. 48 ותעיר הולכי דרך בליל ותעיר ותזרו את ההולכים בדרך בלילה, שמתוך שישירו את זמרתם יתגברו על תשוקת השנה. דאבת דואבת, כואבת. 49 מועדי אל משכני אל. כלולה כלה. 50 בפי עולים גאולים אלי ציון בפי גאולים העולים אל ציון.

37 על פי תהלים כס ז: קול יי חוצב להבות אש; הושע ו: על כן חצבתי בבבאיים הרגמים באמרי פי; תהלים קו יח: להבה תלהט רשעים. 38 והתקתו אלי טבח כרחל — על פי ירמיה יב ג: התקם כצאן לטבח. 39 לחיים ואורוע וקבה — על פי דברים יח ג: ונתן לכהן הורוע והלחיים והקבה. 40 ומלא את פני ארצי תנובה — על פי ישעיה כז: ומלאו פני תבל תנובה. 41 על פי תהלים קג ה: המשביע בטוב עדיך תתחדש כנשר נעורייכי; אבן ג'נאה, ספר השרשים, עדה: עדיך... פיך. 44 ומצור... נקובה — על פי ישעיה נא א: הביטו אל צור חצבתם ואל מקבת בור נקרתם. 45 כוויות דמות היכל חטובה — על פי תהלים קמד יב: בנותינו כוויות מחטבות תבנית היכל. 46 ישרוש עם ותגל ותפרח כתבצלת ערבה — על פי ישעיה לה א: ישרוש מדבר וציה ותגל ערבה ותפרח כתבצלת. 47 עת גזל ציה וחם מי שחקים — על פי איוב כד יט: ציה גס חם יגולו מימי שלג. בעצר גשם — על פי דברים יא יז: ועצר את השמים ולא יהיה מטר. 48 ותעיר הולכי רגל בליל — השוה להלן לג 70: ותהיה בנתיב מחישה לצירים. נפש דאבה — ירמיה לא כד. 49 מועדי אל — על פי תהלים עד ח: שרפו כל מועדי אל. חפת כלולה נאהבה — על פי יואל ב טז: וכלה מחפתה; ירמיה ב ב: אהבת כלולותיך. 50 תרשם בפי — על פי דברים לא יט: שימה בפיהם. עולים גאולים אלי ציון — על פי ירמיה לא ה: קומו ונעלה ציון. דרך נתיבה — משלי יב כה.

כג
וְהִתְקַתּוֹ אֵלַי טֶבַח, כְּרַחֵל
וְשִׁמַּתָּ אֶת מְנָתִי מִבְּשָׁרוֹ
וּקְמַתָּ לַחֲצַב צָרִי בְּקוֹל, כִּי

כְּבוֹדִי מִדָּאָנָה חָל וְחָלָה,
וְלִבִּי לַעֲמֹד בְּמַעֲוֹן אֱלֹהִים
וְנִפְשִׁי אֶת נִשְׂא פִּרּוֹד יְהוֹסֵף
וְכָל עֲשִׂיר וְדָל מוֹעֵד וְשִׁבְתָּ
5 וְאִיךְ אֲחֹג אֲנִי בְּחָג, כְּשִׁכּוֹר,
וְאִיךְ בִּשְׁלַח לְחוֹמֵי נוֹד, כְּבִשָּׁר
וְאִם חֲסֵר אֲנִי מְטוֹב וְגוֹחַ
וְמָה יוֹעִיל לְנִפְשִׁי הוֹן וְעֶשֶׂר —
אֲנִי רָגוּז — וְנָגִי נָח וְשָׁלוֹ,
10 וְיָדִי לַעֲשׂוֹת חֵיל מְהִירָה —
וְעַל פָּנַי מְאוּר כְּבוֹד וּמַלְכוּת —
הַלְנֻצֵּחַ אֱהִי שׁוֹאֵף, וּבּוֹדֵד
חֵבֶר צִיִּים בְּצִיָּה יוֹם, וְלִיל —

1 כבודי גפשי. חל כאב. ודורי ומדורי, מעוני. נגלה נתגלה, נחשף. חל וחלה, נגלה וגלה לשון גופל ו לשון. 2 מועדיי משכנותי. 3 יהוסף בני. 5 אחג אסתובב. אחג... בחג לשון גופל על לשון. 6 בשל לחונ נוד בשל הנוד את בשיר. 7 ונוח ומנוחה. 9 ונוי בעת שביתי. והודי שש ופני שמחים. 10 לעשות חיל במלחמ עצלה כאלו עצלה, שכן אני מרוחק מהם. 12 שואף שואף רוח, רץ. הבתולה שלא עבר בה איש. 13 ציי כשכור — על פי תהלים קז כז: יתנו ויגועו כשכור. 6 כבשר אשר בסיר — על פי מיכה ג ג: ופרשו כאשר בס וכבשר בתוך קלחת. וכזרוע בשלה — על פי במדבר ו יט: ולקח הכהן את הזרוע בשלה. 7 ואם חסר אני מטוב. למי גפשי עמלה — על פי קהלת ד ח: ולמי אני עמל ומחטר את גפשי מטובה. 12 שואף ובודד — על פי ירמ ב כד: פרה למוד מדבר באות גפשה שאפה רוח; הושע ח ט: פרא בורד לו. בערבה הבתולה — על פי ירמיה ב בארץ ערבה ושוחה... בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם. 13 ציים... לילית — על פי ישעיה י יד: ופגשו ציים את איהם... אך שם הרגיעה לילית. חבר ציים בציה יום וליל אחי לילית — השוה להלן מח ביום אחד אני חבר לעפר ויום שני אני שכן לדיה.

1 כבודי — על פי בראשית מט ו: בסודם אל תבוא גפשי בקהלם אל תחד כבודי; תהלים ז ו: ירדף אויב גפשי וי וירמס לארץ חיי וכבודי לעפר ישכן. ודורי... גלה וגלה — על פי ישעיה לח יב: דורי נסע וגלה. 2 על תהלים פר ג: נכספה וגם כלתה נפשי לחצדות יי; תהלים עד ד: שאנו צורריך בקרב מועדך. 5 ואיך אתה אני ב כשכור — על פי תהלים קז כז: יתנו ויגועו כשכור. 6 כבשר אשר בסיר — על פי מיכה ג ג: ופרשו כאשר בס וכבשר בתוך קלחת. וכזרוע בשלה — על פי במדבר ו יט: ולקח הכהן את הזרוע בשלה. 7 ואם חסר אני מטוב. למי גפשי עמלה — על פי קהלת ד ח: ולמי אני עמל ומחטר את גפשי מטובה. 12 שואף ובודד — על פי ירמיה ב כד: פרה למוד מדבר באות גפשה שאפה רוח; הושע ח ט: פרא בורד לו. בערבה הבתולה — על פי ירמיה ב בארץ ערבה ושוחה... בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם. 13 ציים... לילית — על פי ישעיה י יד: ופגשו ציים את איהם... אך שם הרגיעה לילית. חבר ציים בציה יום וליל אחי לילית — השוה להלן מח ביום אחד אני חבר לעפר ויום שני אני שכן לדיה.

וְהִנֵּה מַמְצוּלוֹת יָם אֲנִי גָד –
הֲלֹא יֵאבֶה גְדוּדֵי לִנְכוּחָהּ,
וְלָמָּה זֶה בְּחֹדֶשׁ מוֹעֲדֵי אֵל
וְאַיִךְ תִּמְלֹךְ בְּעֹז עָלֶי פְרִידָה –
וְתִרְדַּע עִם אֲנָפֶיהָ לִשְׁחַת

יְהוֹסֵף, אֲזַנְךָ תִּפְתַּח לְדַעְתִּי
וְאַחֲוִיתִי תַּהִי גִגְדֶּךָ נְתוּנָה,
וְהִקְשִׁיבָה לְמַלְי הָעֲרוּכִים
אֵלַי בֵּית יוֹצֵרְךָ הַשָּׁכֵם וְהָעֶרֶב
וְסוּר מֵרַע, מַעַט אוֹ רַב, לְעוֹלָם,
וְאַל תִּלְךְ בִּירְאֵת צוּר אֲרָחוֹת
וּמוֹל אֶת לִבְךָ בְּטוֹב, וְנִפְשֶׁךָ
וְהַתְּבוּנָה בְּמִקְרָאֶךָ וְדַתְךָ
וְלִקְדוּשֵׁים אֲשֶׁר בָּאוּ לְשִׁכְנֶךָ,

וְלָמָּה זֶה בְּבֵת עֵינֵי מְצוּלָה?
הֲלֹא תַעַשׂ פְּרִידָתִי פְּלִילָה?
גְדוּדֵי יַעֲשֶׂה עִמִּי גְבֻלָּה?
תַּהִי אִמָּה בְּתוֹךְ עַמָּה לְאֵלָה
וְהִיתָה שֵׁם לְמַמְלָכָה שְׁפָלָה!

וּמִכָּל רַע תַּהִי אֲזַנְךָ עֲרָלָה,
וְתוֹכַחְתִּי בְּתוֹךְ לִבְךָ שְׁתוּלָה,
כְּמַתְאִימוֹת, וְאַיִן בָּהֶם שְׂכוּלָה:
לְהַתְּפִלֵּל, וְעַבְדָּהּ בַּחֲיָלָה,
וּמַחְשָׁאֵת קִטְנָה אוֹ גְדוּלָה,
עַקְלָקְלוֹת וְדֶרֶךְ לֹא סְלוּלָה,
תַּהִי מֵרַע וּפִי זָרוֹת נַעוּלָה,
וְעַל כָּל נַעְלָם מִמֶּךָ – שְׁאַלָה,
בְּאַהֲבָה לִי וְלָךְ, הָשֵׁב גְּמוּלָה,

14 והנה, בהפליגי בערבה אני מתרחק והולך ממצולות הים ובכל זאת מצולה בקרבתך, היא מצולת עיני, מקור דמעתי. 15 הלא יאבה גדודי לנכוחה האם לא ירצה גדודי לשמע בקול האמת. הלא תעש פרידתי פלילה האם לא תעשה פרידתי משפט צדק. 16 בחדש מועדי אל בחדש תשרי שהוא חדש התגים. 17 תהי אמה בתוך עמה לאלה ולואי והיתה אמה של הפרידה בתוך עמה לקללה, כלומר: הלואי והיתה משכלת את 'בתה' את הפרידה עד שכל מי שירצה לקלל את חברו יאמר: יהי סופך כסוף אמה של הפרידה. 18 אגפיה מתנותיה. 19 ומכל ולכל. ערלה אטומה. 20 ואחותי ודבורי. 21 הערוכים הערוכות. כמתאימות כרחלים היולדות תאומים. שכולה שכולה, המשכלת את בניה. 22 בחילה ביראה. 23 מעט או רב בין שהוא מעט ובין שהוא רב. 25 מרע לרע. זרות נשים זרות. 26 במקראך בנביאים וכמובנים. ודתך ובתורה. שאלה שאל. 27 ולקדושים ולצדיקים. לשכנך לביתך. באהבה מתוך אהבה. גמולה גמול.

14 ממצולות ים – תהלים סח כג. 15 הלא תעש פרידתי פלילה – על פי ישעיה טז ג: עשי פלילה. 16 יעשה עמי גבילה – על פי איוב מב ה: לבלתי עשות עמכם גבילה. 17 תהי אמה בתוך עמה לאלה – על פי במדבר ה בא: יתן יי אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך; והשוה לעיל יז 4: לו יאבד אלהים את פרידה; להלן בט 15: אשר ווכר ברית קשת כרותה גדוד יכירתי. 18 ותרד עם אגפיה לשחת – על פי תהלים ל י: מה בצע בדמי ברדתי אל שחת; תהלים נה כד: ואתה אלהים תורידם לבאר שחת; יחזקאל כח ה: לשחת יורידוך; יחזקאל לח ו: גמר וכל אגפיה. והיתה שם לממלכה שפלה – על פי יחזקאל יז יד: להיות ממלכה שפלה. 19 אונך תפתח – על פי ישעיה ג ז: אדני יי פתח לי און. תהי אונך ערלה – על פי ירמיה ו י: הנה ערלה אונם. 20 ואחותי – על פי איוב יג יז: שמעו שמוע מלתי ואחותי באונכם. 21 והקשיבה למלי הערוכים – על פי איוב לג א: שמע נא איוב מלי; איוב לד טז: אזנינה לקול מלי; איוב לב יד: ולא ערך אלי מלין. כמתאימות ואין בהם שכולה – על פי שיר השירים ו ו: שכלם אתאימות ושכולה אין בהם. 22 אלי בית יוצרך השכם והערב – על פי גיטין ז: השכם והערב... לבית המדרש. עבדהו בחילה – על פי תהלים יא: עבדו את יי ביראה; איוב ו י: ואטלה בחילה. 23 וסור מרע – משלי ג ה. 2 ואל תלך ביראת צור ארחות עקלקלות – על פי שופטים ה ו: והולכי נתיבות ילכו ארחות עקלקלות. ודרך לא ולולה – על פי ירמיה יח טו: ללכת נתיבות דרך לא סלולה. 25 ומול את לבך בטוב – על פי דברים ל ו: ומל י את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יי אלהיך. ופי זרות – על פי משלי כב יד: שחזה עמקה פי זרות.

עֶבֶד אוֹתָם, וְהִזְהַר בְּהֶרְבוֹת
וְקַח מֵהֶם תְּבוּנָה, כִּי בְּדַתָּם
לָזֶה זֶהָ, וְלָזֶה יֵשׁ בְּדִלְחָ, 30

וְכַפְּלוּ לָךְ בְּבוֹאָם טוֹב – וְכִכָּה
וְתִקְרָא אֶת שְׁלוֹמִי לְבָקָרִים
וְשִׁיחִים עַל פְּנֵי סִפְרֵי כְּתֻבֹּת
דְּבָרִים יִמְשְׁכוּ לְבוֹת, כַּעֲגוּלָה
וּבָם גִּגְוֹל כָּאֵב גִּגְוֹל 35

וַיִּנְיֹסוּ יְגוֹנִי לֵב מִדְּכָא,
וְרִיחָם כָּלְבִּנוֹן אוֹ לְבוֹנָה,

כְּבוֹדָם, כְּאֲשֶׁר יִדְךָ מְכִילָה,
וּבָהֶם אֵינִי לְמַתְעוּלֵל עֲלִילָה,
וְזֶה שֶׁהֵם, כְּאֵלוֹ הֵם חֲוִילָה,
תַּהִי תִפְאָרְתְּךָ לָהֶם כְּפוּלָה,
עֲלִיָּהֶם מִבְּלֵי הֶתֶם וְכָלָה,
שְׂכִיּוֹת עַל פְּנֵי כָלָה כְּלוּלָה,
אֲשֶׁר תִּמְשֹׁךְ בְּתוֹךְ מִישוֹר עֲגוּלָה
וְלִיל בְּדָבָר בָּם שְׁנַת עֵין גְּזוּלָה
וַיִּקְרִיבוּ אֵלַי נַפְשָׁם גְּאֻלָּה,
וְכַמְנָחָה בְּשֶׁמֶן טוֹב בְּלוּלָה!

28 עבד שרת. בהרבות להרבות. מכילה יכולה. 29 וקח ולמד. כי בדתם ובהם אין למתעו עילילה כי בתורתם ובגופם אין מבקש עלילות יכול למצא עילילה, אין בהם פגם. 30 לכל אחד יש מדה טו שמוכל ללמדה ממנו. 32 וכפלו לך בבוואם טוב שכן הכפילו את ידיעותיך בתורה. תפארתך לו הכבוד שתכבד אותם. 32 לבקרים בכל בקר. מבלי התם וכלה בלי הפסק. 33 ושיחים על פני ספ ודברים יש באגרת. שכיות תכשיטים. כלולה מקושטת. 34 בתוך מישור שקל למשך בו. כעגלה. עגלה לשון גופל על לשון. 35 ובם גמול כאב גמול ועל ידיהם גמול כאבו של העשוק. וליל בדבר ב שנת עין גמולה וכשמדברים עליהם בלילה עובר החשק לישן. גמול... גמול... גמולה לשון גופל על לש 36 מדכא של מדוכא. אלי נפשם של המדוכאים. 37 כלבנון כיער הלבנון. בלולה מורטבת. לבנון. לבונה לשון גופל על לשון.

30 על פי בראשית ב יא-יב: הוא הסובב את כל ארץ החוילה אשר שם הזהב וזהב הארץ ההיא טוב שם הבד ואבן השהם. 31 השוה לעיל כ 27: לך איטיב דבר שירה כפולה עלי טובה מכפלת. 33 שכיות – על פי ישע ב טז: שכיות החמדה. 36 ויניסו יגוני – על פי ישעיה לה י: ונסו יגון ואנחה. 37 וריחם כלבנון או לבונה על פי הושע יד ז: וריח לו כלבנון. וכמנחה בשמן טוב בלולה – על פי ויקרא ז י: וכל מנחה בלולה בשמן; ויקן ט ד: ומנחה בלולה בשמן; ועוד.

ולמא [נצ] בת גזאה תא[כרנה פאחתל] תהא אלגאנד פאסחפאז אבו גור בעסכרי מאלקה ואשביליה וכאנת אלמגאזה ללקתאל עלי מקרבה מן רגדה פתקאתל אלגומעאן קתלא שדידא תם הום אללה חלך אלגומע עלי שדתהא וכתרתהא פקתלוא קתלא שניעא ואקתפו אתארהם אלי באב רגדה ואכד [אלכצין] מכתאר קאיד כיל אשביליה אסירא וכאן דלך פי יום אלתלתא אלראבע עשר מן [אלול] שנת תתו פקאל אעזה אללה פי דל[ך]

וְעַם, יֵשׁ לוֹ כְּנָפִים בְּאַרְץ, וְלֹא
וְאֲמוֹת, תִּשְׁמְרֶם אִמָּה, וְלֹא
וְאִי לְמָקוֹם חֲנִיָּתָם, וּמָקוֹם
בְּכָל שָׁנָה מְנִיאֹת אֶת מְלָכִים
וְעוֹשׂוֹת מַאֲוִיָּהּ בְּיוֹם זֶה,
וּמִצְמִיאֹת וּמְרוֹת הָאָרְצוֹת,
כְּרוֹת יָם מְחולֶּלֶת גְּשָׁמִים
בְּמִסְכּוֹת וְסוֹכוֹת עַל גְּבָרִים,
וּמְלַחֲמָתָם – בְּיוֹם אֶחָד אֲמוֹנָה
וּבְלֵיל רָעִבִים אֶל תְּנוּמָה,
וְיוֹם לֹא יַעֲנֶה מֶלֶךְ לְצוּעֶק
וְכָל מִבֵּין יִכְפֹּר אֶת פְּנֵיהֶם,
אֲזִי קִמְנוּ אֵלַי מֶלֶךְ גְּבוּהַ לֵב
וַיַּחַד הָאֲבֵלֵנוּ חָל וְחוּמָה

וּבְשִׁיחֹר וּבִירְדֵּן גִּאוֹנוֹת, וּבְמִשְׁוֹר תּוֹקְעוֹת בְּטַח וְחוֹנוֹת,
אֲשֶׁר לֹא נִסְעוֹת מָחָר וּפּוֹנוֹת!
בְּרֶב כֶּחָן, וּמִכְנִיעוֹת וּמוֹנוֹת,
יּוֹם הַמַּחֲרֵת שְׁבוֹת וְשׁוֹנוֹת,
וּמִרְעִיבוֹת אֲדוֹנֵיהֶן וְזִנוֹת,
וְהִיא גַם הִיא מְשַׁבֶּרֶת סִפִּינוֹת,
כְּסֹפֶר אֵל אֶמֶת שׁוֹפְטוֹת וְדָנוֹת
יּוֹם אַחֵר – קֶרְבֵּיהֶם תִּלְזָּנוֹת,
יּוֹמָם יִשְׁבְּעוּ בְּטַח בִּשְׁנוֹת,
בְּמֶר – חָשׁוֹת לְצַעֲקָתוֹ וְעִזּוֹנוֹת,
בְּהִנְטָשׁ, בְּמַתָּנוֹת וּמָנוֹת.
וּבֵאֵנוּ בְּאַרְצוֹת שְׂאֲנוֹת,
וּמִגְדָּלִים, וְהָרִסָּנוּ בְּחוֹנוֹת,

ושושנו עתידותיו, ובאנו
ולא נמצא בחילו מעביר מן
ובראותו כזאת הוציק מלכים
והאיצו לעזרתו, כתורים
במקהלות לאין קצה ומגן,
ואמנים חכמים בהריסת
ונלחמים בלי שריון וכובע,
ותקעו הם - ותקענו בבקעה
וקמנו לעשות עמם, בנשק
וערכנו קרבות בהגיתות
ועמדו מלאכי שחק לפלל
והליצו עוונותם עליהם,
ודגם אל לעת ערב בדיני
ופתאום סערו ממעמדם
והגזיחו לצריהם אהלים,

שעריו, והשמונו מכוונות,
נחיריו זנבות אודים עשנות.
במרחקים ומלכי השכונות,
יאצון אל ארבותם, ויונות,
מתי דתות מחלפות ושונות,
נאות שרים ובנתיצת מעונות,
ורוכבי סוס ולא רוכבי אתונות.
שמים מחנות פשתי מדינות,
וברמחים ארפים, השכונות,
וכידונות, בשש עונות נכוונות,
ברבינו, ובידיהם אמונות,
וסוף דבר לכדום העוונות,
נפשות, לא בדיני הממונות,
ומצבם, כמו מץ מגרנות,
וידים תקועות על אונות,

26 ושושנו עתידותיו ובזונו את אוצרותיו. שעריו בשעריו. מכוונות מקומות ישוב. 27 מעביר מן נחיריו זנבות אודים עשנות משך את כעסו של המלך, מקנא את קנאתו ורב את ריבו. 28 השכונות המדינות השכנות. 29 ומהרו לעזרתו כתורים ויונים הממהרים לעוף אל ארבותיהם. 30 במקהלות בקהלות. מתי דתות מחלפות אנשים בני דתות שונות. 31 נאות מעונות. 32 רוכבי אתונות מפונקים ורכובים. 33 ותקעו הם את אהליהם. מדינות ערים. 34 לעשות עמם... חשבונות להפסד מהם. חשבונות השבונות. 35 בשש עונות בשש שעות, בצהריים. 36 לפלל להתפלל. בריבנו כדי לריב את ריבנו. אמונות הנשואות בתפלה. 37 והליצו וקטרגו. 38 בדיני נפשות למיתה. לא בדיני הממונות לא להנצל בכפר נפש. 39 סערו נשאו על ידי הסער. 40 וידים תקועות על אונות וכלי חפירה תלויים על כלי זין.

26 ושושנו עתידותיו - על פי ישעיה יג: ועתידותיהם שושית. ובאנו שעריו - על פי עובדיה א יא: ונכרים באו שעריו. מכוונות - על פי שמות טו יז: מכן לשבתך. 27 מעביר מן נחיריו זנבות אודים עשנות - על פי איוב מא יב: מנחיריו יצא עשן; ישעיה ד: ולבבך אל ירך משני זנבות האודים העשנים; והשוה להלן לג 26: ושך מררות ועשן נחיריים; בן משלי תתקפה: נחירי אב מעשן. 29 כתורים יאצון אל ארבותם ויונות - על פי ישעיה ט: מי אלה כעב תעופניה וכיוצא אל ארבותיהם; ויקרא ה ז: שתי תורים או שני בני יונה. 32 שריון וכובע - על פי שמואל א ז: וכובע נחשת על ראשו ושריון קשקשים הוא לבוש. רוכבי אתונות - על פי שופטים ה י: רוכבי אתונות צהורות. 33 ותקעו הם - על פי בראשית לא כה: ויעקב תקע את אהלו. 34 לעשות עמם... חשבונות - על פי דברי הימים ב כו טו: ויעש בירושלים חשבונות. 36 ועמדו מלאכי שחק לפלל - על פי תהלים קל: ויעמדו פינחס ופלל. ובידיהם אמונות - על פי שמות יז יב: והיה ידיו אמונות. 37 והליצו עוונותם עליהם - על פי תהלים קט בא: וזים הליצוני; והשוה להלן מב 5: עוונות ילמדון עלי כרובים. לכדום העוונות - על פי משלי ה כב: עוונותיו ילכדנו את הרשע. 38 על פי סנהדרין ד א: דיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה, דיני נפשות דנין ביום וגומרין ביום. 39 סערו... כמו מץ מגרנות - על פי הושע יג ג: כמץ יסער מגרן. 40 וידים תקועות על אונות - על פי דברים כג יג: יד: ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ ויתד תהיה לך על אונך.

ומיתרים, ומצעות פרושים,
ובעת נשפרו הוגו כחולה -
וליהם מחלושה קול דממה -
ומהרנו וכתבנו בעורם,
45 ומלאנום בשלחנו, כאלו
ודבקנו קלונם בם, וככה
גבירים שכרו כלם כרגע
והיו נושאי נסים ביום זה -
והשכבנו עלי אשפות קהלות
והגזיחו חרונינו דמיהם -
50 ואיך לא שמת, אויבתי, כמו זאת
ואיך לא בושתי לנוס עם פלטים,
עקורי סוס, אדמי סות וחגור,
ואיך הנחת אישי הקצינות,
55 אנחנו העברנו את בניהם,

ומיתרים, ומצעות פרושים,
ובעת נשפרו הוגו כחולה -
וליהם מחלושה קול דממה -
ומהרנו וכתבנו בעורם,
45 ומלאנום בשלחנו, כאלו
ודבקנו קלונם בם, וככה
גבירים שכרו כלם כרגע
והיו נושאי נסים ביום זה -
והשכבנו עלי אשפות קהלות
והגזיחו חרונינו דמיהם -
50 ואיך לא שמת, אויבתי, כמו זאת
ואיך לא בושתי לנוס עם פלטים,
עקורי סוס, אדמי סות וחגור,
ואיך הנחת אישי הקצינות,
55 אנחנו העברנו את בניהם,

41 ומיתרים וחבלים לקשר אהלים ליתדות. חטובות רקמות. ואטונות וחבלים. 42 הוגו מלאו כחולה כחולה. ולא ידעו בקדמותם יגונות אף כי מקדם לא ידעו יגונות. 43 ולהם קול דממה מחל ולנו קול שאונות מגבורה, הם שותקים מחולשה אבל אנו מריעים כגבורים. 44 כלומר מהרנו והפינו אותם מ באמונות. נאמנות חזקות. 45 בשלחנו בהרבנו. כאלו בגופותם לשלחנו נדנות כאלו גופותיהם הם תע ונרתקים לחרבותינו. 46 נדבק בנסיף לדבק. 48 נסים דגלים. בארונות של מתים. נושאי נסים... נשוא לשון גופל על לשון. 49 עלי תולע אמונות אמונות עלי תולע, מגודלות על תולע שני, מפונקות. 50 והיו דמיהם ממלכות גויים נאספים. על פי ירמיה יז א: חטאת יהודה כתובה בעט בר 52 גדודי קטועי. 53 כשסוטיהם מעוקרים, בנדיהם וחגורותיהם אדומים מדם וכשדמם נשפך לחיק רכבם ול הזונות שהובילו אתם. 54 אישי הקצינות הקצינים. 55 אנחנו מנינו אותם כדן שבוים.

41 ומרבדי חטובות ואטונות - על פי משלי ז טז: מרבדים רבתי ערשי חטובות אטון מצרים. 42 הוגו כחולה על פי ירמיה ד לא: כי קול כחולה שמעתי צרה כמבכירה, תרגום כחולה: כמעדיא (כרהר). 43 על פי שמות יח: אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה; מלכים א יט יב: ואחר האש קול דממה דקה; ישעיה יג ד: נ שאון ממלכות גויים נאספים... בעט ברזל - על פי ירמיה יז א: חטאת יהודה כתובה בעט בר נאמנות - על פי דברים כח נט: מכות גדולות ונאמנות. 47 ולא שכרו ביינות - על פי ישעיה נא כא: ושכו ולא מיין. 49 על פי איכה ד ה: האמונים עלי תולע חבקך אשפתות. 50 והגזיחו חרונינו דמיהם - על פי זכר ו ח: והגזיחו את רוחי. 51 ואיך לא שמת... כמו זאת עלי לבך - על פי ישעיה מז ז: עד לא שמת אלה / לבך. נבונות - על פי ישעיה יג: ובחכמתי כי נבונותי. 52 גדודי יד - על פי ירמיה מז לו: על כל יד גדודות. קוצי הבהונות - על פי שופטים א ו-ו: ויקצצו את הבהונות ידיו ורגליו ויאמר אדוני בוק שבע מלכים בהונות ידיהם ורגליהם מקצצים היו מלקטים תחת שלחני. 53 עקורי סוס - על פי יהושע יא ז: סוסייהם תעקר; יהושע יא ט: את סוסייהם עקר. 54 יצוקי דם לחיק רכב חזונות - על פי מלכים א כב לה - ל יצק דם המכה אל חיק הרכב... וישטף את הרכב על ברכת שומרון וילקו הכלבים את דמו והזונות רחצ העבריו... כמו צאן על ידי מונים ומנוות - על פי ירמיה לג יג: עוד תעברנה הצאן על ידי מונות.

ומרבדי חטובות ואטונות,
ולא ידעו בקדמותם יגונות,
ולנו מגבורה קול שאונות,
בעט ברזל, כתיבות נאמנות,
בגופותם לשלחנו נדנות,
נדבק על פני צרים קלונות!
בדם לבם - ולא שכרו ביינו
יום מחר נושאים בארונות,
אשר היו עלי תולע אמונות,
ומי כדם להשקיט את חרונות
עלי לבך, ואיכה לא נבונות?
גדודי יד, קוצי הבהונות,
יצוקי דם לחיק רכב חזונות?
ובמה שבת אל נשים קצינות?
כמו צאן, על ידי מונים ומנוות

41 ומיתרים וחבלים לקשר אהלים ליתדות. חטובות רקמות. ואטונות וחבלים. 42 הוגו מלאו כחולה כחולה. ולא ידעו בקדמותם יגונות אף כי מקדם לא ידעו יגונות. 43 ולהם קול דממה מחל ולנו קול שאונות מגבורה, הם שותקים מחולשה אבל אנו מריעים כגבורים. 44 כלומר מהרנו והפינו אותם מ באמונות. נאמנות חזקות. 45 בשלחנו בהרבנו. כאלו בגופותם לשלחנו נדנות כאלו גופותיהם הם תע ונרתקים לחרבותינו. 46 נדבק בנסיף לדבק. 48 נסים דגלים. בארונות של מתים. נושאי נסים... נשוא לשון גופל על לשון. 49 עלי תולע אמונות אמונות עלי תולע, מגודלות על תולע שני, מפונקות. 50 והיו דמיהם ממלכות גויים נאספים. על פי ירמיה יז א: חטאת יהודה כתובה בעט בר 52 גדודי קטועי. 53 כשסוטיהם מעוקרים, בנדיהם וחגורותיהם אדומים מדם וכשדמם נשפך לחיק רכבם ול הזונות שהובילו אתם. 54 אישי הקצינות הקצינים. 55 אנחנו מנינו אותם כדן שבוים.

41 ומרבדי חטובות ואטונות - על פי משלי ז טז: מרבדים רבתי ערשי חטובות אטון מצרים. 42 הוגו כחולה על פי ירמיה ד לא: כי קול כחולה שמעתי צרה כמבכירה, תרגום כחולה: כמעדיא (כרהר). 43 על פי שמות יח: אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה; מלכים א יט יב: ואחר האש קול דממה דקה; ישעיה יג ד: נ שאון ממלכות גויים נאספים... בעט ברזל - על פי ירמיה יז א: חטאת יהודה כתובה בעט בר נאמנות - על פי דברים כח נט: מכות גדולות ונאמנות. 47 ולא שכרו ביינות - על פי ישעיה נא כא: ושכו ולא מיין. 49 על פי איכה ד ה: האמונים עלי תולע חבקך אשפתות. 50 והגזיחו חרונינו דמיהם - על פי זכר ו ח: והגזיחו את רוחי. 51 ואיך לא שמת... כמו זאת עלי לבך - על פי ישעיה מז ז: עד לא שמת אלה / לבך. נבונות - על פי ישעיה יג: ובחכמתי כי נבונותי. 52 גדודי יד - על פי ירמיה מז לו: על כל יד גדודות. קוצי הבהונות - על פי שופטים א ו-ו: ויקצצו את הבהונות ידיו ורגליו ויאמר אדוני בוק שבע מלכים בהונות ידיהם ורגליהם מקצצים היו מלקטים תחת שלחני. 53 עקורי סוס - על פי יהושע יא ז: סוסייהם תעקר; יהושע יא ט: את סוסייהם עקר. 54 יצוקי דם לחיק רכב חזונות - על פי מלכים א כב לה - ל יצק דם המכה אל חיק הרכב... וישטף את הרכב על ברכת שומרון וילקו הכלבים את דמו והזונות רחצ העבריו... כמו צאן על ידי מונים ומנוות - על פי ירמיה לג יג: עוד תעברנה הצאן על ידי מונות.

וּבְטִלְנוּ בַּחֲזָקָה מִנְּשִׁיהֶם, וְהַתְּגִלוֹת, בְּהַתְּגִלוֹת קִלְוֹנָה וְכָל אַחַת בְּבִיתָהּ תִּבְּךָ עָלֵי בֶן לְמַעַן כִּי בְּבֵית זֹאת יֵשׁ כְּאִיד זֹאת, אֲזִי דִשְׁנוּ עֲצָמוֹת הָעֵיפוֹת – וְרוּחוֹת, מִיִּנְעֵתָם בְּדֶרֶכָם, וּבְהִמּוֹת הַכְּבֵדָה, הַנִּקְלּוֹת כְּאֵלֹ אֲרָמּוֹתָם מְגֻזְרוֹת סִיג, וְגִזְמוֹתָם בִּיד לְהַב עֲזוּבוֹת, וְחֻמוֹתָם בִּיד אוֹיֵב כְּבוֹשׁוֹת, וְאֲדָמָתָם כְּמוֹ אֲדָמָה שְׁמָמָה, וְכָל סָפוֹן וּמִשׁוֹחַ בְּשֶׁשֶׁר – וְהָיוּ כָל עֲצָבֵיהֶם כְּנִתְחָחוֹת מִפְּלָטִי, הָאֲמָתִי בָךְ, וְעַל כֵּן

בְּיוֹם נִכְרַךְ, שָׂאֵר וְכִסּוֹת וְעֻנּוֹת, וְעִרְוֹתָךְ, בְּנוֹת חֶדֶר לְבָנוֹת, וְעַל פֶּעַל, לְבַד, מֵאֵין שְׁכָנוֹת, וְעַל כֶּכָּה לְבַד תִּשָּׂא בְּקִינוֹת, וְהָיוּ מִיִּנְעֵה לֹא דִשְׁנוֹת, תִּשְׁוֹרִם, מִן יִנְעֵה צָר, שְׁמִנּוֹת, לְרֶבֶד דֶּרֶךְ, בְּעֻזְבוֹנָם טְעוּנוֹת, בְּכוֹר צוֹרָךְ וּמִפִּיחַ בְּחֻנוֹת, וְגִבּוֹתָם בְּפִיחַ אוֹד סְפוּנוֹת, וְטוֹבוֹתָם בְּשֶׁנִּי צָר טְחוּנוֹת, וּבְתִיָּהֶם מְעוּנוֹת לִיעֻנוֹת, בְּלִי קִירוֹת, וְגַם מֵאֵין לְבָנוֹת, בְּשֶׁר שׁוֹר עַל מְדוּרַת אֵשׁ נְחוּנוֹת. עֲזַרְתִּנִּי – וְאַתָּה אֵל אֲמוֹנוֹת!

56 בְּיוֹם נִכְרַךְ בְּיוֹם אִידֶךָ. שָׂאֵר וְכִסּוֹת וְעֻנּוֹת חֻבוֹת הַבַּעַל לֹאשְׁתּוֹ. 57 וְהַתְּגִלוֹת בְּנוֹת חֶדֶר לְבָנוֹת בְּהַתְּגִלוֹת קִלְוֹנָה וְעִרְוֹתָךְ, כְּלוֹמַר: הַנְּשִׁים הַיְּפוֹת, שֶׁהָיוּ דֹרְכֵן לְהַסְתוּפָה תְּמִיד בַּחֲדָרָךְ, פָּרְעוּ וְגִלּוּ אֶת שַׁעֲרוֹת רֹאשָׁן מִרְבַּ אֲבֵל כְּשֶׁהִנְעִיחָה אֵלֵיהֶן הַשְׁמוּעָה עַל הַתְּבוּסָה. 58 לְבַד לְבַד, בּוֹדְדָה. 59 וְעַל כֶּכָּה וּלְכֵן. 60 אֲזִי עַם הַנִּצְחָנוֹן. דִּשְׁנוּ שְׁמִנּוֹ. עֲצָמוֹת הָעֵיפוֹת שֶׁל הִילְיָנוּ. וְהָיוּ קִדְם לְכֵן. 61 תִּשְׁוֹרִם תִּרְאֵם. יִנְעֵה חֵיל, שִׁלֵּל. 62 וּבְהִמּוֹת הַמִּשְׁאָה, שֶׁעַם רַב הִדְרִךְ נִצְלוּ הָאֲנָשִׁים חֶלֶק מִמִּשְׁאָן וְהוֹקֵל לָהֶן, עִשְׂכוּ הֵן טְעוּנוֹת בְּאוֹצְרוֹתֵיהֶם שֶׁל הָאוֹיְבִים. 63 כְּאֵלֹ אֲרָמּוֹתֵיהֶם הֵם גְּרוּנִים עֲשׂוּיִים מִסִּיגֵי בְרוֹז הַצְרוּפִים וּבְחֻנוֹתֵים בְּכוֹר צוֹרָךְ וְנוֹפֶחַ בָּאֵשׁ. 64 וְגִבּוֹתָם וּמִסְגִּידֵיהֶם. סְפוּנוֹת מְכוּסוֹת. 65 וְטוֹבוֹתָם וְטוֹב אֲרָצָם. 66 אֲדָמָה הָעִיר אֲדָמָה. לִיעֻנוֹת לְבָנוֹת יַעֲנָה. וְאֲדָמָתָם... אֲדָמָה, מְעוּנוֹת לִיעֻנוֹת לְשׁוֹן גּוֹפֵל עַל לְשׁוֹן. 67 וְכָל סָפוֹן וּמִשְׁוֹחַ בְּשֶׁשֶׁר וְכָל אֲרָמּוֹן יִפֶּה הַמְּכוּסָה בְּעֵצֵי אֲרִיִּים וְצִבּוֹעַ בְּצִבְעֵיהֶם. בְּלִי קִירוֹת עֲתָה הוּא בְּלִי קִירוֹת. לְבָנוֹת לְבָנִים. 68 עֲצָבֵיהֶם הוֹנֵם. 69 מִפְּלָטִי אַתָּה הָאֵל הַמְּצִיל אוֹתִי. אֵל אֲמוֹנוֹת אֵל נֶאֱמָן.

56 וּבְטִלְנוּ... מִנְּשִׁיהֶם... שָׂאֵר וְכִסּוֹת וְעֻנּוֹת – עַל פִּי שְׁמוֹת כֹּא י: שָׂאֵרָה כִּסּוֹתָהּ וְעֻנּוֹתָהּ לֹא יִגְרַע. בְּיוֹם נִכְרַךְ – עַל פִּי עֲזוּבֵיהָ א יב: וְאֵל תִּרָּא בְּיוֹם אֲחִיק בְּיוֹם נִכְרוֹ. 60 דִּשְׁנוּ עֲצָמוֹת – עַל פִּי מִשְׁלֵי טו ל: שְׁמוּעָה טוֹבָה וְחֶשֶׁן עֵצִם. 63 מְגֻזְרוֹת סִיג בְּכוֹר צוֹרָךְ וּמִפִּיחַ בְּחֻנוֹת – עַל פִּי שְׁמוּאֵל ב יב לֵא: וְאַתָּה הֵעַם אֲשֶׁר בָּהּ הוֹצִיאָ וְיִשְׁעִם בְּמִגְרָה וּבְחִירֵצֵי הַבְּרוֹזֶל וּבְמִגְרָוֹת הַבְּרוֹזֶל; יִרְמְיָה ו כז–כט: בַּחוּן נִתְחַיֵּךְ בְּעַמִּי מִבְּצוֹר וְתִדַּע וּבְחֻנָּתָהּ אֶת דִּרְכָּם... נָחַר מִפּוֹחַ מֵאֵשׁ... לְשׁוֹא צָרָךְ צוֹרָךְ; יִשְׁעִיָּה א כה: וְאַצְרָךְ כְּבִי סִינִיךְ; יִחְזָקָאֵל כְּבִי ט–כא: יִטֵּן הָיוּת כֻּלְכֶם לְסִיגִים לְכֵן הִנֵּנִי קוֹבֵץ אֲחֵכֶם... אֵל תוֹךְ כּוֹר לִפְתָּח עֲלִיו... וּנְפַחְתִּי עֲלֵיכֶם בָּאֵשׁ עֲבֵרְתִּי. 64 וְגִבּוֹתָם – עַל פִּי יִחְזָקָאֵל טו כד: וְתִבְנִי לָךְ גִּב וְתַעֲשִׂי לָךְ רִמָּה, תִּרְגוֹם גִּב: אֲגוּרִין (בְּמִתָּה). 66 כְּמוֹ אֲדָמָה שְׁמָמָה – עַל פִּי דְבָרִים כט כב: כְּמִהֲפַכַת סָדוֹם וְעִמּוֹרָה אֲדָמָה וְצִבּוֹיִם. מְעוּנוֹת לִיעֻנוֹת – עַל פִּי יִשְׁעִיָּה יג כא: וְשָׁכְנוּ שָׁם בְּנוֹת יַעֲנָה; יִשְׁעִיָּה לר יג: וְהָיְתָה בִּזְרָה תִּנִּים חֲצִיר לְבָנוֹת יַעֲנָה; יִרְמְיָה ז לט: וְיִשְׁבּוּ בָּהּ בְּנוֹת יַעֲנָה. 67 סָפוֹן וּמִשְׁוֹחַ בְּשֶׁשֶׁר – עַל פִּי יִרְמְיָה כב יד: וְסָפוֹן בָּאֲרוֹ וּמִשְׁוֹחַ בְּשֶׁשֶׁר. 68 עֲצָבֵיהֶם – עַל פִּי מִשְׁלֵי ה י: פֶּן יִשְׁבְּעוּ זֵרִים כְּחָן וְעֲצָבִיךָ בְּבֵית גְּבִרְתִּי. 69 מִפְּלָטִי – עַל פִּי תְּהִלִּים יג ה: יי סְלַעִי וּמִצּוֹדֹתִי וּמִפְּלָטִי. אֵל אֲמוֹנוֹת – עַל פִּי דְבָרִים לב ד: אֵל אֲמוֹנָה.

70 בְּיוֹם צָרִים הִקְלֹנוּ בְּנַפְשָׁם – וְסִפְלָתָם וְאַבְדָּתָהּ עֲצָתָם, וְהַקְצֵרְתָּ בְּמִלְחָמָה יְדֵיהֶם, וְלִכֵּן אֲאָרִיךְ הַיּוֹם תְּהִלּוֹת, בְּמִדְבָּרִים כְּעֵץ רָטֵב עָלֵי יַד 75 מִפְּתָחוֹת עָלֵי גִבִּי תְּהִלּוֹת, וְיִרְאוּ בָם גְּבוּרָתְךָ תְּמִימִים, וְיִגְדּוּם בְּטִירוֹתָם גְּנִידִים, וְיִזְדּוּ, וְאֲנִי שׁוֹכֵן בְּקִבְרִי, וְיִוְדִיעוּם לְדוֹרוֹתָם זְקֵנִים,

70 הַקְלֹנוּ בְּנַפְשָׁם בּוֹז לָנוּ בִּלְבָב. הַקְלּוֹתָם עֲשִׂיתָ אוֹתָם קִלִּים וּבִזּוּיִם. וּבָאֵת עַד תְּכּוּנוֹת וְהַבְנַת מַחֲשַׁבוֹתֵיהֶם. 71 וְסִכְלָתָם וְעֲשִׂיתָם כְּסִילִים. 72 וְהַקְצֵרְתָּ וְקִצְרָתָהּ. 73 חֲסִנוֹת חֻקּוֹת. 74 בְּמִדְבָּרוֹ בְּדְבוּרִים. רָטֵב רַעֲנָן. 75 כְּתוּבוֹת וְחֻרוֹתָם עַל גְּבוֹת הַתְּהִלּוֹת וְשִׁמּוּרוֹת לְדוֹרוֹת הַבָּאִים. 76 בָּם בְּהִתְלַחֲתָהּ. 77 עֲנִיִּים. בְּמִלּוֹנוֹת בְּצִרְיָפֵיהֶם הַעֲלוּבִים. וְיִגְדּוּם... גְּנִידִים, וְיַעֲנוּ... עֲנִיִּים לְשׁוֹן גּוֹפֵל עַל לְשׁוֹן. 78 וְיִהְיֶה עַל זֹאת קְהִלּוֹת אַחֲרוֹנוֹת גַּם לְאַחֵר שְׁאֵמּוֹת. 79 וְיִוְדִיעוּם זְקֵנִים לְדוֹרוֹתָם, וְיִשְׁמִיעוּם לְשׁוֹנוֹת לְגוֹיֵיהֶם.

70 הַקְלֹנוּ בְּנַפְשָׁם – עַל פִּי יִחְזָקָאֵל כה ו: בְּכָל שְׁאֵטֵךְ בְּנַפְשִׁי; יִחְזָקָאֵל כה טו: בְּשֵׂאֵט בְּנַפְשִׁי. וּבָאֵת עַד תְּכּוּנוֹת עַל פִּי אִיּוֹב כג ג: אֲבֹא עַד תְּכּוּנוֹת. 71 וְסִכְלָתָם – הַשׁוּה לְהֵלֵךְ לֵה 38: וּבְכָה יִסְכַּל אֵל אֲנָשִׁים. 72 וְהַקְצֵר יִדְיָהֶם – עַל פִּי תְּהִלִּים פט מו: הַקְצֵרְתָּ יָמִי עֲלוּמִי; בְּמִדְבָּר יא כג: הִיד יי תִּקְצֵר. 73 כְּמוֹ אֵלֶּן חֲסִנוֹת – פִּי עֲמוּס ב ט: וְחֶסֶן הוּא כְּאֵלֹנוֹת. 74 בְּמִדְבָּרִים – עַל פִּי שִׁיר הַשִּׁירִים ד ג: וּמִדְבָּרֵךְ בָּאוּהָ. כְּעֵץ רָטֵב עָלֵי יַד י שְׁתוּל וּמִלּוֹת רַעֲנָנוֹת – עַל פִּי יִרְמְיָה יז ח: וְהָיָה כְּעֵץ שְׁתוּל עַל מִים... וְהָיָה עֲלֵהוּ רַעֲנָן; תְּהִלִּים א ג: וְהָיָה שְׁתוּל עַל פִּלְגֵי מִים. 75 לְעַם בּוֹלֵד וְדוֹר אַחֵר – עַל פִּי תְּהִלִּים כב לא–לב: זָרַע יַעֲבֹדְנוּ יִסְפֵּר לְאֲדָנִי ל יְבוֹאוּ וְיִגְדּוּ צִדְקָתוֹ לְעַם בּוֹלֵד. 78 וְאֲנִי שׁוֹכֵן בְּקִבְרִי – הַשׁוּה דְּעִיל בֶּן עֲלִי, الشَّعْر ٥٤١: יְמוֹת רִדִּי 11 מִן قִיל אִמְלֵה وَجִידֵה יִבְקִי وَأَنْ مَاتَ قَائِلֵה (דְּעַבְל בֶּן עֲלִי, אֲלֶשְׁעֵר 541: יְמוֹת הַשִּׁיר הַגְּרוּעַ לְפָנֶי מַחְבְּרוֹ וְהֵם יִשְׂאֵר רֹאם מִת אוֹמְרָה); לְהֵלֵךְ עֹא 18: וְאִדָם יִחְלַשׁ וּבְנוֹ וּנְכֵדוֹ וּבֶן בְּכָרוֹ וְהֵם כְּרָאִי הוֹקִים; פד 18: וְיָמוֹת בֶּן וּבְנוֹ זְקֵנִים וְשִׁיחֵי אַחֲרֵי מוֹתָם יִלְדִים.

הַקְלּוֹתָם, וּבָאֵת עַד תְּכּוּנוֹת, וְלֹא שְׁמָת בְּלָבוֹתָם תְּכּוּנוֹת, בְּהִרְבּוּתִי לְפָנֶיךָ תְּחַנּוֹת, לָךְ יִהְיוּ כְּמוֹ אֵלֶּן חֲסִנוֹת, יָאוֹר שְׁתוּל, וּמִלּוֹת רַעֲנָנוֹת, לְעַם בּוֹלֵד וְדוֹר אַחֵר צְפוּנוֹת, וְצִדִּיקִים, וְיִמְלְאוּ שְׁשׁוֹנוֹת, וְיַעֲנוּ בָם עֲנִיִּים בְּמִלּוֹנוֹת, לָךְ עַל זֹאת קְהִלּוֹת אַחֲרוֹנוֹת, וְיִשְׁמִיעוּם לְגוֹיֵיהֶם לְשׁוֹנוֹת.

70 הַקְלֹנוּ בְּנַפְשָׁם בּוֹז לָנוּ בִּלְבָב. הַקְלּוֹתָם עֲשִׂיתָ אוֹתָם קִלִּים וּבִזּוּיִם. וּבָאֵת עַד תְּכּוּנוֹת וְהַבְנַת מַחֲשַׁבוֹתֵיהֶם. 71 וְסִכְלָתָם וְעֲשִׂיתָם כְּסִילִים. 72 וְהַקְצֵרְתָּ וְקִצְרָתָהּ. 73 חֲסִנוֹת חֻקּוֹת. 74 בְּמִדְבָּרוֹ בְּדְבוּרִים. רָטֵב רַעֲנָן. 75 כְּתוּבוֹת וְחֻרוֹתָם עַל גְּבוֹת הַתְּהִלּוֹת וְשִׁמּוּרוֹת לְדוֹרוֹת הַבָּאִים. 76 בָּם בְּהִתְלַחֲתָהּ. 77 עֲנִיִּים. בְּמִלּוֹנוֹת בְּצִרְיָפֵיהֶם הַעֲלוּבִים. וְיִגְדּוּם... גְּנִידִים, וְיַעֲנוּ... עֲנִיִּים לְשׁוֹן גּוֹפֵל עַל לְשׁוֹן. 78 וְיִהְיֶה עַל זֹאת קְהִלּוֹת אַחֲרוֹנוֹת גַּם לְאַחֵר שְׁאֵמּוֹת. 79 וְיִוְדִיעוּם זְקֵנִים לְדוֹרוֹתָם, וְיִשְׁמִיעוּם לְשׁוֹנוֹת לְגוֹיֵיהֶם.

70 הַקְלֹנוּ בְּנַפְשָׁם – עַל פִּי יִחְזָקָאֵל כה ו: בְּכָל שְׁאֵטֵךְ בְּנַפְשִׁי; יִחְזָקָאֵל כה טו: בְּשֵׂאֵט בְּנַפְשִׁי. וּבָאֵת עַד תְּכּוּנוֹת עַל פִּי אִיּוֹב כג ג: אֲבֹא עַד תְּכּוּנוֹת. 71 וְסִכְלָתָם – הַשׁוּה לְהֵלֵךְ לֵה 38: וּבְכָה יִסְכַּל אֵל אֲנָשִׁים. 72 וְהַקְצֵר יִדְיָהֶם – עַל פִּי תְּהִלִּים פט מו: הַקְצֵרְתָּ יָמִי עֲלוּמִי; בְּמִדְבָּר יא כג: הִיד יי תִּקְצֵר. 73 כְּמוֹ אֵלֶּן חֲסִנוֹת – פִּי עֲמוּס ב ט: וְחֶסֶן הוּא כְּאֵלֹנוֹת. 74 בְּמִדְבָּרִים – עַל פִּי שִׁיר הַשִּׁירִים ד ג: וּמִדְבָּרֵךְ בָּאוּהָ. כְּעֵץ רָטֵב עָלֵי יַד י שְׁתוּל וּמִלּוֹת רַעֲנָנוֹת – עַל פִּי יִרְמְיָה יז ח: וְהָיָה כְּעֵץ שְׁתוּל עַל מִים... וְהָיָה עֲלֵהוּ רַעֲנָן; תְּהִלִּים א ג: וְהָיָה שְׁתוּל עַל פִּלְגֵי מִים. 75 לְעַם בּוֹלֵד וְדוֹר אַחֵר – עַל פִּי תְּהִלִּים כב לא–לב: זָרַע יַעֲבֹדְנוּ יִסְפֵּר לְאֲדָנִי ל יְבוֹאוּ וְיִגְדּוּ צִדְקָתוֹ לְעַם בּוֹלֵד. 78 וְאֲנִי שׁוֹכֵן בְּקִבְרִי – הַשׁוּה דְּעִיל בֶּן עֲלִי, الشَّعْر ٥٤١: יְמוֹת רִדִּי 11 מִן قִיל אִמְלֵה وَجִידֵה יִבְקִי وَأَنْ مَاتَ قَائِلֵה (דְּעַבְל בֶּן עֲלִי, אֲלֶשְׁעֵר 541: יְמוֹת הַשִּׁיר הַגְּרוּעַ לְפָנֶי מַחְבְּרוֹ וְהֵם יִשְׂאֵר רֹאם מִת אוֹמְרָה); לְהֵלֵךְ עֹא 18: וְאִדָם יִחְלַשׁ וּבְנוֹ וּנְכֵדוֹ וּבֶן בְּכָרוֹ וְהֵם כְּרָאִי הוֹקִים; פד 18: וְיָמוֹת בֶּן וּבְנוֹ זְקֵנִים וְשִׁיחֵי אַחֲרֵי מוֹתָם יִלְדִים.

ולו, יצורוהו האל, בפשטו על חילי אשפיליה ומלקה ובני יפרן בתפרה המקום ונקרו עליהם והרגו תפרים מכמר שר חיל אשפיליה והיה הנצוח ההוא יום ג' י"ד לאלול שנת תת"ז [4807; 8 בספטמבר 1047], וכבר נזכר לאבי בזה שיר אחר [שיר כד לעיל] מלבד זה:

בלבי חם למפקד הנעורים, ועל הגלת יהודה - אור ואורים
ועל שכני טמא מת חוץ לציון - כמות או כמו חבוט קברים.
היתכן היות שובה לסורה ויום רגו למרגזים וסורים?
והאם יש למסרת, בפני עם אסורים, ממפתח אסורים,
להוריד בעלי משחית לשחת ועם צדיק עלי צדק להרים?
ואם ייטב בפי, או פי בני, על מרום דוכן דבר זמרה ושירים?
ואם אראה בני אל חי כעבים וכיונים אלי ציון מהירים?

חלוקת השיר: 1-17 שיר ציון. 18-59 תאור המלחמה. 59-64 תהלה לאל.

1 בלבי חם למפקד הנעורים חם לבי בקרבי על שחלף ועבר תור הנעורים והאשר של עם ישראל. למפקד להעדר. ועל הגלת יהודה אור ואורים ועל שהגלת יהודה בוערות בלבי אש ואשמים, כלומר: בוערת בלבי אש גדולה. 2 ועל שאני שוכן על אדמה טמאה מחוץ לציון, והנני כאדם שנטמא למת, רב הכאב בלבי כיסורי המות או כיסורי 'חבוט הקבר', שבזמן שאדם נפטר מן העולם מלאך המות יושב על קברו ומכה אותו ומעמידו ומחזיבו בדיון. 3 והנה עולים פקופים בלבי: האפשר שחזיה עוד שובה ונחת לכנסת ישראל הגולה והסורה ושיחיה עוד יום אחד לרשעים המרגזים את האל וסרים מזהירי. לסורה... לטורים... רגו למרגזים לשון נופל על לשון. 4-5 והאם שרירה וקיימת עוד מסורת הברית השגורה בפי בני ישראל האסורים בבבלי הגלות וההבטחה מאל שיריד את הרשעים המשחיתים לבור שחת וירים את עם ישראל הצדיקים מעל לכוכב צדק, כלומר: למעלה למעלה. מסרת... אסורים... אסורים, משחית לשחת, צדיק... צדק לשון נופל על לשון. 6 ואם נזכה עוד, בני או בני, שהננו משבט לוי, לעלות לדוכן בבית המקדש ולהיטיב שם זמרה ושירים. 7 ואם אזכה עוד לראות את בני ישראל ממהרים לעלות לרגל אל ציון כעבים קלים או כיונים עפות.

בלבי חם - על פי תהלים לט ד: חם לבי בקרבי; והשוה לעיל ט: 1 לבבי בקרבי חם. למפקד הנעורים - על פי ירמיה ב: זכרתי לך חסד נעורייך; הושע ב יז: וענתה שמה כימי נעוריה; הושע יא א: כי נער ישראל אהבהו. הגלת יהודה - על פי ירמיה יג יט: הגלת יהודה כלה הגלת שלומים. 2 טמא מת - על פי כלים א א: אבות טומאות השרץ ושכבת זרע וטמא מת. כמות או כמו חבוט קברים - על פי מסכת חבוט הקבר ב, בית המדרש לניקא, 150: שאלו את ר' אליעזר כיצד דין חבוט הקבר? א"ל בזמן שנפטר אדם מן העולם בא מלאך המות יושב לו על קברו ומכה אותו בידו ואומר לו קום הגידה שמך וכו'. 3 שובה - על פי ישעיה ל טו: בשובה נחת זשעון. לסורה - על פי ישעיה מט כא: ואני שכולה וגלמודה גולה וסורה. למרגזים - על פי איוב יב ו: בטחות למרגזי אל. וסורים - על פי ירמיה יז יג: כל עוזביך יבושו וסורי בארץ יכתבו. 4 למסרת - על פי זקאל כ לו: והעברתי אתכם תחת השבט והבאתי אתכם במסרת הברית. ממפתח אסורים - על פי תהלים קב א: לשמע אנקת אסיר לפתח בני תמותה; תהלים קמו ז: יי מתיר אסורים. 5 להוריד בעלי משחית לשחת - ל פי תהלים נה כד: ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם; משלי יח ט: מתרפה במלאכתו את הוא לבעל משחית. ועם צדיק - על פי ישעיה ס כא: ועמך כלם צדיקים. עלי צדק - שוה לעיל ט טז: תדור עלי עש. 7 בני אל חי - הושע ב א. כעבים וכיונים אלי ציון מהירים - על פי ישעיה ס ח: מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארבותיהם.

בְּחַיִּי גִּוְּאֵלִי חַי! עוֹד אֶקוּ, עַד
וְלֹא אֵמַר: אֲנִי אֲדִיר וְהָדוּר,
וַיֵּצֵר לֹא יִפְתְּנִי בְּאֶמְרוֹ: 10
וְמָה תוֹסִיף בְּבוֹא יֵשַׁע לְיוֹסֵף,
עֲמִידָה בַּעֲזָרָה טוֹב לְנַפְשִׁי
וּמִשְׁתָּה מִשְׁמָנִים בְּאֲדָמָה

בְּנֵה בִיקָר מְרוֹם צִיּוֹן וְהָרֵם
וְחַדֵּשׁ לְאַהוּבַת הַנְּעוּרִים 15
וְהַשְׁבַּע שִׁיף, הָאֶכּוּלָּה
וְאֹז אָבִיא לָךְ כָּלִיל וְאַעֲלֶה
הַקִּיצָנִי לְבָבִי מִשְׁנָתִי
הַלְהַבֵּל וְלָרִיק שֵׁת אֱלֹהִים
וְהָיָה לִי לְמוֹשְׁעוֹת, לְמַעַן 20
פֶּתַח פִּיךָ וּמִלָּא אֶת נְדִיבִי

אֲשֶׁר לֹא-חַי אֹהֵי, קְבוּץ פְּזוּרִים
מְקוֹמִי בֵּין מַלְכִּים וְהַדּוּרִים,
אֱלֹהִים אַתָּה וְנִכְבַּד מְגֻבְרִים,
וְמָה תִקְבֹּץ בְּהִקְבֹּץ פְּזוּרִים?
וַיִּפֶּה מִמֶּלֶךְ עַל כָּל יְצוּרִים,
טְמָאָה - לִי כְמוֹ מִשְׁתָּה שְׁמָרִים
בְּנֵי צִיּוֹן וְצִיּוֹן, הִיקָרִים,
כְּמוֹ קֶדֶם וְכֹנֶשֶׁר, נְעוּרִים,
בְּפִי לִישִׁים, בְּחִלְבֵי הַכְּפִירִים,
עָלִי מִזְבִּיחַךְ אֵילִים וּפָרִים.
בַּעֲדוֹ לַיִל וְלִי דָבָר דְּבָרִים:
עָלִי פִיךָ בְּדִלַח הָאֲמָרִים,
אֹהֵי יוֹשֵׁב וּפֹתַחִי פִי סְגוּרִים?
עֲמִידָה בְּנִדְבַת מֵאֲמָרִים,

8 אבל, לא! לא אחן מקום לפקופים בלבי. חי אלהים כי עוד לפני מותי אקוה לראות בקבוץ גלויות. 10 ויצ והיצר הרע. אלהים שר ותקוף. את אמת. ונכבד מגברים ומכבוד על ידי גברים. 11 ומה יוסף לך כשתב הנאולה לישראל, ומהו הרכוש שתקבץ כשיקבצו פזורי ישראל לארצם. תוסיף... ליוסף, תקבץ בהקב לשון נופל על לשון. 12 בעזרה בבית המקדש. 13 באדמה טמאה בחוץ לארץ. שמרים מרוורים. 14 בנ אתה האל. מרום ציון את בית המקדש שבציון. וציון ועיר ציון. 15 וחדש נעורים לאהובת הנעורים. כמו ק וכנשר. 16 שך את עם ישראל המשול לשה הנאכל בפי אריות. לישים אומות העולם. בחלבי הכפירי כטוב הגויים הטורפים אותו. 17 כליל קרבן. 18 הקיצני העירני. ולי ואל. 19 עלי פיך בפוך. בדל האמרים מבחר המליצות. 20 למושעות לישועה. 21 פתח את פיך ומלא את פי בני ישראל האצילים במבו המאמרים. נדיבי... בנדבת לשון נופל על לשון.

8 בחיי גואלי חי - על פי איוב יט כה: ואני ידעתי גואלי חי. 10 אלהים - על פי שמות ז א: ראה נתת אלהים לפרעה. 11 ישע ליוסף - על פי זכריה י ז: ואת בית יוסף אושע. פזורים - על פי ירמיה ב יז: פזורה ישראל. 12 עמידה בעזרה - על פי יומא כה: אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. 13 ו פי ישעיה כה ז: ועשה יי צבאות לכל העמים בהר הזה משתה שמנים משתה שמרים; עמוס ז יז: ואתה ו אדמה טמאה תמות. 14 מרום ציון - על פי ירמיה לא יא: ורגנו במרום ציון, תרגום: וישבחנו בטור מקדש דאיתבני בציון. בני ציון... היקרים - על פי איכה ד ב: בני ציון היקרים. בני ציון וציון - השוה לעיל ט דערי ציון בציון. 15 על פי איכה ה כא: חדש ימינו כקדם; תהלים קג ה: תתחדש כנשר בעורדיכי; הושע יא א: נער ישראל ואהבה. 16 שך - הנקוד בהתאם למשקל על פי שמואל א יד לד: הגישו אלי איש שורו ואיש שיה והשוה בן משלי תקלח: לא ארי טרף שיי (ואולם באותו שיר בראשיתו: חברי האכיל שיי לפיהו). 17 על פי תהלים נא כא: אז תחפץ וזחי צדק עולה וכליל אז יעלו על מזבחך פרים. 19 הלהבל ולריק - על פי ישעיה ל ז: ומצרי הבל וריק יעזרו; ישעיה מט ד: ואני אמרתי לריק ינעתי לתהו והבל כחי כליתי. הלהבל ולריק שת אלהים ע פיך בדלח האמרים - השוה לעיל ב 11 ובמקורות שם. 20 והיה לי למושעות - על פי תהלים סח כא: האל ל אל למושעות. ופתחי פי - על פי מיכה ז ה: שמר פתחי פיך. 21 פתח פיך - על פי ברכות כב: פתח פיך ויאן דברייך. נדיבי עממך - על פי תהלים מז י: נדיבי עמים באספו. בנדבת מאמרים - על פי תהלים קיט קח: נדבות נ

וְשִׁיתָהּ יְהִלֹּם פִּיָּה וּמִשְׁכִּית
 וְיִשָּׁר בְּהַדָּר קֹדֶשׁ זְמִירוֹת
 וְחִבֵּשׁ יוֹם קָרֵב עַל גִּזְרָה מִן
 בְּקוֹמָה אֶל קָרֵב רַבִּים וְרוֹמִים,
 וּבַעֲדָהּ לְפָנֶיהָ גִּדּוּדִים
 וְחֻשְׁבוּ כִּי פַעֲמֶיהָ בְּאַרְצָם
 אֲזִי פָגְשׁוּ רַמְחִים אֶת רַמְחִים
 וְשָׁלְחוּ אֶת דְּבוּרֵי חֵץ, וְעָשׂוּ
 וְכָלָם, הַבְּרוּרִים מֵאַנְשִׁים
 וְהָמָה עַל גְּדוּלֵיהֶם יְהִירִים
 וְכָל בָּא אֶל קָרֵב חֲלוּץ, וְאוֹלָם
 בָּחַם לִבָּב כָּאֵשׁ תִּבְעֵר, וְרוֹם לִב

וְהֵב חֶפֶץ בַּחוּט הַשִּׁיר תְּפוּרִים,
 לֹאֵל יִשָּׁר לָהּ בְּצֵר הַדּוּרִים,
 יִשׁוּעָתָהּ וְעֲזָרָתָהּ גִּזְרִים,
 וְעַמִּים מִמָּה רַבִּים, וְשָׁרִים
 כְּלִיל וְחִלִּים כְּהַרְרִים,
 בְּחִבְלֵי מֵלֶאכִי רָעִים קְשׁוּרִים
 וְרָמוּ הַגְּבִירִים בְּגִבִּירִים
 אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָה הַדְּבוּרִים,
 בַּעֲדָם, מַחֲיִת חֲצִים בְּרוּרִים,
 וְהָמָה עִם קִטְצִיָּהם צְעִירִים,
 עָלֵי רֹאשׁוֹ לְהַתְּפָאֵר פְּאָרִים,
 כְּשָׁמַיִם, וְקוֹמָה כְּתִמְרִים,

22 ותפר את יהלם פיה ואת משכית זהב חכך בחוט השיר, כלומר: חבר שיר ממיטב המליצות. 23 וישיר וסיר. וישר בהדר קדש זמירות וישר זמירות בהדר קדש. ישר אשר ישר. בצר בעת צרה. הדורים עקלקלות. וישר... ישר... בהדר... הדורים לשון גופל על לשון. 24 יום ביום. גורך ראשך. מן ישועתו ועזרתו גורים גורים מן ישועתו ועזרתו. גורך... גורים לשון גופל על לשון. 25 רבים ורומים יורים וורקים (הצים) בקשת. ועמים ממך רבים ועמים רבים ממך. רבים... רבים לשון גופל על לשון. 26 ובגדך והבאים עליך. כליל רבים מאד עד שהם מכסים את עין הארץ כליל. 27 וחשבו האויבים. פעמך רגליך. קשורים ולא תוכל לבוא אליהם. 28 רמחים את רמחים של חילי הנגיד את הרמחים של חילי זאריב. ורמו וירו. 29 דבורי חץ ההצים העוקצים כדבורים. אשר לא תעשינה הדבורים שלא רק עקצו אלא גם המיתו. 30 וכל אלה שהיו בחייהם הבחורים שבאנשים, עכשו הם מאכל חצים שונים. הברורים... ברורים לשון גופל על לשון. 31 ואלה שבחייהם היו מתנאים ומתנשאים על גדולי הגדולים עכשו שמתו הם צעירים בין הקטנים. 32 וכל אחד מאנשינו פושט את מעילו כדי שיוכל להלחם ביתר זריזות, אבל על ראשו יש זבועים לתפארת, הם הפצעים שהוא מתפאר בהם. להתפאר פארים לשון גופל על לשון. 33 כאש תבער ואש בוערת. ורום לב כשמים וגאון כשמים לגבה. כתמרים זקופה כתמרים.

21 ומשכית זהב חכך — על פי משלי כה יא: תפוחי זהב במשכיות כסף. 23 וישר — על פי שמואל א 1 יב: וישרנה ופרות; עבודה זרה כד: מאי וישרנה... שאמרו שירה. בהדר קדש — על פי תהלים כט ב: השתחוו ליי בהדרת קדש. ישר לך... הדורים — על פי ישעיה מה ב: והדורים אישר. 25 רבים ורומים — על פי ירמיה נ כט: ושמיעו אל בבל רבים כל דורכי קשת חנו עליה סביב; תהלים עח ט: נושק רומי קשת. ועמים ממך רבים — על פי צרים א: שבעה גוים רבים ועצומים ממך. 26 גדודים כליל וחילים כהורים — השוה להלן לג 32: ולובש לל וקט כהורים. 27 מלאכי רעים — תהלים עח מט. 29 דבורי חץ — השוה לעיל ב 63: וקשתותם בכפם כחצים כל נחש בפיו יקא דבורה. אשר לא תעשינה הדבורים — על פי דברים א מד: כאשר תעשינה הדבורים. 3 וכלם הברורים מאנשים — על פי דברי הימים ט כב: כלם הברורים לשוערים בספים; ועוד. חצים ברורים — ל פי ישעיה מט ב: וישימני לחץ ברור. 32 וכל בא אל קרב חלוץ—השוה לעיל ד 32: וכל פושט למלחמה מעללים. אולם על ראשו להתפאר פארים — השוה לעיל ב 67: כפירים יהוה מכה טריה עלי ראשם כאלו היא עטרה. 3 בחם לבב כאש תבער — על פי תהלים לט ד: חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש. ורום לב — על פי ירמיה מח כט: זהו וגאוגו וגאווה ורום לבו. וקומה כתמרים — על פי שיר השירים ז ה: זאת קומתך דמתה לתמר.

וּבִנְטִירָה כְּמוֹ גִּמְלָה, וְאִיבָה
 35 אֲנָשִׁים לֹא אֲנָשִׁים הֵם, אֲבָל הֵם
 וּמַעֲמִידִים בְּחֻדְרֵי לֵב נִפְשׁוֹת
 כְּאֵלוּ עֵץ חַיִּיתָם עַל יְמִינָם
 וְעִינֵיהֶם, לֹאֲבָקֶת מִרְכְּבוֹתָם,
 וְגִבּוֹתָם כְּאַרְמוֹנִים סְרוּחִים
 40 וְכָלָם יִצְעָדוּ לְמוֹת כְּהוֹלֵךְ
 וְיִרְצוּ לִשְׁחַת אֶת בִּשְׂרָם
 עֲלֵיהֶם מִמֶּדְכָאִים כְּוִיּוֹת
 וְגִזְרָה בַּחֲצֵרוֹת כְּמִלְכִּים
 אֲזִי קָם אֵל אֲשֶׁר גָּסָה עָשָׂה לִי
 45 וְצָפֵן מִגְּבוּרָה אֶת לִבָּבָם
 וְשָׁלַח אֶת בְּכוֹר מוֹת וּמִשָּׁךְ
 וּבָא בִּינוֹת גְּבִירִים הַצְמוּדִים

כְּמוֹ נַחֵשׁ, וְקִטָּב כְּמִרְיָרִים,
 מְלָכִים וְאַצִּילִים מַעֲטִירִים,
 בְּהוֹצִיאָם נִפְשׁוֹת מִחֻדְרִים,
 מְגוֹר אֹרֵג, וּפִיָּהוּ חֵד כְּסִירִים
 מְמַלְאוֹת בַּחֲשָׁךְ לֹא סְדָרִים,
 בְּפִי חָרֵב לְאוֹר הַיּוֹם חֲתוּרִים.
 בְּחֻדְוָה לְאַרוֹת צוּף מִיַּעֲרִים,
 וְיִקְוֹצוּ בְּחִי הַבְּשָׂרִים.
 וְחִבּוּרוֹת וְרִקְמָה מַעֲשִׂירִים,
 וּמַחֲצִים עָלֵי עוֹרָם גִּזְרִים.
 בְּנִסְיוֹ, אֶת חֲדָשִׁים לְבָקָרִים,
 וְשִׁתָּם בְּקָרְבוֹת כְּשִׁבּוּרִים
 בְּנִי חֵיל בְּצִיצִית אֶל קִבְרִים,
 בְּמַעֲרָכָה וְהִנֵּיחָם פְּגָרִים,

34 ובנטירה ובקנאה. וקטב ובקטב, בכריתה. כמריריים כרוחות רעות. 35 אנשים לא אנשים הם אנשים שאינם כשאר כל האנשים. מעטירים ענודי עטרות. 36 ומעמידים מצבות בלב ידידי ההרונים בהוצאת נפשות ההרונים מסתר גופם. 37 עץ נצב, ידית. מגור אורג עבה כמגור אורגים. ופיהו ולהב הח כסירים כקוצים. 38 לאבקת מרכבותם מפני האבק שמעלות מרכבותיהם. לא סדרים שאין מער הכוכבים נראות בו. 39 וגבותם (מגניהם) חתורים בפני חרב לאור היום כארמונים סרוחים. חתורים נקו סרוחים מרווחים. 40 לארות צוף מיערים לרדות דבש מכורות. 42 יש עליהם צלקות וחבורות כמו עניים ובגד פאר של עשירים. 43 יש להם גזרה ובניה, ארמונות מפוארים, בחצרות כמו למלכים ועל עורם חתכים ופצעים שנגרמו על ידי חצים. וגזרה... גזרים לשון גופל על לשון. 44 את חדשים לבקרים את הג החדשים שהוא מהדושם לי מדי בקר. 45 ונסיין לשון גופל על לשון. 45 וצפן מגבורה את לבבם והם בהם מרץ לב. 46 בכור מות מלאך המות. בציצית בשער ראשם. 47 הצמודים במערכה ש חברים במלחמה.

34 ובנטירה כמו גמל — השוה מאוני צדק לאלגזאלי, 37: מקנא כגמל. ואיבה כמו נחש — על פי בראשית יד—טו: ויאמר יי אלהים אל הנחש... ארור אתה... ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה. ו כמריריים — על פי דברים לב כד: וקטב מרייר, תרגום אוגלוס ויונתן: (1) בחישי רוחין בשיקן. 35 מעטירים — פי ישעיה כג ח: צר המעטירה. 36 על פי ירושלמי שקלים ב ה, בראשית רבה פב יב: אין עושין גפם לצדיקים. 37 עץ חניתם... מגור אורג — על פי שמואל ב כא יט: ועץ הניתו כמגור אורגים. 38 בחשך סדרים — על פי איוב י כב: ארץ עפתה כמו אפל צלמות ולא סדרים. 39 כארמונים סרוחים — השוה לעיל 111: ותמהו על בני בתים סרוחים. לאור היום חתורים — על פי איוב כד טו: חתר בחשך בתים. 40 מיערים על פי שיר השירים ה א: אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי. 41—40 השוה לעיל ב 68: והמם בדתיים יסרה וחיתם בעיניהם אסורה; להלן לא 47: חרשבי תמותה כמו חיים וכוונתה. 42 עליהם ממדכאים כח וחבורות ורקמה מעשירים — השוה להלן כו 28: כלם בכתו ומכלול נלחם ורקום וטלוא. 43 וגזרה בחצרות — פי יחזקאל מא יג: והגזרה והבניה. 44 חדשים לבקרים — איכה ג כג, תרגום: נסין חותין מרחיש בצפריא. 45 זה מגבורה את לבבם — על פי איוב יד: כי לבם צפנת משכיל. 46 בכור מות — איוב יח יג. בציצית — על יחזקאל ח ג: ויקחני בציצית ראשי.

וְאִזְּ הָיוּ בְּמִלְחָמָתָם פְּרוּדִים –
 וַיַּחַד נִסְחָפוּ, כִּי אֵל הִדְפָם,
 וְרָבָם אָסְרוּ מְכִים, בְּחָבֵל
 לְעוֹלָם יִשְׁמְרוּ שְׂדוֹת וְחוּצוֹת –
 וְעוֹד לֹא יִכְסְמוּ רֹאשָׁם לְכַבּוֹד
 וְצִוָּה אֶל זָמַן לָבוֹ יִגִיעַ
 וְלִקְחַת בֶּשֶׂר כָּל שָׂר שָׁמַן לֵב,
 אֲשֶׁר הָיוּ בַּעֲרִיָּהֶם נִזְוָרִים –
 וְגִבֵּיהֶם לְבָגִים כְּלָבָנָה –
 עֲלֵיהֶם נִקְבְּצוּ דִּיּוֹת וְאִיּוֹת,
 וְכָל שׂוֹאֵג בַּיּוֹם אֵיד כַּפְּפִירִים –
 לְצוּרֵי אֲעֻשָׁה שִׁיר, יַעֲלֶה עַל
 וַיִּלְכוּ יוֹנְקוֹתָיו כְּלָבָנוֹן,

אֲשֶׁר הָיוּ בְּמִלְחָמָתָם חֲבֵרִים,
 וְנָסוּ מִפְּנֵי חָרֵב גְּעוּרִים,
 מִמִּדְּדִים, וּמִקְצָתָם דְּקוּרִים.
 וְהֵם הָיוּ בְּחֻצְרוֹתָם שְׁמוּרִים,
 וְתַפְאָרֶת, וְאִינִימוֹ נִזְוָרִים,
 בְּנֵי אָדָם וְלִתֵּת לְאַחֲרִים,
 קֶשֶׁה עֶרְף, וְלִתֵּת לְנִמְרִים.
 וְהֵם הָיוּ בְּתַלְאוּבוֹת חֲמָרִים,
 וַעֲתָה הֵם כְּמוֹ כּוֹשִׁים שְׁחָרִים.
 וְנִגְדָם יִמְחָאוּ כָפָם שְׁעִירִים,
 עֲלֵיהֶם יִשְׁאָגוּ הַיּוֹם כַּפְּפִירִים.
 בְּנֵי הַשִּׁיר, וַיְהִיָּה שִׁיר לְשִׁירִים,
 וְעַד שֶׁנָּעַר יִשְׁלַח קְצִירִים,

48 ואז נפרדו במלחמה אלה שהיו קדם לכן חברים. 49 מפני חרב געורים מפני גערת החרב. געורים נזופים. 50 בחבל ממדדים מדודים בחבל לשם הכרעה אם להמיתם או להחיותם. 51 לעולם יהיו מוטלים בשדות ובחוצות כשומרים, אף כי קדם לכן היו שמורים בחצרותיהם. 52 ולא יגזזו עוד את שערות ראשם ככהנים לשם אֵל, אלא יניחון כמו שהיו לפני מותם, מגודלות פרע, אף כי אינם נזירים התיבים לגדל פרע שער ראשם. 53 זמן את הזמן, הגורל, לבז לבזות, לשדוד. יגיע בני אדם את רכוש האויבים. לאחרים לחילי הנגיד המנצחים. 55 האנשים שהיו נפוצים בערים שונות, איש איש בעיר אחרת, היום הם מקובצים יחד ערמות ערמות במדבר. 56 וגביהם ואלה אשר לפנים היו גביהם לבנים כלבונה, עכשו הם שחורים כמו כושים מאבק ומחם השמש. לבנים כלבונה לשון נופל על לשון. 57 דיות ואיות עופות טורפים. שעירים שדים. 58 וכל שואג ביום איד ככפירים וכל גבורי המלחמה המרעים בתרועות נצחון כאריות ביום המלחמה. 59 בני השיר השירים. 60 וילכו יונקתיו כלבנון ויתפשטו שרשיו כשרשי עצי הלבנון. שנער בבל. קצירים ענפים.

49 ויחד נסחפו כי אל הדפם – על פי ירמיה מו טו: מדוע נסחף אבירך לא עמד כי יי הדפו. ונסו מפני חרב געורים – על פי ישעיה לא ח: ונס לו מפני חרב; ישעיה יז יג: וגער בו ונס ממרחק; תהלים קד ז: מן גערתך ינוטון. 50 מכים בחבל ממדדים – על פי שמואל ב ח ב: ויך את מואב וימדדם בחבל השכב אותם ארצה וימדד שני חבלים להמית ומלא החבל להחיות. 51–58 השדה לעיל ב 111–114. 52 יכסמו ראשם – על פי יחזקאל מד כ: כסום יכסמו את ראשיהם. לכבוד ותפארת – על פי שמות כח ב: לכבוד ולתפארת. ואינימו נזירים – על פי במדבר ו: ה כל ימי נדר נזיר תער לא יעבר על ראשו... גדל פרע שער ראשו. 53 לבז יגיע – על פי תהלים קט יא: ויבזו זרים יגיעו. 54 שמן לב – על פי ישעיה ו י: השמן לב העם הזה. קשה ערף – על פי שמות לב ט: עם קשה ערף; ועוד. 55 בתלאובות – על פי הושע יג ה: אני ידעתיך במדבר בארץ תלאובות. 57 על פי ישעיה לד יד–טו: ופגשו צינים את איים ושעיר על רעהו יקרא... אך שם נקבצו דיות; ישעיה יג כא: ירקדו שם; ישעיה נה יב: וכל עצי השדה ימאזו כף. 58 וכל שואג ביום איד ככפירים – השוה להלן לט 8: גבר בקול יגער. ביום איד – על פי איוב כא ל: כי ליום איד יחשך רע. עליהם ישאגו היום כפירים – על פי ירמיה ב טו: עליו ישאגו כפירים. 59 שיר לשירים – על פי שיר השירים א א: שיר השירים אשר לשלמה. 60 וילכו יונקתיו כלבנון – על פי הושע יד ו–ו: יפרח כשושנה ויך שרשיו כלבנון ילכו יונקתיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון. ועד שנער ישלח קציריים – על פי תהלים יב: תשלח קציריה עד ים ואל נהר יונקתיה.

דְּבָרָיו יִבְחָרוּ לָנוּב בְּלֵב טוֹב.
 וְטוּרִים, יִשְׁמְרוּ שָׂרִים בְּלָבָם.
 וַיֵּרְאוּ כִּי אֱלֹהִים יֵשׁ וְשׁוֹפֵט
 אֲשֶׁר יִטִּיב לַעֲוֹשָׁה טוֹב, וַיֵּרַע

בְּמִקְהֵלוֹת וּבְחֻצוֹת בַּחוּרִים,
 וַיִּהְיוּ בָם בְּשִׁבְתָּם בְּשַׁעְרִים,
 אֲשֶׁר יֵשֶׁר הַדּוּרִים לַיִּשְׂרָאֵל,
 לְכָל עוֹשֶׂה וְכָל דּוֹבֵר שְׁקָרִים.

כו

וְלוֹ עוֹד, וַיִּבְּרָהּ הָאֵל, בְּמִלְחָמָתָאֲשֶׁר־לָהּ וְשָׂרָפוּ הָר תְּזִיתִים. וְאַחַר כֵּן עָבַר עַל אֲשׁוּנָה וְאֲצִטְפוֹ וַעֲמָק אוֹפְרָה. וְהָיָה זֶה בְּסִינָן שְׁנַת תַּת־ח [4808; מאי-וינא 1048].

זִמְרָה

חַיִּים בְּלֹא רִישׁ וְתַחֲלוֹא
 לוֹלִי זְקוּנִים, וְאִין לִי
 נִרְאוּ לְבָנוֹת בְּרֹאשִׁי,
 נִרְאוּ לַעֲיִי הַלִּיכִי
 5 הָיוּ שְׁחָרוֹת חֲדָשׁוֹת
 כָּכָה יִבְלוּ יְמוֹתֵי

טוֹבִים לְנַפְשִׁי, וְנִפְלוּ,
 הוֹעִיל בְּלוֹלִי וְלֹא לוֹ,
 עָצְמוּ כְמוֹ חוֹל, וְגִדְלוּ,
 מִהֵר לִשְׁחַת, וְנִגְלוּ,
 הוֹלְכוֹת בְּגָאָה – וְבָלוּ,
 תֵּבֵל וְחוּגָה, וַיִּכְלוּ.

כה 61 דבריו יבחרו לנוב בלב טוב את דברי השיר יבחרו לדבר בלב שמה. במקהלות באספחו בחורים נבחרים. 62 וטורים ובתי שיר. 63 הדורים עקלקלות. שיר... לישרים לשון נופל על לשון. כו הר הזיתים רכסי ההרים צפונית מסביליה הנקראים בערבית אלשרף ובספרדית Axirate. 1 בלא רי ותחלוא בלי עוני ומחלות. טובים לנפשי ונפלו היו יכולים להיות טובים לנפשי והיו נבדלים לטוב 2 זקונים הזקנה ותוצאותיה. ואין לי הועיל בלולי ולא לו אבל מה בצע בדמיון כשהמצאות טופחת פניו, כמו שהוא מפרש והולך. 3 לבנות שערות לבנות עצמו כמו חול וגדלו עצמו וגדלו כמו חול, ר כחול אשר על שפת הים. 4 נראו ונגלו לעיני הליכי (צעדי) מהר לשחת. כלומר: משעה שנראו שערות לבנו בראשי נפקתו עיני לראות שאני צועד במהירות אלי מות. 5 לפנים היו שערות השתורות והחדשות הולכות בגא אכל סופן שבלו. 6 כמו כן יבלו תבל וחוגה, הארץ והשמים, את ימותי עד שיכלו ימותי.

כה 61 בלב טוב – על פי קהלת ט ז: לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב ייך. 63 אלהים יש ושופט – על תהלים נח יב: יש אלהים שופטים. ישר הדורים – על פי ישעיה מה ב: והדורים אישר. 64 אשר יטיב לעז טוב – השוה להלן מו 11: ואל יגמל אשר ייטיב בטובות. וירע לכל עושה וכל דובר שקרים – השוה לעיל ד 2 אשר ייטיב לגומלי רע גמולים. דובר שקרים – תהלים קא ז.

כו 2 ואין לי הועיל בלולי ולא לו – השוה אבו العتاهیه, دیوان، بیروت 1914، ص. 7. 17: یشتغلک لو ولیت عن اللى أصبحت فيه لا لمل ولا عی (אבו אלעתאהיה, דיואן, בירות 1914, עמוד שורה 17: אל יעסיקך לוי והלואי ממה שאתה נמצא בו, לא מי יתן ולא אולי); בן משלי תקפט: ח 'מלו' רמי יתן; בן משלי תחשנו: שמר 'לולי'... וסור 'מלו'; בן קהלת רלו: ולא ינע אנוש אל מאוייו ב' יתן 'רלו' מאין עשיה. 3 עצמו כמו חול וגדלו – על פי ירמיה טו ח: עצמו לי אלמנותיו מחול ימים. 4 מ לשחת – על פי חגיגה ה: מאיגרא רם לבירא עמיקתא (מעליה גבוהה לבור עמק). 6 יבלו ימותי... ויכלו על פי איוב כא יג: יבלו (יכלו קרי) בטוב ימיהם; ישעיה סה כב: ומעשה ידיהם יבלו בחירי. תבל וחוגה – פי ישעיה מ כב: היושב על חוג הארץ.

חיי, אשר תם וגמל
שובו לאחור והוצי-
גזלו ימי עד אשר מ-
אם לא - דעו מה למחר
מה יעשה איש, ירמו
כי יעמד את פני אל
אשרי אנשים יעצם
עשו פלילה, ועשו
לולא אשירות, לקחום
לקחו יגונים לבבי
יפו באמרם: גלו מן
לולי קרב, כי שאונו
שלטו תשואות קרב על
שמעו רגנות במשתה
לולי פלאות, בצר לי
הוריש זמני כבודי

7 אתם חיי, אשר הייתם כפרי בסר בתחלתכם והתפתחתם ובשלחם בהדרגה עד שנעשיתם כאשכול בשל, ולבסוף גבלתם. 8 התחירו את לגלגל הזמן אחורנית ושובו לנעוריהם. 9 אתם חיי, גזלו מימי עד את אשר העבירו וגזלו מכם, גזלו לכם זמן (אם היכלת בידכם) מאוצר הנצח הגדול. 10 אבל כיון שאין ביכלתכם לעשות זאת התעשתו וההרר ביום הדין העתיד לבוא עליכם וחדלו ממעשיכם הרעים. 11 ירמו אותם זממיו וישלחו אשר מחשבותיו הרעות תרמינה ותשלינה אותם. 12 כאשר יעמד לפני אל כשהוא כבד ומלא ברשעה. 13 יעצם לבם בליל אשר על משכבם בלילות עלו ההוריה תשובה בלבם. ושכלו וחכמו. 14 פלילה דין, חשבון הנפש. ועשו יצרם בכח וכפו את יצרם הרע בכח לעשות מעשים טובים. ויכלו לו, הצליחו להתגבר עליו. 15 אשירות כוסות יין. לקחום אשר לקחו אותן. ומלו ומלאו אותן. 16 לקחו ונשלו יגונים לבבי מבין כסלי, כלומר: היו היגונים לוקחים ומפילים את לבבי מבין כסלי. 17 כוסות היין היו יכולות להיות יפות באמרן: אתם היגונים, גלו וצאו מן הלב שאחם מעציבים אותם, והיגונים אמנם גלו והלכו. כלומר: ואמנם היינו יכולים להתענג על שמית כוסות היין המגשרות את היגונים. 18 שאונו מהמותניו. שכנו בלבי וגבלו בלבי. 19 שלטו ומשלו תשואות קרב על זמרת זמורה. תשואות צעקות. זמורת עץ גפן, כלומר: יין. זמרת זמורה לשון גופל על לשון. 20 כששמעו הרגנות במשתה היין את שאון הקרב נבהלו ורעדו. רגנות לשון גופל על לשון. 21 לולי נסי ה' אשר בצר לי ירדו וגזלו כמלקוש. 22 כי אז היה זמני מוריש ומנחיל את כבודי לזרים וסורים (רשעים).

7 תם וגמל בסרם - על פי ישעיה יח: כתם פרט ובסר גומל יהיה נצח. 8 והוציאו ציץ נעורים וגמלו - על פי במדבר יז: כד: ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים. 13 יעצם לבם בליל - על פי תהלים טז: אברך את יי אשר יעצני אף לילות יסרוני כלייתי. 14 עשו פלילה - על פי ישעיה טז: הביאו (הביאי קרי) עצה עשי (עשו קרי) פלילה: סנהדרין מזה, פב: ויתפלל לא באמר אלא ויפלל, מלמד שעשה פלילות (רש"י: דין, ריב) עם קונו. ועשו - על פי בבא בתרא ט: גדול המעשה יותר מן העושה. 15 ומלו - על פי יחזקאל כח טז: מלו. 16 ונשלו - על פי דברים ז: ונשל גויים רבים מפניך. 22 על פי ברכות ההפסדה: על כסאו לא ישב זר ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו; ירמיה יז: כל עובדיך יבשו וסורי בארץ יכתבו.

בזו משנאים ברית בינה
באנו באלה, אבל ע-
עוו גתיכם, וענה
הרבו לדבר גבוהה
קמנו אליהם באישים
כלם בכתר ומכלול
קמו בחרב שלופה
לבשו חניתם, ובאו
תקעו חניתות בלבבות
קצרו בברזל גויות
הרגו אנשים, ושובו
דלקו בזיתים בגבעת
תראם כאישים שחורים
הוביש נסיכם וסגר
ראו משנאים פתאים
היו בלבם גבוהים
חזו המונים המונים

23 בזו משנאים ברית מכאן ואילך עובר המשורר לתאר סבות המלחמה ועצם המלחמה. 24 כרתנו ג בשבועה, אבל אנחנו עמדנו בהתחייבותנו והם הפרו אותה. 25 והבלו ודברו הבלים. 26 גבוהה דברי ורגלו ודברו דברי רכילות. 27 קמנו או קמנו. באישים באנשים. ישאו כשטף ויעלו אשר ישאו (י) ויעלו כשטף. 28 כלם נלחמים בכתר ומכלול ורקום וטלוא, כלומר: כל הלוחמים לבושים בגדי וטי וצבוע. 29 קמו ודגלו בחרב שלופה ובשם אלהים. 30 בגבול יהירים במחנה האויבים המתנאים. וקו והרגו. 31 תקעו ושתלו חניתות בלבבות ראשי סרנים. סרנים סרני הפלשתים, ברברים. 32 בא אשר 34 שרפו את הזיתים בהר הזיתים (כנזכר בכתבת) וקצצו את עצי הזית ועצי הזית גבלו. 35 תראם את הזית. כאישים כאנשים. הזכו אשר הזכו. 36 נסיכם של האויבים. 37 משנאים השנאים. מה בא שבא. 39 ראו המוני האויב את המוני צבאנו שהנו עליהם כארבה ואכלו וחסלו את כל אשר להם.

23 בזו משנאים ברית - על פי יחזקאל יז: וזו אלה להפר ברית. 24 באנו באלה - על פי נחמיה ובאים באלה ובשבועה. 25 עוו גתיכם - על פי איכה ג ט: גתיבותי עוה. 26 על פי שמאל א ג: אל ו תדברו גבוהה גבוהה; תהלים טז ג: לא רגל על לשוני. 27 ישאו כשטף - על פי ישעיה יז: וישאו לאמים כ מים כבירים ישאון. 28 על פי יחזקאל כג יב: פחות וטגנים קרובים לבושי מכלול; יחזקאל טז י: ואלבישך ר יחזקאל טז טז: ותקחי מבגדיך ותעשי לך במות טלואות; והשנה לעיל כה 42: עליהם... רקמה מעשירים. 29 פי במדבר כב כג: ותרא האתון את מלאך יי נצב בדרך והחברו שלופה בידו; תהלים כ ו: ובשם אלהינו 32 בא עת קצרים ובשלו - על פי יואל ד יב: שלחו מגל כי בשל קציר. 35 באישים שהרים - השנה כה 56: ועתה הם כמו כושים שחרים. 38 על פי תהלים פב ו: אני אמרתי אלהים אתם ובני עלין כלכם כאדם תמותון וכאחד השרים תפלו; בראשית ו ב: וידאו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה. 39 הן המונים - יואל ד יד. כארבה וחסלו - על פי דברים כח לח: כי יחסלנו הארבה.

נינו ובינים, ומעלנו חזנו
מדנו באלה - ונכללו
פיהם התולים, והכלו.
בי על לשונם, ורגלו.
ישאו כשטף, ויעלו.
נלחם, ורקום וטלוא,
ובשם אלהים, ודגלו,
בגבול יהירים, וקטלו,
ראשי סרנים, ושתלו,
בא עת קצרים ובשלו,
נשים, וכלו ואכלו,
זיתים, וגדעו וקמלו,
הכו בחרב ונפלו,
פתחי שערי ככלוא,
מה בא עליהם - ואכלו,
ובני אלהים - ושפלו,
חזו כארבה וחסלו,

23 בזו משנאים ברית מכאן ואילך עובר המשורר לתאר סבות המלחמה ועצם המלחמה. 24 כרתנו ג בשבועה, אבל אנחנו עמדנו בהתחייבותנו והם הפרו אותה. 25 והבלו ודברו הבלים. 26 גבוהה דברי ורגלו ודברו דברי רכילות. 27 קמנו או קמנו. באישים באנשים. ישאו כשטף ויעלו אשר ישאו (י) ויעלו כשטף. 28 כלם נלחמים בכתר ומכלול ורקום וטלוא, כלומר: כל הלוחמים לבושים בגדי וטי וצבוע. 29 קמו ודגלו בחרב שלופה ובשם אלהים. 30 בגבול יהירים במחנה האויבים המתנאים. וקו והרגו. 31 תקעו ושתלו חניתות בלבבות ראשי סרנים. סרנים סרני הפלשתים, ברברים. 32 בא אשר 34 שרפו את הזיתים בהר הזיתים (כנזכר בכתבת) וקצצו את עצי הזית ועצי הזית גבלו. 35 תראם את הזית. כאישים כאנשים. הזכו אשר הזכו. 36 נסיכם של האויבים. 37 משנאים השנאים. מה בא שבא. 39 ראו המוני האויב את המוני צבאנו שהנו עליהם כארבה ואכלו וחסלו את כל אשר להם.

עָבְרוּ וְחָלְפוּ כְעָבִים
חָרוּ פְעָלִים וְהִמְסוּ
עָמְדוּ עֲזוּרִים בְּשִׁשׁוֹן
בְּדָמֵי רְשָׁעִים הִלּוּמִים

45 אָחִי, אֲשֶׁר עַל יְשׁוּעָה
עַל טוֹב כְּפָלוֹ אֱלֹהִים
קוּמוּ קָחוּ תָף וְשִׁירוּ
מֵאֵל עֲשֵׂה לִי כְמוֹ זֹאת

וּבְכָל אֲרָצוֹת, וְנִקְלוּ, טְרִיטִים
הַבְּלִי לְשׁוֹנוֹת, וְאָזְלוּ,
כָּאֵשׁ דִּבְרִים, וּבִטְלוּ,
עַל מֵי יְשׁוּעוֹת, וְדָלוּ,
רָחֲצוּ פְעָמִים, וְטָבְלוּ.

תִּי שֵׁשׁ לְבָבָם וְגָלוּ –
אֲמָרוּ זְמִירוֹת וְכִפְלוּ.
לֵאלֹל בְּלֵב טוֹב, וְחִוּלוּ.
תְּמִיד בְּכָל יוֹם שְׁאָלוּ!

40 ונקלו ונעשו קלים ובזויים, היו לבז. 41 הבלי לשונות דברי הרהב האויליים של האויבים. 42 לפי שמעשי צבאנו בערו והמסו כאש את דבורי הרהב של האויבים עד שבטלו דבריהם. 43 עמדו צבאותינו. עוזרים גושעים. ודלו ושאונו מי ישועות. 44 צבאותינו רחצו וטבלו את רגליהם בדמי האויבים המוכים. 45 וגלו ושמחו. 46 זמירות את טורי השיר הזה הנקרא זמרה. 47 בלב טוב בשמחה. וחולו ותופפו 48 בקשו מאל שיעשה לי כישועה הזאת תמיד.

41 עברו וחלפו כעבים – על פי איוב ל טו: וכעב עברה ישועתי. 42 השוה להלן לא 33: נכם במפעל ושוט יד לא בשוט לשון כי רך לבבו יגבר פיו ויפיהת. 43 על פי ישעיה יב ג: ושאתם מים בששון ממעיני הישועה. 44 על פי תהלים נח יא: ישמה צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע. 45 שש לבבם – על פי ישעיה סו יד: דשש לבבם. 46 השוה לעיל ד 116: אני אעש לאל שירים כפולים עלי נסים אשר עשה כפולים; כ 27: אלהי לך איטיב דבר שירה כפולה עלי טובה מכפלת. 47 בלב טוב – על פי קהלת ט ז: לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך. 48 תמיד בכל יום – ברכת המזון, נודה.

ונפלת אלנואה אלגולה פי אייר שנת תתס וכאנת אלגולה בגדר אהל מאלקה לעסכרנא על גבאל פמארש יום אלכמיס אכר יום מן אייר ותלף פיהא צנארד אלעסכר ואכד פיהא אב אעזה אללה תע פכלצה אללה בלופאק] בחית למ יסמע אלסאמעון במתאלהא וגדר בעו כלאצתה] מנהא אן [י]שרע [בגמעה ואן יכתב] הלכאתא גבראתא [וקאל פי מקדמתה] להא ופ וצף תלך [אלנואה] וגנאתה מנהא

ופרצה מלחמת האסון באיר שנת תתס (אפ"מ מאי 1049) והיה האסון מפני בגידת אנשי מלכה בצבאו על הרי פמרש ביום חמישי אחרון (לחדש) איר (4 במאי) ונשמדו בה (במלחמה) גבורי הצבו ונשבה בה אבי, יוקיריהו האל יתעלה, וחלצהו האל בהצלחה בצורה שלא שמעו השומעים כמותו וגדר אחרי הצלתו שנצל ממנה להתחיל לאסף ולכתב ההלכות הגדולות ואמר בהקדמתו לה ובתאור המלחמה ההיא והצלתו ממנה

תוֹדָה

וּפְקוּדִים, וְזִכְרֵי לְהוֹרוֹת,
וְשִׁמְעוּ בְּתַעֲוָה הַיְשָׁרוֹת:
פְּרִטוֹת בְּלֵב הָיוּ נְצוּרוֹת,
וְתוֹךְ הַלֵּב, וְלֹא בִכְתָב, עֲצוּרוֹ
וּמִחָכָם לְתַלְמִידֵי מְסוּרוֹת,
זְמַן, הַתִּיר יְדֵי צְרוֹת צְרוּרוֹת,
וְחָסְרוּ מִי תְבוּנָה מִבְּאֵרוֹת,
וְרִבּוֹ הַסְּפָקוֹת בְּחִבּוּרוֹת,
בְּעֵת בּוֹא כְחָלְקָלְקוֹת מְגוּרוֹת.

וְעַל כֹּכָה פָּנוּ אֵלַי, יִשְׂרָאֵל,
בְּתוֹרַת אֵל – כָּלֵל מִצְוֹת מִבְּאֵר,
וּמִמִּשְׁה מְקַבְּלוֹת עָלֵי פֶה,
וּמִנְבִּיא אֵלַי נְבִיא נְתוּנוֹת,
שְׁמָרוּם כֵּן חֻקִּים, עַד אֲשֶׁר בָּא
וְחִסְרָה פֶת תְּבוּנָה בִּישִׁיבוֹת,
וְרִבּוֹ הַמְּרִיבִים בְּשַׁעְרֵים,
וְנִחְלָקוּ מִתִּי שְׁמַאי וְהַלֵּל.

חלוקת השיר: 1–60 פתיחה לספר 'הלכאתא גבראתא'. 61–100 תאור הלכדו והנצלו.

1 האריך הרחיב. ופקודים ומצוות. 2 ועל ככה ועל כן. בתעודה הישרות את האמת בענין התורה ישרים... ישרות לשון נופל על לשון. 3 בתורה אל מבוארות המצוות רק בכללותן, אבל פרטיהן נשמרו רק בלו 4 וממשה מקבלות עלי פה ועל ידי משה היו מקבלות בעל פה, כלומר: משה קבל אותם בעל פה. עצורו היו סגורות ושמורות. 6 התיר ידי צרות צרורות והתיר את ידי הצרות שהיו צרורות וקשורות. 8 המריבין החולקים בעניני תורה. בשערים בבתי המדרש. 9 מתי שמאי והלל אנשי בית שמאי ואנשי בית הלל. בעו בוא כחלקלקות מגורות בעת שהפחדים באו כחלקלקות, כמקומות חלקים שקל למעד בהם. ונחלקו.. כחלקלקות לשון נופל על לשון.

1 האריך לי פה – על פי ישעיה נז ד: על מי תרחיבו פה תאריכו לשון. 4–5 וממשה מקבלות עלי פה וכו' – על פי אבות א א: משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרה לאנשי כנסת הגדולה; גיטין ט: דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאמרן בכתב. 9 בעת בוא כחלקלקות מגורות – על פי ישעיה סו ד: ומגורותם אביא להם; ירמיה כג יב: יהי דרכם להם כחלקלקות באפלה.

10 **אֲנִי רַבִּי יְהוּדָה קָם וְאָגַר**
וְהָאִיר אֶת פְּנֵי עוֹלָם בְּמִשְׁנָה,
וְהִזְכִּיר הַחֲלָקוֹת הַיְדוּעוֹת
בְּתַחבּוּלוֹת לְכָל דּוֹרֵשׁ מִצּוּאוֹת
וְאֶחָדָיו נִחְלָקוּ אִישִׁים וְכָתְבוּ
15 בְּכֻלָּם יֵשׁ דְּבַר יָחִיד, לְבַטֵּל,
דְּרָשׁוֹם בְּעָלֵי יִרְאָה וְצָדִיקוֹ
וְטָרְחוֹ עַד אֲשֶׁר קָבְעוּ הַלְכוֹת
וְהִפְּרִיחוּ כְּשֵׁרוֹת מִפְּסוּלוֹת,
וְשֵׁב מִשְׁפָּט כְּמִשְׁפָּטוֹ, וְסָרוּ
20 וְנִלְדוּ הַסְּפָקוֹת אַחֲרֵי כֵן
וְצָרוֹת הָעֲלִימוּ סוּד הַלְכוֹת
אֲבָל מִצָּאוֹ אֲמוּרָאִים פִּתְחִים
וּבָהֶם הָעֲלוּ נֹצָה לְתוֹרָה
וּמֵהֶם קָבְצוּ דָּתוֹת כְּבִיצִים,
25 וְרַב אֲשִׁי וְרַבִּינָא נִתְנוּם
וּבְנֵי בּוֹ לְתוֹרָה קִיר וְטִירוֹת,
וְדָרְכוֹ כָּל פְּלִיאָה בְּתַעֲוָה

בְּתוֹרָה שְׁבַע־לֶפֶה שֵׁשׁ מְגוּרוֹת,
סְדָרֶיהָ כְּמִזְלֹת מְאִירוֹת,
בְּדוֹרוֹתָיו, וְהִתִּיר מֵאֲסָרוֹת,
כְּמוֹ הַלֵּךְ דָּבֵשׁ בִּינוֹת יַעֲרוֹת.
חֲלָקוֹתֶם בְּמִשְׁנֵי־אֲחֵרוֹת,
וּבִם חֲקוֹת מְקִימוֹת בְּרוּרוֹת,
בְּחִיּוּבִים וּבְצַפּוֹנֵי פְּטוּרוֹת,
עָלֵי נֶכֶן בְּמִתָּר וְאֲסוּרוֹת,
וְהִבְדִּילוּ טְמֵאוֹת מִטְּהוֹרוֹת,
סְפָקוֹת מִשְׁפַּת מוֹרִים וּמוֹרוֹת.
בְּהוֹלֵד מַחֲתוֹת עוֹד וְקוּרוֹת,
אֲשֶׁר הָיוּ לְרֵאשׁוֹנִים פְּתוּרוֹת,
לְכָל סֵתוּם בְּמִשְׁנֵי־גְמוּרוֹת,
וְהִפְּרִיחוּ בְּחֻקִּים צִיץ וּפְאֵרוֹת,
וּמֵהֶם לָקְטוּ מִצְוֹת כְּאוּרוֹת,
בְּתַלְמוּד זֶה עָלֵי יֵשׁר אֲגוּרוֹת,
וְהִקִּימוּ לְדַת חוֹמָה וְדִירוֹת,
כְּדוֹרֶךְ אֲשֶׁכְּלוֹת־גִּפֶּן וּפּוּרוֹת,

וְהוֹצִיאוּ סֵתוּמֵיהֶם, כְּמוֹצִיא
וְרַבִּים שׁוֹטְטוּ מֵאֲחֵרֵיהֶם
30 וְהוֹרוּ לְאֲנָשִׁים מֵאֲמָרוֹת
וְכָתְבוּ מִחֲבֵרוֹתֵיהֶם, וּבָהֶם
וְנִאֲמָרוּ, בְּשֵׁם רֵאשִׁים כְּשָׂרִים
וּפְשָׁטוֹ עַל שְׁמֵם כִּיּוֹם תְּשׁוּבוֹת,
וְהֵם לֹא דִבְרוּ כִכָּה, וְאוֹלָם
35 וְלִכֵּן חִזְקוּ מֵיָמִים זָרוּעַ,
וְהִרְחִיבוּ וְהִפְטִירוּ שְׁפָתָם,
וְהִשְׁחִירוּ צְדָקוֹת הַלְבוּנוֹת,
וְלִכֵּן הִנֵּי חוֹקֵר בְּדַת אֵל,
וּמִזְכִּיר הַתַּעֲוִיּוֹת, לְהִנְיָאם,
40 וְחוֹקֵק אֶת אֲשֶׁר אֵין בּוֹ חֲלָקָה
וּמוֹצִיא כָּל יִשְׂרָאֵל מִקְבָּרִים,
וְהַתְּלַמּוּד אֲנִי שֵׁם עַל דְּבָרֵי
וְאֶסְמֶךְ, בְּאֲשֶׁר אֶתְּנָה וְאֶכְתֹּב,
וְרַב הָאֲמִי, גְּדוֹל כָּלָם, אֲשׁוּ לִי
45 וּמְבוֹרוֹ אֲנִי שׁוֹאֵב, וּפְתוֹ

בְּנוֹת עֹנֵב בְּחֻרְצָנִים אֲצוּרוֹת:
בְּמַעֲנֵה דְבָרוֹת תְּלַמּוּד בְּתוֹרוֹת,
אֲשֶׁר הֵמָּה לְתַלְמוּדֵם מִפִּירוֹת,
מִעֵט מְלִים לְמַעֲקָשִׁים חֲבֵרוֹת,
וְאֲדִירִים, אֲמָרוֹת לֹא כְּשֵׁרוֹת,
לְרַבִּים מִשְׁבִּיל צֶדֶק מְסִירוֹת,
הֵלֹא הֵם עַל שְׁמֵם הַיּוֹם דְּבוּרוֹת
וְדִלָּה דָּת, וְקָלוּ הַחֲמוּרוֹת,
וְשִׁלְחוּ יָד מִתִּי יְדוֹת קֶצֶרוֹת
וְהִלְבִּינוּ רִשְׁעוֹת הַשְּׁחָרוֹת,
כְּפִי יְכָלִי וְשִׁכְלִי, עוֹד תְּקִירוֹת,
וְכוֹתֵב, לְהִקְיָם, הַהֲדוּרוֹת,
בְּלִשׁוֹן צַח וּבְדִרְכֵּים גְּבֻרוֹת,
וּמִבִּיא כָּל מַעֲקָל בְּקִבְרוֹת.
מְקוֹם מוֹלֵד וְאַרְץ הַמְּכוּרוֹת,
עָלֵי אֲמָרוֹת גְּאוּנִים תְּבַחֲרוֹת,
פְּלִיאוֹתָיו לְהַתְּפָאֵר צְפִירוֹת,
אֲנִי אוֹכֵל וְלֹא אֲמַצָּא מְרוּרוֹת,

10 רבי יהודה הנשיא. שש מגורות ששה אצורות, הם ששה סדרי משנה. 12 החלקות המחלוקות. והתיר מאסרות ופתח קשורות, פתר סתומות. 13 בתחבולות המצואות לכל דורש, הן המדות שהתורה נדרשת בהן, כמו שזרם דבש מצוי לכל דורש בין הלכות הדבש. 14 אישים אנשים. במשניות אחרות כמו משנת רבי היא ומשנת רבי אושעיא. 15 יש דבר יחיד לבטל הוכרו דברי יחיד בין דברי רבים כדי לבטלם, שיחיד ורבים הלכה כרבים. 16 בעלי יראה יראי שמים. בחיובים בדברים שאדם חייב בהם. ובצפוני פטורות ובסודות הדברים שאדם פטור בהם. 18 והבחינו בין דברים כשרים ובין דברים פסולים, והבדילו בין דברים טמאים ובין דברים טהורים. 19 ושב משפט כמשפטו וחזרה ההלכה להיות מאוששת וברורה כשהיתה. 20 בהולד מחתות עוד וקורות בהולד עוד מחתות וקורות, צרות ופרעניות. 22 גמורות נלמדות. 23 נצה פריחה. ופארות וענפים. 24 דתות הלכות. כאורות כצמחים. 25 בתלמוד זה בתלמוד הבבלי הרווח אצלנו. עלי ישר אגורות אספות וערוכות בטוב טעם. 27 בתעודה בתורה. ופורות וגתות.

10 מגורות — על פי חגי ב יט: העוד הזרע במגורה. 12 והתיר מאסרות — השוה לעיל ב 75: לפתח סגורות; להלן מג 17: תפתח בו קשרה; מג 20: להתיר נקשרם. 13 כמו הלך דבש בינות יערות — על פי שמואל א יד כז: ויבוא העם אל היער והנה הלך דבש ... וישלח (יונתן) את קצה המטה ... ויטבל אותה ביערת הדבש. 15 בכלם יש דבר יחיד לבטל — על פי עדיות א ו: למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין לבטלה. 23 העלו נצה לתורה והפריחו בחקים ציץ — על פי בראשית מ י: והיא כפורחת עלתה נצה; במדבר יז כג: ויוצא פרח ויצץ ציץ. 24 קבצו דתות כביצים — על פי ישעיה י יד: וכאסף ביצים עזובות כל הארץ אני אספתה. לקטו מצוות כאורות — על פי מלכים ב ד לט: ויצא אחד אל השדה ללקט אורות. 27 כדורך אשכולות גפן ופורות — על פי ישעיה סג ג: פורה דרכתי לבדי; שיר השירים ז ט: ויהיו גא שדיך כאשכולות הגפן.

28 בנות ענב יין. בחרצנים אצורות השמורות בקלפות. 29 ורבים סטו וסרו מהם בענין פרשי התלמוד לתורה. 30 ולמדו לאנשים דברים המפירים והורסים את דברי התלמוד. 31 מחברותיהם חבוריהם. למעקשינ חברות חברות למעקשים, מסולפות, משובשות. 33 לרבים משביל צדק מסירות המסירות רבים משבי הצדק. 34 ואולם ואף על פי כן. על שמם היום דבורות הן דבורות היום על שמם, מיוחדות להם. 35 מציב כופרים. 36 והפטירו ופתחו. ושלחו יד מתי ידות קצרות ונתעוררו לפעולה אנשים קצרי יד. 37 ושמ את הצדקות הלבנות שחורות, וישמו את הרשעות השחורות לבנות. 38 יכלי יכלתי. 39 התעויות הטעויות להניאם להפירן ולשבין. וכותב להקיים ההדורות וכותב את ההדורות, את ההלכות היפות והטובות להקיים. 40 וחוקק וכותב. חלקה מחלוקת. גברות ברורות. 41 ישרה דבר ישר. 42 על דברי לדברי מקום מולד וארץ המכורות מקום מולדת, כלומר מקור ויסוד. 43 על אמרות גאוני הבחורות על האמרות הנבחרות של הגאונים. 44 ורב האיי רב האיי גאון, בן דורו של הגניז. אשו ל פליאותיו להתפאר צפירות אעשה לי את חדושי הנפלאים עטרות להתקטט בהן. 45 מרוורות עזובות

וּמַעֲבִיּוֹ אֶרְוַה הַצִּמְאִים,
וְאֶטְרַח בְּהִלְכוֹת הַנְּכוֹנוֹת
לְחַוּוֹתֶם בְּשֵׁם אוֹמְרָם, לְמַעַן
וְלֹא אֲבוֹשׁ, בְּעַמְדִּי עַל שְׁגָה
לְסַקֵּל מִפְּנֵי כוֹשֵׁל אֲבָנִים
וְלֹא אֶהְדֵּר פָּנַי רָם, כִּי פָנַי כָּל
וְאֵדַע כִּי גְבוּהָה עוֹד וְעַתָּה
וַיִּגְדִּילוּ וַיִּנְעוּ בְּרֹאשָׁם
וַיֹּאמְרוּ: מִי יִדְבֵּר כִּי שְׁגָה
כָּאֵלּוּ כָּל אֲבֵי מִשְׁכִּיל מִשְׁכֵּל,
חֲדָל מֵהֶם, וְאַל תִּשְׁמַע אֲלֵיהֶם,
וְאִידֹ אֲשֶׁמִּין רַעֲבֵי דָת בְּדִשְׁנָה,
וּמִי יַחְקֹר וַיִּמְצָא בְּאֶמְרֵי
יְדִינִי אֵלֵי כֹף הַזְּכוּת, כִּי

וְאֲבִיעַ בְּיִשְׂרָאֵל מְקוֹרוֹת,
אֲשֶׁר פָּרְשׁוּ מִתִּי בִּיגוֹת יִתְרוֹת,
יְהוֹ בְּשֵׁמִם עָלַי כָּל פֶּה אֲמֹרוֹת,
וּמִכְשָׁלָה, כְּמוֹ אֶטֶד וְסִירוֹת,
וְלִסִּיר מִפְּנֵי עוֹר חֲפִירוֹת,
אֲשֶׁר חָנַף, לֵאלֹל רָם לֹא הַדּוֹרוֹת
תִּדְבֹּר בִּי עֲדַת דְּעוֹת חֲסִירוֹת,
מִתִּי חֲמַד, וּמִלּוֹתֶם נְעוּרוֹת,
בְּפִי גֵאוֹן וְדִבְרֵי אִישׁ שְׁרָרוֹת?
וְאִם עוֹקְרֵי עַקְלָלוֹת עַקְרוֹת
וְשִׁמְעָה אִידֹ אֲשֶׁר הַהַדּוֹרוֹת,
וְאֲלִבִּישׁ מַעֲרָמֶיהָ חֲגוּרוֹת.
אֲמֹרוֹת מִשְׁגָּנוֹת לֹא שְׁמוּרוֹת –
אֲנִי בֶן אִישׁ, וְשָׂרְשִׁי מִעֲפָרוֹת,

46 ואביע ואעלה כמבוע, אורים. מקורות מעינות. 47 מתי בינות יתרות אנשי חכמות גדולות, גדולי ההכמה. 48 לחוותם לאמר. יהו יהיו. עלי כל פה אמורות אמורות בפי כל פה. 49 שגה ומכשלה של אחרים. כמו אטד וסירות המשולות לקוצים. 50 ולסיר ולסיר. חפירות בורות. 51 כי פני כל אשר חנף לאל רם לא הדורות כי אין האל הרם הורר את פני החונפים. 52 ואדע עוד כי גבוהה ועתה, דברי התרברבות וגדופים, חדר ב עדת הסכלים. 53 ויגדילו עלי בפיהם. ויניעו בראשם דרך בזיון ולגלוג. מתי חמד אנשי קנאה. נעורות ריקות. 54 ידבר יאמר. איש שררות שר וגדול בתורה. 55 כאלו כל גאון, שהוא אבי משכיל, עלול לשפל, כלומר לשגות, וכאלו הגאון שהוא עוקר עקלקלות עלול להיות לפעמים כאשה עקרה. משכיל משכיל, עוקרי... עקרות לשון נופל על לשון. 56 חדל מהם חלל מלשמע אליהם. ההדורות את המעקשים. 57 בדשנה בשמנה של הדת. 58 יחקר שיחקר. אמרות משגנות לא שמורות אמרות שאינן שמורות משגנות, דברים מוטעים.

48 לחוותם בשם אורם – על פי אבות ו: כל האומר דבר בשם אומרו מביא באלה לעולם. 49 כמו אטד וסירות – על פי תהלים נח י: בטרם יבינו סירותיכם אטד. 50 על פי ישעיה סב י: סקלו מאבן; ויקרא יט יד: ולפני עור לא תתן מכשול. 51 ולא אהדר פני רם – על פי ויקרא יט טו: ולא תהדר פני גדול. כי פני כל אשר חנף לאל רם לא הדורות – על פי איוב יג טז: כי לא לפני חנף יבוא. 52 גבוהה... ועתה תדבר – על פי שמואל א ב ג: אל תרבו תדברו גבוהה גבוהה יצא עתק מפיהם. 53 ויגדילו – על פי איוב יט ה: אם אמנם עלי תגדילו ותוכיחו עלי חרפתני; יחזקאל לה יג: ותגדילו עלי בפיהם. ויניעו בראשם – על פי תהלים כב ח: יפסירו בשפה יניעו ראש. 55 השנה לעיל ד 142: ואם השיר עקרה מלהוליד כמותן ואבות השיר שכולים. 56 חדל מהם – על פי ישעיה ב כב: חדלו לכם מן האדם; איוב ז טז: חדל ממני. איש ההדורות – על פי ישעיה מה ב: והדורים אשר. 57 ואלביש מערמיה חגורות – על פי בראשית ג ז: וידעו כי עירמם הם... ויעשו להם חגורות; ברי יצחק ב כח טו: וכל מערמיהם הלבשו. 58–59 השנה להלן כח 2–3: ואם תמצא בעניני דבר חטא אשר א' יחטא אין ראפט אבל לשפט אשר טרח אלי כף זכות מכם מדיעי אחפש.

וַיִּישְׁרִם בְּיִשְׂרָאֵל לֵב וְעֵץ,

אֱלֹהֵי, נִצְרָה עַל דֵּל שְׁפָתֵי
וְתִהְיֶה לִּי בְּמַעֲנָה פִּי לְעוֹרָה,
כְּמוֹ עֵתָה נִתְתַּנִּי בְּיַד צָר
וְשִׁבַּלְתָּ שִׁטְפָתִנִּי, וְצוּלָה
וְאוֹלָם רַחֲמֶיךָ הַעֲצוּמִים,
נִתְתַּנִּי בְּיָדָם – וְתִהְיֶה לִּי
וְתִפְשׁוּ בִּי בְּיָדִים, וְאוֹלָם
וְהֵאֵיצוּ לְהַרְגִּנִּי בַּחֲצִים
וְחִשְׁבוּ כִּי בְּיָדָם לְהַרְגִּי בָּם –
וְאֵיכָה יַעֲצֹר כַּח וְיִתְפַּשׁ
וְאֵיכָה יַחֲזֶה אָדָם מִשְׁנָאוֹ,
וְמָה זֶה יַעֲשׂוּ סוֹסִים וְרִגְלִים
וּבִינֹתָם וּבִינֵי מִשְׁרָפִים
אֲמַת, כִּי קָשְׁרוּ חֲרָבָם בְּיָדָם

60 ויישרם ויתקנם. 61 נצרה נצר, שמר. דל רלת. 62 במענה פי בדברי. כמו אתה כמו שאתו 64 ושבלת וזרם מים. וצולה ומצולה. ואטרו וטגרו. 65 התאפקו נעצרו. יום עברות ביום הפרענו 66 נתתני בידם אמנם נתתני בידם. ותהי לי אבל היית לי 67 על במתי עבים כאלו במרומי העביני 68 והאיצו ומהרו. זיקות ניצוצות, ניצוצי אש. 69 בידם ביכלתם. והנה מאחוריהם קשורות אבל ידיו: היו כאלו קשורות מאחוריהם. 70 ואיך יעצר אדם כח ויתפש את אסירו בידים אסורות. 71 ואיך יראה אדם בעינים סגורות את משנאו אשר מצא. 72 ומה זה יעשו ומה יוכלו לעשות לי. אחזוני אשר תפסוני. ומאות ועשרות חילים. 73 משרפים ומלאכים קהלות לא ספורות קהלות רבות לאין ספור של שרפים ומלאכים להגן עלי. 74 אמת כי קשרו המלאכים את חרבם של האויבים אשר בידם ואת חצייהם ומיתריהם אשר בקשתם שלא יוכלו להשתמש בהם.

60 בישרת לב – על פי מלכים א ג ו: ובישרת לבב. ועינים טהורות – על פי חבקוק א יג: טהור עיני. 61 נצרה נצר. על דל שפתי – תהלים קמא ג. 64 על פי תהלים סט טז: אל תשפטני שבלת מים ואל תבלעני מצולה ואל תאטרו עלי באר פיה. 65 רחמך העצומים בעת התאפקו לי – על פי ישעיה סג טו: המון מעיק ורחמך אלי התאפקו יום עברות – על פי איוב כא ל: כי ליום איד יחשך רע ליום עברות יובלו. 66 ותהי לי מגדל עז ולמצודות בצורות – על פי תהלים סא ד: כי היית מחסה לי מגדל עז מפני אויב; ישעיה ב טו: ועל כל מגדל גבה ועל כל חומה בצורה. 67 ותפסו בי בידים – על פי משלי ל כח: שממית בידים תתפש. על במתי עבים – על פי ישעיה יד יד: אעלה על במתי עב. 68 זיקות – ישעיה ג יא. 72–73 על פי מלכים ב ו יד: וישלח שמה סוסים ורכב וחיל כבד ויבאו לילה ויקיפו על העיר וישכם משרת איש האלוהים לקום ויצא והנה חיל סובב את העיר וסוס ורכב ויאמר נצרו אליו אהה אדוני איכה נעשה ויאמר אל תירא כי רבים אשר אתנו מאשר אותם... ויפקדו יי את עיני הנער וירא והנה החר מלא סוסים ורכב אש סביבות אלישע. 74 קשרו חרבם בידם וחצייהם בקשתם עם יתרות – השנה לעיל ד 76: ושת להם עבותים על ידיהם.

וּפֶה נָקִי וְעֵינַיִם טְהוֹרוֹת,

וְחֲכִי מִהְנוֹת אֶן חֲרוֹת,
כְּמוֹ אֶתָּה לְעוֹרָה לִּי בַּצָּרוֹת,
וְלִמּוֹת נִגְזְרוּ עָלַי גִּזְרוֹת,
בְּלַעַתִּנִּי, וְאָטְרוּ פֶה בָּאֲרוֹת,
בְּעַת הַתְּאֲפִקוּ לִי, יוֹם עֲבָרוֹת,
לְמַגְדֵּל עֹז וְלִמְצֻדוֹת בָּצוּרוֹת,
אֲנִי עַל בְּמִתִּי עֲבִים יִקְרוֹת,
כְּמוֹ זִיקוֹת, וּבְחִינִיתוֹת כְּקוֹרוֹת,
וְהֵנָּה מֵאֲחֹרֵיהֶם קִשּׁוּרוֹת!
אֲסִירוּ אִישׁ בְּיָדִים אֲסוּרוֹת?
אֲשֶׁר מָצָא, בְּעֵינַיִם סָגוּרוֹת?
אֲחֻזֹּנִי, וּמֵאוֹת וַעֲשָׂרוֹת –
וּמִלְּאָכִים קְהָלוֹת לֹא סְפוּרוֹת!
וְחֲצִיָּהֶם בְּקִשְׁתָּם עִם יִתְרוֹת,

60 ויישרם ויתקנם. 61 נצרה נצר, שמר. דל רלת. 62 במענה פי בדברי. כמו אתה כמו שאתו 64 ושבלת וזרם מים. וצולה ומצולה. ואטרו וטגרו. 65 התאפקו נעצרו. יום עברות ביום הפרענו 66 נתתני בידם אמנם נתתני בידם. ותהי לי אבל היית לי 67 על במתי עבים כאלו במרומי העביני 68 והאיצו ומהרו. זיקות ניצוצות, ניצוצי אש. 69 בידם ביכלתם. והנה מאחוריהם קשורות אבל ידיו: היו כאלו קשורות מאחוריהם. 70 ואיך יעצר אדם כח ויתפש את אסירו בידים אסורות. 71 ואיך יראה אדם בעינים סגורות את משנאו אשר מצא. 72 ומה זה יעשו ומה יוכלו לעשות לי. אחזוני אשר תפסוני. ומאות ועשרות חילים. 73 משרפים ומלאכים קהלות לא ספורות קהלות רבות לאין ספור של שרפים ומלאכים להגן עלי. 74 אמת כי קשרו המלאכים את חרבם של האויבים אשר בידם ואת חצייהם ומיתריהם אשר בקשתם שלא יוכלו להשתמש בהם.

75 וְהִיטֵב גָּעְרוּ בָּם, עַד אֲשֶׁר כִּי

אֲדֹנִי, אֶת הַנִּסּוּתָם וּפְנֵי
וְאַתָּה הַעֲמַדְתָּנִי עָלֵי צוֹר,
וְאַתָּה הַעֲלִיתָ מִשְׁחִיתוֹת
וְדָלִית כְּבוֹדִי מִמְּהוּמַת

80 בְּיוֹם שָׁמוּ בְּכוֹר מוֹת וְחָרוּץ

בְּיוֹם דָּלְקוּ שְׁאוֹל וּבְנוֹת עֲלוּקָה
וְיוֹם צָרָחִי בְּמַר מִגֵּיא הָרָגָה –
רְאִיתִנִּי, וְסוּף חָבוּשׁ לְרֹאשִׁי,
כְּלִילָה מִבְּלִי שָׁחַר, וְאַפֵּל

85 וְנָסִיתָ עֲלֵיהֶם אוֹר יְשׁוּעָה

וְחִשַּׁפְתָּ לְמוֹשְׁעוֹת זְרוּעַ
וְלֹא נִשְׁמַע בְּדוֹר רֹאשׁוֹן כְּמוֹ זֹאת,
לְזֹאת חֲפָרוּ עֲדַת קָמִי, וּפָתַחוּ
וְלֹזֶזֶת עַל שְׁפָתִי, כָּל יְמוֹתִי

עֲזוּבוּנִי וּפְנֵי מַגְעָרוֹתַי סָחֲסוּ

כָּלֵב נַחֲפֹז וְרַגְלִים מְהִירוֹת,
בְּהִמָּס לֵב וְהִשְׁתַּפֵּךְ מִרְרוֹת,
יַחֲדָתִי, וּמִיָּוֶן וּבִוְרוֹת,
מַעֲרָה, אֵין כְּעַמְמָקָה בְּמַעֲרוֹת.

וְכָלִיּוֹן לִבִּי בַּמִּגְרוֹת,
לְחִיתִי כְּמוֹ נָשִׁים מְאִירוֹת,
עֲנִיתִנִּי בַּחַיִּים מִסַּעֲרוֹת.
בְּצִלְמוֹת אֲשֶׁר אֵין לָהּ סִדְרוֹת,

כְּלִי נִגְהָ, וְעַב מֵאֵין מְאֹרוֹת –
וּמָלְאוּ מִנְהַרָה כְּנִהְרוֹת,
גִּדְלָתָךְ, וְעִשִּׂיתָ גְבוּרוֹת,
וְלֹא יָכוֹן לְהִשְׁמַע בְּדוֹרוֹת!

מִיָּדְעִי לֵאלֹא עוֹלָם בְּשִׁירוֹת,
וְלִילּוֹתִי, לֵאלֹא אֲדִיר זְמִירוֹת.

75 גָּעְרוּ בָּם נוֹפֵז בָּם הַמַּלְאָכִים. עַד אֲשֶׁר כִּי עַד אֲשֶׁר, עַד כִּי. וּפְנֵי לְנוֹס. 76 נַחֲפֹז חָרָה. 77 עָלֵי צוֹר
בְּנוֹקִים מִבְּטָחִים. בְּהִמָּס לֵב וְהִשְׁתַּפֵּךְ מִרְרוֹת כְּשֶׁנִּסּוּ לְבִי וְהִשְׁתַּפַּכְהָ מִרְרוֹתִי. 78 מִשְׁחִיתוֹת מִשְׁחָה, מִקְבֵּר.
יַחֲדָתִי נִפְשִׁי. וּמִיָּוֶן וּמִרְפֶּשׁ. 79 וְדָלִית וּרְמוֹמָה. כְּבוֹדִי נִפְשִׁי. מַעֲרָה הַקֶּבֶר. 80 בְּיוֹם שָׁבוּ שְׁמוּ מִלֵּאךְ
הַמּוֹת וְהַכְרִיתָה וְהַכְלִיִּן אֶת לִבִּי בַּמִּשְׁוֹרִים, כְּלוֹמֵר בְּעִנְיֵי. 81 דָּלְקוּ שְׂרָפּוֹ. וּבְנוֹת עֲלוּקָה וּבְנוֹת הַגִּיהֶנֶם,
מִלֵּאכִי חֲבֵלָה שְׁבִיגֵהֶם. לְחִיתִי אֶת נִפְשִׁי. כְּמוֹ נָשִׁים מְאִירוֹת כְּמוֹ נָשִׁים הַאוֹסְפוֹת עֲנִיָּה לְהַבְעִיר בֵּיתָן.
מְאִירוֹת מְדַלִּיקוֹת וְשׁוֹרְפוֹת. 82 מִסַּעֲרוֹת מִן הַצְרוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ בָּהֶן. 83 וְסוּף חָבוּשׁ לְרֹאשִׁי כְּשֶׁאֵין כְּאֵלּוֹ
שׁוֹקֵעַ בְּמַצּוֹלָה וְצִמְחֵי הַמַּיִם מִכְּסִּים אוֹתִי. סִדְרוֹת מַעֲרָכוֹת כּוֹכְבִּים, נִצְנוֹץ אוֹר. 85 עֲלֵיהֶם עַל הַלִּילָה,
הַאֵפֶל וְהַעֲבָ. מִנְהַרָה בְּאוֹרָה. מִנְהַרָה כְּנִהְרוֹת לְשׁוֹן נוֹפֵל עַל לְשׁוֹן. 86 וְחִשַּׁפְתָּ לְמוֹשְׁעוֹת זְרוּעַ
גִּדְלָתָךְ וְגִלְתָּ אֶת זְרוּעַ גִּדְלָתָךְ לְהוֹשִׁיעַ לִי. 87 בְּדוֹר רֹאשׁוֹן בְּדוֹרוֹת שֶׁעָבְרוּ. יָכוֹן יִתְכֵּן. בְּדוֹרוֹת שִׁיבּוּאוֹ.
88 לְזֹאת מִפְּנֵי זֹאת. חֲפָרוּ בּוֹשׁוּ. קָמִי אוֹיֵבִי.

77 וְאַתָּה הַעֲמַדְתָּנִי עָלֵי צוֹר – עַל פִּי תַהֲלִים מִגֵּי וְיָקִים עַל סַלֵּעַ רַגְלִי. וְהִשְׁתַּפֵּךְ מִרְרוֹת – עַל פִּי אוֹיֵב טֹז יָג:
יִשְׁפֹּךְ לְאַרְץ מִרְרוֹתִי. 78 הַעֲלִיתָ מִשְׁחִיתוֹת יַחֲדָתִי וּמִיָּוֶן וּמִבְּוִרוֹת – עַל פִּי יוֹנָה בֹז וְתַעַל מִשְׁחָה חִי; אִיכָּה דִכָּ:
רוּחַ אֲפִיּוֹ מִשִּׁיחַ יִי נִלְכַּד בְּשִׁחִיתוֹתָם; תַּהֲלִים מִגֵּי וְיַעֲלֵנִי מִבּוֹר שְׁאוֹן מִטֵּיט הַיּוֹן. 79 וְדָלִית – עַל פִּי תַהֲלִים
לִבִּי: אֲרוֹמְמֵךְ יִי כִי דָלִיתִנִּי. כְּבוֹדִי – עַל פִּי בְּרֹאשִׁית מִטֵּיט: בְּסוֹדֵם אֶל תְּבוֹרָה נִפְשִׁי בְּקֶהֱלֵם אֶל תַּחַד כְּבוֹדִי.
80 שְׁמוֹ... בְּמִגְרוֹת – עַל פִּי שְׁמוֹאֵל בִּיכָא: וְיִשָּׁם בְּמִגְרָה. כְּבוֹר מוֹת – עַל פִּי אוֹיֵב יח יג: בְּכוֹר מוֹת, וְתִרְגּוֹם:
מִלֵּאךְ מוֹתָא. וְחָרוּץ וְכָלִיּוֹן – עַל פִּי יִשְׁעִיָּה י כב: כְּלִיּוֹן חָרוּץ. 81 שְׁאוֹל וּבְנוֹת עֲלוּקָה – עַל פִּי מִשְׁלֵי ל טו: טז:
לְעֲלוּקָה שְׁתֵּי בְנוֹת הַבַּיִת... שְׁאוֹל וְעַצֵּר רַחֵם; עֲבוּדָה זֹרָה יז: לְעֲלוּקָה שְׁתֵּי בְנוֹת... קוֹל גִּיהֶנֶם צוֹעֻקָה. נָשִׁים
מְאִירוֹת – עַל פִּי יִשְׁעִיָּה כז יא: נָשִׁים בְּאוֹת מְאִירוֹת אוֹתָהּ. 82 צָרָחִי בְּמַר – עַל פִּי צִפְנִיָּה א יד: מִרְרוֹת.
מִגֵּיא הָרָגָה – עַל פִּי יִרְמְיָה ז לב: גֵּיא הָרָגָה. 83 סוּף חָבוּשׁ לְרֹאשִׁי – יוֹנָה ב ו. בְּצִלְמוֹת אֲשֶׁר אֵין לָהּ סִדְרוֹת –
עַל פִּי אוֹיֵב י כב: צִלְמוֹת וְלֹא סִדְרִים. 84 וְאַפֵּל בְּלִי גִהָ – עַל פִּי עֲמוֹס ה כ: וְאַפֵּל וְלֹא גִהָ לוֹ. 86 וְחִשַּׁפְתָּ
לְמוֹשְׁעוֹת זְרוּעַ גִּדְלָתָךְ – עַל פִּי יִשְׁעִיָּה נב י: חִשַּׁף יִי אֶת זְרוּעַ קִדְשׁוֹ. 87 בְּדוֹר רֹאשׁוֹן – עַל פִּי אוֹיֵב ח ח: כִּי
שָׁאֵל נָא לְדוֹר רֹאשׁוֹן. 88 לֵאלֹא עוֹלָם – עַל פִּי בְּרֹאשִׁית כֹּא לג: וְיִקְרָא שֵׁם בִּשְׁם יִי אֵל עוֹלָם.

90 אֲנִי אֶקוֹם לְהוֹדוֹת לוֹ בְּלִיל,

וּבִישׁוֹן הַיְּגָעִים, לְאַלְהִים
בְּמַחְשָׁכִים, בְּמַסְתָּרִים, בְּגִלּוֹי,
וּבְלִשׁוֹנִי, לְכָל דּוֹרֵשׁ וְשׁוֹקֵד
לְחִיּוֹת אֶת בְּנֵי אֵל חִי בְּמַצּוֹת,

95 וְלִיצֵק עַל צִמְאֵי דָת וּמִשְׁנָה
וּמוֹעֲצוֹת בְּפֶסֶק הַהֲלָכוֹת,
צִמְדִּים הֵם עָלֵי יָדִי בַּחַיִּי,
גְּמוּלָה לְאֲשֶׁר גָּמַל וְהִצִּיל

אֲשֶׁר יֹאמַר: בֵּיד אָדָם לְהִרְעַ
וּמִי יֹאמַר: לִמְתִּים אֵין תַּחֲיָה –

בְּהֶאֱחֹז לְעִינִים שְׁמוֹרוֹת,
גָּאֲלִנִּי – בְּפִי שִׁירוֹת סְדוּרוֹת,
בְּמַקְהֵלוֹת, בְּהִקְרָא עֲצָרוֹת.
לְהַתְלַמֵּד, כְּמַבּוּעַ סִבְרוֹת,
וְלִמִּית מִבְּנֵי מוֹת עֲבָרוֹת,
וְתִלְמוּד מִתְעוֹדֶת אֵל מְטָרוֹת
מְכַבְּדוֹת לְמוֹצָאֵיהֶן וְשָׁרוֹת,
וְעַל רֹאשִׁי, בְּקִבְרִי, הֵם עֲטָר
יַחֲדָתִי בְּיוֹם הַשְּׁמֵד וְכָרוֹת.
וְהִיטֵב – מַעֲנָה דְבַר וְסָרוֹת,
אֲנִי מֵת הַעֲלָה מִן הַקְּבָרוֹת!

90 בְּהֶאֱחֹז לְעִינִים שְׁמוֹרוֹת בַּהֲסָגַר שְׁמוֹרוֹת הָעִינִים. 91 לְאַלְהִים גָּאֲלִנִּי בְּפִי שִׁירוֹת סְדוּר
שִׁירוֹת סְדוּרוֹת לְאַלְהִים גָּאֲלִנִּי, אוֹ אֲנִי עוֹרֵךְ שִׁירִים לְאַלְהִים שְׁבָאֵל אוֹתִי. 92 בְּהִקְרָא עֲצָרוֹת בַּהֲסָגַר
93 כְּמַבּוּעַ סִבְרוֹת יֵשׁ סִבְרוֹת כְּמַעֲיֵן נוֹבַע. 94 וְלִמִּית מִבְּנֵי מוֹת עֲבָרוֹת וְלִמִּית אֶת הָעֲבָרוֹת מִן
כְּלוֹמֵר: לְכָלֹת אֶת הַחֲטָאִים מִן הַחוֹטָאִים הַחַיִּיבִים מִיתָה. 95 דָּת תּוֹרָה. מִתְעוֹדֶת מִתּוֹרָה. 96 וּמוֹעֲצוֹת
הַהֲלָכוֹת וּבְלִשׁוֹנִי (בֵּית 93) מוֹעֲצוֹת, סִבְרוֹת יִשְׂרָאֵל, בְּעִנִּין פֶּסֶק הַהֲלָכוֹת. 98 גְּמוּלָה שְׁלוֹמִים, שִׁכָּר.
גָּמַל לֵאלֹא אֲשֶׁר גָּמַל לִי חֲסֵד. יַחֲדָתִי נִפְשִׁי. 99 אֲשֶׁר יֹאמַר מִי שִׁיאֲמַר. מַעֲנָה דְבַר וְסָרוֹת דְּבַר זֶה
וְסָרָה, כִּי אֵין אָדָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לְרַעְהוֹ מְאוּמָה בְּלִי גִזְרַת הָאֵל. 100 אֲנִי מֵת הַעֲלָה מִן הַקְּבָרוֹת
וְרֹאִיָה לְתַחֲתֵי הַמֵּתִים.

90 אֶקוֹם לְהוֹדוֹת לוֹ בְּלִיל – עַל פִּי תַהֲלִים קִיט סב: חֲצוֹת לִילָה אֶקוֹם לְהוֹדוֹת לָךְ. בְּהֶאֱחֹז לְעִינִים שְׁמוֹר
פִּי תַהֲלִים עֹז ה: אֲחֻזַּת שְׁמוֹרוֹת עֵינַי. 91 הַשׁוּהָ לְהֵלֵךְ לֵג 9: וְבוֹ יִתְנוּ קוֹל בְּמִקְרָא וְהִלֵּל אֲנִשִּׁים יַעֲבִים וְנַחֲנִי
92 בְּמַקְהֵלוֹת בְּהִקְרָא עֲצָרוֹת – עַל פִּי יוֹאֵל א יד: קִרְאוּ עֲצָרָה; וְהַשׁוּהָ לְהֵלֵךְ לֵח 5: אֲדַבֵּר בְּמַקְהֵלוֹ
וּרְבוֹאוֹת. 94 בְּנֵי אֵל חִי – הוֹשִׁעַ ב א. וְלִמִּית מִבְּנֵי מוֹת עֲבָרוֹת – עַל פִּי בְּרִכּוֹת י: יִתְמוּ חֲטָאִים, מִי כְּתִיב
חֲטָאִים כְּתִיב: 95 עַל פִּי יִשְׁעִיָּה מד ג: כִּי אֲצַק מִיָּם עַל צִמְאֵה; בְּבֹא קָמָא יז: וְאֵין מִיָּם אֵלָּא תּוֹרָה שְׁנִיאֲמוּ
נָה א) הוּי כֵל צִמְאֵה לְכוּ לְמִיָּם; עֲמוֹס ח יא: לֹא רַעֲב לֶלֶחֶם וְלֹא צִמְאֵה לְמִיָּם כִּי אִם לְשִׁמְשׁ אֶת דְּבָרֵי יִי. 96
לְמוֹצָאֵיהֶן – עַל פִּי מִשְׁלֵי כֹא כֹא: יִמְצֹא חַיִּים צְדָקָה וְכְבוֹד. 97 וְעַל רֹאשִׁי... עֲטָרוֹת – עַל פִּי יִחְזַקְאֵל
וְשִׁנִּי צִמְדִּים עַל יְדֵיהֶן; יִחְזַקְאֵל טז יא: וְאַתְנָה צִמְדִּים עַל יְדֵיךְ. וְעַל רֹאשִׁי... עֲטָרוֹת – עַל פִּי יִחְזַקְאֵל
וְעֲטָרַת תְּפֹאֶרֶת עַל רֹאשִׁיךְ; אוֹיֵב יט ט: עֲטָרַת רֹאשִׁי. 98 גְּמוּלָה לְאֲשֶׁר גָּמַל – עַל פִּי שְׁמוּאֵל ב יט
נִגְמִלְנִי הַמֶּלֶךְ הַגְּמִלָּה הַזֹּאת. 99 לְהִרְעַץ וְהִיטֵב – עַל פִּי וִיקְרָא ד: לְהִרְעַץ אוֹ לְהִיטֵב; יִרְמְיָה י ה: לֹא
הִיטֵב אֵין אוֹתָם; וְהַשׁוּהָ לְהֵלֵךְ לֵה 4: יִדְמָה אֲנוּשׁ כִּי יֵשׁ בִּידּוֹ לְהִרְעַץ אוֹ לְהִיטֵב. מַעֲנָה דְבַר וְסָרוֹת – עַל
יג ו: כִּי דְבַר סָרָה עַל יִי אֱלֹהֵיכֶם.

וְכָתַב, וְכִבְדָּהּ הָאֵל, תַּחַת הַשִּׁירָה הַנוֹכְחַת, הַבְּנוּיָה עַל הַלְכָתָא גִּבְרָאָתָא:

הַבִּינֵי אֱלֹהֵי - אֵיךְ אֶתְפַּשׂ?

אֲשֶׁר צֹר לְמִדְנֵי - קֶת, וְיָמָה לֹא

כט

וַיֵּצֵא דָבָר מִלְכוּת לְצֵאת הַתְּחִלּוֹת לְקַצְרֵי מוֹרֹר הַמָּקוֹם וּפְלִגְנָה וְאַסְתֵּגָה, וַיֵּרְאוּ שָׁם הַגְּבוּרֹת הַגְּדוֹלוֹת וְהַנְּצוּחִים הַתְּחִקִּים, וּבְשׁוּבָם מֵשָׁם נִפְגַּשׁ בְּאַנְשֵׁי מַלְאָקָה פְּתָאוֹם וְהָכָה בָּהֶם מִכָּה רַבָּה וַיַּפְּלוּ מֵהֶם הַלָּלִים מֵרָאשֵׁיהֶם, יוֹתֵר מִמָּאָה, וְהָיָה הַיָּתֵת מִלְחֻמַּת הַתְּשׁוּבָה. וַיִּזְן הַנְּצוּחַ הַזֶּה, יוֹם ב' י"א לְסִינּוֹ שְׁנַת תת"י [4810; 4 בִּינְי 1050], וְאַמֵּר, בְּעֶזְרֹהוּ הָאֵל, כּוּה:

פְּדִים, בְּרֹגֶל רֶשׁ לְפָנִים מְחֹאֵה.

הַלֵּמָה וּמַחֲאָה רֹאשׁ נְגִידִים בְּתוֹךְ

בַּת הַשִּׁירָה הַנוֹכַרְת 'אלהים הארץ'. הַלֵּכְתָּא גְּבֵרֵאֲתָא הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת. 1 קְדוּמִים קְדוּמִים. 2 אֲשֶׁר
לֹא יִחְסָא אֵין וַאֲפֹס אֵין אִדָּם אֲשֶׁר לֹא יִחְסָא. 3 לִשְׁפֹט אֲשֶׁר טִרָּה אֵלֵי כִּף זְכוֹת לִשְׁפֹט אֵלֵי כִּף זְכוֹת
אֲשֶׁר טִרָּה, לָדוֹן לְכַף זְכוֹת אֵת מִי שִׁטְרָה, כְּלוּמָר: אוֹתִי. אַחַשְׁא אַבְשָׁא, אֲשָׁל. 4 הַבִּינִי לְמַדְנִי. אַתְּפֹשׁ אַתְּפֹשׁ.
אֲשִׁיג וְאֲבִין.

1 בן הנשיאים אתם בני הדיינים ימנעו עליהם

1. בן הנשיאים אהרן הנזיריבים. נשיאה עלמה כבודה המגישה את היין. בברקת נוספה בין הנזיריבים כמאה ברכת. 2. יראו פלאים מחזותה מי שביט בה יראה פלאים. היא לבדה רק היא. 3 כשהעלם (או העלמה) המגשה מחזיק את הכוס בידו היא זורעת על זרועו נגה אדמדם. 4 כד היין שהיתה תחומה ומדצנעת כבתולה ושפלגים היתה מוכה על ידי רגל של עני, הוא הפועל העני הדורך ברגליו את הענבים לסחם מהם את היין, הלמה והכתה ראש שרים, כלומר שכרה אותם.

הלכתא גברא דא - על פי ברכות לא: כמה הלכתא גברותא איבא למשמע מהני קראי דחנה (למה הלכות גדולות יש ללמד מסקראות אלו של חנה). 2 אשר לא יחטא אינן ואפט - על פי מלכים א ח מז: כי אין אדם אשר לא יחטא. 3 לשפט... אלי כף זכות - על פי אבות א ו: וחיי דן את כל האדם לכף זכות.

אשר נגידים בתולת כדים - על פי שופטים ה כו: והלמה סיסרא מחקה ראשו ומחצה וחלפה רקתו

כִּי יֵשׁ לְצוּרָךְ יוֹם לְהֵבִיא בְּמִשְׁפָּט

מֵהָרָ, בַּיּוֹם כָּזֶה, דָּרַשׁ דָּם נִקְיִים,

15 עַד יִשְׁמְעוּ גוֹיִם בְּאַפִּי אֲרָצוֹת

5 למה תשלם בתולת הכדים לשרים גמולם בראשם, כלומר: במה חטאו השרים שייין עולה לראשם ומשכר לא שהיא דנה אותם על אוננם ובאותם? 6 נך לא לבי, דרש וחקר ותמצא כי כך היין שהיא בית כלא ליינ בת נתתי אותה כלאה בלבי, כלומר הריקויה את כל תכנה אל בסני. **כלואה... כלואה** לשון נופל על לשון. 7 את הדר פרת שממיו מתוקים. **סבואה** כי היין (המלואה יין כוולל וסובא). 8 יידיי, אהב יין ואהבת אשתן אהבת אשה דרה שנא. 9 **לצורך** לאל. **להביא במשפט** שבו יביא במשפט. **ודון חטאת** חטאת שנעשתה שגיאה חטאת שנעשתה בשובג. 10 בני יהוסף. **חשה** מהרה. **בלבו של האל**. 11 **רדפתו** אשר ו **כקורא** כסוף סורף. **מצאננס בעמקים** **מציאה** מצאננס בעמקים, **מצאננס** גם מצאננס **במ** **פלשתים** 12 **נבזשים** נפוצים. **מזהר** אהר בית האל. **ביום כזה** ביום הזה, **כחיים**. **אלה אשר** 13 **חטאה** מצאננס. 14 **נבזשים** נפוצים. 15 **פרי למרי ולשוא תבואה** גמול וענש לעוון ולשקר. **אלה** התלואה הפרענות, המלתמה. 16 **פרי למרי ולשוא תבואה** גמול וענש לעוון ולשקר.

5 למח בראש שרים תשלם גמולם – על פי ואל ד: ד הגמול אתם משלמים עלי... קל מהרה אשיב ו
בראשכם. בגאון וגבה – על פי משלי ח: יג: גאה וגאון. 7 פרת... פלגיו מתקר – השוה الحری, 4
2: واغضب اخلاقا من الماء الفرات (אלהירי, מחברות איתאיל כב, פרק 181: מתוקים כמימי פ
משלי שטט: וסכן בלא מזל בנן על פרת ימליחו לך מימיו. 8 ומימי בורך – על פי משלי ה: טו: שתה מי
וגוזלים מתוך בארך. ומימי נכריה שגאה – על פי משלי כג: כז: כי שוהה עמקה זונה ובאר צרה נכריה
ה: כ: ולמה תשגה בני בורה ותחבק חק נכריה. 9 על פי תהלים יב: ד: כי את כל מעשה האלהים יביא
על כל נעלם אם טוב ואם רע. 10 ישועות בכוס – על פי תהלים קטז: יג: כוס ישועות אשא. חשה שנת
על פי ישעיה טא ב: לקרא שנת רצון ליי ויום נקם לאלהינו; ישעיה לד ח: כי יום נקם ליי שנת שלומי
ציון; ישעיה סג ד: כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה; דברים לב לה: לי נקם ושלם לעת תמוס גלגל
ויום אידם וחש עתידות למו. 11 שרים דרפנו בראש הר כקרא – על פי תהלים קיט קסא: שרים דרפנו;
א כו כ: כאשר ידרף הקורא הברים. 12 שברו חק ואלה בזו – על פי יחזקאל טז נט: בזית אלה להפו
ויחזקאל יז יח: ובוזה אלה להפר ברית... לכן כה אמר אדני יי חי אני אם לא אלתי אשר בזה וברי
הפיר ונתתיו בראשו. בלי פשע ומאין חסאה – השוה לעיל יג 20: ולא בתלטה. 13 כצאן אדם – על פי
לז: ארבה אותם כצאן אדם. נטושים במישור ארץ – על פי שמאל. 14 דרש דם גושים – על פי תהל
ירמיה מח כא: אל ארץ המישור; תהלים קנ: תחנינו בראש מישור. 14 דרש דם גושים – על פי תהל
כי ידרש דמים אותם וכו' לא שבה צעמט עגנים: ירמיה טז ד: דם נקיים: ירמיה בל ד: דם נפשות אבינו

קמנו אלי חצים כעוף, ונחיתות
ולבת מצהלת אשר מבלי שוט
נפלה מחתה על פניהם - והיתה
ונחרם אותם פרוצ במכת
2 תשמע, למפל החרבות בראשם,
ובעור בשרם קול חניתות כקול עב
נפשי מלאתם, והיו כנפל
כפי הרגום, גואלי דם-עשוקים,
הכום כמו פטיש יפוצץ בסלע,
אתמול חברים למלכים בארמון -
ויברו יחד צבועי ישימון
עושה לרע טוב או לטוב רע לתמו
אחי, בעת תמצא ימינך משנאים
וטרף זרוע צר, כאריה, וקדקד
פלושון שפיפון, וחרבות כשוואה,
היא לאשר גרוץ ונרצה נביאה.
על קדקדם מימי יצירה תלואה,
אבדן בלי סרה ומאין רפואה.
שאון כמו קריה מלאה תשוואה,
שחק ימי קיץ בקדים בנזאה.
טמון אשר הגעל בבטן מלאה.
הרג בלי חמלה לאלף ומאה,
וידברו: הנה גמולת תנזאה!
היום שכנים בחרבות לקאה.
מדם בריאים, מבשר שה בריאה
עושה לרע טוב או לטוב רע לתמו
אחי, בעת תמצא ימינך משנאים
וטרף זרוע צר, כאריה, וקדקד

16 קמנו בחצים העפים כעוף, ונחיתות הנושכות ופוצעות כלשון שפיפון וחרבות המשמידות כרוה סערה.
17 ונחת מצהלת, בסוסה צוהלת המאומנת ומאולפת במלחמה, אשר נביאה אותה למקום שנרצה ונרוץ בה מבלי
להשתמש בשוט. 18 מחתה פחד. והיתה על קדקדם מימי יצירה תלואה ומחתה זו נגורה עליהם מימי
עולם, מששת ימי בראשית. 19 ונחרם ונשמד. בלי סרה בלתי עוברת, קימת ותמידית. 20 למפל מפני
נפילת. 21 ומפני נפילת החרבות בעור בשרם תשמע קול חניתות כקול רעם של ענן שמים המתבקע בימי קיץ בעת
רוח קדים. 22 נפשי מלאתם שבעתי אותם, נפשי מלאה ענג במפתחם. כנפל טמון כילד שנולד קדם זמנו
והוא מקופל ומכוסה קצתו בקצתו. אשר הגעל בבטן מלאה אשר הותך בבטן ההרה. 23 ידי, שהן גואלי דם
העשוקים, הרגו מהם מאה ואלף הרג בלי חמלה. 24 גמולת תנזאה הענש על עונכם. 25 אתמול היו האויבים.
לקאה לעוף מדבר. 26 ויברו ויאכלו. מדם בריאים מבשר שה בריאה הן מדם אנשים שונים הן מבשר
שה שמנה. 27 אסור להיטיב לרשעים כשם שאסור להרע לצדיקים וכל העושה כן ואפילו בשוגג כאלו עובד
עבודה זרה. לסמל בביאה לאילית בכניסה לעזרה שבבית המקדש, לצלם בהיכל. 28 ככה כמוני. וחלק
לפאה ופזרם לכל עבר. 29 וטרף זרוע צר וקדקד אויב כאריה וחנק את הרשע כמו שחונקת לביאה.

19 ונחרם אותם - דברים ג. במכת אבדן בלי סרה - על פי אסתר ט. ויכו היהודים בכל אויביהם מכת חרב
והרג ואבדן; ישעיה יד. מכה עמים בעברה מכת בלתי סרה. 20 קריה מלאה תשוואה - ישעיה כב ב. תשוואת
מלאה עיר הומיה. 22 נפשי מלאתם - על פי שמות טו. תמלאמו נפשי; קהלת ו. וגם הגש לא תמלא.
היו כנפל טמון - על פי איוב ג טז. או כנפל טמון לא אהיה. הגעל - על פי איוב כא י. שורו עבר ולא יגעל
זפלט פרתו ולא תשכל. בבטן מלאה - על פי קהלת יא ה. כעצמים בבטן המלאה. 24 כמו פטיש יפוצץ בסלע -
זל פי ירמיה כב כט. הלא כה דברי כאש גאום יי וכפטיש יפוצץ סלע. 25 בחרבות לקאה - על פי תהלים קב ז.
ימתי לקאת מדבר הייתי ככוס חרבות. 26 מדם בריאים מבשר שה בריאה - על פי שופטים ג יז. ועגלון איש
ירא מאד; זכריה יא טז. ובשר הבריאה יאכל; יחזקאל לד כ. שה בריה. 27 לסמל בביאה - על פי יחזקאל ח ה.
ומל הקנאה הזה בבאה. 28 תמצא ימינך משנאים - על פי תהלים כא ט. תמצא ירך לכל אויביך ימינך תמצא
וזנאך. וחלק לפאה - על פי נחמיה ט כב. ותחלקם לפאה. 29 על פי דברים לג כ. וטרף זרוע אף קדקד;
הלים ז. פן יטרף כאריה נפשי; נחום ב יג. אריה טורף בדי גורותיו ומחנק ללבאותיו.

30 לא יש בכל ארץ גוים מגלים,
כי אחרית סער - להשקט, וכח -
יש עת אשר תשטם כעשו ותשאט
הטב אלי איש טוב ומטיב, והפץ
יש חטא אשר יכשר לסלחו, וכל חטא
35 אם תהלך דרך למולך ולא תט
אלי, רפאתני, וככה לעולם
אם רב יהי עמם ועמי מעטים -
כי אין לה מעצור לדכא חזקה
ושעה גנינותי, כפרים עשויים

גם לא בכל עתים מציאה מצ
לחלש, וסוף חזק - אלי תחל
כצפו, ויש עתים לרוח נכאה.
באף עדת חוטא והמחטיאה
רב מנשא - אין לו לעולם נע
מפה אלי פה - תקרה משוא
נפשי בכל צוקה וצרה רפאה
לפדות מעט עמי שרפים ברו
או לעזר רזה והנהלאה.
על מזבחותיך ימי הנבואה!

30 לא בכל ארץ מתגלים אוצרות ולא בכל זמן מוצאים מציאה, וכן לא תמיד תהיה לך הזדמנות להנכם באו
ולכן אל תחמיצנה. מצוואה מצויה, נמצאת. 32 תשטם כעשו תשנא כעשו את יעקב. ותשאט כצפו ותסי
כצפו בן אליפז בן עשו. נכאה נמוכה, שפלה. 33 עשה טובה לטובים אבל הפך כבעט את עזת האויבים החוטא
והמחטיאה אחרים. 34 יכשר נכון. רב מנשא גדול מכדי סליחה. נשיאה כפרה. 35 על האדם להתאים עצו
למסבות: אם תלך תמיד בקי ישר ולא תט ימינה או שמאלה לפי הצרך, תקרך שואה, יבוא עליך אסון. 37 רב ע
ר. עמם עם אויבי. לפדות מעט עמי שרפים בראה ברא מלאכים שיפדו ויצילו את המעטים שעם
38 לדכא חזקה להכניע עדת אויב חזקה. והנהלאה והנלאה, והעניפה. 39 ושעה ופנה אל. ימי בימי.

30 לא יש - על פי איוב ט לג: לא יש בינינו מוכיה. 31 השוה בן קהלת רמב: לכל דבר בעולם אחרית יש וטו
תמצא לכל רעות וטובות ואחרית רב הליכה אל שלומים וסוף הרבות ישיבה אל מריבות וכו'. 32 תשטם כעשו.
על פי בראשית כז מא: וישטם עשו את יעקב. ותשאט - על פי יחזקאל כה ו: בכל שאטך בנפש. כצפו - על נ
בראשית לו יא: אלה שמות בני עשו אליפז... ויהיו בני אליפז תימן אומר צפור; ספר הישר, תחלת שמו
ויסת צפו את אנניאס מלך אפריקה לקבץ את כל חילו ללכת להלחם עם המצרים ועם בני יעקב. לרוח נכאה.
על פי משלי טו יג: ובעצבת לב רוח נכאה; משלי יז כב: ורוח נכאה תיבש גרם; משלי יח יד: רוח איש יכלנ
מחלחו ורוח נכאה מי ישאנה. 33 והפך באף - על פי איוב מ יא: הפך עברות אפך. חוטאה והמחטיאה - על נ
מלכים א יד טז: בגלל חטאות ירבעם אשר חטא ואשר החטיא את ישראל. 35 תהלך דרך למולך - על פי נחמ
יב לח: והתורה השנית ההולכת למואל. משואה - על פי צפניה א טו: יום שואה ומשואה; ועוד. 36 בכל צר
וצוקה - על פי צפניה א טו: יום צרה ומצוקה. 37 על פי תפלת בימי מתתיהו: מסרת גבורים ביד חלשי
ורבים ביד מעטים. 38 על פי שמואל א יד ו: כי אין ליי מעצור להרשיע ברב או במעט. והנהלאה - על נ
מיכה ד ז: ושמתי את הצולעה לשארית והנהלאה לגוי עצום. 39 כפרים עשויים על מזבחותיך - על פי תהלי
נא כא: אז יעלו על מזבחך פרים.

וַיֵּצֵא דָבָר מִלְכוּת לְלֶכֶת אֶל אֲשֶׁנָּה הַמָּקוֹם, וַיִּכְבֶּר וַיִּקְבְּצוּ בָּהּ חִילֵי אֲשֶׁבִלְיָה וְהָמוֹן עִם אֶלְפָּרָבָר, וְהָיָה מִבְּנוֹתָיו עֲלֵיהֶם מִה שֶׁשָּׁט בְּקִצְיוֹ אֶרֶץ שָׁמְעוּ וְכַעֲפֹף הַתְּעוֹפֵף קוֹלוֹ וְזָכְרוּ. וּבְשׁוּבוֹ מִשָּׁם נִשְׁעַר עוֹר אֱלֹהִי, וְהָיָה בִּשְׁנַת תַּחֲרִיב [4812; 1052]. וְשָׁמַע כִּי קָרָאנִי חִלֵּי כְבֹד וְעֵצוֹם מִצְמַח אֲשֶׁר צִמַּח בִּי, וְהָיָה קִשְׁה מֵאֹד, וְהָיָה הַכְּפִיל מִפְּעֻי לְמַהֵר לְבֹא לְקִרְאָתִי. וְאַחֵר עֲזָרְנִי אֱלֹהִים, אַחֵר הָיָאֻשׁ מִמֶּנִּי וּמִקְרֹבָאִי, וְשָׁלַח דְּבָרָו וְרַפָּאֲנִי. וְאָמַר בּוֹה:

מה לך אל צבי, גבוה נעוריו
סור, הלא תחזה עלי ראשך ליל
איך יפתה אנוש בשער, ואיכה
אסרו מלאכי שאול תוך שערו -
יכבדו מהלך פעמיו בארץ,
כחשכה כצהרים בעיניו,
לבנו לאנוש לבניו נתיבת
קום, חכם לב, וספרה: מה בידי
כוס ממלא בשוא בידיך, שמניו

חלוקת השיר: 1-13 תוכחה. 14-30 תאור המלחמה. 31-38 מחלת יהושע. 39-41 תורה לאל.
1 מה לך הזקן להדמות אל צעיר אשר שט לבדו את גאון נעוריו, כלומר: המתנאה בנעוריו, ומה שיכותך אליו.
2 סור ממנו. עלי ראשך כי על ראשך. ליל שחרותך שחר שערותיך. יגל לך את שחריו מלבין והולך.
שחרותך... שחריו לשון גופל על לשון. 3 איך יפתה אנוש בשער איך יתפתה אדם (אחרי הבלי העולם)
על ידי שערו היפה. ואיכה ייף במי נעורות ואיך יתפסה במי נעורות, כלומר: איך יתנאה בנעוריו. 4-3 אשר
מבחריו אסרו מלאכי שאול תוך שערו מי שעוד מימי בחוריו אסורים מלאכי המות בתוך שערו, כלומר:
מי שעוד מימי נעוריו אורב לו המות ומצפה לקחת את נפשו. 4 קל מהרה ואמנם חיש מהר. אסוריו את מלאכי
השואל האסורים. 5 רגליו תכבדה מלכת בארץ אחרי אשר עד כה היה שולח את ענפיו עד יאור, כלומר: היה נודד
בקלות למרחקים. 6 כחשכה כצהרים בעיניו אינו מבחין עוד בין חשך ובין אור. דעכו כבו. מאוריו
עיניו. 7 שערותיו הלבנות הלבנו לאדם את דרך האמת אחר ששערותיו השחורות לא השחירו את ימי הריק, את
ימי נעוריו שעברו עליו בהבל וריק. לבנו... לבניו, שחרו... שחריו לשון גופל על לשון. 8 קום חכם
לב וספרה מה בידי מוזמן המשורר פונה אל חכם שכאלו עבר לידו ושואל אותו מה יש לו (למשורר)
מתענגות העולם. שח ענה. והחלונני ועשו אותי חולה, העציבני. 9 שמניו תשת ראשך בראשונה תשתה את
שמניו, כלומר: תחלתו מתוק. ואחרונה שמריו ובאחרונה תשתה את שמריו, כלומר: וסופו מר.

1-2 השהו להלן נא: 1: התוכיר אל יפת מראה לבונה וגלגלתך כמו חלב לבנה. מה לך... ומי לך - על פי
ישעיה כב טז: מה לך מה ומי לך פה. גבוה נעוריו - על פי שמאל א טז ז: אל תבס אל מראהו ואל גבוה קומתו.
4 אסרו מלאכי שאול תוך שערו - השהו להלן נא: 5: ורשת השחיתות המחישות אלי שחת עלי ראשי בתונה. קל
מהרה - ויאל ד. ד. יפתה אסיריו - על פי ישעיה יד יז: אסיריו לא פתח ביתה. 5 אחרי עד יאור ישלח קציריו -
על פי תהלים פ יב: תשלח קציריה עד ים ואל נהר יונקתיה. 6 כחשכה כצהרים בעיניו - על פי תהלים
קלט יב: גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה. 9 שמניו... שמריו - על פי ישעיה כה ו:
ועשה יי צבאות לכל העמים... משה שמנים משה שמנים ממוחיים שמרים מזקקים; והשהו להלן לנ 65:
ואיה שמנים ואין בהם שמרים.

את בתוך בית כלוא, יצועיו וגו'
את כשכיר אבל עמלך כלילה,
חלדך כחלום, ותמצא בזקן

בן גבירים, נטש בכי על נעורים,
כי גדוד, נח עלי צריח ללכדו,
כי חילים אשר להרע קרואים
נואלו נועדו - ויצא אלהים
שלחו בו בני קשתות, ואבני
נחשבו שם כלי קרב איש כאן,
20 ואשר יעוה - אלהים ישבר
אם בצל אל בני מצודה שמורים - מי יאנה באון ורע שמוריו?

10 ימי הזקנה למדו אותך את דרך הישר, אבל יצרך החוסא מרבה בדברי סלף ושקרים, כלומר: תאותך מסירה אותך
מדרך הישר. 11 את אתה. בית כלוא בית כלא. יצועיו זיויו, קורותיו הבולטות. מהבלין של יצרך. ומשאלוח
לב והתאהה. 12 את אתה. כשכיר העובד ביום. אבל עמלך כלילה אבל שכרך חשון ואפל כלילה
שיבך שחרו תקפת זקנותך משולה לשחר המבקיע בסוף הלילה. בקריו משול לבקר הבא אחרי הלילה
13 חלדך עולמך. ונועד ובמותך תמצא. 14 בן גבירים אתה הזקן המצטער על חלוף ימי נעוריו (שאליו פנו
המשורר בבית 1). קרא להלל. כדוד בשיריו כדוד המלך במזמורי תהלים. 15 גדוד של האיוב. נח אשו
חנה. צריח מבצר שבו התבצר צבא הנגיד. ושפכו שם אשוריו ומעדו שם רגליו. 16 קרואים קבוצים
כעם במסגר בעיריו הם חסרי ישע כאנשים שנכלאו ברפת של בהמות. 17 נואלו היו כאוילים. נועד
נאספו. ויצא אלהים והפיצם כמו ארי מן יעריו והפיצם. 18 בר בצריו
שבו התבצר צבא הנגיד כנזכר בבית 15. בני קשתות חצים. ואבני ד ואבנים הנזרקות ביד. בשוריו במגדלי
(של הצריח). 19 נחשבו שם כלי קרב איש כאן אבל כל הסתעפותם עלתה בתהו: כלי הקרב של כל אי
ואיש נחשבו לאין ולא פעלו שום פעולה על הצריח. צרוריו אבניו. 20 ואשר יעוה ומי שיחטא (כמוהם)
ויחלף ויכרת. 21 אם בני מצודה שמורים בצל אל, כלומר: אם אל יגן על מצודה, מי יגרם שיאונה און ורו
לאנשים השמורים על ידו? יאנה באון לשון גופל על לשון.

11 בית כלוא - על פי ירמיה לו ד: ולא נתנו אותו בית הכלוא. יצועיו... וקריו - על פי מלכים א ו ה: ויב
על קיר הכית יצוע (כתוב) (יונתן; יזא) סביב. ומשאלוח לב - על פי תהלים לו ד: ויתן לך משאלוח לבן
12 את כשכיר - על פי קדושין טז: שכיר אינו עובד אלא ביום. 15 ושפכו שם אשוריו - על פי תהלים עג ג
ואני כמעט נשי רגליו באין שפכה אשור. 16 ואסופים כעם במסגר בעיריו - על פי ישעיה כד כב: ואספו אספ
אסיר על בור וסגרו על מסגר. 17 והפיצם כמו ארי מן יעריו - על פי ירמיה ה ו: על כן הכם אריה מיער
מיכה ה ז: כאריה בבהמות יער. 18 בני קשתות - על פי איוב מא כ: לא יבריתנו בן קשת. ואבני יד - על פ
במדבר לה יז: ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו. להב חנית וכידון - איוב לט כג. 19 על פי איוב מא כ-כ
לקש נחשבו לו אבני קלע, כקש נחשבו תותח. 20 ישבר קשתותיו - על פי תהלים מו י: קשת ישבר. ויחליף -
על פי איוב יא ז: אם יחלף ויסגיר; אבן ג'אוא, ספר השרשים, חלף; יכרת ויאבד. 21 על פי תהלים צא א-
יושב בסתר עליון בצל שדי יחלונן אמר ליי מחסי ומצודתי... לא תאנה אליך רעה; משלי יב כא: לא יא
לצדיק כל און ורשעים מלאו רע; ברכות נה: בצל אל.

אף מרי יצרך יסלף שקריו.
מהבלין, ומשאלוח לב בקריו.
שיבך - שחרו, ומותך - בקריו,
רב פתריו, וגועף כל פתריו.

קום והטיב קרא, כדוד בשיריו,
שב בבשת ושפכו שם אשוריו,
ואסופים - כעם במסגר בעיריו,
והפיצם, כמו ארי מן יעריו.
יד, ולהב חנית וכידון בשוריו,
ואבניו כמץ, וכקש - צרוריו,
קשתותיו ויחלף את יתריו.
אם בצל אל בני מצודה שמורים - מי יאנה באון ורע שמוריו?

10 ימי הזקנה למדו אותך את דרך הישר, אבל יצרך החוסא מרבה בדברי סלף ושקרים, כלומר: תאותך מסירה אותך
מדרך הישר. 11 את אתה. בית כלוא בית כלא. יצועיו זיויו, קורותיו הבולטות. מהבלין של יצרך. ומשאלוח
לב והתאהה. 12 את אתה. כשכיר העובד ביום. אבל עמלך כלילה אבל שכרך חשון ואפל כלילה
שיבך שחרו תקפת זקנותך משולה לשחר המבקיע בסוף הלילה. בקריו משול לבקר הבא אחרי הלילה
13 חלדך עולמך. ונועד ובמותך תמצא. 14 בן גבירים אתה הזקן המצטער על חלוף ימי נעוריו (שאליו פנו
המשורר בבית 1). קרא להלל. כדוד בשיריו כדוד המלך במזמורי תהלים. 15 גדוד של האיוב. נח אשו
חנה. צריח מבצר שבו התבצר צבא הנגיד. ושפכו שם אשוריו ומעדו שם רגליו. 16 קרואים קבוצים
כעם במסגר בעיריו הם חסרי ישע כאנשים שנכלאו ברפת של בהמות. 17 נואלו היו כאוילים. נועד
נאספו. ויצא אלהים והפיצם כמו ארי מן יעריו והפיצם. 18 בר בצריו
שבו התבצר צבא הנגיד כנזכר בבית 15. בני קשתות חצים. ואבני ד ואבנים הנזרקות ביד. בשוריו במגדלי
(של הצריח). 19 נחשבו שם כלי קרב איש כאן אבל כל הסתעפותם עלתה בתהו: כלי הקרב של כל אי
ואיש נחשבו לאין ולא פעלו שום פעולה על הצריח. צרוריו אבניו. 20 ואשר יעוה ומי שיחטא (כמוהם)
ויחלף ויכרת. 21 אם בני מצודה שמורים בצל אל, כלומר: אם אל יגן על מצודה, מי יגרם שיאונה און ורו
לאנשים השמורים על ידו? יאנה באון לשון גופל על לשון.

11 בית כלוא - על פי ירמיה לו ד: ולא נתנו אותו בית הכלוא. יצועיו... וקריו - על פי מלכים א ו ה: ויב
על קיר הכית יצוע (כתוב) (יונתן; יזא) סביב. ומשאלוח לב - על פי תהלים לו ד: ויתן לך משאלוח לבן
12 את כשכיר - על פי קדושין טז: שכיר אינו עובד אלא ביום. 15 ושפכו שם אשוריו - על פי תהלים עג ג
ואני כמעט נשי רגליו באין שפכה אשור. 16 ואסופים כעם במסגר בעיריו - על פי ישעיה כד כב: ואספו אספ
אסיר על בור וסגרו על מסגר. 17 והפיצם כמו ארי מן יעריו - על פי ירמיה ה ו: על כן הכם אריה מיער
מיכה ה ז: כאריה בבהמות יער. 18 בני קשתות - על פי איוב מא כ: לא יבריתנו בן קשת. ואבני יד - על פ
במדבר לה יז: ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו. להב חנית וכידון - איוב לט כג. 19 על פי איוב מא כ-כ
לקש נחשבו לו אבני קלע, כקש נחשבו תותח. 20 ישבר קשתותיו - על פי תהלים מו י: קשת ישבר. ויחליף -
על פי איוב יא ז: אם יחלף ויסגיר; אבן ג'אוא, ספר השרשים, חלף; יכרת ויאבד. 21 על פי תהלים צא א-
יושב בסתר עליון בצל שדי יחלונן אמר ליי מחסי ומצודתי... לא תאנה אליך רעה; משלי יב כא: לא יא
לצדיק כל און ורשעים מלאו רע; ברכות נה: בצל אל.

או יסגר בני גבורה אליהם –
 נאספנו, בבוא שמועה, ורצנו
 אז יבואו בבית מצודות ומבחר
 נחנו שם למול מצדם בלח
 כל אשר נעלה עליהם בצבא
 יש שמחות, ולא כשמחת מצוד
 מה תבקש עשה לצר נס וסר מ-
 נשבעה מפרי נהם – והמה
 ואנחות ובו שותם – ויין טוב
 נעלסתי וגל כבודי, כגילת
 אף לרע נחלף ששוני בשמעי
 נעויתי בבוא שמועה, ואלי
 ואבקר בני בערשו – והנה
 רככו אוהבי שחינו – ולא רך,
 אף אשר הוא לעצבותי מחבש

מי ימלט, בעז וכת, מסוריו?
 אל צריח בהר להציל נצוריו,
 מבצריהם, וסגרו את שערי.
 ונסובב במחננו עבריו.
 חבאו שם כמת בקרב קבריו,
 את משנאו בעיר ומביט בשוריו.
 מבצרותיו ובא בתדרי תדרי.
 בכלמה, ושבעו ממורו,
 ישק כל איש במחננו חבריו.
 איש באל נעזר וראה בצריו,
 כי יהוסף בצר, וצר לי בציריו,
 עופפני זמן בכנפי נשריו,
 גוף כמו שער, וכצל יצוריו.
 נואלו רופאיו לחבש מזוריו.
 שם לנעזו צרי ורפא שביריו.

אל אמת, אחרי אשר בא, וננע
 את פדיתו, ושב לבבך אשר בו
 את אלהים אקו בצרות, למען
 ואמתו יצו עלי איש חסידו
 הממלא רצון יראו, אשר רץ

אל מזוזות שאול, ונח בין מצרי
 אל קרבי, ורוחה אל נחיריו.
 האלהים יצו ישועות בחיריו,
 המשלם לאל בטוב לב נדרי
 אל רצונו ויחרד אל דבריו.

לא

ואמר עוד בצאת מחנות אשכנז ורונה וכל קצה המערב אל ריה המקום, באלול
 תת"כ [4812; אוגוסט 1052]. וכאשר הגיעו חליו בקרוב מהם נגשו כלם אל ההרים ו
 בנקעות, ומחנותינו ישבו בתחתית הקר לקראתם שני שבועות ולא ירד אליהם איש, לא פ
 ולא רגלי, ואחר פן הלכו לדרכם בבשת פנים. ואמר, יעזרוהו אל:

ת ה ל ה

האעצר נחלי עיני ואנוחה –
 ובני חמת נחלו חמת וינוחה,
 תשכן גבל תוך גבול ציון ובית מראה נגה שכינה – ובת ציון מנדח

22 או אם אלהים יסגיר וימסר גבורים, מי יוכל להציל בעזו וכחו את האנשים שמסר והסגיר האל. 23 בבוא
 שמועה שצבא הנגיד הוא במצור. 24 יבואו גודי האויב. 25 נחנו חנינו. מצדם מצודתם, מבצרים. 26 כל
 אשר נעלה עליהם בצבא כל אנשי האויב שעלינו עליהם עם צבאנו. חבאו נחבאו. 27 יש שמחות
 סונות בעולם אבל אין שמחות אחרות מגיעות לשמחת מי שלוכד את שונאו ומי שרואה נקמה באויבו. 28 מה
 תבקש עשה יכול אתה המנצח לעשות כרצונך. וסר ממבצרותיו וגבורה ממבצרי. ובא בתדרי תדרי
 להסתתר בהם. 29 נוהם ביתם. 30 ואנחות ובו שותם הם ישתו אנחות ובו. ויין ויין (ראשונה בפתח,
 שניה בחריק). 31 נעלסתי שמחתי. וגל כבודי ושמחה נפשי. באל נעזר שאל עזרו. וראה נקם. 32 בצר
 בצרה, במחלה, שחלה חלי כבד, כנזכר בכתבת. בציריו בגלל כאביו. בצר וצר... בציריו לשון גופל על
 לשון. 33 נעויתי בחרדתי, נבהלתי. 34 כמו שערך דק כשערה. יצוריו אבריו. 35 נואלו סכלו, לא ידעו.
 מזוריו מחלתו, פצעו. 36 אך אשר הוא לעצבותי מחבש אך האל המחבש את עצבותי, המרפא את שברי.

22 יסגר – על פי שמואל א כו ח: סגר אלהים את אויבך בידך. 24 בבית מצודות – על פי תהלים לא ג: היה
 לי לצור מעוז לבית מצודות. 27 ומביט בשוריו – על פי תהלים צב יב: ותבט עיני בשוריו. 28 מה תבקש עשה
 לצר נס – השוה בן משלי כג: שונאך... כבר כשל... אשר תהפך עשה לו. ממבצרותיו – על פי דניאל יא טז:
 ולכד עיר מבצרות. ובא בתדרי חדריו – על פי ישעיה כו כ: בוא בתדריך; מלכים א כב כה: אשר תבוא חדר בחדר
 לחתובה. 29 נשבעה מפרי – על פי משלי יב יד: מפרי פי איש ישבע טוב; משלי יח כ: מפרי פי איש תשבע בטנ.
 ושבעו ממוריו – על פי איוב ט יח: כי ישביעני ממוררים. 30 ובו שותם – על פי איוב לד ז: מי גבר כאיוב
 ישתה לעג כמים. ויין טוב – על פי שיר השירים ז י: והכך כיון הטוב. 31 וגל כבודי – על פי תהלים טז ט:
 לכן שמח לבי ויגל כבודי. וראה בצריו – על פי תהלים קיב ח: עד אשר יראה בצריו. 32 נצר לי בציריו – על
 פי ישעיה טג ט: בכל צרתם לו צר. 33 נעויתי בבוא שמועה – על פי ישעיה כג ג: נעויתי משמע. 34 וכצל יצוריו –
 על פי איוב יז ז: ויצוריו כצל כלם. 35 רככו... ולא רך – על פי ישעיה א ו: ולא רככה בשכון. מזוריו – על
 פי הושע ה יג: וירא אפרים את חליו ויהודה את מזורו. 36 לעצבותי מחבש... ורפא שבריו – על פי תהלים קמז
 ג: הרפא לשבורי לב ומחבש לעצבותם; ירמיה ו יד: וירפאו את שבר בת עמי.

37 אל אמת אתה האל האמתי. בא יהוסף. וננע אל מזוזות שאול והגיע אל שערי שאול, היה קרוב ל
 מצריו וגבולותיו. 39 למען יעד 40 ואמתו וחסדו. בטוב לב בשמחה. נדרינו את נדרי. 41 המב
 אקה אל אל הממלא. רצון... רץ... רצונו לשון גופל על לשון.
 חלוקת השיר: 1-7 שיר ציון. 8-14 שיר טבע: תאור השמים בלילה. 15-48 תאור המלחמה. 49-56 תהלת
 1 האוכל לעצר את דמעות עיני ולנוח, בעוד בני ארם (ש'חמת' היא אחת מעריהם) ירשו את הערים חמת
 חמון עיר הלויים, בגבול נפתלי) וינוחה (עיר בגבול מנשה ואפרים), כלומר: בעוד ארץ ישראל היא ביד כ
 נחלי... נחלו, ואנוחה... חמת... חמת לשון גופל על לשון. 2 גבל אדום. ובית מראה
 שכינה ובית המקדש. ובת ציון מנדחה בעוד בת ציון מרוחקה ומוגלה. תשכן... שכינה, גבל... ג
 לשון גופל על לשון.

37-38 אל אמת אחרי אשר בא וננע אל מזוזות שאול ונח בין מצריו את פדיתו – על פי תהלים לא ו:
 אחי יי אל אמת; תהלים פח ד: וחיי לשאול הגיעו; תהלים קו יח: ויגיעו עד שערי מות; תהלים קטו ג: ו
 שאול מצאוני. 39 את אלהים אקו – על פי תהלים כה ה: אלהי ישעי אותך קרית. יצו ישועות בחיריו – ע
 תהלים מד ה: אלהים צוה ישועות יעקב. 40 ואמתו יצו עלי איש חסידו – על פי תהלים מב ט: יומם יצו
 חסדו; בראשית כד כז: אשר לא עזב חסדו ואמתו; תהלים נו ד: ישלח אלהים חסדו ואמתו; דברים י
 לאיש חסידו. המשלם לאל בטוב לב נדרי – על פי תהלים קטו יח: נדרי ליי אשלם; דברים כח מז: תחת
 לא עבדת את יי אלהיך בשמחה ובטוב לבב; תהלים כב כז: נדרי אשלם נגד יראיך; ישעיה סה יד: הנה עבדי
 משוב לב. 41 הממלא רצון יראו – על פי תהלים קמה יט: רצון יראוי יעשה. ויחרד אל דבריו – על פי י
 סו ב: וחרד על דבריו; ישעיה סו ה: שמעו דבר יי הורדים אל דברו.

1 ובני חמת – על פי ירמיה מט כג: לדמשק בושח חמת. נחלו חמת – על פי יהושע יט לה-לז: צר חמת
 וכנרת... וקדש; דברי הימים א ו סא: וממטה נפתלי (נחטו ללויים) את קדש בגליל ואת מגרשיה ואת חמו
 מגרשיה. וינוחה – על פי יהושע טו ו: ויצא הגבול הימני... ועבר אותו ממזרח ינוחה. 2 גבל – על פי ו
 פח ח: גבל ועמון ועמלק. מראה נגה שכינה – על פי יחזקאל א טז: מראה הנגה; יחזקאל י ד: נגה כבוד יי
 ציון – על פי ישעיה א ח: וגותרה בת ציון כסכה בכרם; ועוד. מנדחה – על פי ישעיה ח כב: ואפלה

אָשֶׁת כְּרִיתוֹת חֲשֵׁבָה בַּעֲלָהּ, מֵאֵין
זֶה לִי בְחַיִּים – וְאֵין אָרוֹן וְכִפְרֹת
דְּבִיר וְאַלְיֹ, וּבֵית קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים – אֵשׁ זָרָה בְּתוֹכוֹ, וְאֵשׁ קֹדֶשׁ מְלָקָהּ,
פֶּאֶר מְכוֹנוֹת וְכוֹתָרוֹת וְתַמּוּרוֹת
אֲשֶׁב נְדוּד נוֹם, בְּטוֹב נוֹמָה לְעַרְלִי לֵב, אֲשָׁאף וְאָשִׁים עָלַי לְבִי וְאֲשִׁיחָהּ.
אֲשׁוּר שְׁחָקִים עָלַי רֹאשִׁי, וְכוֹכָבִים,
בְּפִנֵּי פְרָחִים, כַּעֲשֵׂן כּוֹסוֹת בִּינִי, לוֹ
דְּמוּת פֶּסִיל, בְּחִדְרָיו נָח לְבַדּוֹ, בֵּן
פְּנֵי בְנֵי עֵשׂ וְעֵשׂ – אֲשֶׁה אֲשֶׁר עוֹטָה
זֹסֵב מֵהָרָה בְּלִי רֶגֶל בְּקוֹ שֶׁחַק

אשת כריתות ונשכחה חשבה בעלה מאין ספר כריתות גרושתו, כלומר: האל חשב את ציון כאשה גרושה ושכחה אף כי לא נתן ספר כריתות לגרושתו. 4 מה לי בחיים למה לי חיים. ארון הקדש שבבית מקדש. וכפרת ומסכה הארון. משקדת ופרחה מקשטת בשקרים ופרחים. 5 ודביר ובית המקדש. ואליו לשכוחיו. מלקחה לקחה ונטולה. 6 ופאר מכוונות וכותרות ותמורות דומות לרמון והם נשעים ושש רוחה כולם לקחים ונטולים. מכוונות הכנים והבסיסים של הכיור שבבית המקדש. וכותרות של עמודים. ותמורות וצורות התמרים. והם תשעים ושש רוחה ותשעים ושה מן הרמונים נראו לעבר אולם. 7 גום שנה. בטוב נומה לערלי לב בעור בני נכר ערלי לב ישנים שנה טובה. אשאף אצפה. ואשים נלי לבי ואהרהר. ואשיחה ואהנה בלבי. 8 אשור שחקים וכוכבים עלי ראשי, אראה את השמים ואת הכוכבים שמעל ושור שחקים עלי ראשי וכוכבים אשור שחקים וכוכבים עלי ראשי, אראה את השמים ואת הכוכבים שמעל ראשי והנה הם: כדמות ערוגה בנצנים מפתחה השמים דומים לערוגה והכוכבים לפרחים. 9 כפני זרחים הכוכבים דומים לפרחים. כעין כמראה. לו שיש לו (ליין). וריח וכריה. במרקחה במרקח. 10 ומראה (קבוצת הכוכבים) כסיל, הנה לבדו בחדריו ('חדרי תימן') שבשמים, הוא כבן סורד כסיל המתרחק ושבו ומשפחתו. 11 ומראה בני עש ועש, מראה עש על בניו, כאשה העוטפת את בנותיה ברחמים ושוכנת גוה שאנן. 12 קבוצת הכוכבים כימה תסב בכל יום מהרה בלי רגל בקו שחק, כאילה שלוחה, קלת רגלים.

3 אשת כריתות חשבה בעלה מאין ספר כריתות גרושתו – על פי ישעיה נ א: כה אמר יי א זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה; והשוה להלן ריא 52: ולשכולה גרושה בלי ספר כריתות. ונשכחה – על פי ישעיה מט יד: תאמר ציון עזבני יי ויי שכחני. 4 מה לי בחיים – על פי בראשית כז מו: למה לי חיים. מגורה משקדת 'פרחה' – על פי שמות כה לו: ובמגורה ארבעה גביעים משקדים כפתוריה ופרחיה. 5 ואליו – על פי יחזקאל מ ז: וימד את אולם השער שמונה אמות ואיליו שתיים אמות. ובית קדשי קדשים – על פי דברי הימים ב ג י: ועש בבית קדש הקדשים רכובים שנים; מדות ד ה: ולולין היו פתוחין בעליה לבית קדשי הקדשים; מדות ה ד: לעמוד לשרת לפני ה' בבית קדשי הקדשים; ועוד. אש זרה – על פי ויקרא י א: ויקריבו לפני יי אש זרה. 6 מכוונות – על פי מלכים א ז כז: ויעש את המכוונות. וכותרות – על פי מלכים א ז יט: וכותרות אשר על ראש העמודים. ותמורות – על פי מלכים א ו כט: ותמורות ופטורים צצים. דומות לרמון – על פי מלכים א ז יח: לבסות את הכתרות אשר על ראש הרמונים; ירמיה נב כב: וכותרת עליו נחשת... ורמונים על הכתורת; ועוד. והם תשעים ושש רוחה – על פי ירמיה נב כג: והיו הרמונים תשעים וששה רוחה. 7 לערלי לב – על פי יחזקאל מד ז: בני נכר ערלי לב. ואשים עלי לבי ואשיחה – על פי יחזקאל מד ה: שים לבך; תהלים עז ו: עם לבבי אשיחה. 9 צרור המר – שיר השירים א יג. 10 דממות כסיל בחדריו – על פי איוב ט ט: עושה עש כסיל כימה וחדרי תימן. בן סורר – דברים כא יח. משבט ומשפחה – על פי דברים כט יז: משפחה או שבט. 11 בני עש – על פי איוב לח לב: ועיש על בניה תנחם. ובגוה שאנן – על פי ישעיה לג כ: גוה שאנן. 12 כאילה שלוחה – על פי בראשית מט כא: ונפתלי אילה שלוחה.

פֶּלֶךְ יְרוּצָץ בְּלִי רַפְיוֹן, וְאַרְץ תוֹךְ
כָּלֶם נְכוּחִים לְסוּרֵי רַע מְבִינִים לוֹ –
15 הַלֵּךְ בְּנֵי עַל נְתִיב טוֹבָה, לְמַעַן כִּי
וְשִׁמְעַ פְּלִיאָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים, יוֹם
נִקּוּוֹ נְדִיבִים וְטַפְסָרִים וְשִׁלִּיטִים,
בָּאֲנוּ עֲלֵיהֶם בַּעֲדָה מֵהָרָה לָרִיב,
זָכְרוּ מִשְׁנָאִים פַּעֲלָתָהּ – וְקָלָלָהּ,
20 נִפְשָׁם שִׁבְעָה לְהָרַע, וּמִדָּמִים
שִׁמְעָה עֲדַת רִיב תְּרוּעָתָה – וְרַעָה לָהּ
אֲמָרָה בְּלִפְנֵי: אֲנִי אַחַת וְאַפְסִי עוֹד! –
הִיְתָה בְּמִישׁוֹר פָּמוֹ לִישִׁים מִמִּשְׁכָּה –
שָׁחַנוֹ אֲלֵיהֶם: הִזָּה מִפַּעַל עֲדַת אִישִׁים,
25 אֲנִי, רָדוּ מִרְכָּסִים עַד אֲשֶׁר נָשִׁים
בּוֹאוּ גִשׁוּ בְּקָרֵב, נִפְשׁוֹת שְׁנֵי לִוְחָמִים, אַחַת תִּשׁוּעַ וְרַעֲיָתָה מִשְׁמָחָה.

13 לגלגל הכוכבים והמזלות רץ ומסתובב בלי לאות והארץ תלויה בתוך הגלגל בלי חבל ואינה גופלת. 14 כל הכוכבים תולכים בדרך ישירה למען הצדיקים והחכמים ובזכותם גם קהל הרשעים חי לו בשמחה ובמנוחה כצבא השמים החי במשטר ובסדר ובלי הפרעה. 15 הלך בני על נתיב טובה ואף על פי כן לבני בדרך הטובה. למען יען. לבד רק. ובנכוחה ובישר. 16 יום ביום. במשאות שוא ומדוחה בדברי שקר והסתה. 17 נקו נאספו. וטפסרים ושרים. 18 מהרה לריב הששה לצאת לקרב. זיקות קרב אורה מאז וקדחה ושהיא מלומדת מלחמה משכבר הימים. 19 מלכים משלנו. 20 נפשמם שבעה מרב עשית רע והיא מרוה את הארץ בדם וגורמת לה שתלד ותצמיח. 21 עדת ריב עדת האויב. תרועתה של עדתנו. ורעה והיתה התרועה רעה. בהצריחה בעצק צבאנו מגבורה. וצרחתה מפחד. 22 אמרה לפנים. אני אחת רק לי לבדי זכות קיום. היתה כאפס בבואנו ונדרחה היתה כאפס ונדחה (ומורחקה) בבואנו. כלומר: בבואנו טרה כל גאותה. 23 היתה לפנים. לישים אריות. ממשכה משתרעת ומתפשטת. עלתה אלי הר כאילים ופסחה דלגה ועלתה אלי הר כאילים. 24 שחנו אליהם אמרנו אל אנשי האויב: הכן נהגת עדת אנשים אשר כשרק שמעה את שמות עדת אנשינו קמה וברחה. 25 מרכסים מהרים. 26 גשו בקרב נפשות שני לוחמים אתן נפשות שני לוחמים משני הצדדים גשו בקרב אחת לקראת חברתה. משמחה שמתה.

13 ירוצץ בלי רפיון – על פי נחום ב ה: כברקים ירוצצו. וארץ תוך פלך תלויה בלי חבל – על פי איוב כז ז: תולה ארץ על בלימה. 14 כלם נכוחים לסורי רע מבינים לו – על פי משלי ה ט: כלם נכוחים למבין וישרים למבואר דעת. בטוב לבב – על פי ישעיה סה יד: הנה עבדי ירדו מטוב לב. 16 במשאות שוא ומדוחה – על פי איכה ב יד: ויחזו לך משאות שוא ומדוחים. 18 זיקות קרב אורה מאז וקדחה – על פי ישעיה נא יא: הן כלכם קדחתי אש מאורי זיקות. 20 ומדמים ארץ מרוה ומולידה ומצמיחה – על פי ישעיה נה י: כי אם הריה את הארץ והולידה והצמיחה; ישעיה לו ד: ורותה ארצם מדם. 22 אמרה בלבה אני אחת ואפסי עוד – על פי ישעיה מז ה: האומרה בלבבה אני ואפסי עוד. 23 עלתה אלי הר כאילים ופסחה – על פי ישעיה לו ז: אז ידלג כאיל פסת. 25 כמו סיר... מרתתה – על פי איוב מא כג: ירתחי כסיר מצולה. 26 גשו בקרב – על פי שמואל א יז מח: והיה כי קם הפלשתי וילך ויקרב לקראת דוד.

בואו גבכה גשיכם דם, ונגבירה...
עד יעביר קול גשיא כל עוף וכל חיה
לבא וללק דמי גופות גבירים, ראש
לשום גבירים, אשר שמנו מכסיהם
לשום גתחים, ולא נתחי כבשים, אל
אישים אשר נבאשו בנו - אזי נבאיש
נפם במפעל ושוט יד, לא בשוט לשון,
נקרב - ומפה ומפה נעלה, אכן
למה גבוהה גבוהה תנאמו ריק, רק
איה שקרים אשר טחתם בפה? הנה
בפני גשיכם תשיחון רב, ויש גשימ

תוך אהליכם ממרטה ונקרחה,
על כל שכונה בתלאובות ופורחה,
מכה בראש או בפי חרב מגתחה,
רמה, למשטח כמו דמן וכסויה,
כל עוף בכל קן ואל כל גור בכל שוחה
עורם, והם בעלי רקח ורקחה,
כי רף לבבו גבר פיו ופיחה.
עת רחקנו בשבט פה יגחה.
עת בוא אמת תחשו מריב ותוכחה
המערכה - ואין תפלות בקיר טוחה!
להם בעלים, בבואם יגרעו שיחה.

27 נבכה גשיכם דם נגרם שנישכים תבכינה בדממה. ונגבירה ונרבה. ממרטה ונקרחה אשה ממרטה ונקרחה. 28-29 עד שהנשר מלך העופות והאריה מלך החיות יעבירו קול ויכריזו שכל חיה השוכנת במדבר וכל עוף הפורח יבאו ללק את דם גופות הגבירים ואת ראש הפצע והחבורה המנותחת ברעל החצים או בפי חרב. ראש... בראש לשון נופל על לשון. 30 אשר שמנו מכסיהם רמה אשר שמנו את הרמה למכסים להם. 31 ולא נתחי כבשים אלא נתחי אנשים. גור אריה. 32 אישים אשר נבאשו בנו אנשי האויב שהרעו לעשות לנו. נבאיש נגרם שיבאש. והם בעלי רקח ורקחה אף כי לפנים היו מבשמים את עצמם במרקחות ובבשמים. 33 אנחנו מכים אותם בפעל ובשוט של ממש שמכים בו ביד, לא בדבור בלבד, כי רק מוג לב מרבה לדבר. 34 בכל מקום שאנו מתקרבים אל האויב הוא טר ובורח, אבל כשאנו מתרחקים הוא מקנטר אותנו בדברי פיו. 35 למה, אתם אנשי האויב, תדברו דברי רהב לריק (לפני ההתמודדות במלחמה), רק בשעה שבאה האמת, כלומר בעת שמתחילה המלחמה ממש, אז אתם שותקים וחדלים מלדבר דברי ריב ותוכחה. 36 המערכה מערכת המלחמה. ואין תפלות בקיר טוחה וכאן לא יועיל לכם לטוח את הקיר תפל, כלומר לא יועילו לכם דברי הרהב והכזב. 37 אין כחכם אלא בהכבדת מלים ובהתפארות בפני גשיכם, שאינן יכולות להכזיב אתכם, לא כן אנחנו: אין לנו שום צורך להתפאר בפני גשינו כי אנשי מעשה אנו ולא אנשי דבור. יגרעו שיחה ימעיטו בדברים.

27 נבכה גשיכם דם - על פי יחזקאל כד יז: האנק דם. ממרטה ונקרחה - על פי יחזקאל כט יח: כל ראש מקרח וכל כתף מרוטה. 28-29 עד יעביר קול גשיא כל עוף וכל חיה על כל שכונה בתלאובות ופורחה לבא וללק דמי גופות גבירים - על פי תגיה יג: מלך שבחיות ארי... מלך שבעופות בשר; יחזקאל לט יז: כה אמר אדני יי אמר לצפור כל בנה ולכל חית השדה הקבצו ובאו... ואכלתם בשר ושתייתם דם. 30 מכסיהם רמה - על פי ישעיה יד יא: תחתך יצע רמה ומכסוך תולעה. כמו דמן - על פי מלכים ב ט לו: כדמן על פני השדה; ישעיה ה כה: כסוחה בקרב חצות; תהלים פג יא: היו דמן לאדמה. 32 נבאשו בנו - על פי שמואל ב י ו: ויראו בני עמון כי נבאשו בדרך. נבאיש... רקח - על פי קהלת יא: זכובי מות יבאיש יביע שמן ורקח. 33 רך לבבו - על פי דברים כ ח: הירא ורך הלבב; דברי הימים ב יג ז: בער ורך לבב. יגבר פיו - על פי תהלים יב ה: ללשונו גביר. ופיחה - על פי משלי יב יז: יפית אמונה יגיד צדק; משלי יד ה: ויפית כזובים; ועוד. 34 ומפה ומפה - על פי יחזקאל מ י: מפה ומפה. בשבט פה - על פי ישעיה יא ד: והכה ארץ בשבט פיו. 35 למה גבוהה גבוהה תנאמו ריק - על פי שמואל א ב ג: אל תרבו תדברו גבוהה גבוהה. תנאמו ריק - על פי תהלים ד ג: תאבהון ריק תבקשו כזב. 36 על פי יחזקאל יג יג: והוא בוגה חץ והגם טחים אותו תפל... והנה נפל הקיר הלא יאמר אליכם איה הטיח אשר טחתם. 37 יגרעו שיחה - על פי איוב ט ד: ותגרע שיחה לפני אל.

צווחים בראש הר רדו הנה נמלא פה
גרעם בקולות ואין עונה בקול, כי אין
בשו ושבו מתעבים ונאלחים
היו בחרפה בדבר איש לאיש: איה
שבו רצוחים - והם חיים, ויש אישים
יש איש ולו שערת זקן וראש רבה -
יש איש מהלך והוא בריא - ומחצי
נפשמם שבעה יגונים מחפות ראש, אף
זה סוף קהלה אשר אמרה ולא עשתה,
זה אחרית עם בנוס רוחם - וזה אחרית
פן כל מפירת ברית פיום תהי שבה,

40
45

הנה לשוני כחרב חד, ולגומל
אחל ואשלים בהלל אל-ישועות על
על הישועה אשר מתקה וערבה, כי

50

38 צווחים אתם הצועקים. פה פי. 39 נצעק בקול גדול ואין עונה לקולנו כי לא בדברים ילכד עוף שראה את מקום השחית והרשת. בשיחה... שיחה לשון נופל על לשון. 40 מכל יותר מכל. 41 בדבר איש לאיש כשהיה אחד מהם נשאל. דברך דברי ההתפארות שלך. ואלם הנשאל. וישתחה ויכנע. 42 בחייהם הם קריינים מתים, ואמנם יש אנשים שאף על פי שנפשמם לא נרצחה, מתו כלמה הם. 43 יש איש שיש לו שער רב בראש ובזקן, שהוא בעל הדרת פנים, ואף על פי כן, מהיותו נבזה, הוא כאלו מגולה. 44 לעג בשער הלעג שלועגים עליו היורשים בשער העיר, לעג בפומבי. מרורתו מפלחה מרתו מבוקעת. 45 מחפות ראש מכסות את הראש לאות אבל. נעלה מורם. 46 קהלה מחנה האויב. קהלה מחנה הנגיד. 47 זה טופס של האויבים ברפות ידיהם, וזה טופס חילינו האמיצים שהמות נחשב בעיניהם כחיים וכרחת. 48 ביום תהי שבה בגלוי תהיה בודחת. 49 כחרב חד מלוטשת. ולגומל כזאת לגופי ולא הגומל תשועה כזאת לגופי. 50 בהלל אל ישועות בתהלת האל המושיע. אשר אתן ואקחה אשר אתן לאחריים ואשר אקח לעצמי. 51 עדפה וסרחה גדלה ורחבה.

38 פה... ממלא שחוק - על פי תהלים קכו ב: אז ימלא שחוק פינו. 39 על פי איוב לו ד-ה: ירעם אל בקולו; איוב מ ט: ובקול כמחית תרעם; מלכים א יח כח-כט: ויקרא בקול גדול... ואין קול ואין עונה. שיחה - על פי ירמיה יח כב: כי כרו שיחה (כתיב) ללכדני. 40 מתעבים ונאלחים - על פי איוב טו טז: נתעב ונאלח. 41 איה איפה דברך - על פי שופטים ט לח: איה איפוא פך. 42 על פי ברכות יח: והמתים אינם יודעים מאומה (קהלת ט ה) אלו רשעים שבחייתן קרויין מתים. 44 ומחצי לעג בשער מרורתו מפלחה - על פי משלי ז כג: עד יפלה חץ בבוד; איוב טז יג: יפלה כליותי ולא יחמל ישפך לארץ מררתי. 45 נפשמם שבעה יגונים מחפות ראש - על פי אסתר ו יב: והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש; ירמיה יד ג-ד: בשו והכלמו וחפו ראשם. בראש נעלה - על פי תהלים קי ז: על כן ירים ראש. 46 רכבה וצלחה - על פי תהלים מה ה: צלה רכב. 47 חושבי תמותה כמו חיים וכרחה - השוה לעיל ב 68: והמיתה בדתיהם ישרה וחיתם בעיניהם אטורה; כה 40: וכלם יצעדו למות כהולך בחדה לארות צוף מעירים. 48 מפירת ברית... מאסה חק - על פי מלכים ב יז טו: וימאסו את חקיו; ויקרא כו טו: ואם בחקתי תמאסו... להפרכם את בריתי. 49 לשוני כחרב חד - על פי תהלים גז ה: ולשונם חרב חד. 50 אל ישועות - על פי ישעיה יב ב: אל ישועתי. כוסות ישועה - על פי תהלים קטז יג: בוס ישועות אשא. 51 עדפה וסרחה - על פי שמות כו יב: וסרח העודני.

לולי אלהים אשר תמך ברוחי - אז
אמר ואצלה בשירי, כי נתיבתי
אשים אלי לב אשר יעש בכל יום לי
וכמו בקדם וים כל יום אני נושע -
ובנות ומירות, לפי בגים ובנות, אל
מרב שמחות וגיל עפה ופרחה.
יום הקרב ישרה רגלי והצליחה.
האל פליאות, ואתבונן ואשגיחה,
ככה בקדם וים ירך אשגיחה,
צפון וימין, ביד שרים אשליחה.

לב

ואני שלחתי אליו שיר לאחת ממלחמותיו ועניי בזה השיר:

לִבְנֵי מֹשֶׁה נְבִיא אֵל, או קְרוֹבוֹ,
אֲשֶׁר מָעִיז כְּמִי יְהוֹמִין
וְהַמּוֹשֵׁךְ כְּמוֹ נַחַל, בְּעָרְכוֹ
בָּבֹא שִׁירוֹ אֵלֵי אָבִיו פֶּתַח
וְהִנֵּה מַעֲזָה מִסּוּד אֱלֹהִים,
וּמִכְתָּב כַּעֲטֻרַת בֵּן מַלְכִּים,
כְּתָב הַגִּיס יְגוֹן לְבוֹ, וְאַחֲזוּ
וּמָחָה אֶת חֲרוֹן אַפּוֹ וּקְצָפוֹ

אֲשֶׁר אָבִיו, לְחֻכְמָתוֹ, אֶהְבוּ,
בּוֹכְרוֹ לוֹ וּמְדֵי דְבָרוֹ בּוֹ,
תַּעֲזוּדָה הַחֲקוּקָה עַל לִבָּבוֹ,
וְשֵׁת לְבוֹ לְהַבִּין מֶה כְּתָבוֹ -
הִכִּינוֹ עַל כְּתָב מִפִּי קְרוֹבוֹ,
מִפֶּתַחַת בְּמַשְׁכִּיּוֹת זָהָבוֹ,
בִּיד גִּילּוֹ אֲשֶׁר נָס, וְהִשִּׁיבוֹ,
כְּצִלְחַת, וְכָל עֲצָבוֹ וְרִיבוֹ,

52 עפה ופרחה היתה רוחי עפה ופורחת. 53 אמר ואצליח בשירי כי נתיבתי ישרה והצליחה את רגלי ביום הקרב. 54 אשים אל לב ואתבונן ואשגיחה פליאות אשר יעשה לי (האל) בכל יום. 55 ירך כחך וגבורתך 56 ובנות ומירות שירים. וימין ודרום. שרים משוררים.

1 לבן משה נביא אל או קרובו ליהוסף שהוא משבט לוי ולפיכך הריחו כבן משה נביא אל או לפחות כקרובו. לחכמתו בגלל חכמתו. 2 מעיז של אביו. בוכרו לו כשאביו נזכר בו. 3 והמושך כמו נחל וליהוסף הנובע חכמה כנחל הנובע מים. בערכו תעודה כשהוא עורך ומסדר על הכתב את דברי התורה. 5 מענה ענין. הכינו יהוסף. כתב מכתב. מפי כרובו כאלו מפי מלאך אלהים. 6 ומכתב וכתב היד. במשכיות זהב בקשוטי זהב. 7 כתב מכתב. לבו של הנגיד. גילו של הנגיד. 8 ומחה (מכתב יהוסף) והסיר את חרון אפו וקצפו וכל עצבו וריבו של הנגיד כמו שמוחים ומנגבים צלחת. וריבו ורגזו.

52 שמחות וגיל - על פי תהלים מה טז: בשמחות וגיל. 56 ובנות ומירות - על פי קהלת יב ד: בנות השיר. 2 על פי ירמיה לא יט: כי מדי דברי בו וזכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו; ישעיה יז יבג בהמות ימים יהמיון. 3 על פי משלי יח ד: נחל נובע מקור חכמה. 5 מפי כרובו - השוה להלן מ 27: ודת מפי כרוב אלפה; עב 17: כאלו למדך נביא נתנה בתוך ארון ותחת לכרובים. 6 ומכתב - כהוראתו בשמות לב טז: והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלוחות. במשכיות זהבו - על פי משלי כה יא: תפוחי זהב במשכיות כסף. 8 ומחה את חרון אפו וקצפו כצלחת - על פי מלכים ב כג יג: ומחיתי את ירושלם כאשר ימחה את הצלחת.

והיה תוך יחידתו כאב לב
10 והיו לו דבריו הנעימים
יהי לו אל למושעות, ומסעד
ויפליא לעשות לו את חסדיו,
אשר קודר ומשתומם עזבו -
קמיעה המסירה את כאבו.
לעולמים בכל מוצא ומבוא,
ויתעצג ימי חייו בטובו!

לג

וגברו רב מלכי אלאנגלוס. משפחת הבכר ויתר הפרשים, עליהם בקיץ של שנת תתיג [4813; 1053] ושכרו הצרפתים להיות עמם בעזרתם והביאום עמם וצרו העיר מארבע רוחותיה. וצרו המחנות הצובאות מהמערב עם חיל הכדור על מדינת אלמדיה ויצאו לקראתם ונאצרו להם חמשה ימים קרוב מהם. אחר כן נראו אליהם ויערכו להלחם וילבשו שריוניהם. ובקראותם כי כן ברחו כלם בלילה בבהרים ובנבעות. אחר כן קרבו לקראת העיר אבן אבי עמאר והצרפתים הצדים משני צדדים ממזרח העיר, וכאשר נראו אליהם ברחו גם כן משם שנית ולא נשאר מהם עד אחד, וישבו כלם נכלמים איש לאהליו. ואמר, יוקיריחו האל, וקראח:

זמרה

אֲשַׁלַּח בְּכַנְפֵי שְׁחָרִים סִפְרִים בִּישְׁעֵי - וְלֹא עַל כִּנֹּף הַנְּשָׁרִים,
לְמַעַן בְּאֶבְרָה יַעֲוֹפוּ וְגִלְאִים, וְרָבָם בְּעוֹפָם לְפָרֵס מְסוּרִי
וְלֹא עַל כִּנֹּף עֵב אֲשֶׁר הִיא מְשׁוּכָה בְּעֶבֶר, חֲשׂוּכָה בְּהַרְבוֹת עֵב
וְשֹׁחַר, בְּפָרְשׁוֹ כִּנְפֵּיו, יִמְלֹא בְּאֹזְרוֹ כְּרִיעַ בְּקַעֲוֹת וְהָרִיו

לב 9 יחידתו נפשו (של הנגיד). אשר קודר ומשתומם עזבו על אשר השאיר את בנו יהוסף קודר ומשמים. 10 והיו לו דבריו הנעימים קמיעה אבל דבריו הנעימים של יהוסף היו לנגיד כמו קמע. 12 ימי חייו כל ימי חייו. בטובו של האל.

לג 1 אשלח אגרות על צנחוני במלחמה באמצעות כנפי השחר ולא באמצעות כנף הנשרים. כאן נמשט כנראה לפחור בית אחד שתכנו נמוק מדוע לא ישלח את האגרות על ידי הנשרים והודעה שלא ישלח על ידי היונים. 2 מפני שהיונים עפות בכנף ומתעופות ואפשר שתאחרנה לבוא, ועוד שרובן נטרפות בעופן על ידי הפרס ואפשר שלא תגענה כלל. 3 וכן לא אשלח את האגרות באמצעות כנף עב, שבעבר אחד היא נמשכת ופרושה והיא מנעה בהרבו עברים. 4 ושחר אבל השחר.

לב 11 יהי לו אל למושעות - על פי תהלים סח כא: האל לנו אל למושעות. בכל מוצא ומבוא - על פי שמואל ב. כה: את מוצאך ואת מבואך. 12 ויפליא לעשות לו את חסדיו - על פי תהלים לא כב: ברוך יי כי הפליא חסד לוי; ויאל ב כו: והללתי את שם יי אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא. ללשון נסתר בשיר זה השוה להל שיר רטו.

לג 1 אשלח... ספרים - על פי אסתר ח י: וישלח ספרים ביד הרצים. בכנפי שחרים - על פי תהלים קלט ט: אש: כנפי שחר. על כנף הנשרים - על פי שמות יט ד: ראש אתכם על כנפי נשרים. 2 באברה יעופות - על פי תהלי נה ז: מי יתן לי אבר כינה אעופה ואשכנה. לפרס מטורים - השוה לעיל יא 5: למען אם פגשה נץ וכו'. 3 בהרבות - על פי עמוס ד ט: הרבות גנותיכם... יאכל הגזם.

וְאִתָּם קְבָרִים,	וְחֶרֶדַת אֱלֹהִים	וְיָם עַל שְׁפַת יָם,	וְאִתָּם כְּרַעַם
סְרִיסִים וְנוֹצָרִים,	וְחַתִּים וְאַלְפֵי	וְסִרְנֵי פִלְשְׁתִּים,	יָרֵבִים וְהַגִּרִּים
וְזֶה מִמְּדָרִים,	וְזֶה מִצְפּוֹנוֹ,	וְזֶה מִמְּבֹאוֹ,	וְזֶה מִמְּכוֹן אוֹר,
וְקָם כְּהַרְרִים,	וְלֹבֶשׁ כְּלִיל,	וְלֹחֶץ כְּלֶהֱב,	שׁוֹטֵף כְּנַחַל,
גָּבֹל פֶּה אֲגוּרִים,	וּמִקְצַת עַלֵי הָ	עַלֵי הַגָּבֹל פֶּה,	חֲנוּ קִצְתָם
חֲשִׁבְנוּם פְּגָרִים,	אַמְרָם, עַדִי כִי	לְהִרְעַ כְּמוֹ מ־	לֹא נִשְׂאוּ יָד
כְּהִיּוֹם עֲצוּרִים!	חֲנִייתָם - וְאַתָּם	עֲצַר אֶת אַנְשֵׁים	שִׁחְנוּ: הֲלֹא ל־
וְאַתָּם נִצּוּרִים!	וְהִנֵּה יִשְׁבַתָּם	מְלָכִים וְשָׂרִים -	לְצוּר בְּעָרִים
בְּשִׁחַק אֲסוּרִים?	וְאַם כּוֹכְבֵיהֶם	וְיָדָם אֲסוּרָה,	וְנִפְשָׁם גְּעוּרָה,
בְּצִדֵי חֲצָרִים?	בְּנִבְחָם וּשְׁתָּקָם	וְהָיוּ כְּלָבִים	נִשּׁוּ קָרְבִּים
וְדַבְרֵי שְׁקָרִים?	וְאִי הֶהֱבִלִים	וְחִלְשָׁה יְמִינָם -	יִבְשָׁה זְרוּעָם
עֲלֵיהֶם עֲזוּרִים!	עֲזָרָם - וְנַחֲנוּ	סִפְרָד אֲשֶׁר לֹא	לֹא אֵין בְּכָל אִי
אֱלֹהִים לְהַחֲרִים,	אַבֵּל לֹא עֲזָבָם	לְהַחֲרִים בְּגִי אֵל,	כְּמוֹ פְּנֵיהֶם
וְאֵין בָּם יִתְרִים,	דְּרָכוֹם לְהִשְׁחִית -	כְּעֶפֶר, כְּאֵלוֹ	כְּשִׁתּוֹתָם
עֲלֵיהֶם קִשּׁוּרִים.	וְכִימָה אֲשֶׁר מ־	בִּידָם - בִּיד עֵשׂ	אֵלֹו רִמְתִּים

26 וַיֵּם עַל שְׁפַת יָם יִם הַחַיִּילִים עַל שְׁפַת יָם הָאֲדֻמִּים. וַאֲיֵמַת קְבָרִים וַאֲיֵמַת מוֹת. 30 וְהַנְּגָאָר צֶאֱצָאִי הָבָה. וְסִרְנִי פִלְשֵׁתִים וְשָׂרֵי הַבְּרִיטָה. 31 מִמֶּכֶךְ אֹרֹר מִקְּמֹם הָאֹרֹר, מִמְּרֹחַת. מִמִּבְּוֹאָה מִמְּעַרְב. מִמְּחִדְרִים מִמְּחִדְרֵי תִימָן, מִדְּרוֹם. 32 וְשׁוֹטֵף וְזֹרֵם (צֶבֶא הָאֹיִב). וְלֹחֵךְ וְאֹכֵל וְשׁוֹרֵף. וְלֹבֵשׁ כְּלִיל לֹבֵשׁ שְׁחֹרִים כְּלִיל, מִכְסָה אֶת הָאֶרֶץ מִעֵשֶׂה שְׁחֹר כְּלִילָה. וְקֵם כְּהֹרִים וְעוֹמֵד וְחוֹסֵם אֶת הַדְּרָכִים כְּהֹרִים זָקוּפִים. 33 אֲגֹרִים אֲסוּפִים, נֹאסִפִים. 34 נִשְׂאוֹ הָרִימֹה. כְּמוֹ מֵאֲמָרֵם כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ. חֲשִׁבֹנִים פְּגִרִים חֲשִׁבְנוּ אוֹתָם לְפָגִרִים מְתִים. 35 וְשַׁחַן וְאֲמֹרֵנוּ לְאִיִּבִים. 37 הַנִּפְשָׁם נְעוּרָה הִנֵּעַ הָאֵל בְּנִפְשָׁם שֶׁל הָאִיִּבִים, הִקְלֵל אוֹתָם. כּוֹכְבֵיהֶם הַמִּלּוֹת הַמְּשִׁפִּיעִים עַל הַגִּלְחָתָם, לִפִּי אֲמוֹנַת הַקְּדֻמוֹנִים. בִּשְׁחָק אֲסוּרִים קְשׁוּרִים וְנִתְנִים בְּמִסְתָּר בְּשִׁמְיָם וְהֵם יְכֻלִּים לְבוֹא לְעוֹרָתָם. 38 הַנֶּשֶׁךְ קְרִיִּים הִשְׁכֹּחַ טַסְכִּים מִלְחָמָה. בְּנִבְחָם וְשִׁתְקָם שִׁפְעָם הֵם גּוֹבְחִים וְפַעֲם הֵם שׁוֹתְקִים. 39 יֵימֵנִם עַן יֵימֵינִם. וְאִי הַהִבְלִים וְדֹרֵי שְׁקִירִים וְאִי דְבָרֵי הָרֵחַב שֶׁל הָאִיִּבִים. 40 וְנַחְנוּ עֲלֵיהֶם עֲזוּרִים וְאֵף עַל פִּי כִן אֲנַחְנוּ גּוֹבְרִים עֲלֵיהֶם. 41 לַהֲחִירִים לַהֲשִׁמְדִי. בְּנִי אֵל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. עֲזֹבֵם הַנִּחַם, נִתְנֵם. 42 כָּאֵלֹּךְ דְּרוֹכֹם לַהֲשִׁחִית וְאִין בָּם יִתְרִים כֹּלָּל לֹא נִמְצָא בָּהֶם מִיִּתְרִים כְּאִשֶּׁר דְּרוֹכֹם לַהֲשִׁחִית. 43 כָּאֵלֹּךְ הַרְמוּסִים שְׂבִידִם קְשׁוּרִים לְכוֹכְבִּים אֲשֶׁר מַעֲלִיחֵם וְקִצְרָה יָדָם מִלְּהִשְׁגָּם.

25 וַחֲזַרְתָּ אֲלֵהֶם — על פי שמראל א יד טו: ותרבו הארץ ותהי לחרדה אליהם. 30 והגרם — תהלים פנ ז סט"ג פלשתים — שופטים מז כג. 31 מחזירים — על פי איוב ט ט: עושה עש כסיל וכימה וחזירי ילמין; איוב לו ז: מן החרד תבוא סופה. 32 ולבוש כליל וקס כהררים — השדה לעיל כה 26: בדרם כליל וחילים כהררים. 33 כורכבים בשחק אסורים — על פי שופטים ה כ: מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו. 39 היבשה זרעם ולשמה ימיים — על פי זכריה יא יז: וזרעו יבשו תיבש ועין ימינו כהה תכהה. 41 ושמנו פניהם — על פי ירמיה ד יב: אשר שמנו פניהם לבוא ארץ מצרים. בני אל — על פי הושע ב א: בני אל חיי. 42 ושם שחתם כעפר — על פי ישעיה מא ב: יחן כעפר הרבו קקש גוף קשתו.

וְעַפְנוּ, לְשִׁמְעַ	חֲנוּתָם, אֲלֵיהֶם,	וּשְׁנוּ עֲלֵיהֶם	כִּבְעַל אֲבָרִים,
וּבִאֲנוּ בְּאוֹרֵב	חֲמֹשֶׁה עֲלֵיהֶם,	וּקְמָנוּ כְּאַרְיֵה	בְּבִהְמוֹת יַעֲרִים,
וְהֵם יִחְשְׁבוּ כִי	אֲנַחְנוּ רְחוּקִים,	עַד־יִחְזוּנוּ	לְמַדּוֹן סְדוּרִים,
וּקְמָנוּ עֲלֵיהֶם	בְּשֵׁם אֵל, מַעֲוֹדֵד	עֲנוּיִם וּמִשְׁפִּיל	רְשָׁעִים גְּמוּרִים,
בְּלִבּוֹת אַרְיֹת	וּפּוֹרְצִים כְּחִיּוֹת	וּבִידֵי כְפִירִים	וְרִגְלֵי עֲפָרִים,
וְסוֹסִים נְכוּנִים	לְיוֹם הַשְּׂאוֹנִים	לְשַׁחַר לְבָנִים,	לְלַבֵּן שַׁחְרִים,
עֲלֵיהֶם גְּבָרִים	בְּקֶצֶף שִׁבְעִים	וּמִיָּין כְּעָסִים	וּקְנָאָה שְׂכוּרִים,
אֲלֵפִים וּמֵאוֹת,	בְּצֶלֶם וּמֵרֹאוֹת	מִשְׁנִים, אֲבָל הֵם	כְּאִישׁ חֵד חֲבֵרִים
אֲזִי יִבְרַחוּ ב־	אֲפֹלָה, וְעֲזוּבוּ	אֶהְלִים, וְנָסוּ	לְמַדְּבַר חֲרָרִים.
אֱלֹהִים הִבִּיֵּאֵם	לְחֶרֶפָה, וּלְשׁוֹב	בְּבוֹשָׁה, וּמֵת־	אֹתָם נְעוּרִים,
וְשִׁבְנוּ לְחֵיל	אֲשֶׁר נָח בְּמִזְרַח,	עֲרִבִים גְּבִירִים	וְנוֹצָרִים שְׂכוּרִים
וְחִשְׁנוּ בְּטָרֶם	אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ מֶה,	וְרָצְנוּ אֲלֵיהֶם	מְרוֹצֶת מְטָרִים,
וְתָרִים הִנֵּיאוּם	וְאָמְרוּ אֲלֵיהֶם:	דַּעוּ כִּי אֲלֵיכֶם	גְּבִירִים מְהִירִים,
וְהֵנָּה כְּגִלְגָּל,	יֵאֵיצוֹן בְּמַעְגָּל,	לְבִתֵּר בְּתָרִים	וּלְגֹזֵר גִּזְרִים,
וּלְגֹקֵב לְקִבּוֹת	בְּתַדִּיד חֲרִיבוֹת,	וּלְשֹׁךְ מְרִיבוֹת,	וְעֲנוֹת יְהִירִים,
וּלְשׁוּם אֲנָשִׁים	בְּאֵין פֹּה וּרְאשִׁים,	וּלְתֵת קְדוּשִׁים	בְּשַׁחַת קְבוּרִים.

44 ועפנו לשמע חנותם עליהם ועפנו עליהם לשמע חנותם, כששמענו על חניתם. ושטנו עליהם כבעל אברים וטטנו עליהם כנשר בעל כנפים. 45 חמשה חמשה ימים, כנאמר בכתבת. בבהמות יערים בין חיות היער. 46 למדון סדורים ערוכים ומסודרים לקרב. 48 ופורצים כחיות וכמ פריצי חיות. ורגלי עפרים וברגלים קלות וממהירות לרוץ כעפרים וכצבאים. 49 וטוסים נכונים ליום השאונים ובטוסים מוכנים ליום המהומות, המלחמות. לשחר לבנים להשחיד את העור הלבן של חילי הארבי. ללבן שחורים ולהלבין את שמורותיהם השחורות. 50 עליהם על הטוסים. בקצף מקצף, כעס. 51 חד אחד. 52 למדבר חררים למדבר שממה. 53 נעורים ריקים. 54 וחשנו מהמהירות. מה דבר מה. מרוצת מטרים כמטרים הנחכים ארצה במהירות. 56 ותרים הניאום ומרגליהם שברום. 57 יאיצון ריצונו. 58 ולשך ולחשק. ולחשקט. מריבות את המלחמות. וענות יהירים ואת קול הארופים והגדפים של הנאים. 59 קדושים כנוי החרים לאנשיהם.

44 וטשנו עליהם כבעל אברים – על פי איוב ט כז: כנשר יטשו עלי אכל; ויחזקאל יז ג: הנשר הגדול גדול הכנפים אך האבר; ישעיה מ לא: יעלו אבר כנשרים; והשזה להלן רכ 21: כבעל אברה. 45 כאריה בבהמות יערים – על פי מיכה ה ז: כאריה בבהמות יער. 47 מעורר ענוים ומשפיל רשעים – על פי תהלים קמו ו: מעורר ענוים יי משפיל רשעים עדי ארך. 48 בלבות אריות – על פי שמואל ב יז י: אשר לבו כלב האריה. ופרצים בחיות – על פי ישעיה לט ט: ופרץ חיות כל יעלנה. 49 וטוסים כנונים ליום השאונים – על פי משלי כא לא: סוס מוכן ליום מלחמה. 51 כאיש חד חברים – על פי שופטים כ יא: כאיש אחד חברים. חד – על פי יחזקאל לג ל: ודבר חד את אחד. 52 אזי יברחו באפלה ועזבו אהלים ונסו – על פי מלכים ב ז ז: וייקמו ויגוּסוּ בנשף ויעזבו את אהליהם. למדבר חררים – על פי ירמיה יז ו: ולשך חררים במדבר. 56 ותרים הגיאום – על פי במדבר לב ו: ויניאו (והמרגלים) את לב בני ישראל. 58 וישכן מריבות – על פי במדבר יז כ: והשכתי מעלי את תלנות בני ישראל. ונעות – על פי שמות לו יח: קול נעות אנכי שומע. 59 ולתת קודשים בשחת קבורים – על פי קהלת ז י: ובכח ראיתי רשעים קבורים וכאז וממקום קדוש יהלכו.

אֲנִי מֵהָרָוּהָם אֲלֵי מִבְצָרֵיהֶם וְכָאוּ בַּמָּצוֹר וְסָגְרוּ שְׁעָרֵים,
 יְהִי־תָהּ כְּלָמָה עֲלֵיהֶם כְּרָקְמָה, וְנָחָה אֲדָמָה וְשָׁכְנוּ כְּפָרִים,
 נָחוּ אַרְצוֹת, וְרָבוּ עֲלִיצוֹת בְּתֵבֶל וְחוּצוֹת, וְסָרוּ מְגוּרִים,
 יִכְרְחוּ אֲנָחוֹת, וְצָמְחוּ רִנְחוֹת - וְאוֹלָם יָמֵי ה' - שְׂמֵחוֹת קִצְרִים.
 אֲרִי־נָה בְּגִילָה, וְסִלַּד בְּחִילָה לִבִּי, וְהָעֵלָה לְמִכּוֹת מְזוֹרִים.
 אֲנִי שֶׁשׁ בַּעֲצָבָה, כְּאֵלֶיהָ וְקוֹץ בָּהּ, וְאִיהָ שְׂמָנִים וְאֵין בָּם שְׂמָרִים?
 עָשָׂה לְטוֹב אוֹת אֱלֹהֵי צְבָאוֹת וְשִׁלַּח רְפוּאוֹת וְכָהָה שְׁבָרִים.

לְצוֹר, הַמְּחַדֵּשׁ חֲדָשִׁיו לְנַפְשִׁי בְּכָל יוֹם, אֲגִדֵּל חֲדָשִׁים בְּקָרִים,
 יִלְשְׁמוּ תִהְיֶה אַחֲבָר, וְזִמְרָה, וְתִהְיֶה סְדוּרָה בְּשִׁפְתֵי גְבָרִים,
 יָבֵה אֶת מַחֲוֹלָם יִטְבִּיבֵן בְּחוּרִים, וְכֵה יִכְשְׁרוּ ל' נְעָרִים נְעוּרִים,
 וְתִהְיֶה בְּנֵתִיב מַחֲשֵׁה לְצִירִים, וְתִהְיֶה כַּחַתּוּל וּמִרְפָּא לְצִירִים,
 יִמְכָּשׁוּל לְסוּרִים, וּמַחֲשֵׁה לְצִירִים, וּבִפְנֵי חֲבָרִים - מְאוּרִים וְאוּרִים,
 יִדְרָבֵן לְהִשְׁקוֹת גְּבִיעִים וְכוֹסוֹת, וְהִידֵּד לְדוֹרְכֵי פְרֵי הַבְּצִירִים,
 יִמְלַמֵּד לְמִזְכִּיר פַּעֲלוֹת אֱלֹהִים, וְכִנּוֹר לְעוֹרֵר יִשְׁנֵי שְׁחָרִים,
 יִתְכַּשֵּׁר וְתִאוֹת בְּקֶץ הַפְּלָאוֹת לִזְכֹּרוֹן תְּלֵאוֹת וְשִׁלֵּם נְדָרִים.

61 והיתה כלמה עליהם כרקמה ולבשו בושה כבגד. ושכנו ונחו. 62 עליצות שמחות. מגורים פחדים.
 64 וסלד בחילה ושמח בכאב. מזורים תרופות. 65 בעצבה בעצב. כאלה וקוץ בה כדבר טוב שיש בו
 נח. רע. ואיה שמנים ואין בם שמרים אין טוב בלי רע. 66 ועשה לטוב אות אלוה צבאות ועשה
 אלוה צבאות אות לטובה עמי. וכהה ורפא. 67 לצור את האל. חדשיו נטיו החדשים. חדשים בקרים
 שירים חדשים בכל בקר. 68 וזמרה הוא שירנו הנקרא 'זמרה'. גברים אנשים. 69 מחולם חללים, נגינתם.
 יכשרו לנערים נעורים ייטבו הנעורים לנערים. 70 ותהיה בנתיב מחישה לצירים וזמרה זו תחיש
 את צעדי השליחים בדרךם. כחתול ומרפא לצירים כחתבת ותרופה לכאבים. לצירים... לצירים
 צמוד שלם. 71 לסורים לרשעים. 72 ודרבן וזמור, ומעורר. להשקות את האנשים. והידד וקול שמחה.
 73 ומלמד ומזור. למזכיר למי שמוזכר. ישני שחורים חישנים בשחר. 74 בקץ הפלאות באחרית
 הימים. לזכרון תלאות להזכיר את התלאות. ושלם נדרים ולשלם את הנדרים שנדרתי לאל בשעת צרתי.

61 והיתה כלמה עליהם כרקמה - על פי תהלים קט כט: ילבשו שוטני כלמה ויעטו כמעיל בשתם. 64 ארנן
 בגילה וסלד בחילה לבבי - על פי תהלים ב יא: עבדו את יי ביראה וגילו ברעדה; איוב ו י: ואסלדה בחילה;
 תרגום: ואבוע ברתיתא; והשוה להלן לו 14: אגיל וכל אחי בגילה וברעדה ששים. 65 שש בעצבה - על
 פי תהלים ב יא: וגילו ברעדה. עצבה - צורת נקבה מן עצב, תהלים קלט כד, ועוד. כאלה וקוץ בה - על פי
 ראש השנה יז: אליה וקוץ בה. ואיה שמנים ואין בם שמרים - על פי ישעיה כה ו: משתה שמנים משתה שמרים.
 66 ועשה לטובה אות אלוה צבאות - על פי תהלים פז יז: עשה עמי אות לטובה. וכהה שברים - על פי נחום ג יט:
 אין כהה לשברך. 67 אגדל חדשים בקרים - על פי איכה ג כג: חדשים לבקרים רבה אמונתך. 69 ובה את מחולם
 ויטבון בחורים - על פי ירמיה לא יב: אז תשמח בתולה במחול ובחורים וחקנים יחרו. 70 ותהיה בנתיב מחישה
 לצירים - השוה לעיל כב 48: ותעיר הולכי רגל בליל. 71 על פי השוע יד י: וצדיקים ילכו בם ויפשיעים יכשלו
 בם. 72 והידד לדורכי פרי הבצירים - על פי ירמיה כה ל: הידד כדורכים יענה. 73 וכנור לעורר ישיני שחורים -
 על פי תהלים נז ט: עורה תנבל וכנור אעירה שחר. 74 בקץ הפלאות - על פי דניאל יב ו: עד מתי קץ
 הפלאות. ושלם נדרים - על פי תהלים טא ט: לשלמי נדרי.

וַיִּשְׁשֻׁוּ אוֹיְבֵינוּ מִרְאֵשִׁי הַבְּרָבָר בַּפָּאֵת הַמַּעֲרָב, לְגַבֵּר וּלְנַצֵּחַ עֲלֵינוּ, וַיִּלְכוּ לְקִרְאָת אֲשִׁבִּילָהּ
 הֵם וְנִכְבְּדֵי חֵילָם, אוֹלֵי יִקְרָאוּ לְקִרְאָתָם שְׁלֹחֵי מַלְכֵי הַעֲרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵינוּ, הַמְּבַקְשִׁים
 לְהַשְׁלִים עִמָּנוּ. וְהִי־תָהּ כְּנֻתָם לְהִלָּחֵם עִמָּנוּ בַּעֲת הַמַּלְחָמָה חֲמֵן הַקָּרֵב, וְהָהּ בְּכִסְלוֹ שְׁנַת תַּחֲרִיד
 [4814; ג'במבררדצמבר 1053]. וְאָמַר, יִקְרִיהוּ אֵל, בָּזָה:

לְעִתּוֹתֵי אֱלֹהִים יִזְכְּרֵנִי, וְלִרְגָעֵי בַּחֲסֵדוֹ יִפְקְדֵנִי,
 וְכָל הַיּוֹם, עָלֵי פֶלֶא יַחֲדֵשׁ, לְהוֹדוֹת לוֹ בְּקֶהֶל יִתְנַנֵּי,
 וְלֹא אֶמַר: הִשְׁכַּח רַחֲמָיו אֵל וְעַל פִּשְׁעֵי לְעוֹלָם יִשְׁטַמְנִי
 וְלֹא יַעֲזֹר בְּאוֹיֵב יִשְׁטַמְנִי וְלֹא יַעֲזֹר בְּאוֹיֵב יִשְׁטַמְנִי
 5 וְאֲנִיעַ לְבוֹר שְׁאוֹן וְתַחֲתִית וְיָבֵה אֶת מַחֲוֹלָם יִטְבִּיבֵן בְּחוּרִים, וְכֵה יִכְשְׁרוּ ל' נְעָרִים נְעוּרִים,
 וְאוֹלָם צוֹרְרֵי הוֹלְכִים וְשָׁבִים וְתִהְיֶה כַּחַתּוּל וּמִרְפָּא לְצִירִים,
 וְיִשְׁמִיעוּ מִהוֹמָתָם וְיִפְנוּ, וּבִפְנֵי חֲבָרִים - מְאוּרִים וְאוּרִים,
 וּבִתְקוּפָה, לַעֲת צֶאֱת הַמַּלְכִּים, וְהִידֵּד לְדוֹרְכֵי פְרֵי הַבְּצִירִים,
 וּבִקְצִיר, מֵאֵת יָמִים וְעֹשְׂרִים, וְכִנּוֹר לְעוֹרֵר יִשְׁנֵי שְׁחָרִים,
 10 וּמִפְּנִים וְצָדִים גִּלְחָמוּ בִי, וְשִׁלֵּם נְדָרִים וְשִׁלֵּם נְדָרִים,
 וְשָׁבוּ אֵל גְּבוּלוֹתָם בְּשָׁלוֹם, וְכִנּוֹר לְעוֹרֵר יִשְׁנֵי שְׁחָרִים,
 וְעַתָּה נִוְעֵדוּ לָחֶם לְעוֹרֵר וְעַתָּה נִוְעֵדוּ לָחֶם לְעוֹרֵר

1 לעתותי בכל עת ועת. ולרגעי ובכל רגע ורגע. 2 וכל היום עלי פלא יחדש להודות לו בקהל
 יתנני וכל היום יתנני להודות לו בקהל על נס הנצחון שהוא מחדש לי. 3 ישטמני ישנאני. 4 ישטמני שיהיה לי
 לשטן, שישנאני. 5 ואניע לבור שאון שכן אם גם אניע לבור מהומות, לקבר. ובכן אזי. 6 הולכים ושבים
 אינם חדלים ממלחמתם בי. ודיני וריני. 7 ויפנו וילכו. אשר יראה בעיני מי שיראה בעיני ובסבלי.
 8 ובתקופה ולתשובת השנה. לעת צאת המלכים בעת צאת המלכים שונאי למלחמה. למדחפות ושואה
 בקשוני חפשוני להביא עלי אבדן. 9 מאת ימים ועשרים מאה ועשרים יום, ארבעה חדשים. לבשוני
 הלבשוני. 10 וצדים ומצדדים. 12 נועדו נאספו. לחם לעורר לעורר מלחמה. וחדש וחדש.

1 לעתותי - על פי תהלים לא טז: בידך עתותי. לעתותי ולרגעי - על פי ישעיה כו ב: לרגעים אשקנה; איוב ז יח:
 ותפקדנו לבקרים לרגעים תבחננו. 2 להודות לו בקהל - על פי תהלים לה יח: אודך בקהל רב. 3 השכח רחמיו
 אל - על פי תהלים עז י: השכח חנות אל אם קפץ באף רחמיו. 4 יגער באויב ישטמני - על פי זכריה ג ב: יגער
 יי בך השטן. 5 על פי תהלים מג ג: ויעלני מבור שאון מטיט חיון ויקם על סלע רגלי; דברים לב כב: עד שאל
 תחתית. 6 הולכים ושבים - על פי שמואל א ז ט: ודוד הולך ושב מעל שאל. 7 יראה בעיני - על פי שמואל
 ב טז יב: אולי יראה יי בעיני (קרי). 8 ובתקופה לעת צאת המלכים - על פי שמואל ב יא א: ויהי לתשובת השנה
 לעת צאת המלכים. למדחפות ושואה בקשוני - על פי תהלים קמ יב: יצודנו למדחפות. 9 וחרדה לבשוני -
 על פי יחזקאל כו טז: חרדות ילבשו. 10 ומפנים וצדים גלחמו בי - על פי דברי הימים א ט י: כי היתה פני
 המלחמה אליי פנים ואחר. וערפי אחזו וישטמוני - על פי איוב טז יב: ואחו בערפי ויפצצני; איוב טז ט: אפו
 טרף וישטמני.

כָּאֵלֹו גּוֹאֲלִי יִשָּׁן, וְאֵין עַל
 כָּאֵלֹו עַל שְׁמֵאֵלִי אֵין אֱלֹפִים,
 וְיֵשׁ יִתְרוֹן, עַלִי דּוֹרֵשׁ אֱלֹהִים,
 הֵלֵא תְקוּם לְסִכֵּל אֶת עֲצָתְךָ,
 וְאִיהַ מַעֲשֵׂיךָ הַקְדוּמִים
 וְהֵנִם הוֹלְכִים לְטֶמֶן רִשְׁתוֹת,
 שְׁלַח אוֹתָם בְּדֶרֶךְ רַע, וְצוּדֵד
 וְיִשְׁיחוּ בַּמִּפְלָתָם אֲנָשִׁים,
 וְהִשְׁקֵנִי בְּעָרֵב כּוֹס יִשׁוּעוֹת,
 וְלִוִית חֲסִדְךָ תִקְשֶׁר לְרֹאשִׁי,

שָׁחִיקִים צוּר בְּעֵזוֹ יִשְׁמְרֵנִי,
 וְאֵין לֹאֵל רִבְבָה עַל יְמִינִי,
 לְדוֹרֵשׁ אוֹב וְשׂוֹאֵל יִדְעוּנִי!
 הֵלֵא תְבִיט בְּצִרוֹת יִדְבָקוּנִי,
 לְמַשְׁטִינִים, בְּיוֹם אִיד קְדָמוּנִי?
 וְיֹאמְרוּ כִי בְרַשְׁתָּם יִלְכְּדוּנִי,
 בַּמַּהְמוֹרוֹת מְלָכִים יִהְדָּפוּנִי,
 כְּמוֹ שָׁחוּ בְּרַעוֹת יִרְדָּפוּנִי,
 וְלִבְקֹר בְּאוֹרֶךְ שְׁבַעֲנִי,
 וּבְדָבָר פְּלֶאָה תִתִּיר לְשׁוֹנִי!

14 אלפים אלפים מלאכים המגנים עלי. רבבה עשרת אלפים מלאכים. 15 וכאלו יש יתרון לאויבי הדורשים אל האובות ואל הידעונים עלי שהגני דורש אלהים. 16 הלא תקום אתה האל. לסכל להפר. ידבקוני המשיגות אותי. 17 מעשיך הקדומים למשטינים מעשיך שעשית לאויבי בימים שעברו. ביום איד קדמוני אשר מהרו לבוא כנגדי ביום צרה להלחם בי. הקדומים... קדמוני לשון גופל על לשון. 19 וצודד במהמורות מלכים יהדפוני ולכד בשוהות את המלכים שהדפו אותי להפילני. 20 שחו ששחו. 22 ולוית וצניף. ובדבר פלאך ובספור גס הנצחון במלחמה. תתיר לשוני שאוכל לשורר לך.

13 כאלו גואלי ישן - על פי תהלים קכא ד: הנה לא יגום ולא יישן שומר ישראל. 14 על פי תהלים צא ז: יפל מצדך אלף ורבבה מימינך אליך לא יגש; מלכים ב ו יז: ויפקח יי את עיני העער וירא והנה ההר מלא סוסים ורכב אש סביבות אלישע. 15 על פי ישעיה ח יט: דרשו אל האובות ואל הידעונים; דברים יח יא: ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים; שמות יח טו: כי יבוא אלי העם לדרש אלהים; תהלים יד ב: הים משכיל דורש את אלהים; שמואל א ט ט: כה אמר האיש בלכתו לדרש אלהים. 16 לסכל את עצתם - על פי שמואל ב טו לא: סכל נא את עצת אחיתפל יי. 17 ביום איד קדמוני - על פי תהלים יח יט: יקדמוני ביום אידי ויהי יי למשען לי. 18 לטמן רשתות... ברשתם ילכדוני - על פי תהלים יח יט: יקדמוני ביום אידי ויהי יי למשען לי. כה י. וצודד במהמורות - על פי תהלים לה ח: ורשתו אשר טמן תלכדו. 19 בדרך רע - משלי למדחות. 21 כוס ישועות - תהלים קסו יג. ולבקר באורך שבעני - על פי תהלים צ יד: שבענו בבקר חסדך. 22 ולוית חסדך תקשר לראשי - על פי משלי ד ט: תתן לראשך לוית חן.

וְיִלְכוּ הַצָּרִים בְּרִצּוֹנָם אֶל אֲשִׁבִּילֶיהָ וְיִהְיוּ שָׁם כִּי יִבְרָכֶם הָאֱלֹהִים עַבְדָּאֵר שֶׁר הַשֵּׁנִי וְיִמְרָה
 וְיִבְרָךְ בָּם וְיַחְזִיק בָּהֶם וְיֹאסְרֵם בְּנִחְשָׁתֵימָם וְיִמְלֵא בְּיָדֵי הַכִּלָּא בָהֶם, וְהָאֵל מְהִשֵּׁה הַנּוֹכְרִת. וְכֹאשֵׁד מִשְׁדֵּד
 ה' בְּקֶרְבָּם רוּחַ עֲנָוִים וְקָמוּ קִצְתָּם עַל קִצְתָּם, הַתִּירָה הַשִּׁבְכָה וְהַתְּקַלְקֵלָה עֲצָתָם וְכִטְלָה מִפְּשָׁעָם
 וְהַכּוֹיֵב ה' מִקֶּדֶם וּמִרַע פְּעֻלָּתָם. וְאָמַר בְּזֹה, יְכַבְּדֵהוּ הָאֵל, הַרְאָהוּ:

וּמְרָה

אֲמַת, נַעֲלָה מֶלְכִי בְּדֶרֶכוֹ וּבְמַלְאכָתוֹ, וְכֵה נִבְדְּלוֹ כָל חֲשִׁבוֹנָיו וּמַחְשְׁבוֹתָיו
 וְכֹדוֹ אֲשֶׁר יַעֲץ וַיַּעַל עָלָי דַּעַתוֹ!
 עָלַי לֵב, אֲבָל הָיוּ חַתּוּמִּים בְּטַבַּע
 לְהִיטִיב וּלְקִשֵּׁר אוֹ לְהַתִּיר עֲבוֹת,
 וְכִי נִצְעֹר, בְּקֶרֶב עָלִי צָר, בְּתַחְבּוּלוֹת,
 וְיֵשׁ מִי יַחְפֹּר אֶת כְּפִירִים לְהוֹשֵׁעַ
 וְאוֹכֵל - וְאָכְלוֹ מֵאֲכָלָת בְּכִלְיוֹתָיו,
 וְרַעֲב אֲשֶׁר אָחֻז בְּכֶפֶר לְהִסִּיר אֶת
 וְגִבּוֹר אֲשֶׁר גּוֹקֵשׁ בְּסוֹסוֹ בְּמַעֲרַכָתוֹ,
 וְכִמְהָ יִהְיֶה עַל אֲדָמָה רַחֲבָה אִישׁ

1 אמת אכן. נעלה נשגב. מלכי אלי. ובמלאכתו ובנצחיו. נבדלו שונים משל אחרים. חשבוניו חשבונותיו. חשבוניו ומחשבתו לשון גופל על לשון. 2 וסודו וצנתו. 3 ולא אשר לא. אבל היו חתומים אלא היו סתומים וחתומים. 4 עבות מיתר. 6 אבל אין הדבר כן: יש כי שמחבר אל תקפים בחשבו שיושע בחברתם, כלומר בהתחברו אליהם, ובסוף התפרדנה עצמותיו על ידי התחברותו זאת. 7 ואוכל ויש מי שאוכל. מאכלת סכין. וחותר ויש מי שחותר ושואף להגיע לדבר. ואין לו דם והוא נהרג ואין על הורגו חטא שפיכות דמים. כעב במחתרתו שההורג אותו אין עליו חטא שפיכות דמים. 8 ורעב ויש רעב. 9 וגבור ויש גבור. אשר גוקש בסוסו במערכת אשר נכשל בסוסו שלו עצמו במערכת המלחמה. במסלול בדרך סלולה. 10 וכמה וכמה פעמים. על אדמה רחבה במקום רחב שקל ללכת בו. משלח קל רגלים. בן הבין. כתוא כעוף.

1 נעלה מלכי בדרכו ובמלאכתו ומה נבדלו כל חשבוניו ומחשבתו - על פי ישעיה נה ה-ט: כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם. חשבוניו - על פי קהלת ז כט: והמה בקשו חשבונות רבים. 3 מגלה עמקות - איוב יב כב. חתומים בטבעתו - על פי דניאל יב ט: כי סתומים וחתומים הדברים; אסתר ג יב: ונתתם בטבעת המלך. 4 להרע או להטיב - על פי ויקרא ה ד: ירמיה יח: כי לא ירעו וגם הטיב אין אותם; והשוה לעיל כז 99: אשר יאמר ביד אדם להרע והטיב מעוה דבר וסרות. 5 בתחבולות - על פי משלי כד ו: כי בתחבולות תעשה לך מלחמה ותשועה ברב יועץ. ונושע בעם רב או בכח - על פי תהלים לג טז: אין המלך נושע ברב חיל גבור לא ינצל ברב כח. 6 ויתפרדו עצמיו - על פי תהלים כב טו: כמים נשפכתי והתפרדו כל עצמותי. 7 ואוכל ואכלו מאכלת בבליותיו - השוה בן משלי לו: ואוכל מאכלים לא ראויים תהי עליו אכילתו ולא לו. וחותר ואין לו דם - על פי שמות כב א: אם במחתרת ימצא הגנב והכה ומת אין לו דמים. 9 גוקש בסוסו - השוה בן משלי תתקנ: סוסך ואם עז בהרבות מרוצה גוקש. כשל במסלול באדרתו - השוה בן משלי תשכח: ויכשל במלבושו ויאסף בחבלו. 10 כתוא - על פי ישעיה נא כ: כתוא מכמר, אבן עזרא: כמו עוף.

ומי עורו צורו - יהלך לרשת צור
ומי בהלו האל - ירוצץ להנות,
ועצות במקנתו ומכרו - יהי טועם
וקוצר כפי רשעו אשר יחרש רשע,
וכמה אשר תראה קרסים בקרסליו
ושלטים אשר השכים בארמון חברו שש
כצרי, אשר תתה, אלהי, בפח יקוש
בשלחך נשיא עפרון מעקל נתיבותיו
עמו נשיא חתים ומלך יבוס חיים
חישון, בכל חובש פארים ולובש את כתנת, לבית הפשט פארו וכתנתו,

1 ומי עורו צורו ומי שהאל עור את עיניו. יהלך לרשת צור ברגליו ילך במו רגליו לרשת האויב.
2 חרמו ומכמרתו ברשתו של האויב. 12 בהלו שהבילו, שהבאו עליו בהלו. ירוצץ להותו ירוץ אל
יתו. בתמו לפי תמו. וטוב לבו ובשמחה. 13 ועות במקנתו ומכרו ומי שהונה במקה וממכר. פעליו רוע
גליו. ודרכו הרעה. כלומר: מה שקנה או מכר יהפך לו לרועץ. 14 ואשר יחרש רשע קוצר כפי רשעו, כלומר:
וי שיחרש רשע יקצר כפי רשעו וימצא את פרי כחשו בערונתו ובתרישתו. 15 וכמה פעמים. קרסים
וכדים אותו עצמו. בהלכו לשלח נקיים ביד רשתו בלכתו ללכד אנשים חפים מפשע ברשתו. קרסים
קרסליו לשון גופל על לשון. 16 ושלטים וכמה פעמים תראה שלט. וילין במהפכתו ובערב יותן בבית
וסודים של השלטים חברו. 17 כאיבני (כאן המעבר לנושא העקרי) אשר נתת, אלהי, בפח יקוש ובמלכדת של
גאם: אשר נראה כאוהב. 18-19 נשיא עפרון, נשיא חתים ומלך יבוס כנויים לשלושת המושלים אבן
"אבן אבי קרה מרגדה, מחמד אבן בנה אלדמרי ממורור ועבדון אבן כורון שר ארקוס וקרט.
ברכבו בסוסיו. 20 יחישון ימהרו (עבדי מעתצד). בכל חובש פארים ולובש כתנת עם כל
ירם הנכבדים. לבית הפשט פארו וכתנתו לבית המרחץ ששמה מתפשטים ערומים.

יהלך לרשת צור ברגליו - על פי איוב יח ו-ה: אור חשך באהלו ונרו עליו ידעך יצרו צעדי אונו ... כי
ח ברשת ברגליו ועל שכבה יתהלך. בחרמו ומכמרתו - על פי תבוק א טו: יגררו בחרמו ויאספחו במכמרתו.
בהלו האל - על פי דברי הימים ב לה כא: ואלהים אמר לבהלגי; והשוה בן משלי תתלט: ונתון למלך בהלו אל
ועת. ירוצץ - על פי נחום ב ה: כברקים ירוצצו. וטוב לבו - על פי דברים כח מז: בשמחה ובטוב לבב;
ויה סה יד: עבדי ירנו מטוב לב. וימות בלא עתו - על פי קהלת ז י: למה תמות בלא עתך. 14 וקוצר
רשעו אשר יחרש רשע ומוצא פרי כחשו - על פי הושע י ג: חרשתם רשע עולתה קצרתם אכלתם פרי
ו. 15 לשלח נקיים ביד רשתו - על פי איוב יח ח: כי שלח ברשת ברגליו. 16 השכים ... שש וצהל ומתרונו
ן במהפכתו - על פי תהלים לו: בערב ילין בכי ולבקר רנה. במהפכתו - על פי ירמיה כ ב: ויתן אותו על
פכת; ירמיה כט כ: ונתתה אותו אל המהפכת ואל הצינוק. 17 בפח יקוש - על פי תהלים צא ג: כי הוא
י' מפת יקוש. 18 נשיא עפרון - על פי בראשית כג י: עפרון החתי. בדרך נתיבה אל אבדון - על פי
י' יב כח: בארץ צדקה חיים ודרך נתיבה אל מות, תרגום: ואורח דעותא למותא, קרא: אל מות, בסגל;
ה בן משלי ו: והוא דרך נתיבה אל כניעה; בן קהלת רגג: הנה לפניך דרכים: נתיב חיים ודרך אל רפאים
ה. 19 חיים כמתים - על פי ברכות יח: והמתים אינם יודעים מאומה אלו רשעים שבתיהן קרויין מתים.
ז - שמואל ב כג ו. 20 בכל חובש פארים ולובש את כתנת - על פי יחזקאל כד יז: פארך חבש עליך;
ז כח מ-א: ולבני אהרן תעשה כתנות ... ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת והלבשת אותם את
אחיק ואת בניו; שמות כט ח-ט: והלבשתם כתנות ... וחבשת להם מגבעות.

וְשֶׁם נִלְקָחָה נַפְשׁוֹ וְנַפְשׁ אֲשֶׁר אֹתוֹ,
וּמַהֲרִיר כְּמוֹ צִפּוֹר אֲלֵי פֶחַ לְמַפְלַת
וְאִידוֹ, לְנַפְשׁוֹ בֵּית פְּקֻדוֹת, וְהַפְקֵד
צֹחָה בְּפִי בְתוֹ וְחֶבֶל בְּרֹאשׁ אֲשֶׁתוֹ
מַחֲרִירִי רְפוּאָתוֹ, וְלֹא נִתְּנָה שְׁבָתוֹ,
חִילָיו, בְּלַכְתּוֹ אֶל מִשְׁנָאוֹ, וְחִלְלָתוֹ.
וְנִשְׁלַל אֲשֶׁר הוֹלִיךְ בְּכִיסוֹ וְאַמְתַּחַה
וְעֹבֵב כְּמוֹ רוֹכֵל בְּקָרְיָה לְהִשְׁתַּכֵּר -
שְׂרָפִים, וְהַעֲמִיקוּ שַׁחוֹתוֹ, וְהִשְׁקַעְתּוּ
וּמִלֶּךְ אֲשֶׁר גָּאָה רְמִיָּה - וְרִמּוּהוּ
וְלֹא הוּא לְבִדּוֹ סָף, וְנִמְלֹט הַמּוֹן עֲזוֹ -
לְשַׁלַּח בְּשׁוֹנָאִם מִהֲלָמוֹ וּמִקְבָּתוֹ,
וְנִהַפֵּךְ לְאוֹיֵב וְהִפְכֶם בְּמִשְׁלַחְתּוֹ.

21 וכל ועם כל. ושם נלקחה נפשו ונפש אשר אתו כי לפי המסופר צוה מושל סיביליה מעתצד להניף
את כל היציאות מבית המרחץ ולהגביר בו את החם עד כדי מחנק. 22 וכל רץ כמו איל ברגליו ועם כל רץ
ברגליו כמו איל. ומהיר כמו צפור אלי פח למפלתו ועם כל אדם הממהר למפלתו כמו צפור אלי פח.
23 ועם כל שר אשר הכינות לנפשו בית פקדות והפקדתו בבוא יום פקדתו ואידו. בית פקדות בית כלא.
והפקדתו ושמת אותו במשמר. פקדתו, פקדות והפקדתו לשון גופל על לשון. 24 ועם כל מי שנחלק לו
תחת קול חלילו צוהה בפי בתו, ותחת ציצן נזרו חבל בראש אשתו (לאות אבל). מחולו חלילו. 25 ומכה ובכל
מוכה. ולא נקם אשר לא נקם. ולא נענש מחירי רפואתו ולא נגתה שבתו ולא נענש המכה לתת
תמורתו רפוי ושבת. 26 ויקר ובכל יקר ונכבד. ולא הוקיר פעמיו אשר לא הוקיר את פעמיו מלבקר בבית
רעהו. וחללתו ועשית אותו חלין, בזותו. 27 והמוון ורכשו. אשר הולך, מה שהולך. 28 יחידתו נפשו.
ומרכלתו וסחורתו. 29 גאָה רמיה גדל במרמה. שרפים מלאכים. שחותו שחתו, בורר, קברו. והשקעתו
ואתה האל השקעת אותו בטש היין. 30 סף נספה. ונמלט המון עזו ונשבת גאון עזו. ולא רע מעט בא
על המונו ומשפחתו אלא שגם על עמו ועל משפחתו בא רע לא מעט. 31 אוֹיֵב עבאד. והם לא ידמו כן
אף כי הם לא פללו שהוא אוֹיֵב. לשלח בשונאם מהלמו ומקבתו לבקשו שהוא יצטרף אליהם ויעזרום
להלחם בשונאם, בבאדיס. מהלמו הלם פעמו. 32 וסרו להעזר בשלחו עלי ארב ובאו אליו שיעזרום
בחדבו על האויב. והפכם ושחתם. במשלחתו בכלי זינו. בשלחו ... במשלחתו לשון גופל על לשון.

21 וכל רץ כגבור - על פי איוב טז יד: יררן עלי כגבור. 22 רץ כמו איל ברגליו - על פי שמואל ב ב יח: ועשהאל
קל ברגליו כאחד הצבאים אשר בשדה; במדבר רבה יד יא: אילה שלוחה שהיה רץ במשלחתו כאיל. ומהיר כמו
צפור אלי פח - על פי משלי ז כג: כמה צפור אל פח. 23 בבוא יום פקדתו - על פי הושע ט ז: באו ימי הפקדה.
בית פקדות - על פי ירמיה נב יא: ואת עיני צדקיהו עור ויאטרנו בנחשתים... ויתגוהו בבית הפקדות. והפקדתו -
על פי ירמיה לו כא: ויפקדו את ירמיהו בחצר המסרה. 24 וציץ נזרו - על פי שמות לט ל: ציצן בור הקדש;
תהלים קלב יח: ועליו יציץ נזרו. וחבל בראש אשתו - על פי מלכים א כ לא-לבג: שימה גא שקים במתניו
וחבלים בראשו וצא אל מלך ישראל אוֹלֵי יחיה את נפשך ויחגרו שקים במתניהם וחבלים בראשיהם.
25 על פי שמות כא יח-ט: וכי יריבו אנשים והכה איש את רעהו ... ונקה המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא.
26 ולא הוקיר פעמיו ולא רגלי חליו - על פי משלי כה יז: הוקר רגלך מבית רעך. 29 שחותו - על פי משלי
כה י: בשחותו הוא יפל. והשקעתו - השוה בן משלי תקצו: בהשקעו בקבורתו. 30 ונמלט המון עזו - על פי
יחזקאל לג כח: ונשבת גאון עזה. 31 והם לא ידמו כן - על פי ישעיה יז: והוא לא כן ידמה. 32 והפכם -
השוה בראשית יט כט: ויהי בשחת אלהים את ערי הכנר ... וישלח את לוט מתוך התפכה בהפך את הערים
אשר ישב בהן לוט. במשלחתו - על פי קהלת ח ח: ואין משלחת במלחמה, תרגום: מני זינא.

תָּהָיָה יָמֵינוּ מְכֻסִּילוֹת, בְּכַף יָדוֹ,
 יוֹ בִּידוֹ מְאָכְלוֹת לִזְבֹּחַ
 יָהּ מִפָּרֶק בָּם סְלָעִים – וְקֶצֶץ בָּם
 וְקָל, בְּעַמִּים פְּאֻרוֹהוּ, וּמִטָּה עַז –
 לַהִים הִסִּיתָם וְהִמָּמָם וְשָׁלַח בָּם
 כָּכָה יִסְכַּל אֶל אֲנָשִׁים לְנִשְׂא אִישׁ
 זָרָד בְּאֻמָּתוֹ, אֲשֶׁר יַחְרִיד בְּשִׁמּוֹ
 דָּ יַעֲשֶׂה זְמֶרָה בְּשִׁיחַ אֲשֶׁר נִשְׂא
 מִעַן הֵינְאוֹת יָרִיבוּ וְהִכְבִּדְתָּ
 גִּי אֲחֻטָּא לֹאֵל בְּאֻמְרִי: כִּכָּר הֵבִיא
 סָגֵר בְּעַד עֲזָרֵי דְלָתוֹת – וְהוּא פֶתַח

וְשִׁבְרָה בְּנֵי קִשְׁתּוֹ זָרוּעוֹ, בְּאֻלְתּוֹ,
 מְלָכִים, וְהִרְבּוֹת מְאָכְלָתוֹ וּמִכְלָתוֹ,
 זָרוּעֵיו, וּפָרֶק אֶת צִלְעָיו וּמִפָּרֶקְתּוֹ,
 חֲלָשָׁם, וְנִשְׁמַע קוֹל חֲלוּשָׁה בְּמִמְשָׁלָתוֹ,
 מְאָרָה, וְגָעַר בָּם – וַחֲרוּ בְּמִגְעָרָתוֹ,
 אֲשֶׁר סָר לְמִשְׁמַעְתּוֹ וְנוֹכַח בְּתוֹכְכָתוֹ
 נִסִּיכִים, וַיִּפִּיל אֶת קְצִינֵים בְּמַהֲמָרָתוֹ,
 בְּמֵאזְנוֹיו, וְשִׁיר נָעִים הֵבִיאוּ בְּמִשְׁקָלָתוֹ,
 כְּבָלָיו – וְהִנֵּינִי יָדִידְךָ וְכִבְדְּתָהּ.
 פְּעָמִי בְּסוּגֵר צָר, אֱלֹהִי, וּבִנְחָשְׁתּוֹ,
 בְּסוּדוֹ לַעֲזֹרָתִי, וְלֹא אֲדַעָה, דְּלָתוֹ,

לו

וְשָׁחַק מִשְׁנָאֵי בִי בְּקֶהֱל – וְאַתָּה, אֵל,
 45 אֲזִי אוֹהֲבֵי עֲטָה שְׁמָחוֹת כְּמִצְנֶפֶת
 וְחָגֵר יָדִידִי גִיל, וּמִלֵּא שְׁחוֹק פִּיהוּ,
 וְכִכָּה תִּהְיֶה גְאוֹת אֱלֹהִים וְעַז מֶלֶךְ,
 וַיָּמִים לֹאִישׁ יֵרָאוּ אֲשֶׁר לֹא יִדְמֶהוּ
 וְכִמָּה פְּלָאִים יֵשׁ לֹאֵל חֵי בְּלִב יָמִים,
 50 יִבְרָךְ אֲשֶׁר בָּרָא זְמַן, יַעֲשֶׂה עֲנִין
 וּפְעָם יַחְלִיל חֶק וּמִשְׁמֵר, וְאַחֲרֵת

ומצאנוהו יוקירהו האל, חלישות הפח והנוף מדרך הזקנה במלחמה אשר היתה בקיץ של שנת
 תת"ד 1054; 4814 ואמר בזה שיר כמתאונן:

וְהִנֵּמְצָא בְּרָעִי מֵר לְבָבוֹ לְמָרוֹתִי
 וְאִם אֲמַצָּא בַעֲלַת נָהִי רַב בָּנוֹ
 וְאִם יַחְלִיף רִגְלָיו צָבִי לִי וְאֶרְוֶן בָּם
 לְתַנִּים וְיִזְרוּנִי סֶפֶד עַל בַּחוּרֹת
 הֵישׁ, אַחֲרֵי אַחַת וְשֵׁשִׁים עֶבְרִיתִימוֹ,
 בְּנַפְשִׁי מְקוֹם חֶפֶץ כְּשַׁעְרָה בְּשִׁי

44 ושחק משנאי בי ושחק בי משנאי. 45 ולט ועטף. 47 וככה תהי גאות מתקשר עם בית 38: וככה
 יסכל... וככה תהי גאות. לממלכתו למלכותו. 48 והימים יראו לאדם דבר שלא יעלה בדמיונו שיחלל וילל
 אותו הזמן הטוב בעולם. 50 יברך האל שברא את הזמן שדבר אחד הוא ערשה יפה, במדה ובמשטר, ודבר אחר
 הוא ערשה שלא כהוגן. 51 יחלל יפר. ומשמר ומנהג קבוע ושמור. ואחרת ופעם אחרת.
 1 הנמצא בין דעי איש שלבבו מר למרירותיו, שישתתף עמי במר נפשי, בצערי; והאם אמצא בין שכנותי איש
 מטיבה לקונן, שתעזור לי לקונן על אבדן ימי נעורי. 2 אבל כיון שאין מי שיכבה לאידי עלי לבכות עליו בעצמי
 לכן מי יתנני רגלים קלות כצבי למען ארוץ בהן אל התנים הלאומים לילל כדי שילמדוני לספד ולבכות על ים
 בחורוטי שעברו וחלפו. ואם והאם. 3 היש בנפשי, אחרי שעברתי את גיל ששים ואחת שנים, מקום דצון אפיי
 כרחב חוט שערה לשמע בקול שרות וחמרות.

45 ולט... פניו... באדרתו – על פי מלכים א יט יג: וילט פניו באדרתו. 46 וחגר... גיל – על פי תהלים ג
 יג: וגיל נבעות תחגרנה. ומלא שחוק פיהו – על פי תהלים קכו ב: אז ימלא שחוק פניו; איוב ח כא: עד ימלא שח
 פִּיךָ. 47 וככה תהי גאות אלהים ועז מלך – השוה לעיל כ 1: וככה תהי גאות וממשלת. ועז מלך – תהלים צט
 49 השוה בן משלי שכג: דברים יש בלכ ימים מכסים ובאהרית לשון ימים יחוס. לאל חי – תהלים מב ג. 51 יח
 חק ומשמר... בחק ומשמרתו – על פי תהלים נה כא: חלל בריתי; דברים יא א: משמרתו וחקותיו.
 1 הנמצא ברעי מר לבבו למרותי – על פי משלי יד י: לב יודע מרת נפשו. בגרותי – על פי שמות ג ג
 משכנתה ומגרת ביתה. 2 וארוץ בם לתנים ויזרוני ספד – על פי מיכה א ח: אעשה מספד כתנים. 3 על פי שמו
 ב יט לו: בן שמונים שנה אנכי האדע בין טוב לרע... אם אשמע עוד בקול שרים ושרות.

33 והתך ימינו מכסילות בכף ידו והתך ימינו בכף ידו מכסילות, כלומר: אבד באולתו כמו ידו את
 בני ברייתו. ושבירה בני קשתו זרועו ושבירה זרועו את בני קשתו, כלומר: כמו ידיו השמיד את עוזריו. בני
 קשתו חציו. 34 בעוד שקדם היו אלה שהרגם כסכינים בידו לשחט בהם מלכים וכמכשיר להרבות את מאכלו
 וזונו, את רכושו. מאכלות... מאכלתו ומכלתו לשון נופל על לשון. 35 והיה מפרק בם סלעים
 יקדם היה מפרק סלעים במאכלות. בם במאכלות. זרועיו את תומכיו. סלעים... צלעיו, ופדק... מפרקתו
 לשון נופל על לשון. 36 והיו בידו אלה שהרגם מטה עז ומקל תפארה, שהעמים היו מפארים אותו בגללם, אבל
 הוא החלישם (את המקל והמטה), וגרם בכך להחליש את עצמו. 37 הסיתם פתה אותם לעשות כן. מארה קללה.
 וחרו וגשרו. במגערות בגערות. 38 ולואי שגם בעתיד יעשה האל את אויבי סכלים ולעמתם ינשא וירים אל
 את הנגיד הנאמן לו ושומע בקולו והמקבל מוסר בעת שהוא מוכיח אותו. 39 באמרתו אל דברו. יחריד הנגיד.
 בשמו של האל. ויפיל הנגיד. במהמרתו בבורו (של הנגיד). 40 זמרה השיר הזה הנקרא זמרה. בשיח אשר
 נשא במאזניו בשיר ששקל אותו במשקל התנועות והיתדות. ושיר ובשיר. הביאו אשר הביאו. 41 למען יען.
 הניאות שברת. והנאות והנאות, ויפית, ופארת. הניאות... והנאות, והכבדתו... וכבדתו לשון נופל על
 לשון. 42-43 יהי זה חטא מצדי אם אמר: כבר הביא אלהי את רגלי בסוגר צר ובנחשתו וסגר דלתות בעד עזרי,
 כלומר: סגר כל דלת מלעז לי, שכן לאמנתו של דבר פתח את דלתו לעזר לי אף כי לא ידעתי ולא הבנתי זאת.
 בסוגר כבבל. ובנחשתו ובשלשלאות נחשת.

33 ושבירה בני קשתו זרועו – על פי תהלים י טו: שבר זרוע רשע. בני קשתו – על פי איוב מא כ: לא יבריחנו
 בן קשת. 35 מפרק בם סלעים – על פי מלכים א יט יא: מפרק הרים ומשבר סלעים. 36 ומקל בעמים פארוהו
 ומטה עז – על פי ירמיה מח יז: איכה נשבר מטה עז מקל תפארה. חלשם – על פי שמות יז יג: ויחלש יהושע
 את עמלק. ונשמע קול חלושה – על פי שמות לב יח: ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שומע. 37 על פי
 דברי הימים ב יח לא: ויסיתם אלהים ממנו; מלכים א כב כ: ויאמר יי מיתתה את אחאב ויעל ויפל ברמות
 גלעד; דברים כח כ: ישלח יי כך את המארה את המהומה ואת המגעת; מלאכי ב ב: ושלחתי בכם את המארה;
 ישעיה יז יג: ונער בו ונס ממרתק. 38 סר למשמעתו – על פי שמואל א כב יד: וסר אל משמעתך. 39 וחרד
 באמרתו – על פי ישעיה סו ה: וחרדים אל דברו. ויפיל... במהמרתו – על פי תהלים קמ יא: באש יפילם
 במהמורות בל יקמו. 42 הביא... בסוגר צר... ובנחשתו – על פי יחזקאל ט ט: ויתנהו בסוגר בחצים; איוב
 מא ז: סגור חותם צר; איכה ג ז: הכביד נחשת. 43 וסגר בעד עזרי דלתות והוא פתח... דלתו – השוה לעיל
 ב 19: פתח דלת במקום צר והושע לעבודך וכל דלת סגורה.